

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

ВІТЧИЗНЯНИЙ ПАРЛАМЕНТАРИЗМ: СУЧАСНІ ВИМІРИ ГІДНОСТІ ТА СВОБОДИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

**Матеріали щорічного Всеукраїнського круглого столу
до Дня Гідності та Свободи України**
(Київ, 23 листопада 2022 р.)

За редакцією
Л. Г. Комахи, В. А. Гошовської

КИЇВ
2022

УДК 328.1:323.2](477-88)(06)

Схвалено Вченою радою Навчально-наукового інституту публічного управління
та державної служби Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
(протокол № 8 від 7 грудня 2022 р.)

Вітчизняний парламентаризм: сучасні виміри Гідності та Свободи українського народу : матеріали щоріч. Всеукр. круглого столу (Київ, 23 листоп. 2022 р.) : / за ред. Л. Г. Комахи, В. А. Гошовської. Київ : Навч.-наук. ін-т публ. упр. та держ. служби Київ. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка, 2022. 152 с.

У Збірнику матеріалів щорічного Всеукраїнського круглого столу розглядаються актуальні проблеми вітчизняного парламентаризму в аспекті гідності та свободи українського народу.

Для наукових і науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти, теоретиків і практиків публічного управління, державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування, аспірантів, студентів й інших зацікавлених осіб.

УДК 328.1:323.2](477-88)(06)

*Матеріали міжнародного круглого столу друкуються в авторській редакції, мовою оригіналу.
Відповідальність за фактичні помилки, достовірність і точність інформації, автентичність цитат,
плагіат, правильність фактів та посилань несуть автори.*

© Навчально-науковий інститут публічного
управління та державної служби
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка, 2022

ЗМІСТ

ВІТАЛЬНІ СЛОВА	6
КРІСТИНЕ АДАМАДЗЕ. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИБІР ГРУЗІЇ – ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ	11
ВАЛЕНТИНА АНОШИНА. БОРОТЬБА ГРОМАДЯН ЗА СВОЇ ПРАВА У СУЧАСНИХ ПРОЦЕСАХ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ.....	13
ДАВИД АРАХАМІЯ. СПІВПРАЦЯ СТРУКТУР ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ З УКРАЇНОЮ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ	15
ЛІДІЯ БАЛАБАНСЬКА. РОЛЬ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СВОБОДИ В УКРАЇНІ	17
НАТАЛІЯ БАЛАСИНОВИЧ. СУЧАСНИЙ СТАН РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ	20
ІРИНА БИТЮЦЬКА, ЮРІЙ БИТЮЦЬКИЙ. РЕВОЛЮЦІЯ ГІДНОСТІ: ЗДОБУТКИ ДЛЯ УКРАЇНИ	22
ОЛЕКСАНДР БОЖКОВ, ПАВЛО СУШКО. ПРЕДСТАВНИЦЬКЕ НАРОДОВЛАДДЯ ЯК ОСНОВА УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ.....	24
ВЛАДИСЛАВ ВАЩИШИН. ОСНОВНІ ПЛЮСИ І МІНУСИ МЕДИЧНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ	26
АНДРІЙ ГАЧКОВ. СОЦІАЛЬНО-ТЕХНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ.....	28
ЛІЛІЯ ГЕРАСИМЕНКО. КОМУНІКАЦІЙНА СПРОМОЖНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ: ВІДКРИТІСТЬ ТА ДОСТУПНІСТЬ.....	31
ВАЛЕРІЯ ГОЛУБЬ. РОЗВИТОК САМОВРЯДНИХ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВИ ЯК ІМПЕРАТИВ СУЧАСНОГО ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ	34
ОЛЬГА ГОРУЛЬКО. ГЕНДЕРНА ПОЛІТИКА ЯК ЦІННІСНА СКЛАДОВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВИБОРУ УКРАЇНИ	36
ВАЛЕНТИНА ГОШОВСЬКА. СВОБОДА І ГІДНІСТЬ ЯК ЦИВІЛІЗАЦІЙНИЙ ВИБІР УКРАЇНИ.....	39
ЛІЛІЯ ГРИГОРОВИЧ. ЧИННИКИ ОБ'ЄКТИВНОГО ТА СУБ'ЄКТИВНОГО ХАРАКТЕРУ НАЦІОНАЛЬНОГО ПОСТУПУ УКРАЇНИ.....	42
ОЛЕНА ДАВИДЕНКО. ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК СТАБІЛЬНОСТІ РЕГІОНІВ В УМОВАХ ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ	45
СЕРГІЙ ДАНИШ, ВОЛОДИМИР ДУБАС, ЮРІЙ ХАНІК. ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ОПОЗИЦІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ	47
ЛІДІЯ ДАНИЛЕНКО. ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОГО СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ	49
ОЛЕКСАНДРА ДРИГОЛЬ. ОСОБЛИВОСТІ У СФЕРІ ОСВІТИ У ЗВО ЩОДО ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	51
ІРИНА ДУДКО. ПАРЛАМЕНТСЬКА ДИПЛОМАТІЯ ЯК НАПРЯМ ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНОГО СПРОТИВУ АГРЕСІЇ	53
НАДІЯ ЄРШОВА. ПРОБЛЕМА ГУМАНІЗМУ З ПОЗИЦІЇ ІДЕЙНОЇ КРИЗИ МОДЕРНОЇ ФІЛОСОФІЇ	56
ЕТЕРІ ЗАХАРОВА. ГІДНІСТЬ І СВОБОДА – ЦИВІЛІЗАЦІЙНИЙ ВИБІР УКРАЇНИ	58

ОЛЕСЯ КАЛЕНЧУК, ВОЛОДИМИР СІКОРСЬКИЙ. УПОВНОВАЖЕНИЙ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПРАВ ЛЮДИНИ В МЕХАНІЗМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УКРАЇНСЬКИМ ПАРЛАМЕНТОМ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА	60
ЮРІЙ КІСЄЛЬ. МОНОБІЛЬШІСТЬ ЯК ДІЄВИЙ ФАКТОР ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	62
DARIA KOVALEVSKA. PECULIARITIES OF CIVIL SOCIETY FUNCTIONING IN A DELIBERATIVE DEMOCRACY	65
ТЕТЯНА КОВАЛЕВСЬКА. ГІДНІСТЬ ТА СВОБОДА В ПОЛІТИЧНІЙ МІФОЛОГІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ	67
АННА КОМІСАРЕНКО. РОЗВИТОК ДЕРЖАВИ ЧЕРЕЗ ІННОВАЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ СОЦІАЛЬНОГО ПРОСТОРУ	69
ЛЮДМИЛА ЛУКІНА. МОДЕЛЬ МІНІМІЗАЦІЇ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІТИЧНОГО ПОПУЛІЗМУ ПІД ЧАС ВИБОРІВ В УКРАЇНІ	71
НАТАЛІЯ ЛЯЩЕНКО. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ НА ЗАХИСТІ ДЕРЖАВИ	73
НАДІЯ МАКСІМЕНЦЕВА. ВИКЛИКИ УКРАЇНСЬКОГО ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ ЩОДО ТРАНСФОРМАЦІЇ ВИБОРЧОЇ СИСТЕМИ У ПЕРІОД ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ ДЕРЖАВИ	75
СЕРГІЙ МАЛОВ. РОЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТИКО-УПРАВЛІНСЬКОЇ ЕЛІТИ У ПОДОЛАННІ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ	78
ЛІДІЯ МАЦЕЦКА. ДЕНЬ ГІДНОСТІ ТА СВОБОДИ УКРАЇНИ ЯК ФАКТОР ПРОЯВУ ВЗАЄМОВІДНОСИН ДЕРЖАВИ ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	80
ЄЛИЗАВЕТА МЕЛАШЕНКО. РЕФОРМА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ ЯК КЛЮЧ ДОСТУПУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	82
АЛЕВТИНА МУЖЕВА. АДАПТАЦІЯ ПЕРСОНАЛУ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ	84
АЛІСА МУСІЄНКО. ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ	86
ІГОР НЕГУЛЕВСЬКИЙ. СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО – ОДНА З БАЗОВИХ ЦІННОСТЕЙ ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРСТВА	88
СЕРГІЙ ОПАЛЬКО. ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ НА ПРИКЛАДІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ФРН ТА УКРАЇНИ	91
ОЛЬГА ПАНЧЕНКО. ПЕРСПЕКТИВИ ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ: ПОЛІТИКО-ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ	93
ІННА ПЛОТНИЦЬКА. ГІДНІСТЬ І СВОБОДА: ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ	95
ІРИНА ПОЛОЖЕШНА. КОМУНІКАТИВНА СКЛАДОВА – ЦЕ ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ НАЛАГОДЖЕННЯ СПІВПРАЦІ МІЖ ГРОМАДЯНАМИ Й ОРГАНАМИ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ	97
МИХАЙЛО ПРЕДКО. РОЛЬ ПОЛІТИКО-УПРАВЛІНСЬКОЇ ЕЛІТИ У ВИРОБЛЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ	99
ІГОР РЕЙТЕРОВИЧ. ГІДНІСТЬ ЯК КЛЮЧОВА ЦІННІСТЬ ПРЕДСТАВНИЦЬКОЇ ДЕМОКРАТІЇ	101

ЮЛІА СИМУНІНА. КОНСЕНСУС ЯК МОТИВАЦІЙНО-ЦІННІСНИЙ ОРІЄНТИР ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ	103
АНАСТАСІЯ СІВРУК. ПОЛІТИКО-УПРАВЛІНСЬКА ЕЛІТА ЯК ГАРАНТ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА НА ЗАХИСТ ГІДНОСТІ ТА СВОБОДИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ УКРАЇНИ.....	105
МИКОЛА СІНЬКОВСЬКИЙ. ВИКЛИКИ ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ У ПОВОЄННІЙ ВІДБУДОВІ НАРОДОВЛАДДЯ	108
ОЛЬГА СКОБЕЛЬСЬКА. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА ОЦІНКА РЕФЕРЕНДУМУ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ.....	110
ІГОР СКРИПЧЕНКО. НЕДОВІРА ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ЯК ЧИННИК КРИЗИ ПОЛІТИЧНОГО ПРЕДСТАВНИЦТВА.....	113
ЄЛИЗАВЕТА СОРОКА. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОНОТВОРЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ УКРАЇНИ.....	116
ОЛЕКСІЙ ФЕСАК. ВІЙНА – ГОЛОВНИЙ ВИКЛИК ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ НА ШЛЯХУ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГІДНОСТІ ТА СВОБОДИ УКРАЇНСЬКИХ ГРОМАДЯН	118
ЮЛІА ФІЛІПОВА. СПОРТИВНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК НАПРЯМ ПІДТРИМКИ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	120
ДАМІР ХАМАВІ. КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНЦІЯ СУЧАСНИХ ПОЛІТИКІВ.....	122
ІРИНА ХОМЕНКО. ВПЛИВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА ЗАХИСТ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ.....	124
ТЕТЯНА ЧАПЛЯ. ФУНКЦІОНУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ ПОЛІТИЧНИХ ІНСТИТУТІВ, НОВІ СУБ'ЄКТИ ВПЛИВУ, КРИЗА ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ.....	126
ОЛЕНА ЧЕРНЯВСЬКА. РОЛЬ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ В ЗАХИСТІ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА	128
ІРИНА ЧУМАК. МОТИВАЦІЙНО-ЦІННІСНІ ОРІЄНТИРИ ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ В УКРАЇНІ.....	131
ОЛЕНА ШВАЙКА. ТРАДИЦІЇ НАРОДОВЛАДДЯ ТА ЦІННОСТІ НАРОДНОГО ПРЕДСТАВНИЦТВА В УКРАЇНСЬКОМУ ПАРЛАМЕНТАРИЗМІ.....	133
АНДРІЙ ШЕМЧУК. ОСНОВНІ ЗАГРОЗИ ПОЛІТИЧНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ УСУНЕННЯ	135
МАРІЯ ШКУРАТ. СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ У ВИМІРІ ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ: ІСТОРИЧНА РЕТРОСПЕКТИВА ТА ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ	137
ОЛЕКСАНДР ЮРІКОВ. УКРАЇНСЬКИЙ ПАРЛАМЕНТ НА ЗАХИСТІ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	139
ВІКТОРІЯ ЮРІКОВА. ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ПОЛІТИКИ В КРАЇНАХ ЄС: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ	141
ПРОГРАМА ЩОРІЧНОГО ВСЕУКРАЇНСЬКОГО КРУГЛОГО СТОЛУ ДО ДНЯ ГІДНОСТІ ТА СВОБОДИ УКРАЇНИ «ВІТЧИЗНЯНИЙ ПАРЛАМЕНТАРИЗМ: СУЧАСНІ ВИМІРИ ГІДНОСТІ ТА СВОБОДИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ»	143
РЕЗОЛЮЦІЯ	152

директор Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, докторка філософських наук, професорка
Лариса КОМАХА

Шановне товариство – політики, публічні службовці, науковці, здобувачі вищої освіти, колеги Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка!

Раді всіх привітати з Днем Гідності та Свободи України, який відзначається **21 листопада з 2014 року** і започаткований на честь Помаранчевої Революції та Революції Гідності.

Українці впродовж багатьох століть демонструють волю до Незалежності і Свободи, однак в останні десятиліття це відбувається особливо активно, зокрема через формування нової національної ідеї українського центрризму, що консолідує суспільство та створює сильну українську націю.

21 листопада 2014 року Україна утвердила ідеали свободи і демократії, спрямовувала нашу державу на збереження та донесення до сучасного й майбутніх поколінь об'єктивної інформації про доленосні події в Україні початку ХХІ століття, а також надання належної шани патріотизму й мужності громадян, які восени 2004 року та у листопаді 2013 року – лютому 2014 року постали на захист демократичних цінностей, прав і свобод людини і громадянина, національних інтересів нашої держави та її європейського вибору. А нині, починаючи з 24 лютого 2022 року, після повномасштабного воєнного вторгнення рф в Україну, зі зброєю в руках і в тяжких боях виборюють наше мирне майбутнє.

Пропоную **хвилиною мовчання** згадати всіх загиблих наших героїв.

Дозвольте розпочати засідання щорічного Всеукраїнського круглого столу до Дня Гідності і Свободи України, започаткованого кафедрою парламентаризму з 2016 року: спочатку – у Національній академії державного управління при Президентіві України; з минулого року – в Навчально-науковому інституті публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Тема сьогоднішньої зустрічі «Вітчизняний парламентаризм: сучасні виміри гідності та свободи українського народу».

Визначено п'ять питань для обговорення, серед яких:

1. Гідність і свобода – цивілізаційний вибір України.
2. Роль Революції Гідності у сучасних процесах державотворення в Україні.
3. Український парламент на захисті гідності та свободи людини і громадянина.
4. Інтеграція вітчизняного парламентаризму у демократичний суспільно-політичний простір.
5. Мотиваційно-ціннісні орієнтири повоєнної відбудови України. Сучасна гуманітарна доктрина.

Учасники нашої зустрічі: народні депутати України, вчені – представники Наукової школи вітчизняного парламентаризму, представники органів державної влади та органів місцевого самоврядування, громадських організацій; здобувачі вищої освіти КНУ імені Тараса Шевченка, викладачі ННІ ПУДС та філософського факультету.

Дякуємо всім за вашу активну проукраїнську позицію та бажання взяти участь у спільній роботі.

Запрошуємо до обговорення проєкту Резолюції, який висвітлено на сайті ННІ разом із Програмою круглого столу.

завідувачка кафедри парламентаризму, докторка політичних наук, професорка, народний депутат України II-III скликань, керівник Наукової школи вітчизняного парламентаризму
Валентина ГОШОВСЬКА

Шановні друзі!

Повоєнна Україна вже нині потребує новітньої владної парадигми імплементації глибинного пласта національного духу й інтелекту нації. Ми повинні на цьому шляху подолати та назавжди розпрощатися із зашморганими анахронізмами, що проштовхувалися, нібито «справедливість», «правда» це для життєвих невдач. А так панує закон банди: виживає сильніший, слабкі мусять або бути знищеними, або підкореними. Так, мовляв, між державами, так і в державі.

Це пам'ятати слід тим, хто після Перемоги України у цій війні з РФ буде у владі. Свободу можна здобути тільки через гідність. Формула – «СВОБОДА ЧЕРЕЗ ГІДНІСТЬ» – має стати дороговказом для нашої демократії, основу якої становить система парламентаризму, над якою протягом останнього десятиліття працює наша Наукова школа вітчизняного парламентаризму, затверджена вченою радою КНУ імені Тараса Шевченка.

Нині Верховна Рада України, органи місцевого самоврядування з гідністю витримують усі випробування війною, прагнуть об'єднати й зорганізувати країну для відсічі ворогу, закладають підвалини не лише для повоєнної відбудови України, а й формування у майбутньому нового типу демократичного режиму, заснованого передусім на професійності та компетентності.

Компетентна демократія – не ілюзія, а реальна модель, якої вкрай гостро бракує нашому суспільству. Тільки разом, спільними зусиллями, кожен на своєму фронті, ми зможемо втілити її у життя.

Переконані, що наявність гідності у більшості громадян України сприятиме формуванню такого соціального середовища, в якому всі люди щоденно відчуватимуть захист своїх прав і справедливе ставлення до них.

Ще в Давній Греції філософи визнавали права людини як такі, що не можна «купити чи продати, чи успадкувати»; вони визнавалися природним явищем, яке нікому не дозволено потурати. Його джерелом вважали гідність. Захист гідності відносили до основних функцій захисту прав людини. Тому важливим для нас є співпраця науковців і практиків з метою переконати суспільство, що бути гідним – це означає:

- сприймати багатогранність і різноманітність як невід'ємну якість суспільства;
- визнавати всіх рівними, як це передбачає Конституція України;
- прагнути знайти спільне, що може об'єднати суспільство в конкретній ситуації спілкування, зокрема у виборчому процесі;
- виходити з конфлікту не з позиції сили, а з позиції інтересів і правил.

Наявність гідності у більшості громадян України сприятиме формуванню такого соціального середовища, в якому всі люди щоденно відчуватимуть захист своїх прав і справедливе ставлення до них.

Бажаю нам у цьому успіхів і непереможного поступу!

*академік НАН України,
декан філософського факультету Київського національного
університету імені Тараса Шевченка*
Анатолій КОНВЕРСЬКИЙ

Шановні колеги!

Звертаючись сьогодні до подій Революції Гідності, мимоволі задаєшся питаннями: чому наша Земля, Богом дана та багатостраждальна, не змогла розквітнути серед інших держав; чому на всіх етапах нашої історії нам звідусіль заважали будувати Вільну Державу не тільки зовнішні сили, а й внутрішні.

Іноді нас у світі чомусь ототожнюють (або, по-науковому, ідентифікують) із шароварами, вишиванкою і салом, а ми ж (і це правильно), зовсім інші – «Ми є народ, якого правди сила ніким звойована ще не була».

Ми перші, коли ще не було Речі Посполитої, Орди, московії, заявили про себе. І не загарбництвом, не підлістю, а благородством, ревнительством, співдружністю та просвітництвом.

Саме ми, наші пращури принесли на нашу землю віру, яка є найближчою дорогою до Бога. Я маю на увазі, що кожна віра – це шлях до Бога. Шляхів може бути багато (Магомет, Будда, Яхве...але Бог – один).

Я вважаю, наш шлях до Бога є найкоротшим, хоча жодною мірою не заперечую (не дай Бог) і не зневажаю інші шляхи! Історія українства не проста (як і кожного народу), але доля нашого народу багатостраждальна. Іноді кажуть, що Україна (назва) походить від «окраїна» (окраїна села, міста, поля, держави). Але хоч би як там було (не будемо заглиблюватися в етимологічні пошуки), нас століттями грабували, поневолювали, гвалтували, нищили, а ми знову піднімалися, і наші села, міста, поля ставали все кращими. І знову приваблювали злих людей.

Правобережну Україну грабували польські пани, спалювали живцем у церквах наш люд, розпинали на палях і старих, і малих. Так витравлювали нашу віру, яку називали схизмою, а нас називали бидлом. Гнали на панщину, катували в конюшнях, віддавали в рекрути. Так було майже до середини XIX ст.

Водночас нас не забували й татари, турки. Невільницькі ринки заповнювалися нашим людом, а малих і старих вирізали.

Про це дуже змістовно написано в історичному романі Зінаїди Тулуб «Людолови». Коли зараз на «бігмордах» (як влучно називають їх у народі) висять плакати «Крим наш», то він дійсно наш! І не тоді він став нашим, коли недолугий Микита Хрущов записав його за Україною.

Усе, що є в Криму: палаци, сади, виноградники, культура виноробства – створено, побудовано, виплекано потом і кров'ю синів і дочок України.

Це історія. Ми живемо в іншому світі. Хоча в моєму селі на Вінниччині до сих пір неслухняних дітей лякають татарами, турками, ляхами.

Ми великий народ. І це не порожня фраза. За всю історію ми ні на кого не нападали, не забирали в ясир, не спалювали костьоли з метою насадження нашої віри.

Ми весь час обороняємося, відстоюємо незалежність і цілісність нашої землі.

Тому-то для сьогоднішнього і прийдешнього покоління важливо виховувати повагу до інших народів, толерантність до негативних явищ, що мали місце в минулому, виваженість до сприйняття втрат, які були викликані кривавими бойнями та тваринним насильством по відношенню до наших людей. І при цьому не втрачати власної гідності.

У часи тоталітарного режиму всі голосували «одобрямс», але були мужі, які сіяли паростки Вільнодумства, Свободи, зароджували надію на вільне життя. Я маю на увазі Андрія Ма-

лишка з його філософською поезією, Леся Курбаса з його театром «Березіль», Бориса Олійника з його зневагою до партократського підлабузництва, Василя Симоненка з його несприйняттям продажництва, Василя Стуса з його високою громадянською позицією та багато інших.

Але були й такі, які користувалися розподільником делікатесних харчів, послугами «Комунару», отримували високі нагороди, за якими стояли дачні ділянки, пільгове придбання автомобілів, а потім, у 1991 році, стали ревнителями незалежної України, стали народними депутатами, активними провідниками національної ідеї.

Наша вітчизняна історія яскраво свідчить про те, що наше прагнення до Незалежності, до побудови самостійної держави наражалися на непереборні труднощі.

Це стосується не тільки епохи гетьманства чи періоду після Переяславської ради.

З цим супротивом (я сказав би, а не труднощами) ми стикаємося і в новітній історії. Наші керманичі не змогли вибрати правильний курс, щоб Україна була процвітаюча, рівна серед рівних. А однією із причин цього є нехтування споконвічними традиціями нашого народу.

Ми народ гуманний, людяний, який за всю історію прагнув до незалежності не за рахунок утиску інших народів, а за рахунок поваги до інших народів, до їх віри, до їх самобутнього устрою: чи то курултай, чи сейм, чи дума тощо.

А нас всі намагалися (і намагаються) повчати, муштрувати, нав'язувати великодержавницьку волю і т. ін.

Наведу приклад того, як один той самий період історії описується українським письменником і зарубіжним. А письменники, як говорив класик, є «інженери людських душ». Ідеться про визвольну війну українського народу 1648–1654 років.

Михайло Старицький у трилогії «Перед бурею», «Буря», «Біля пристані» змальовує важку боротьбу українського народу за віру, за землю. У діях Кривоноса, Богуна, Нечая, Острияниці, Гуні, Чарноти, Морозенка та інших показує прагнення до високих ідеалів. Хоча війна – це, часом, невинуваті жертви, муки, жорстокість.

Але в трилогії Старицького домінуючим є прагнення до високого, до героїзму, до розуміння того, що жертви визвольної війни є немарні. Тому трилогія пронизана патріотичним оптимізмом.

Водночас Генрик Сенкевич змальовує цю ж саму епоху в іншому ракурсі. Кожна сторінка роману «Потоп» бринить кров'ю, кожна сторінка просякнута тваринною ненавистю. Вихвалянням того, що інший народ є вищого ґатунку, ніж ми.

А ще більш виразним змалюванням цього періоду в такому аспекті є сучасний фільм «Вогнем і мечем» Єжи Гофмана.

Важливою сьогодні є роль соціальної комунікації, без якої неможливо створити громадянське суспільство.

Носієм суспільного духу є мова. Людину можна образити за двома чинниками:

- за розумовими здібностями (коли комусь зауважити, що у нього інтелект не того рівня);
- за мовним показником (що чиясь мова придатна лише для хатнього вжитку).

Завдяки мовленнєвому процесу особистість, людські маси можна спонукати до активних соціальних дій: взяття «Бастилі», реформування суспільного життя, шанування та збереження суспільних цінностей.

У сьогоднішньому світі, який є суцільно інформаційним, дуже обережно, професійно слід підходити до використання засобів мовленнєвого впливу, який для конкретної особистості доходить через інтернет, кіно, телебачення, радіо, друковані засоби масової інформації тощо.

Необачне, необережне поводження із засобами комунікації може викликати як бажані, так і не бажані наслідки в суспільстві. Наприклад, для того щоб зібрати людей на мітинг не потрібно роздавати листівки. Достатньо соцмереж. Згадаймо заворушення «жовтих жилетів» у Франції, яке керувалося через соціальні мережі.

Нав'язати негативне ставлення до політичної сили, кандидатів різних рівнів виборів можна через пресу, телебачення, інтернет. Таким чином у суспільстві формується антиморальний фон.

Це призводить до того, що престижними стають не професії вчителя, лікаря, агронома, а бізнесмена з кримінальним минулим, «злочинного авторитета», рекетира, рейдера, сумнівного провайдера, ненадійного дилера та ін.

Після нашої перемоги у цій страшній війні ми повинні зробити все, щоб не втратити ідеалів Революції Гідності, щоб жертви цієї війни не були марними. Найкращим пам'ятником тим, хто поклав свої голови на полі бою, буде процвітаюча Незалежна Україна.

Дякую за увагу!

*ректор Київського національного університету
імені Тараса Шевченка, кандидат філософських наук,
професор, відмінник освіти України,
заслужений працівник освіти України*
Володимир БУГРОВ

*народний депутат України IX скликання, Голова фракції
«Слуга народу» у Верховній Раді України*
Давид АРАХАНІЯ

*народний депутат України IX скликання, Голова Комітету
Верховної Ради України з питань транспорту
та інфраструктури*
Юрій КІСЕЛЬ

*народний депутат України IX скликання, Голова підкомітету
з питань захисту інвестицій в об'єкти будівництва Комітету
Верховної Ради України з питань організації державної влади,
місцевого самоврядування, регіонального розвитку
та містобудування*
Олександр АЛІКСІЙЧУК

КРИСТИНЕ АДАМАДЗЕ,
аспірантка кафедри політології філософського факультету Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

KRISTINE ADAMADZE,
graduate student of the Department of Political Science, Faculty of Philosophy,
Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0001-5644-2690>

Науковий керівник: **Олег Ткач**, д.політ.н., професор, професор кафедри політології
філософського факультету Київського національного університету імені Тараса
Шевченка

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИБІР ГРУЗІЇ – ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

EUROPEAN CHOICE OF GEORGIA – HISTORY AND PRESENT

Resume- the article «European Choice of Georgia- History and Present» examines the political, historical, cultural and political foundations and modern practices of Georgia's Europeanization. Some segments of the history of Georgia are analyzed, when free Georgia acted correctly in accordance with European values. Georgia was one of the first European countries where Christianity was recognized as the state religion. As Christian values are considered a necessary component of European identity, it could be said that Georgia has made a significant contribution to Western civilization. That's why at the modern stage, the construction of bridges to the west and the crossing have become a top priority of Georgia. From the point of view of the interests of the Georgian society, the research of these problems is especially relevant at the modern stage, because the outlining of the principled position of Georgia against the background of the Russia-Ukraine war is of crucial importance in terms of providing qualitatively new economic and political perspectives.

Історично, незважаючи на те, що Грузія завжди зазнавала впливу не західної культури, що відображалось в її стилі, зовнішньому вигляді та фасаді; Зміст завжди був універсальним та життєво необхідним аспектом національної самосвідомості та соціального розвитку суспільства. Ідеї суверенітету та єдності мали європейське походження та зовсім відрізнялися від азійських цінностей.

У цьому контексті ми виділимо Грузію епохи Відродження, яка була провідною європейською країною з погляду захисту прав людини. Він був першим, хто створив «Інститут омбудсмена» - громадські двері, які прагнули охолодити різні види провин. Ще за часів Тамар проповідувалась «асота мокуету» або «умертвіння плоті», про що лише пізніше згадувалося в одній із статей Конституції Цайвера АСС, «застосування жорстоких чи жорстоких покарань». Пізніше політична група Куртлу Арслана закликала до створення «намету Існі», яка має бути постійною установою без тих самих законодавчих прав, що й парламент.

Класичні узагальнення проблеми розвитку людської політичної думки Гоббсом та Монтеस्क'є, картезіанська політична думка є прологом до цього узагальненого прологу. На щастя, через простоту історичного розвитку та геополітичного становища країни демократична тенденція розвитку суспільства була передчасно ослаблена, і Грузія пішла природним шляхом розвитку. Протягом усього Середньовіччя політично Грузія була членом ісламського світу, але, на загальну думку, все це відбувалося всупереч внутрішнім переконанням Грузії. Головною його метою був напрямок на захід, перетворитися на західну країну, що водночас означало повернення до своєї справжньої природи. Цьому послужила поїздка грузинського письменника і лексикографа Сулхан-Саба Орбеліані до короля Франції Людова XIV. Сулхан Саба намагався звернути Грузію в католицьку віру сподіваючись, що Захід більше намагався б захистити католицьку країну. Оскільки, з огляду на конфігурацію світових політичних сил того часу, Грузія не входила до сфери політичних інтересів Заходу. Тому врешті наш європейський шлях пролягав через Росію, а інший шлях до Європи став можливим лише в період незалежності Грузії. Важливим є думка Григола Лорткіпанідзе, відомого діяча Демократичної Республіки Грузії: культурно-цивілізаційна орієнтація Грузії була міцно спрямована на Європу. Ця політика є

традиційно-історичним прагненням грузинського народу- зазначив він, частково розташована в Азії зі своєю християнською культурою , Грузія була скоріше частиною Європи, ніж Азії. Грузія усвідомлювала і досі усвідомлює, що, принаймні на даний момент, найгірша Європа краща за найкращу Азію [1, 156-157].

«Ви знаєте, що дороги Грузії та Росії розійшлися. Наш шлях веде до Європи, а Росія до Азії , я знаю, що вороги скажуть, що ми на боці імперіалістів, тому мушу тут заявити: я віддаю перевагу фанатикам зі Сходу, аніж імперіалістам із Заходу– пише Ное Жорданія, глава держави Демократичної Республіки Грузія [2, 379].

Ось чому, коли президенти Грузії наполягали на підтримці Заходу, говорили про існування західної цивілізації на Кавказі, вони вважали, що право на цю заяву дає їм традиційна самоідентифікація грузинської інтелігенції.

«Я грузин, а значить, я європеєць» – ця фраза, виголошена Зурабом Жванією під час прийому в Європейській раді в Страсбурзі, має велику політичну вагу. За цією політичною заявою стоїть проблема політичних, історичних та культурних основ європейськості Грузії. Європейськість Грузії означає не географічне розташування, а поділ європейських цінностей населенням цієї країни та орієнтація на ці цінності. Але незважаючи на європейську самоідентифікацію Грузії після закінчення холодної війни , Грузія не була готова швидко використати втрачені століттями шанси на співпрацю. Перші контакти між Грузією та Європейським Союзом розпочалися після розпаду СРСР у 1992 році. Представництво ЄС у Грузії було відкрито 1995 року. Грузія довелося пройти довгий і складний шлях, щоб Євросоюз міг проводити щодо неї індивідуальну політику, починаючи з угод про партнерство та співпрацю та східного виміру Європейської політики сусідства, закінчуючи ініціативою Східного партнерства і завершуючи підписанням асоційованої угоди з Європейським союзом. Сьогодні Грузія мала історичний шанс стати членом європейської родини. 23 червня 2022 року рішенням, ухваленим на саміті лідерів держав-членів ЄС у Брюсселі, Грузія отримала європейську перспективу та умови для отримання статусу кандидата [3].

Список використаних джерел

1. Лорткіфанідзе Г. Думки про Грузію, Тб., 1995. [1. 156-157].
2. Джіджеішвілі Г., Чхквішвілі Г. Світова політика, Тб., 2019. [2. 379].
3. <https://matsne.gov.ge> ' document ' view (дата звернення 21. 11 22)

ВАЛЕНТИНА АНОШИНА,*студентка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка***VALENTYNA ANOSHINA,***student of the Department of Parliamentarism of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv**Науковий керівник: Ірина Дудко, д.політ.н., професорка, професорка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

БОРотьБА ГРОМАДЯН ЗА СВОЇ ПРАВА У СУЧАСНИХ ПРОЦЕСАХ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ

THE STRUGGLE OF THE HUMANS FOR THEIR RIGHTS IN MODERN STATE-FORMING PROCESSES IN UKRAINE

Accentuating the historical aspect of the formation of Ukraine as a state, it should be noted that the beginning of the process of state formation took place long before the emergence of Kievan Rus. During this entire period and until today, a constant process of state formation takes place, the main goal of which is to ensure the independent and uninterrupted development of Ukrainian statehood. Both from the standpoint of the historical aspect and from the standpoint of modern practice, the construction of a national state cannot be based only on the conditions under which there is a population in society that is directly interested in the existence of such a state.

With this in mind, it should be noted that every event related to Ukraine and Ukrainian society has a significant role in nation-building. One of the main places at the current stage of state formation in Ukraine is occupied by the Revolution of Dignity, the period of development and progress of which falls on November 2013 - February 2014, because it is this event that directly affects the vector of further development of the state. Ukraine as a sovereign, independent and democratic state.

Keywords: state formation, Revolution of Dignity, modernity, Ukraine.

Процес становлення та утвердження України як незалежної держави спільно із формуванням української нації, а також національної самосвідомості, повинен бути фундаментальною основою сучасного етапу державотворення [1]. Боротьба громадян України за свої права, що дістала назву Революція Гідності, або Майдан (із відповідним поділом протестувальників на Євромайдан та Антимайдан), стала наймасштабнішою подією в новітній історії України, за-свідчивши також нові зсуви в колективній свідомості суспільства. Події 2013-2014 років дали величезний поштовх до розвитку Української держави. За ці роки Україна пройшла величезний шлях, розпочала не одну реформу та посилила свої позиції у світі.

Розглянемо безпосередню роль Революції Гідності у сучасному процесі державотворення та її здобутки.

Посилення ролі громадянського суспільства. За роки після Революції Гідності було проведено масу реформ з різним ступенем успішності стосовно медицини, поліції, галузі освіти, банківської та газової сфери, пенсійної, податкової тощо. До успішності слід віднести формування спільної громадської думки та, загалом, суспільства, яке було ініціатором та учасником позитивних змін за останні роки.

Суспільство формує власні пропозиції реформ, контролює діяльність влади та порядок денний держави. Наведений аспект має стати невід'ємною складовою сильною у європейському сенсі цього слова держави [2].

2. Здійснення децентралізації. Необхідність федералізації України була однією із ключових тем російської пропаганди. За його словами, регіональні інтереси не враховувалися Центром Єдиної держави. Фактично Кремль говорив про регіоналізацію України як передумову її розпаду. Але після перемоги Майдану ми пішли іншим шляхом децентралізацією.

Навпаки, російська агресія, мабуть, викликала найбільшу концентрацію влади в центрі та зменшила права громад та авторитет місцевих адміністрацій. Першим було проведення реформ, особливо щодо децентралізації влади, як демократичної держави, керованої правовою державою [3].

Деякі фундаментальні вади в державній системі, що існувала до Революції Гідності, створили сильно централізовані держави, в яких місцеві еліти обмінювали лояльність на більш високі субсидії від центрального уряду.

Реформи децентралізації були спрямовані на зміну цієї системи шляхом надання місцевим органам влади більшої фінансової автономії та більшої відповідальності за повсякденні проблеми своїх спільнот. У зв'язку з цим необхідно підвищити відповідальність органів місцевого самоврядування перед населенням.

З 2014 по 2021 рік власні доходи місцевих бюджетів зросли у чотири рази. У 2018 році місцеві бюджети вперше сумарно перевищили центральний держбюджет і становили 52% консолідованого бюджету України.

Зміцнення національної ідентичності. На шляху до євроінтеграції Україна не втрачає своєї національної ідентичності, а навпаки – посилює її.

До змін стосовно зміцнення національної ідентичності, які відбулися після Революції Гідності слід віднести наступні [4].

«Культурне очищення» можна розглядати як декомунізацію, зі знесенням пам'ятників Леніну та іншим діячам комуністичного режиму та перейменуванням багатьох населених пунктів, вулиць та інших топонімічних об'єктів.

Завдяки сприятливому законодавству та держпідтримці в українському кіно відбувається бум. Щорічно виходять десятки українських фільмів, які встановлюють нові рекорди відвідуваності та касових зборів українських кінотеатрів.

Православна церква України офіційно позбулася залежності від Московського патріархату, в якій вона перебувала понад 300 років. Вона отримала Томос про автокефалію, посівши своє місце у диптиху – офіційному переліку православних автокефальних та автономних церков.

Слід зазначити, що роль Революції Гідності у сучасності має неабияке значення, це проявляється у всіх процесах державотворення. У лютому 2021 року Верховна Рада України ухвалила постанову, що визначила Революцію Гідності одним із ключових моментів державотворення України та виразником національної ідеї свободи. Згідно з цією постановою держава має повністю захищати мирні зібрання громадян та надавати їм право на висловлювання своєї думки. Також було визнано, що європейські цінності, за які віддали свої життя Герої Небесної Сотні, – гідність, демократія, рівність та верховенство права, – необхідні для нормального функціонування суспільства. Тобто, дана постанова підтверджує демократичність нашої країни та надає захист суспільству при відстоюванні ним своїх прав та інтересів [5].

Підсумовуючи вищесказане, Революція Гідності зіграла важливу роль у сучасному державотворенні, що підтверджено низкою відповідних заходів стосовно підтвердження демократичності та незалежності України. Загалом події 2013-2014 років стали маркером та потужним поштовхом процесу у новітній історії України та лакмусовим папірцем для Європейського Співтовариства. Зокрема, революція внесла серйозні зміни у внутрішньополітичній сфері у процес самовідчуття, переформатування ідентичності та створення політичної держави, а у зовнішньополітичній сфері – у сприйняття місця України у світі як суб'єкта міжнародних відносин.

Список використаних джерел

1. Смолій В.А. Новітній історичний досвід українського державотворення. Вісник Національної академії наук України. 2017. № 1. С. 15–18.
2. Красніцька Г.М. Історичні аспекти у процесах державотворення України. Соціально-політичні, економічні та гуманітарні виміри європейської інтеграції України: збірник матеріалів VI міжнародної науково-практичної конференції. Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2018. (2). С. 317–323.
3. Пузаков Д. Децентралізація: поняття, види, наслідки. *Do desenvolvimento mundial como resultado de realizações em ciência e investigação científica*. 2020. URL: <https://doi.org/10.36074/09.10.2020.v4.06>.
4. Зварич Р.В., Короед С.О. Формування сучасної концепції державотворення на основі національно-етнічних чинників в історії держави і права. Науковий вісник публічного та приватного права. 2020. № 1. С. 8–14.
5. Киридон А. М. Євромайдан / Революція Гідності: причини, характер, основні етапи. Історична пам'ять. 2015. Вип. 33. С. 17–32.

ДАВИД АРАХАМІЯ,

*здобувач ступеня доктора філософії з публічного управління
та адміністрування Навчально-наукового інституту публічного управління
та державної служби Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

DAVID ARAHAMIA,

*applicant of the degree of the Doctor of Philosophy in Public Administration of the
Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the
Taras Shevchenko National University of Kyiv*

*Науковий керівник: Валентина Гошовська, д.політ.н., професорка, завідувачка
кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та
державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

СПІВПРАЦЯ СТРУКТУР ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ З УКРАЇНОЮ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ

THE COOPERATION OF EUROPEAN UNION INSTITUTIONS WITH UKRAINE IN LIGHT OF THE DEVELOPMENT OF THE REVOLUTION OF DIGNITY

The thesis analyses the cooperation of EU institutions with Ukraine during the development of the Revolution of Dignity in chronological order and characterizes the prerequisites for the outbreak of the Revolution of Dignity, the change in the attitude of the Ukrainian presidential and executive power towards the Russian Federation, and the suspension of the preparation process for signing the Association Agreement. The author illustrates the influence of the events of the Revolution of Dignity on the shift in the vector of political power, emphasizes the importance of continuing the European integration of Ukraine into the EU in light of the Revolution of Dignity, and analyzes the efforts of Ukraine's Parliament to restore certain provisions of the Constitution of Ukraine and to form the main power structures. The paper states that provided the shifts and positive changes in the formation of the main power structures, the cooperation of the EU institutions with Ukraine carried on with concluding the Association Agreement. The author also demonstrates the importance of the Agreement for the further political development of the power structures in Ukraine, in particular, for the formation of a coalition of parliamentary groups in the Verkhovna Rada of Ukraine.

Keywords: EU, the Revolution of Dignity, coalition, parliamentary groups, the Association Agreement.

Категорія гідності визначає ставлення до людини як до вищої суспільної цінності. Особливо важливим є звернення до стану забезпечення гідності під час російсько-української війни 2022 року, коли з боку РФ неодноразово порушуються основоположні права Українського народу на гідність. Тому проблеми захисту гідності були і є на сьогодні актуальними як в історичному, так і в сучасному контекстах.

Установлення та розвиток співпраці європейських структур з Україною у контексті хронологічного розвитку Революції Гідності є прикладом специфічної історичної динаміки. Ще у кінці 2013 року продовжувалась співпраця між Україною та ЄС. На початку президентської каденції В. Ф. Януковича дії і Президента України, і нової влади були спрямовані на продовження зближення з ЄС, принаймні, не на розрив відносин. Підтвердженням євроінтеграції стали і результати Шістнадцятого Саміту «Україна – ЄС» у лютому 2013 року. 28–29 листопада 2013 року на саміті ініціативи ЄС «Східне партнерство» у Вільнюсі очікувалось хоча б часткове підписання Угоди про асоціацію. Проте Президент та виконавча влада України різко змінили свій вибір на користь РФ. 21 листопада 2013 року Кабінетом Міністрів України було призупинено процес підготовки до підписання Угоди про асоціацію. Внаслідок цього по всій Україні розпочались масові акції протесту на підтримку підписання Угоди про асоціацію. Мирні протести у подальшому переросли у Революцію Гідності та привели до зміни як тоталітарної влади, так і політичного владного вектора.

Євроінтеграція України до ЄС у контексті розвитку Революції Гідності вимагала рішучих дій щодо формування основних структур влади, насамперед – Парламенту України. Так, уже 28 січня 2014 року Парламент України визнав такими, що втратили чинність, деякі з «дик-

таторських» законів України, прийнятих 16 січня 2014 року [2]. 21 лютого 2014 року відбулось відновлення дії окремих положень Конституції України, зокрема, знову було введено в дію зміни, внесені конституційною реформою від 8 грудня 2004 року [3]. Так, було відновлено норми щодо формування коаліції депутатських фракцій у складі Парламенту України, визначено порядок та строки її формування, повноваження та інші засади діяльності.

Постановою Верховної Ради України від 22 лютого 2014 року було визначено засади формування коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді України сьомого скликання впродовж одного місяця. Також Верховна Рада України взяла на себе політичну відповідальність за ситуацію в Україні [1].

Майже відразу був прийнятий Закон України «Про Кабінет Міністрів України», у якому, зокрема, містились норми щодо призначення на посаду Прем'єр-міністра України за поданням Президента України за пропозицією коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді України (ст. 8) [4]. Ці положення збереглися і на сьогодні.

Вбачаючи зрушення та позитивні зміни у щодо формування основних структур влади, продовжилась і співпраця структур ЄС з Україною, зокрема, після Революції Гідності. 21 березня 2014 року була підписана Угода про асоціацію у частині її політичних положень, а 27 червня 2014 року – у частині торговельно-економічних і галузевих положень [6]. 16 вересня 2014 року Європейський парламент ратифікував Угоду про асоціацію. З 1 листопада 2014 року вступило в силу тимчасове застосування Угоди про асоціацію. Це, зокрема, розділи Угоди про юстицію, безпеку, стандарти тощо.

Отже, співпраця структур Європейського Союзу з Україною у контексті розвитку Революції Гідності завершилась на той час підписанням та поступовим упровадженням норм Угоди про асоціацію. Угода про асоціацію фактично не містить положень про формування органів влади в Україні, оскільки основна мета її інша – запровадження умов для посилення економічних і торговельних відносин між Україною та європейськими структурами. Хоча значення Угоди про асоціацію для подальшого політичного розвитку владних структур України, насамперед – Верховної Ради України, є також вагомим. Підтвердженням цього є те, що вже у липня 2014 року Парламентом України було внесено зміни до Регламенту, які удосконалювали певні процедури щодо розпуску депутатських фракцій (депутатських груп). Проте основні зміни щодо приведення парламентського законодавства України до положень чинної Конституції України у частині формування коаліції депутатських фракцій у складі Верховної Ради України прийняті на той час не були, і навіть подальша Угода про Коаліцію депутатських фракцій не вирішила це питання, яке і на сьогодні потребує свого розв'язання.

Список використаних джерел

1. Про взяття політичної відповідальності за ситуацію в Україні : Постанова Верховної Ради України від 22.02.2014 р. № 753-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 11. Ст. 154.
2. Про визнання такими, що втратили чинність, деяких законів України : Закон України від 28.01.2014 р. № 732-VII. Офіційний вісник України. 2014. № 10. Ст. 313.
3. Про відновлення дії окремих положень Конституції України : Закон України від 21.02.2014 р. № 742-VII. Офіційний вісник України. 2014. № 19. Ст. 583.
4. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27.02.2014 р. № 794-VII. Офіційний вісник України. 2014. № 20. Ст. 619.
5. Про реалізацію євроінтеграційних прагнень України та укладення Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом : Заява Верховної Ради України від 22.02.2013 р. № 30-VII. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 38. Ст. 513.
6. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, вчинена 21.03.2014 р. та 27.06.2014 р. в Брюсселі. Офіційний вісник України. 2014. № 75. Том 1. Ст. 2125.

ЛІДІЯ БАЛАБАНСЬКА,*студентка другого курсу Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка***LIDIA BALABANSKA,***second year student, educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv**Науковий керівник: Валентина Гошовська, д.політ.н., професорка, докторка і професорка суспільних наук Національної агенції академічного обміну, завідувачка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

РОЛЬ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СВОБОДИ В УКРАЇНІ

THE ROLE OF THE REVOLUTION OF DIGNITY IN ENSURING FREEDOM IN UKRAINE

The Day of Dignity and Freedom of Ukraine is an important and heroic page of our recent past. This day carries a certain mission. It should become something that will remind us all those events, our strength and indomitability, something that will not give us a reason to doubt even once, something that we should value. We all should develop and support our country and our nation.

The Revolution of Dignity became a transformational, heroic and dramatic phenomenon for Ukraine. Ukrainians proved their devotion to freedom, their dignity. This Revolution proved that Ukrainians had not only chosen the path to Europe, but they were also ready to fight for it, defending their own rights and freedom. In the world's eyes Ukraine has become a state with its own identity, history and dignity, a country that is capable to protect its sovereignty.

We're going to defend our European values - the values of freedom and love, truth and goodness and light. We are against the empire of evil, and we have to emphasize to ourselves again and again that the Revolution of Dignity was a revolution liberating us from the empire of evil, the empire that wanted to conquer us and rule over us again, the empire that wanted to take away our freedom - political, civil, and personal.

Today in the conditions of war we should remember the fateful events that became a symbol of the struggle for our freedom and dignity. Maidan has become a symbol of Freedom. The Revolution of Dignity has become the largest protest in the modern history of Ukraine, the struggle of Ukrainians for their rights and for a democratic European choice.

The Revolution of Dignity demonstrated that Ukrainian national identity and civil society are being intensively formed in Ukraine.

Dignity and freedom are written into the genetic code of Ukrainians. For centuries the Ukrainian nation has proven that no one would deprive us of these qualities. This truth was confirmed by the fateful revolutions for independent Ukraine and the war with the Russian invader. The aggressor can deprive us of light or warmth or even can occupy our lands and our homes, but he cannot take away either Dignity or Freedom from Ukrainians. Glory to Ukraine!

Keywords: Maidan, Day of Dignity and Freedom, Revolution of Dignity, Ukrainians.

День Гідності та Свободи є ключовим в історії України, оскільки уособлює цивілізаційний вибір українців на користь європейських цінностей і шляху свободи, що поетапно втілювався у Революції на граніті 1990 р., Помаранчевій революції 2004 р. й Революції Гідності. Наслідки Революції Гідності – це не лише велике піднесення, емоційний заряд, який отримала українська нація, що об'єдналася, а й проблеми, з якими ми стикаємося кожного дня, – це політична корупція, хабарництво, небажання здійснювати реформи і починати їх із себе. Тому найціннішим є визначення самоідентичності та єдності української нації.

Утвердження власної державності українського народу вимірюється сотнями років. Ці процеси супроводжувалися впертою боротьбою багатьох поколінь патріотів, що дозволило українцям зберегти свою етнічну самодостатність та національно-культурну самобутність. Революція Гідності стала визначальним локомотивом пробудження національної самосвідомості українців. Вона має великий вплив на українське суспільство і на майбутнє Української держави. Звичайно, процес розбудови нової Української держави – такої, якою її хочуть бачити українці, – ще не завершено і триватиме він довго.

Без сумніву, Революція Гідності мала б призвести до докорінної перебудови політичного устрою країни. Однак за рік після революційних подій ми отримали зовсім іншу ситуацію. Політики, які очолили країну після Майдану, під час революції не користувалися авторитетом серед народу і не делегувалися Майданом на керівні державні посади. Не були виконані основні вимоги українського народу, а саме: реформи, кримінальні дослідження злочинів під час Революції Гідності, соціальна справедливість, економічний розвиток держави і рівень життя населення. Але все ж таки Революція Гідності призвела до того, що Україна стала на шлях європейського розвитку, що забезпечено Конституцією України [Закон України №2680-VIII від 07.02.2019 // Відомості Верховної Ради.-2019.-№91, ст. 50.]. Спроба перетворити Україну на проросійську диктатуру – саме те, проти чого повстало українське суспільство у 2013-2014 роках.

Сучасна Україна навіть за всіх обмежень, які накладає на неї необхідність відбиття ворожої агресії, демонструє сталий демократичний поступ. За роки після Революції Гідності в Україні було проведено з різним ступенем успішності реформи поліції, системи освіти, медицини, газового та банківського секторів, пенсійна, податкова реформи тощо. Ремонтуються та будуються дороги, зростають сільське господарство та IT-індустрія.

Також до фундаментальних змін, проведених в державі, слід віднести:

- «культурне очищення», пов'язане з декомунізацією [Закон України № 317-VIII від 09.04.2015 // Відомості Верховної Ради.- 2015, № 26 ст.219].

- отримання Томосу про автокефалію [Томос про автокефалію українського православ'я: значення і виклики. // Національний інститут стратегічних досліджень.- 2019. ст. 2-6.];

- запровадження реформи децентралізації влади [розпорядження КМУ №333-р від 01.04.2014 //Офіційний вісник України.-2014 № 30.-ст.18.];

- якісну зміну в системі державних закупівель, яка запровадила низку законодавчих та інституційних змін, а також технічну модернізацію і введення в дію нової системи електронних закупівель – ProZorro. Нова система зменшила можливості для корупції з боку уряду [Закон України 922-VIII від 25.12.2015 //Відомості Верховної Ради. – 2016, № 9, ст.89.]

- укладання Угоди про Асоціацію з ЄС [*М.Кузьо*. Угода про асоціацію між Україною та ЄС: зміст та імплементація.- 2015.- ст. 7], яка визначила цивілізаційний вибір і відкрила для українських товарів найбільший у світі ринок. Відмовившись від позаблокового статусу, Україна закріпила курс на вступ до ЄС і НАТО в Конституції . Для країни в цілому перехід від російського поля тяжіння до європейського став доконаним і незворотним. Європейський Союз тепер є головним торговельним партнером України;

- підписання угоди про безвізовий режим України з ЄС відбулося у Страсбурзі 17 травня 2017 року. Ця подія миттєво позначилася на рейтингових позиціях України, та вже у 2018-му кількість країн, до яких українці могли в'їхати без віз, збільшилася одразу на 46 напрямків і становила 128. На сьогодні паспорт для виїзду за кордон дозволяє громадянам України відвідувати без візи або з візою після прибуття 136 країн світу.

Таким чином, Майдан постав важливою історичною подією, яка глибоко вплинула на політику не лише у Європі, але і в глобальному масштабі. Трагічні події на київському майдані Незалежності увійшли до новітньої історії України і стали символом всенародного опору беззаконним діям тодішньої влади. Революція Гідності стала трансформаційним, героїчним і драматичним феноменом для України. Український народ довів свою відданість свободі, свою гідність, заплативши однак за такі цінності найвищу ціну – життя 107 учасників акції протесту, Героїв України, названих Небесною Сотнею.

Попри надзвичайно складну ситуацію, яка існує нині в Україні, вона все ж продовжує реалізовувати деякі будівельні блоки, необхідні для створення демократичного, зрілого й процвітаючого суспільства. Це стосується, в першу чергу Плану повоєнного відновлення України [Тетяна Богдан. План відновлення України: сильні та слабкі сторони. URL : https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/526637_plan_vidnovlennya_ukraini_silni.html].

Як висновок зазначимо, що Революція Гідності відкрила вікно можливостей для найважливіших змін в Україні – процесу декомунізації, розвитку громадянського суспільства, що могутньо заявило про себе на Майдані у вигляді численних громадських ініціатив і волонтерського руху на розбудову війська і захист держави, подальших процесів трансформації посттоталітарного суспільства в демократичне. Її наслідками стали: відвернення безпосередньої

загрози знищення України Росією; відновлення основних громадянських свобод, порушених «диктаторськими законами»; припинення визискування ресурсів країни; відновлення можливостей для реформування країни; відновлення руху України до Європи; становлення України у світовій громадській думці як держави з власною самобутністю, історією та гідністю; зростання самоповаги, патріотизму та солідарності громадян України.

Майдан продемонстрував здатність українців до самоорганізації, взаємодопомоги та самопожертви, виявив, що для наших співгромадян, незалежно від регіону проживання, етнічної приналежності та мови, важливими цінностями є свобода, людська гідність, право обирати свою долю.

Список використаних джерел

1. Тетяна Богдан. План відновлення України: сильні та слабкі сторони. ULR : https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/526637_plan_vidnovlennya_ukraini_silni.htm].
2. М.Кузьо. Угода про асоціацію між Україною та ЄС: зміст та імплементація. 2015. Ст. 7;
3. Томос про автокефалію українського православ'я: значення і виклики. // Національний інститут стратегічних досліджень.- 2019. ст. 2-6.];
4. [Закон України 922-VIII від 25.12.2015 // Відомості Верховної Ради. – 2016, № 9, ст.89.];
5. [Закон України № 317-VIII від 09.04.2015 // Відомості Верховної Ради. 2015. № 26. Ст. 219].

НАТАЛІЯ БАЛАСИНОВИЧ,

здобувачка ступеня доктора філософії з політології Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка (кафедра парламентаризму)

NATALIA BALASINOVICH,

Candidate of Philosophy in Political Science of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv (Department of Parliamentarism)

Науковий керівник: Ірина Дудко, д.політ.н., професорка, професорка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

СУЧАСНИЙ СТАН РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ

THE CURRENT STATE OF IMPLEMENTATION OF THE PRINCIPLE OF GENDER EQUALITY IN PUBLIC AUTHORITIES OF UKRAINE

It is noted that Ukraine has recently quite successfully implemented the state policy on gender equality by ensuring the effectiveness and quality of the relevant national and regional regulators, which are determined by the norms of national legislation, state programs, regulatory and legal acts of the local level, and also - by introducing relevant informational gender support at all levels of state administration, which is characterized by a set of various information activities, platforms, forms of interaction between the authorities and the community.

It was found that countries that recognize gender equality as their priority policy develop more dynamically and qualitatively, have a higher level of income, are characterized by a higher level of democracy and a lower level of gender gap, with the help of which the differences in the position of women and men in all spheres of activity are determined.

It is proposed: to increase the attention of the state, investors and universities to female students studying in specialties that involve employment in state authorities and local self-government bodies; recognition of the priority of gender policy, which will contribute to the development of a sustainable and reliable recovery of the future Ukrainian economy, social development and welfare of communities in the post-war period and during martial law; development of systematic information work aimed at raising citizens' awareness of gender issues.

Keywords: gender, gender equality, gender policy, state authorities, local self-government bodies.

З'ясовано, що ті країни, які визнали гендерний паритет своєю пріоритетною політикою розвиваються динамічніше і якісніше. Про це свідчать такі наші дослідження: у країнах з високим рівнем доходу 52% жінок займаються державним управлінням; із середнім рівнем доходу - 40%; з низьким рівнем доходу - 29% [6].

Тобто, в економічно розвинених державах і жінки і чоловіки мають однакові можливості щодо отримання відповідної освіти з державного управління, а тому і мають однакову можливість ефективно керувати країною. Як приклад зазначимо, що ці питання не виникають у жінок Кореї, Індії [5] чи Нігерії [4], які лояльно ставляться до переважання чоловіків в урядових організаціях, на відміну від жінок країн-учасниць ЄС, США та інших високорозвинених держав.

Щороку Всесвітній економічний форум оцінює прогрес у досягненні гендерної рівності серед близько 150-и країн світу. У 2022 році дослідники встановили, що глобальний гендерний розрив, що вказує на відмінності у становищі жінок і чоловіків, становить 68,1%, що означає досить низькі темпи виконання гендерного законодавства і збереження тенденцій гендерної нерівності. Дослідники стверджують, що якщо рухатися такими темпами, то світ досягне повної гендерної рівності лише через 132 роки [3].

При цьому науковці зазначають, що найменше нерівності існує між жінками і чоловіками у сфері здоров'я й освіти, найбільше – в економічній і політичній сферах [3].

Визначення індексу гендерного розриву [2] засвідчує, що країни з найбільш розвинутою економікою є більш гендерно рівними. Це забезпечує їм більшу стійкість на міжнародному ринку. І, традиційно, ця першість у досягненні гендерної рівності належить Ісландії і країнам Скандинавії.

Україна у зв'язку з повномасштабним воєнним вторгненням РФ у 2022 році погіршила цю позицію і посіла 81-е місце серед 146 країн світу [3] на відміну від попередніх років: у 2018 році - 65-те місце зі 149 країн світу; у 2017 році - 61-ше місце зі 144 країн [2].

В Україні ще доволі низьке представництво жінок у політиці та у сфері керівництва і прийняття рішень. Хоча кількість народних депутаток має тенденцію до збільшення. Як зазначають науковці, традиційно низьким є жіноче представництво в українському політикумі. Значний розрив між жінками та чоловіками лишається у сфері економіки.

Цікавою на наш погляд є думка української економістки Любові Жарової, яка, аналізуючи гендерні диспропорції 2017 року в розробці штучного інтелекту, зазначила, що: «На основі співпраці з LinkedIn було виявлено, що в усьому світі лише 22 % фахівців у цій галузі – жінки. Це зумовлює гендерний розрив у 72 %, останніми роками він не змінюється, і поки що немає підстав сподіватися на позитивну тенденцію в майбутньому». Отже, вона робить висновок про те, що така спеціальність може бути привабливою для студенток. Адже, на її думку покращення ситуації з гендерним паритетом може привести до значних економічних дивідендів [2].

Ми погоджуємося з такою позицією авторки і вважаємо, що з боку держави, інвесторів й університетів має бути посилена увага до студенток, які навчаються на спеціальностях, що передбачають працевлаштування в органах державної влади та органах місцевого самоврядування. І, не зважаючи на падіння показника гендерного розриву в Україні, вважаємо, що в пріоритеті української політики має залишатись (і посилюватись) ідеологія гендерної рівності, яка сприятиме розбудові сталого і надійного відновлення майбутнього нашої економіки, соціального розвитку та добробуту громад у повоєнний період і під час воєнного стану.

Для цього ми пропонуємо органам державної влади і органам місцевого самоврядування проводити системну інформаційну роботу, спрямовану на підвищення обізнаності громадян з гендерними проблемами (домашнє насильство, дискримінація при працевлаштуванні, кар'єрні обмеження тощо) та розширити їхні можливості щодо їх вирішення. Вона може здійснюватись шляхом обговорення з громадськістю різних тем під час теле- чи радіодебатів, дискурсів, діалогів, громадських слухань, зустрічей, конференцій, семінарів, нарад, зборів тощо; запровадження телефонних гарячих ліній, Інтернет-конференції, Інтернет дебатів, організації громадських приймалень, кабінетів тощо.

Також важливими для органів державної влади та органів місцевого самоврядування має залишатись забезпечення ефективності та якості національних і регіональних регуляторів, які визначаються нормами національного законодавства, державними програмами, нормативно-правовими актами місцевого рівня щодо дотримання основних принципів взаємодії з громадою - принципів партнерства і гарантування захисту прав людини і громадянина та свобод [1].

Тобто, реалізація принципу гендерної рівності в органах державної влади і органах місцевого самоврядування покращиться за умов створення відповідної гендерної інформації та гендерної правової підтримки.

Список використаних джерел

1. Баласинович Н. О. Регіональні регулятори з питань гендерної рівності в Україні. Шевченківська весна – 2022: публічне управління та державна служба : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених (Київ, 19 квіт. 2022 р.) / за заг. ред. Л. Г. Комахи, О. М. Андрєєвої. Київ : ННІ ПУДС КНУ, 2022. 268 с., С. 125-127. URL: <https://ipacs.knu.ua/?lang=ukr&tip=osn&filtername=&page=2&tipn=News&newsid=1928>
2. Індекс гендерного розриву: в Україні та світі. URL: <https://kpi.ua/2019-kp8-2>
3. Проведено глобальну оцінку гендерної (не)рівності – 2022. URL: <https://hromady.org/provedeno-globalnu-ocinku-genderno%D1%97-nerivnosti-2022>
4. Ogbogu, C. (2011) Gender Inequality in Academia:Evidences from Nigeria. Contemporary Issues in Education Research, v4. n9. p. 1-8.
5. Siddiqi, N. (2021) Gender inequality as a social construction in India: A phenomenological enquiry. Women's Studies International Forum, Vol. 86.
6. Valentyna Goshovska, Nataliia Balasynovych, Liliia Hryhorovych, Volodymyr Goshovskyi, Lydiia Danylenko. Information and legal support for the implementation of a gender approach to public administration. IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security, VOL.21 (5) No.7, July 2021. pp. 150 – 158. (web of science). ULR.: http://paper.ijcsns.org/07_book/202107/20210718.pdf

ІРИНА БИТЮЦЬКА,*студентка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка***ЮРІЙ БИТЮЦЬКИЙ,***студент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка***IRYNA BYTIUTSKA,***student of the Department of Parliamentarism of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv***YURIY BYTIUTSKYI,***student of the Department of Parliamentarism of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv**Науковий керівник: Ігор Рейтерович, к.політ.н., доцент, доцент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

РЕВОЛЮЦІЯ ГІДНОСТІ: ЗДОБУТКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

REVOLUTION OF DIGNITY: GAIN FOR UKRAINE

The article analyzes the prerequisites for the events that later became known as the Revolution of Dignity. The impact of the Revolution of Dignity on Ukrainian society and the future of the Ukrainian state is determined. The results and achievements of the Revolution of Dignity are studied. It was noted that among the most important achievements of the Revolution of Dignity were the significant growth of public activity, the birth of the volunteer movement, the formation of national identity and the establishment of the Ukrainian people's own statehood.

Keywords: Revolution of Dignity, Euromaidan, Eurorevolution, student demonstration, European integration course, volunteer movement.

Події в Україні кінця 2013 – початку 2014 року стали важливими у світовому політичному, суспільному та медійному просторі. Неоднозначність розуміння причин Революції Гідності спричинили різноманітні погляди щодо неї та її наслідків. Важливість в історії України Революції Гідності можна оцінити лише з часом. Вже на сьогодні без перебільшення можна стверджувати, що Революція Гідності – наймасштабніший протест за всі роки незалежності України, який ніхто не міг ні спрогнозувати, ні передбачити.

В останні роки в Україні панували настрої невдоволення політикою влади, але мала відбутися певна подія, яка б стала відправною точкою досягнення критичної межі та запуску хвилі протестів. Такою подією став розгін мирної студентської демонстрації на підтримку євроінтеграційного курсу України у ніч на 30 листопада 2013 року. Вказана подія отримала назву «Євромайдан», після якого протестні настрої громадян набули форми супротиву та переросли в Революцію Гідності.

Революція Гідності (Єврореволюція, Євромайдан) увійшла в новітню історію України як період, який тривав з 21 листопада 2013 року до 22 лютого 2014 року і протягом якого відбувався спротив проти відходу політичного керівництва країни від законодавчо закріпленого курсу на Європейську інтеграцію та подальшою відмовою від цього курсу. Як стверджує А. Шеховцов, Євромайдан є національною та європейською революцією, завдяки якій громадянське суспільство хоче вибудувати дійсно незалежну українську та європейську націю [1].

Революція Гідності має великий вплив на українське суспільство і на майбутнє Української держави. Євромайдан став епіцентром кардинальних змін у країні, запустивши процес не лише трансформації політичної сцени, а й соціальних і культурних перетворень. Наслідки цього вибуху гніву та сплеску гідності, що вивільнили колосальну суспільну енергію, даватимуться взнаки не одне десятиліття як у внутрішніх соціально-політичних відносинах, так і у геополітичному вимірі [2]. Результатом Революції Гідності є не лише велике піднесення та емоційний

заряд, який отримала українська нація, що об'єдналася, стала соборницькою, а й визначення самоідентичності та єдності української нації.

Серед здобутків Революції Гідності варто відзначити значне зростання громадської активності: тисячі звичайних громадян продемонстрували небачену раніше здатність до самоорганізації, зародився могутній волонтерський рух, виникли сотні самооборон, створено загальнодержавні волонтерські організації та благодійні фонди. Волонтерський рух став могутнім інструментом контролю над владою, особливим знаком демократії, ресурсом, могутньою внутрішньою енергією, що надає сенс життя і відчуття суб'єктності кожному індивіду [3]. Український волонтерський рух здивував світ своїм рівнем самоорганізації та готовністю до дій, а також постійно зростаючою кількістю своїх членів та їх відповідальністю.

Завдяки волонтерському руху було зруйновано нав'язаний Україні ззовні образ як залежної країни. Після подій Революції Гідності до України на світовій арені почали відноситися як до рівноправного партнера, як до суб'єкта, який приймають, до якого дослухаються.

Про Революцію Гідності з впевненістю можна сказати, що відбулося становлення національної ідентичності та утвердження власної державності українського народу. Вона стала визначальним локомотивом пробудження національної самосвідомості українців. Попри зазначене, ще одним визначальним здобутком Революції Гідності, на наш погляд, є повернення України до демократії. Адже режим Януковича з демократією не мав нічого спільного. З демократією Віктора Януковича поєднувало лише те, що він прийшов до влади «демократичним шляхом». Проте за період його правління відбувалася узурпація влади в руках диктатора: спроба побудови пострадянської «суперпрезидентської республіки», повернення у 2010 році до Конституції 1996 року та відновлення президентсько-парламентської республіки, розширення власних повноважень й концентрації влади у глави держави, ув'язнення опонентів, шахрайства на виборах, обмеження свободи слова та зібрань, застосування брутальної сили, розквіт корупції [4, с. 127]. Проте, Україна зберегла свою незалежність від імперської росії, позбувшись проросійськи налаштованого Президента Віктора Януковича і його близького оточення, які перманентно здавали національні інтереси країни й готові були здати остаточно, а також ствердила свій європейський вектор розвитку [3].

Трагічні події, що відбулися на київському майдані Незалежності, увійшли до новітньої історії України як символ всенародного опору беззаконним діям тодішньої влади. Адже спроба перетворити Україну на проросійську диктатуру – саме те, проти чого повстало українське суспільство у 2013-2014 роках. Революція Гідності виявилася трансформаційним, героїчним і драматичним феноменом для України [2]. Довівши свою гідність та відданість свободі, українському народові довелося заплатити за такі цінності найвищу ціну – життям 107 учасників акції протесту, Героїв України, названих Небесною Сотнею. Крім того, помстою за цей вибір українців стала агресія росії, анексія Криму та широкомасштабне вторгнення країни-агресора на територію України 24 лютого 2022 року.

Підводячи підсумок, варто зазначити, що на тлі цих подій Україна не лише не зламалася, а пройшла вражаючий шлях перетворень у різних галузях. Революція Гідності відкрила вікно можливостей для якнайважливіших змін в Україні – процесу декомунізації, розвитку громадянського суспільства, численних громадських ініціатив і волонтерського руху, спрямованих на розбудову українського війська і захист держави, а також подальших процесів трансформації посттоталітарного суспільства в демократичне. Важливим уроком, який українське суспільство отримало завдяки Революції Гідності стало те, що Євромайдан не лише не розділив Україну, а об'єднав її, дозволивши заявити всьому світу про себе як домінуючу силу.

Список використаних джерел

1. Шеховцов А. Українська революція є Європейською. Рубрика «точка зору» : Радіо Свобода. – 2013. – 17 груд. уз. URL: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/25203341.html>
2. Революція Гідності. URL: <https://www.maidanmuseum.org/uk/storinka/pomarancheva-revoluciya>
3. Наслідки та значення Революції Гідності. URL: <https://khm.gov.ua/uk/content/naslidky-ta-znachennya-revoluciyi-gidnosti>
4. Сасин Г.В. Обґрунтування сучасного типу революцій в транзитному суспільстві на прикладі України. Дис. на здоб. наук. ступ. к.політ.н. за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси. Львів, 2015. 212 с.

ОЛЕКСАНДР БОЖКОВ,

*студент 1 курсу Навчально-наукового інституту публічного управління
та державної служби Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

ПАВЛО СУШКО,

*студент 1 курсу Навчально-наукового інституту публічного управління
та державної служби Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

OLEKSANDR BOZHKO,

*1st year student of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration
and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv*

PAVLO SUSHKO,

*1st year student of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration
and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv*

*Науковий керівник: Лідія Даниленко, д.пед.н., професорка, професорка кафедри
парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та
державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ПРЕДСТАВНИЦЬКЕ НАРОДОВЛАДДЯ ЯК ОСНОВА УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

REPRESENTATIVE NATIONAL GOVERNMENT AS THE BASIS OF THE UKRAINIAN STATE

It is shown that representative people's government consists in the fact that the people, thanks to the mechanism of direct expression of will through elections, form a personal composition of elected bodies, which are given the authority to perform legally defined power functions on behalf of the people during a certain period of time.

It has been established that the place and role of the Ukrainian parliament in the state mechanism and society is determined by the fact that only the Verkhovna Rada of Ukraine has the right to adopt laws and other acts on behalf of the people of Ukraine.

It was determined that representative people's government acts as the basis and guarantor of Ukrainian statehood. At the same time, at the current stage, it should be based on: a competitive political process, a transparent system of recruiting elites, fair and free elections, freedom of speech and independence of the mass media, protection of human rights, capable local self-government.

Keywords: people's power, statehood, representative people's power, parliamentarism.

Народовладдя, як конституційно визнане верховенство влади народу, є безумовним основоположним принципом української державності.

Розглядаючи народовладдя як «якісну визначеність, що обумовлює саме існування держави як публічно-владної організації суспільства, тобто є його сутністю», а демократію, як характеристику внутрішньої форми держави, що матеріалізує способи і методи реалізації влади народом і йому підпорядкована, Л. Шипілов визначає цю категорію як «сутність держави, яка полягає у належності та здійсненні влади народом у власних інтересах у правовій, демократичній формі на засадах гарантування та втілення прав і свобод людини» [1].

Представницьке народовладдя історично є другою його формою, після прямого. Воно бере початок ще з часів Древньої Греції: У VI ст. до нашої ери, після реформи Солона, серед найзаможніших громадян почали обирати колегіальний орган – раду чотирьохсот [2].

А його сутність полягає у тому, що народ, завдяки механізму безпосереднього волевиявлення шляхом виборів формує персональний склад виборних органів, яким надаються повноваження протягом визначеного періоду часу здійснювати законодавчо визначені владні функції від імені народу. Тож базовою тезою представницького народовладдя є: «народ здійснює свою владу через вільно обраних представників». Будучи суверенним носієм влади народ віддає її своїм представникам.

До критеріїв ефективності представницького народовладдя, насамперед, відносять:

- 1) реальну конкурентність виборчого процесу,
- 2) ефективний комунікативний простір;

3) довіру виборців до представлених кандидатів.

Представницьке народовладдя – засіб реалізації волі народу через обраних ним представників в органи державної влади та місцевого самоврядування. В Україні до них відносять: парламент – Верховну Раду України, Президента України, Верховну Раду Автономної Республіки Крим, місцеві ради.

Зауважимо, що представницьке народовладдя найбільш тісно пов'язують із парламентаризмом. Парламентське народовладдя полягає у передачі функції щоденного вирішення політичних питань від народу до обраних представників, які здійснюють свої повноваження в більш або менш визначених межах поділу влади на законодавчу, виконавчу і судову.

Слід зазначити, що тяжіння до народовладдя і справедливості були притаманні українській нації протягом всієї тисячолітньої історії державності. Як слушно зазначає І. Бойко, «для українського народу в процесі становлення та розвитку української державності особливим було і є прагнення до упорядкованості у суспільстві, демократії, народовладдя, що концентрується у праві, справедливості, правді, котрим протистоять неправда, кривда. Прагнення до порядку і народовладдя належить до тих визначальних рис, які формувалися українським народом упродовж усього періоду його існування» [3].

Що стосується історії парламентаризму, власне, незалежної України, то вона за світовими мірками досить нетривала, і налічує понад 30 років.

Верховна Рада України є єдиним органом законодавчої влади в країні, що формується та функціонує на засадах народовладдя, законності, виборності, колегіальності, гласності та професійності.

Місце та роль українського парламенту у державному механізмі та суспільстві обумовлені тим, що виключно Верховна Рада України володіє правом від імені народу України приймати закони та інші акти. Ці положення були передбачені ще Декларацією про державний суверенітет України і закріплені Конституцією України у 1996 році.

З початком широкомасштабної військової агресії росії перед українським парламентом постали завдання забезпечення організації ефективної роботи, створення механізмів оперативного прийняття стратегічних рішень, пов'язаних, зокрема, з питаннями оборони, адаптації економіки до умов воєнного стану, здійсненням судочинства в період воєнного стану, активізації комунікації з міжнародними партнерами та парламентами інших країн, підтримки громадян.

Таким чином, представницьке народовладдя виступає основою і гарантом української державності. Водночас, в його основі, на сучасному етапі, мають стати: конкурентний політичний процес, прозора система рекрутування еліт, чесні та вільні вибори, свобода слова та незалежність ЗМІ, захист прав людини, спроможне місцеве самоврядування.

Список використаних джерел

1. Шипілов Л. М. Народовладдя як основа демократичної держави: Монографія. Харків: Видавництво «ФІНН», 2009. 216 с.
2. Шаповал В. Зарубіжний парламентаризм. К.: Основи, 1993. С. 9-11.
3. Бойко І. Витоки, становлення та розвиток інституту народовладдя в Україні. Юридичний журнал «Право України». 2019. Випуск 11. URL: https://pravoua.com.ua/ua/store/pravoukr/pravo_2019_11/pravo_2019_11-s7/

ВЛАДИСЛАВ ВАЩИШИН,

студент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

VLADYSLAV VASHCHYSHYN,

student of the Department of Parliamentarism Educational And Scientific Institute of Public Administration and Civil Service Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: Лідія Даниленко, д.пед.н., професорка, професорка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ОСНОВНІ ПЛЮСИ І МІНУСИ МЕДИЧНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

MAIN PROS AND CONS OF MEDICAL REFORM IN UKRAINE

The main advantages and disadvantages of the medical reform are indicated. Pros: Funding patient needs instead of funding beds. Strengthening of the "family doctor" institute, emphasis on prevention. Autonomy of medical facilities. Cons: Optimization of the number of hospitals - hospital districts. Insufficient motivation for changes for doctors.

Focused attention on the need for its continuation in connection with military aggression and the emergence of new challenges to the health care system of Ukraine.

Keywords: medicine, health, reform.

Аналізуючи реформу медичної системи України [1], започаткованої Міністром охорони здоров'я У.Супрун і продовженої М.Степановим, виникла потреба розглянути її плюси і мінуси. Деякі з них ми представили за допомогою таблиці й охарактеризували базові принципи трансформації та основні загрози, які виникають у споживачів і надавачів медичних послуг (див. табл. 1).

Таблиця 1. Плюси і мінуси медичної реформи України

Плюси	мінуси
Фінансування потреб пацієнтів замість фінансування ліжок. Перехід на принцип «гроші ходять за пацієнтом»	Оптимізація кількості лікарень – госпітальних округів. Усіх хвилює ризик залишитися без доступної медичної допомоги
Посилення інституту «сімейного лікаря», акцент на профілактиці. Перехід на принцип «тільки сімейний лікар зрозуміє хворого»	Недостатня мотивація до змін у лікарів. Адже саме вони виявляють максимальний опір новизні і тому потребують додаткової мотивації
Автономність медичних закладів. Перехід на принцип договірних засад у відносинах із пацієнтом	

Джерело: авторська розробка на основі [1].

Як видно з таблиці 1, медична реформа в Україні, як і будь яка інша, викликає дискусію, суперечку, має свої плюси і мінуси. Однак саме в такій діалектиці народжується досконалість. Тому, вважаємо за потрібне зробити акцент на необхідності її продовження, не зважаючи на воєнний стан, оголошений в державі у зв'язку з російською агресією. Адже саме війна визначила нові виклики у медичній системі України.

Це стосується, зокрема:

- забезпечення невідкладної допомоги мирному населенню в умовах воєнних дій у прифронтових регіонах;
- надання спеціалізованої допомоги воїнам у госпіталях у комплексі з реабілітацією, як фізичною так і психологічною;
- забезпечення висококваліфікованими медичними кадрами (лікарі, медичні сестри, адміністративний ресурс);
- взаємного "fitback"- зворотного зв'язку із міністерством освіти, а саме розроблення та впровадження, вже зараз, програм із невідкладної допомоги, тактичної медицини та медицини катастроф, починаючи з 9 класу для учнів загальноосвітніх шкіл, та введення обов'язково для

вивчення у всіх ЗВО незалежно від освітніх програм предмету військова підготовка до завершення навчання (бакалавр/магістр).

Як висновок зазначимо, що своєчасне завершення медичної реформи в Україні ми розглядаємо як додатковий чинник у перемозі над ворогом.

Список використаних джерел

1. Медична реформа. ULR: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/rozvitok-lyudskogo-kapitalu/reforma-sistemi-ohoroni-zdorovya>

АНДРІЙ ГАЧКОВ,
 здобувач ступеня доктора філософії з політології Навчально-наукового
 інституту публічного управління та державної служби Київського
 національного університету імені Тараса Шевченка
 (кафедра парламентаризму)

ANDREY GACHKOV,
 Candidate of Philosophy in Political Science of the Educational and Scientific
 Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko
 National University of Kyiv (Department of Parliamentarism)

Науковий керівник: **Лідія Даниленко**, д.пед.н., професорка, професорка кафедри
 парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та
 державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

СОЦІАЛЬНО-ТЕХНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

SOCIO-TECHNOLOGICAL SUPPORT OF PARLIAMENTARY ACTIVITIES IN THE CONDITIONS OF MODERN CHALLENGES

Problems of introduction of innovative technologies in parliamentary activity are defined. It is a kind of political and managerial activity of the highest legislative body in the state. Its subjects are participants in the legislative and legislative processes.

It was found that in Ukraine the legislative process is provided by parliamentarians elected in national elections from political parties; legislative process - subjects of legislative initiative (President of Ukraine, People's Deputies of Ukraine, Cabinet of Ministers of Ukraine) and representatives of civil society and business.

It is determined that the legislative process in Ukraine requires the development of modern computer, telecommunications, satellite, digital technology to create an electronic parliament. It actively uses such innovative tools as «e-agenda of the plenary session», «e-protocol», «e-committee», «e-document flow», «e-petitions», «open data», internal portal, «E-office of the deputy», etc; legislative - increasing the level of involvement of young people in parliamentary activities and the level of political culture of society.

Keywords: parliamentary activity, innovative technologies, legislative and legislative processes, parliamentarian.

Інноваційна парламентська діяльність обумовлена застосуванням нових чи вдосконалених форм активної взаємодії її суб'єктів у державі [1]. Серед них особливе місце посідають публічні службовці, які посідають відповідні керівні посади в державі, які, як правило, є виборними. Це президенти, урядовці, парламентарі, депутати місцевих рад, керівники структурних підрозділів в органах тощо. До суб'єктів парламентської діяльності також відносяться й активні виборці – громадяни держави, які мають право на волевиявлення.

Тобто, більшість громадян держави є учасниками парламентської діяльності, яка на відміну від будь якої іншої діяльності, наприклад, медичної, педагогічної, наукової тощо, не має відповідної сертифікації. Це свідчить про її відкритість для будь якої професії і будь якого професіонала, який може стати парламентарем і не лише бути прихильником парламентської чи парламентсько-президентської форми правління, а й фахівцем у галузі знань 281 «Публічне управління та адміністрування» за напрямом «Парламентаризм і парламентська діяльність».

За такою спеціальністю впродовж багатьох років в Україні готують магістрів фахівці Наукової школи вітчизняного парламентаризму під керівництвом В.Гошовської [1], які серед інших фахових і спеціальних компетентностей здобувача вищої освіти забезпечують здатність до інноваційної діяльності, як одного з видів інвестиційної діяльності.

Інноваційна діяльність, відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність» [7] - це діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг. Такий вид діяльності набув особливого значення в демократичних державах, починаючи з середини ХХ ст. (після другої світової війни), зокрема у державах з парламентською та парла-

ментсько-президентською формами правління, в яких кожний фахівець на достатньому рівні оволодіває інноваційними технологіями (засобами, формами, методами, інструментами тощо), у т.ч. , й публічному управлінні.

Особливе значення серед них у сфері парламентської діяльності як особливій системі публічного управління, в якій пріоритетне значення має парламент – представницький орган влади [5] мають ті, що ґрунтуються на застосуванні сучасних комп’ютерних програм.

Зазначимо, що відповідно до Закону України «Про Національну програму інформатизації» [8]: інформаційна технологія - це «цілеспрямована, організована сукупність інформаційних процесів з використанням засобів обчислювальної техніки, що забезпечують високу швидкість обробки даних, швидкий пошук інформації, розосередження даних, доступ до джерел інформації незалежно від місця їх розташування».

Нами розглянуто застосування соціально-технологічних інновацій у парламентській діяльності - тих, що використовують комп’ютерні програми для вирішення соціальних питань, зокрема прийняття законопроектів і законів. Для цього розглянемо їх у двох базових процесах парламентської діяльності – законотворчій і законодавчій (див.: табл. 1).

Таблиця 1. Застосування інноваційних технологій у парламентській діяльності

Складові парламентської діяльності	
Законотворчий процес	Законодавчий процес
Інноваційний продукт	
Формування електронної мережі між учасниками обговорення законопроектів.	Створення електронного парламенту
Перешкоди	
Недостатній рівень комп’ютерної компетентності в експертів парламентської діяльності	Недостатній рівень гнучкості мислення в учасників парламентської діяльності
Пропозиції	
Активніше залучати людей молодого віку до парламентської діяльності, які добре володіють комп’ютером	Розвивати у післядипломній освіті напрям підготовки за програмою «Парламентаризм і парламентська діяльність»

Джерело : авторська розробка

За допомогою таблиці 1 розглянемо основні інноваційні продукти, які створюються у зазначених процесах парламентської діяльності - електронна мережа експертів з парламентаризму і парламентської діяльності та електронний парламент.

Під час здійснення законотворчої інноваційної діяльності у колі експертів, однодумців, парламентаристів, створюється відповідна електронна мережа, яка об’єднує експертне середовище на засадах законності, гласності, демократизму, додержання міжнародних стандартів, техніко-юридичної досконалості, науковості, моральності, професіоналізму, ефективності, інформаційності.

Перешкодами у цій діяльності ми вбачаємо недостатній рівень залучення до цього процесу комп’ютерно грамотних громадян молодого віку (18-39 років), на відміну від громадян старшого віку, які, хоч і мають нижчий рівень інформаційної компетентності, все ж мають вищий рівень політичної активності [3]. Тому в парламентській діяльності більш активними виступають громадяни старшого віку (старші 50 років) [4; 6].

Вважаємо, що необхідно активізувати залучення молоді до політичної участі, що проявляється у різноманітних формах співробітництва з державними інститутами, інститутами громадянського суспільства, іншими суб’єктами політичного процесу, у тому числі у законотворчій діяльності.

У законодавчій діяльності застосування ІКТ стосується, зокрема, проведення пленарних засідань у парламенті, засідань парламентських фракцій і комітетів, погоджувальної ради на сучасному рівні. Особливо важливим є питання реалізації програми створення електронного парламенту (е-парламенту), прийнятої у 2016 році [2].

Однак проблемою є відсутність чинного закону і недостатній рівень гнучкості мислення у більшості парламентарів та інших учасників парламентської діяльності, що потребує посилення уваги до розвитку освітнього напрямку «Парламентаризм і парламентська діяльність» у системі публічного управління та адміністрування.

Вважаємо, що запровадження е- парламенту сприятиме новому способу взаємодії на основі широкого застосування ІКТ, підвищенню ефективності і якості надання парламентських послуг, пов'язаних із прийняттям життєво-важливих для держави і суспільства законів. Але проблемою її вирішення вбачаємо відсутність чинного законодавства щодо запровадження е-парламенту в Україні і, відповідно, системного застосування таких інноваційних інструментів, як «е-порядок денний пленарного засідання», «е-протокол», «е-комітети», «е-документообіг», «е-петиції», «open data», внутрішній та зовнішній портали, «е-кабінет народного депутата» тощо [2].

Як висновок зазначимо, що в умовах сучасних викликів важливим є соціально-технологічне забезпечення парламентської діяльності, яке сприятиме розвитку електронної демократії, сутність якої характеризується застосуванням комп'ютерів та комп'ютерних програм. Активізація залучення молоді до парламентської діяльності та створення е-парламенту сприятимуть прискоренню демократичного розвитку нашої держави.

Список використаних джерел

1. Даниленко Л.І. Становлення Наукової школи вітчизняного парламентаризму: Представницька влада у державотворчому процесі України : монографія / за ред. В.А. Гошовської. Київ : НАДУ, 2018. С. 373 – 389.
2. Електронний парламент: від паперу до е-парламенту. URL: <https://www.rada.gov.ua/uploads/documents/36112.pdf>
3. Іванюк О.В., Довженко В.А., Кравець І.В. Перспективи впровадження інформаційних технологій у вітчизняній системі публічного управління. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/4_2018/37.pdf
4. Названий вік найбільш активних виборців на місцевих виборах. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2020/10/28/novyna/suspilstvo/nazvanyj-vik-najbilsh-aktyvnyh-vyborziv-miscevyh-vyborax>
5. Парламентаризм : підручник. 2-ге вид., допов. й розшир. / кол.авт.; за ред. В.А.Гошовської. Київ : НАДУ, 2019. 704 с.
6. Політична участь як показник рівня політичної культури суспільства: практичний посібник /авт. кол.: В.А.Гошовська [та ін.]: за ред. В.А.Гошовської. Київ : НАДУ, 2021. 130 с.
7. Про інноваційну діяльність: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>
8. Про Національну програму інформатизації: Закон України. URL: zakon2.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80/print1368906233671330

ЛІЛІЯ ГЕРАСИМЕНКО,
аспірантка кафедри політології філософського факультету Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

LILIIA HERASYMENKO,
postgraduate student of the Politology Department of the Faculty of Philosophy,
Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Олег Батрименко**, доктор політичних наук, професор,
завідувач кафедри політології філософського факультету Київського національного
університету імені Тараса Шевченка

КОМУНІКАЦІЙНА СПРОМОЖНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ: ВІДКРИТІСТЬ ТА ДОСТУПНІСТЬ

THE COMMUNICATION INTEGRITY OF THE UKRAINIAN PARLIAMENT: OPENNESS AND ACCESSIBILITY

The openness of parliament is now a priority of state building, as such a democratically oriented initiative aims to bridge the gap between parliament and citizens by strengthening the participation of the latter in parliamentary processes, ensuring open plenary sessions, committee meetings and tours, public parliamentary events for public parliamentarians, etc. The five-year Communication strategy of the Verkhovna Rada of Ukraine complements the Action Plan on the implementation of parliamentary openness and aims to strengthen the institutional capacity of the Verkhovna Rada of Ukraine, to provide modern, complete and impartial information about the activities of the Verkhovna Rada of Ukraine in the implementation of democratic reforms and strengthen the positive image of the Parliament. The thesis demonstrates current global trends of parliamentary openness and analyses the current state of advancement of this process in Ukraine. Given the difficult conditions of the struggle for openness during the pandemic and martial law, conclusions and recommendations for parliamentary communication policy in the future are highlighted.

Keywords: government communications, parliament, openness, accessibility, reforming.

Досліджуючи дане питання в контексті розвитку вітчизняного парламентаризму та перейняття найкращих демократичних практик та спираючись на те, що «в масовій свідомості парламент є уособленням суспільної мотивації, індикатором політичної культури та електоральних сповідань, очікувань і вимог соціальної справедливості» [5, с. 39], варто відзначити багаторічні традиції розвитку українського парламенту не лише через призму законотворчої діяльності, а й в контексті комунікацій.

Сама природа представницької функції парламенту зумовлює необхідність вивчення як внутрішніх, так і зовнішніх комунікацій, їх основоположних засад, міжнародного досвіду та перспектив в Україні. Відкритість парламенту є нині одним із пріоритетних напрямків державотворення, адже така демократично орієнтована ініціатива має на меті подолання розриву між парламентом та громадянами держави шляхом посилення участі останніх у парламентських процесах, забезпечення відвідування відкритих пленарних засідань, засідань комітетів та екскурсій, публічних парламентських заходів для молоді та дорослих та ін.

Переваги відкритості парламенту незліченні. Відкритість парламенту в загальному сенсі може дати ефективні результати в ключових сферах політики, таких як охорона здоров'я та освіта, засади організації місцевого самоврядування, контроль та бюджетні процеси з ключових питань. Участь громадян в процесах прийняття рішень призводить до підвищення якості законодавства, оскільки громадяни контролюють владу і користуються інструментами зворотного зв'язку. Держави використовують різні методи спілкування з громадянами, тому різноманіття способів та інструментів серед досвіду держав світу вражає – від прямого доступу до пленарних засідань, створення електронних кабінетів для комунікації з парламентарями зі своїх округів до участі людей в онлайн-відеоконференціях із депутатами наживо та стажування в парламентських секретаріатах. [9, с. 515]

Все це – про парламентську комунікацію в контексті відкритості.

Загалом, над відкритістю законодавчих органів працюють численні держави світу, а також міжнародні організації, такі як Westminster Foundation for Democracy чи National Democratic Institute, наприклад. Спільно з глобальними партнерами в консорціумі National Democratic Institute підтримує уряд, законодавчі органи та організації громадянського суспільства щодо сприяння відкритості парламенту шляхом вироблення зобов'язань, пов'язаних з прозорістю та доступом до інформації, етикою та доброчесністю, підзвітністю. Така активна світова кампанія на прозорість розрахована на боротьбу з неліберальними впливами, що є актуальною проблемою сьогодення.

Прозорість, відкритість та підзвітність стала ключем до ефективності парламенту й в умовах пандемії, зокрема. У Westminster Foundation for Democracy зазначають, що світова пандемія COVID-19, посилення кліматичної кризи та збільшення авторитарного впливу у 2020 році стала перевіркою силу демократій у всьому світі [8]. Парламенти найбільш ефективні у відстоюванні демократичних норм та задоволенні потреб громадян, коли підтримують тверду прихильність принципам прозорості, відкритості та підзвітності. Україна є надзвичайно показовим кейсом. З початку пандемії Верховна Рада України не зійшла з курсу на прозорість та відкритість. Окрім того, що традиційно велися трансляції пленарних засідань народних депутатів України, український парламент відкрив «віртуальні двері» засідань комітетів. Переважна більшість засідань проводилася саме у режимі відеоконференцій та трансливалася в мережі Інтернеті. Так, наприклад, Комітет з питань організації державної влади продовжив впроваджувати реформу децентралізації, регулярно створюючи «івенти» на офіційній фейсбук-сторінці та запрошуючи усіх охочих до перегляду, під час обговорень приймалися важливі рішення щодо призначення місцевих перевиборів, перейменування населених пунктів, процедур контролю за місцевою владою тощо. Таким чином громадяни могли аналізувати позиції окремих депутатів-членів комітету/підкомітетів та робити коректні самостійні висновки щодо їх діяльності. На жаль, сьогодні Україна чинить протидію зовнішньому ворогу та збройній агресії, що зумовлює обмеження деяких комунікаційних інструментів з об'єктивних причин. Втім винахідливість парламентарів та орієнтованість на результат з боку державних службовців Апарату Верховної Ради навіть в умовах війни працюють в напрямі забезпечення зворотного зв'язку з громадянами: активно розвиваються веб-сайти та соціальні мережі структурних підрозділів, висвітлюються поїздки керівництва парламенту та депутатів в рамках парламентської дипломатії, діє Управління з питань звернень громадян, відбуваються численні конференції та круглі столи в режимі онлайн. Суб'єктами комунікації в Українському Парламенті є: Прес-служба Апарату Верховної Ради України, Інформаційне управління Апарату Верховної Ради України, газета «Голос України», журнал «Віче», Офіційний сайт ВРУ і сторінки в соціальних мережах, парламентський телеканал «Рада». [7, с. 10].

Український Парламент нині знаходиться на шляху реформування за визначеним планом, демонструє успішні результати, попри виклики часу. Так, у 2016 році, в Брюсселі, презентовано «дорожню карту» внутрішніх реформ і підвищення інституційної спроможності Верховної Ради України. Підготовлено Місією Європейського парламенту з оцінки потреб під головуванням Пета Кокса, Президента Європейського парламенту 2002-2004.

Однією з форм реалізації «Дорожньої карти» реформ українського парламенту стала розробка Комунікаційної стратегії Верховної Ради України. [6] У Стратегії приділено значну увагу сучасній комунікації з громадянами, громадськими та експертними об'єднаннями, міжнародною спільнотою шляхом своєчасного донесення важливої інформації комунікаційними каналами Верховної Ради України (парламентські засоби масової інформації, веб-ресурси, сторінки в соціальних мережах, відповіді на звернення) та за допомогою вторинних каналів (незалежних засобів масової інформації, сайтів та сторінок у соціальних мережах окремих лідерів). Важливою складовою Комунікаційної стратегії є забезпечення зворотного зв'язку з громадянами, громадськими об'єднаннями, засобами масової інформації та міжнародними аудиторіями. [7, с. 18].

Надважливим документом для розгляду в даному контексті є Декларація відкритості парламенту, підписантом якої є й Україна. Декларація наполягає на визнанні публічної власності на інформацію про парламент; розвитку культури відкритості через законодавство; захисті культури відкритості шляхом нагляду; сприянні громадянській просвіті; залученні громадян та

громадянського суспільства та його захисті; поширенні повної, своєчасної, точної інформації про ролі та функції парламенту, про народних депутатів, про персонал та адміністрацію; забезпеченні ефективного парламентського моніторингу та обміні належними практиками; дотримання законодавства щодо доступу до публічної інформації та до історичної інформації; забезпеченні декількох каналів для доступу до інформації та фізичного доступу; гарантуванні доступу ЗМІ, забезпеченні прямого ефіру та трансляції на запит, захисту конфіденційності громадян; впровадження електронної комунікації; веденні парламентських веб-сайтів та сприянні двосторонньому спілкуванню (зворотному зв'язку) тощо. [1]

Отож Україна не стоїть осторонь найкращих світових тенденцій та також долучилася до процесу реформування парламенту – Верховної Ради України. Завдяки роботі Верховної Ради України зокрема, Україна стала державою-підписантом Декларації відкритості парламенту. Відповідно до цього парламентом було затверджено План дій з реалізації Декларації відкритості парламенту, погоджено «дорожню карту» внутрішніх реформ і підвищення інституційної спроможності Верховної Ради України.

Список використаних джерел

1. The Declaration on Parliamentary Openness, launched at the World e-Parliament Conference 2012 in Rome, Italy, on the International Day of Democracy, September 15, 2012. Режим доступу: https://liberianlawmakerswatch.org/sites/www.liberianlawmakerswatch.org/files/declaration_on_parliamentary_openness.pdf
2. Scott, James M. (1999-09-01). «Transnationalizing democracy promotion: The role of Western political foundations and think-tanks». *Democratization*. **6** (3): 146–170.
3. Transparency through consultation and communication [Electronic resource]. – Available at : <http://www.oecd.org/gov/regulatory-policy/44912510.pdf> Valentine, Ellie (2010) “Evolving Parliaments”, presentation to 26th IFLA Pre Conference of Library and Research Services for Parliaments, Stockholm, Sweden, 6-9 August, 2010. Режим доступу: <http://www.ipu.org/splz-e/sp-conf05/democracy-rpt.pdf>
4. Ганжуров Ю. Місце парламенту України у політичній комунікації // Шляхи забезпечення відкритості роботи Верховної Ради України. Матеріали семінару завідувачів секретаріатів комітетів Верховної Ради України. – К.: Парламентське видавництво, 2009. – С.39-42.
5. Доповідь та Дорожня карта щодо внутрішньої реформи та підвищення інституційної спроможності Верховної Ради України». Режим доступу: <http://dhrp.org.ua/uk/publikatsii1/1120-20160411-ua-publication>.
6. Комунікаційна стратегія Верховної Ради України на 2017-2021 роки. Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua/uploads/documents/44841.pdf>
7. Офіційний сайт Westminster Foundation for Democracy. Режим доступу: <https://www.wfd.org/openness-and-participation>
8. Розпорядження Голови Верховної Ради України №47 05 лютого 2016 року «Про деякі заходи щодо забезпечення відкритості процесу роботи Верховної Ради України, її органів, народних депутатів України та Апарату Верховної Ради України». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47/16-%D1%80%D0%B3#n11>
9. Тихомирова Є.Б. Комунікаційна політика ЄС. Європейська інтеграція: навч. пос. / С.В. Федонюк та ін. Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2011. С. 512–532.

ВАЛЕРІЯ ГОЛУБЬ,

докторка наук з державного управління, професорка, професорка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

VALERIIA GOLUB,

Doctor of Public Administration, Professor, Professor of the Department of Parliamentarism of the Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0003-4790-4819>

РОЗВИТОК САМОВРЯДНИХ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВИ ЯК ІМПЕРАТИВ СУЧАСНОГО ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ

THE DEVELOPMENT OF SELF-GOVERNING FUNCTIONS OF THE STATE AS AN IMPERATIVE OF MODERN PARLIAMENTARISM

Improving communicative interactions at all levels of state and public institutions is the basis for the formation of stability and efficiency of the state, including by improving the system of making and implementing political and managerial decisions in the direction of achieving a strategic goal for the development of the state and society. Democracy as a political value already involves development according to various, unplanned scenarios, including periodic crisis states in various spheres of the state and society, because democratic development occurs precisely as overcoming crisis states and reaching a new qualitative level of the system – both the state and society as a whole, and their components – political, economic, social, institutional cultural. Accordingly, the promotion of the development of civic initiatives, civil society as a whole is in the sphere of priority tasks of the modern state, as a condition for its effectiveness, improvement of managerial functions, strengthening as a whole as a political institution. Improving communicative interactions at all levels of state and public institutions is the basis for the formation of stability and efficiency of the state.

Keywords: self-governing functions of the state, effective management, political and administrative institutions, civil society.

Розвиток самоврядних функцій держави, ефективне управління політико – адміністративних інститутів і громадянського суспільства є не тільки одним з пріоритетних напрямків розвитку сучасної держави, але, це також є умовою пошуку ефективних механізмів виходу з кризи перехідних держав, у яких немає показників успішного сталого розвитку, наявних механізмів і форм соціальної організації і самоорганізації, імперативом формування системи публічного управління. Пошук відповіді на питання щодо ефективності влади, системи управління державою, яке гарантує стабільність соціальної системи, соціальну ефективність і прогресивний розвиток завжди актуальний, починаючи ще з античних часів. Важливим є також пошук відповіді на запитання щодо меж і обсягу зменшення впливу держави на суспільний розвиток і надання суспільству.

Відповідно, сприяння розвитку громадянських ініціатив, громадянського суспільства у цілому є у площині першочергових завдань сучасної держави, як умови її ефективності, покращення управлінських функцій, зміцнення у цілому як політичного інституту. Вдосконалення комунікативних інтеракцій на всіх рівнях державних і громадських інститутів є базисом для формування стійкості і ефективності держави у тому числі – за рахунок вдосконалення системи прийняття і реалізації політико – управлінських рішень у напрямку досягнення стратегічних цілей розвитку держави і суспільства. Демократія як політична цінність вже передбачає розвиток за різними, незапланованим заздалегідь сценаріями, включаючи і періодичні кризові стани у різних сферах держави і суспільства, адже, демократичний розвиток відбувається саме як подолання кризових станів і вихід на новий якісний рівень системи – як держави і суспільства у цілому, так і їх складових – політичної, економічної, соціальної, інституціональної, культурної та ін. На нашу думку, аксіологічним є твердження, що існує прямий зв'язок між інституціоналізацією демократичних принципів у розвитку парламентаризму і модернізацією економічної і політичної сфер, а також, якістю і ефективністю інститутів публічного управління. Виходячи

з того, що держава є складним системним утворенням, акумулюючи у собі інститути і інструменти влади і управління, специфічна сфера суспільних відносин як форми політико – інституціональної, нормативної, громадянської спільності, що поєднує макро (державу), мікро (її інститути) і мікро (людину, громадянина) як політичні спільності, актуальним є питання щодо визначення імператив формування сучасної стратегії суспільного розвитку, виходячи з парадигми спільних цінностей, необхідності відповідної реакції на зовнішні і внутрішні виклики, ефективності держави у вирішенні стратегічних політико – управлінських завдань, її ролі у суспільних трансформаціях, особливо у перехідному періоді розвитку у контексті пріоритетів парадигми політики відповідального розвитку. Інституціоналізація нових елементів у системі політики і управління, які формуються разом зі зміною структури і функцій держави (передусім з розвитком різноманітних недержавних суб'єктів та якістю їх взаємодії з інститутами держави) безпосередньо пов'язана з розвитком та зміцненням парламентаризму.

Розвиток системи публічного управління і державної служби акцентує увагу і на аналізі відносин, що формуються у площині взаємодії політики, управління і їх інтеракцій з зростаючим громадянським суспільством. Система політико-адміністративної взаємодії, визначення її предметного поля, завдань у перехідний період розвитку держави і суспільства є однією з основних, адже це не тільки дозволяє об'єктивно аналізувати виміри і напрямки стратегії реформ, але і в цьому контексті вимагає з'ясування власних позицій і визначення своєї ролі від політиків і від управлінців, державних службовців.

Варто зауважити, що важлива роль у цьому процесі належить механізму самоорганізації, завдяки якій різні соціальні і суспільно – політичні утворення відстоюють власні інтереси і намагаються впливати на процеси прийняття і реалізації політико – управлінських рішень, публічну політику у цілому. П. Окойн **підкреслює, що саме** парадигма **суспільного** вибору усуває протиріччя і відмінності між політиками і адміністраторами – управлінцями [1]. Розширення суб'єктності у прийнятті і реалізації політико - управлінських рішень, перерозподіл векторів впливу у механізмі формування влади і владних відносин на посилення ролі і відповідальності організацій громадянського суспільства є ознакою формування якісно нового інституціонально і функціонально оформленого типу управління державою як політичним інститутом, відповідно нових потреб, вимог і прагнень суспільства як асоціації незалежних демократично і стратегічно зорганізованих груп. Управління, побудоване за такими підходом принципово відрізняється ще і тим, що механізми його є відкритими, позбавлені бюрократичної централізації і політичної залежності, інноваційними, побудованими на довірі, спільних цілях і взаємній вигоді політичних інститутів держави і організацій громадянського суспільства.

Вдосконалення горизонтальних інтеракцій і ефективних механізмів зворотного зв'язку надзвичайно важливі для забезпечення інституційної розвитку і сталості інститутів, що повинно відбуватися у постійної взаємодії інститутів влади і суспільства, у який останні зацікавлені як інструменту просування і відстоюванні власних інтересів, адже за відсутності або за слабким рівнем такої комунікації, ригідності інститутів громадянського суспільства державна бюрократія на власний розсуд і в адміністративний спосіб реалізує визначені стратегічні цілі і завдання, наслідком чого буде дисфункція владно – управлінських інститутів, порушення їх системного взаємозв'язку, відповідно – зниження темпів суспільного розвитку і ефективності управління.

Список використаних джерел

1. Aucoin P. Administrative reform. // Public management: Paradigms, Principles, Paradoxes and Pendulums, in Governance, 3/2, 1990.
2. Morell K. Governance and the public good // Public Administration Vol. 87. № 3. 2009. P. 538–556.
3. Public value: theory and practice / Ed. by J. Benington and Mark H. Moore. GB. 2011. 314 p.

ОЛЬГА ГОРУЛКО,

здобувачка ступеня доктора філософії з політології Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(кафедра парламентаризму)

OLGA GORULKO,

Candidate of Philosophy in Political Science of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv (Department of Parliamentarism)

<https://orcid.org/0000-0002-6845-4928>

Науковий керівник: **Лідія Даниленко**, д.пед.н., професорка, професорка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ГЕНДЕРНА ПОЛІТИКА ЯК ЦІННІСНА СКЛАДОВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВИБОРУ УКРАЇНИ

GENDER POLICY AS A VALUABLE COMPONENT OF UKRAINE'S EUROPEAN CHOICE

It is noted that recently gender policy is gaining momentum in Ukraine, which characterizes its European vector of development. And although "gender mainstreaming" has not yet arrived, domestic gender legislation is increasingly adapting to the basic laws of the EU, which are defined by the Charter of Human Rights of the Council of Europe and the EU Charter on Fundamental Human Rights.

Gender policy in Ukraine is considered as a value at the level of the ideology of parity democracy and the ideology of gender equality, and also - at the levels of implementation of the principles of democracy, tolerance and political responsibility.

It was found that important tasks for Ukraine at the current stage of its development are not only taking into account the specific interests of women and men, but also creating organizational, functional, motivational conditions to ensure the reduction of inequality between them.

Keywords: gender, gender policy, principles of gender policy, gender ideology, parity democracy, EU.

На початку XXI століття ООН сформульовані основні принципи гендерної політики, які формують сучасну ідеологію гендерного паритету і забезпечують гендерну рівність не лише як інтегральну частину всіх політик, програм і проєктів, а й як комплекс заходів, які забезпечують урахування специфіки інтересів жінок і чоловіків при формуванні політик, впровадженні програм та проєктів, їх рівноправність у економічних, соціальних та культурних процесах, їхнє партнерство на основі принципів паритетної демократії, зменшення гендерної нерівності. Нині питання гендерної рівності стали центральними при аналізі і прийнятті політичних рішень, у плануванні, бюджетуванні програм, інституційних структурах і реальних процесах.

Основними принципами державної гендерної політики постає формування двох ідеологій - *паритетної демократії та гендерної рівності*, які ми розглядаємо, відповідно, як такі, що характеризуються:

- врахуванням специфіки інтересів жінок і чоловіків при формуванні політик, впровадженні програм та проєктів, що ґрунтуються на їхньому партнерстві;
- забезпеченням умов зменшення гендерної нерівності в усіх сферах їхнього життя (рис. 1).

гендерна політика як цінність на рівні ідеологій:	
1) паритетної демократії	2) гендерної рівності
ґрунтується на специфіці інтересів жінок і чоловіків	ґрунтується на специфіці умов забезпечення зменшення нерівності між жінками і чоловіками

Джерело: авторська розробка.

Рис. 1. Формування гендерної політики як цінності на рівні ідеологій.

Для реалізації *ідеології паритетної демократії* в Україні сформовано відповідне законодавство [4], що ґрунтується на **суспільних цінностях, визначених Хартією прав людини Ради Європи та Хартією ЄС з основних прав людини, які не можна порушити без покарання**. Вони базуються на *морально-етичній основі і характеризуються плюралізмом, недискримінацією, терпимістю, справедливістю, солідарністю, рівністю жінок і чоловіків*.

В Україні у чинному законодавстві на підтримку ідеології паритетної демократії:

- конституційно визначено європейський вибір розвитку;
- створено більш досконалу, прозору й об'єктивну процедуру прийняття на публічну службу, пов'язану із запровадженням єдиного порядку проведення відкритого конкурсу та стажування із складанням іспиту на вакантні посади в органах публічної влади;
- запроваджено квоти щодо дотримання гендерної рівності в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, політичних партіях, які беруть участь у парламентських чи місцевих виборах;
- здійснено перехід від феміністської концепції до концепції гендеру;
- розпочався перехід до концепції «гендерного мейнстрімінгу», що ґрунтується на *zasadaх паритетної демократії*.

Щодо підтримки і реалізації ідеології гендерної рівності, то в Україні створюються умови для розширення прав і можливостей жінок, які визначені як завдання ПРООН до 2030 року [1]. Ми розглядаємо їх як:

- організаційні - ті, що пов'язані з підтримкою ініціатив щодо стимулювання структурних змін та планування діяльності у контексті досягнення сталого розвитку;
- функціональні – з інтеграцією принципів гендерної рівності у сфери захисту довкілля, енергетики, реагування на кризу та відновлення;
- мотиваційні - з виробленням організаційних механізмів для просування принципів гендерної рівності і використання гендерного маркеру, що дозволяють отримати вимірювані стандарти й стимули для подальшого покращення.

Окрім формування зазначених ідеологій (паритетної демократії та гендерної рівності), як базових цінностей гендерної політики, важливим є формування базових принципів гендерної політики, таких як демократія, толерантність, політична відповідальність (рис.2).

гендерна політика		
як цінність на рівні базових принципів:		
1) демократії	2) толерантності	3) політичної відповідальності
ґрунтується на засадах створення відповідних організаційних структур по всій вертикалі публічної влади	ґрунтується на суспільних відносинах, що уможливають безконфліктне існування різних людей і сприяють сталому розвитку держави	ґрунтується на колективному контролі за соціальними механізмами публічної влади

Джерело: авторська розробка.

Рис. 2. Формування гендерної політики як цінності на рівні базових принципів

Україна неодноразово підтверджувала, що поділяє гендерні принципи і напрями діяльності з утвердження рівних прав і можливостей жінок і чоловіків, проголошені в міжнародних документах: Загальній декларації прав людини (1948 р.), Європейській конвенції прав людини та основних свобод (1950 р.), Конвенції з ліквідації усіх форм дискримінації щодо жінок (1979 р.), Декларації щодо рівності жінок і чоловіків (1988 р.), Віденській декларації прав людини (1993 р.), Пекінській декларації й Платформі дій (1995 р.), документах Спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН з питань гендерної рівності (2000 р.), Декларації Тисячоліття (2000 р.) та ін. [5].

У цих та інших міжнародних нормативних актах цінності визнаються більше ніж принципи і розглядаються, практично, як джерело принципів права. Тому повага до них та їх дотримання є обов'язком для кожного громадянина держав – учасниць ЄС [2]. Україна нині у жорстокій війні з РФ у боях виборює свою незалежність і право бути рівноправним членом ЄС, а також - системною роботою всіх органів влади у цьому напрямі. Нині «представники

політичної еліти більш активно і впевнено, ніж у 2007 та 2013 роках, визначають своє ставлення до *суспільно-демократичних цінностей, необхідних для розвитку України*. Так, наприклад, «у 2007 році пріоритетність у думках політичної еліти належала суспільному добробуту, здоров'ю людини та нації, правам і свободам громадян, зміцненню миру; у 2013 р. – здоров'ю людини та нації, подоланню безробіття, злочинності та наркоманії, суспільному добробуту, покращенню екології, прав і свобод громадян; у 2022 р. – міжнаціональній, міжетнічній та міжконфесійній злагоді; зміцненню миру; соціальному захисту суспільства» [3, с.156 – 169].

Як *висновок* зазначимо, що помітним є впевнений рух Українського суспільства у бік демократичних суспільних цінностей, які лежать у площині ідей, ідеалів і норм, і не завжди – у площині матеріальних цінностей, серед яких є й ідеї паритетної демократії та гендерної рівності.

Список використаних джерел

1. Гендерна рівність: ключові напрями. <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/gender-equality.html/>
2. Горулько О.Ю. Проблеми реалізації гендерних зобов'язань у Верховній Раді України. Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії. № 35/2021. С. 142 – 150. (Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus International (Республіка Польща). URL: <http://www.journal@fps-visnyk.lnu.lviv.ua>
3. Даниленко Л.І. Цінності та соціальна відповідальність політичної еліти. Елітознавство: підручник / В.А. Гошовська [та ін.]. 2-е видання, перероблене та доповнене. К.: КНУТШ, 2022. 220 с., С.156 – 169.
4. Законодавство України з гендерної рівності: <http://www.legislationline.org/topics/topic/7/country/52>
5. Уварова О.О. Права жінок та гендерна рівність: навчальний посібник. Київ, 2018. 204 с.

ВАЛЕНТИНА ГОШОВСЬКА,

*докторка політичних наук, професорка, завідувачка кафедри
парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління
та державної служби Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

VALENTYNA HOSHOVSKA,

*Doctor of Political Sciences, Professor, Head of the Department of Parliamentarism
of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service
of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0002-3011-4450>*

СВОБОДА І ГІДНІСТЬ ЯК ЦИВІЛІЗАЦІЙНИЙ ВИБІР УКРАЇНИ

FREEDOM AND DIGNITY AS THE CIVILIZATION CHOICE OF UKRAINE

To consider freedom and dignity as the basis of our democracy and the civilizational choice of Ukraine. Having failed the Russian blitzkrieg, the Armed Forces of Ukraine, the heroic Ukrainian people from the first days of the war instantly brought Ukraine to the top of international politics. In the context of paradigmatic transformations, the world order, historical assessments, and worldview factors are changing. One of the determining factors of freedom and dignity is the unanimous approval of the Ukrainian language. The Russian-Ukrainian war was the culmination of titanic struggles for our freedom and identity. It is important to separate apparent patriotism from life-giving values of Ukrainianness when forming a worldview basis. Post-war Ukraine is already in need of the newest power paradigm for the implementation of the deep layer of the national spirit and the nation's intelligence. Freedom can only be gained through dignity. This is a signpost for our democracy, the basis of which is the system of parliamentarism, which makes it possible to form a new type of democratic regime in post-war Ukraine - competent democracy. This is the same real model that our society sorely lacks.

Keywords: freedom, dignity, civilization, choice, geopolitics, Ukrainian centrism, language, worldview, nation, parliamentarism, competence democracy, scientific school of domestic parliamentarism.

Нині ми є свідками феноменальної тенденції розвитку вітчизняного парламентаризму, який від україноцентричної парламентської меншості, сформованої у 1991 році, що прийняла Акт про Незалежність України, перейшов до україноцентричної парламентської більшості, сформованої у 2019 році, яка нині виводить Україну на нову геополітичну орбіту, суголосно відповівши на слова видатного українського філософа Вячеслава Липинського: “Ніхто нам не збудує держави, коли ми самі її собі не збудуємо, і ніхто з нас не зробить нації, коли ми самі нацією не хочемо бути” [1, с. 67].

Саме гідність і свобода не просто основа нашої демократії, але й цивілізаційний вибір України, започаткований у 2014 році, який сьогодні доводиться оплачувати найціннішим, що є у нації – людським життям. Однак, як переконливо свідчать останні соціологічні дослідження, проведені Центром Разумкова, гідність і свобода для українців – не лише слова, а сенс життя, заради яких вони готові долати всі труднощі війни.

Оцінюючи політико-ідеологічні орієнтації громадян України в умовах російської агресії 83,2% респондентів у жовтні 2022 року на відміну від 47,4% у жовтні 2020 року зазначили, що Україна здатна успішно подолати наявні проблеми, а більшість громадян України перестала боятися агресора, почала більше довіряти власній державі, Збройним Силам України, політичній еліті, яка активно працює над поверненням миру шляхом перемоги над ворогом [2].

Проваливши російський бліц-криг, Збройні Сили України, бійці територіальної оборони, народ своїм героїзмом із перших днів війни миттєво виводять Україну на вершину міжнародної політики, тобто фактично з такого собі непомітного об'єкту геополітичних процесів у лідера в сучасній геополітиці, а Київ стає своєрідним «Тибетом геополітики» для світових провідних політиків, лідерів суспільних думок. Україна домоглася неймовірного: будь-які ключові зміни у парламентах, виконавчих владах Європи й Америки – не впливають на високий рівень підтримки України

І нам, та і світові, належить збагнути сутність цих парадигмальних змін, завдяки яким змінюється світоустрій, історичні оцінки, світоглядні чинники. У цьому форматі дозволю собі наголосити на одному з визначальних чинників акту гідності та свободи. Фактично після 30-ти років незалежності, в умовах жорстокої війни ХХІ ст., без будь-якого примусу відбулося одностайне утвердження української мови. Мова, яка офіційно та давно визнана однією з наймилозвучніших у світі, і поступається місцем хіба що італійській, а також стоїть в одному ряді з французькою та перською мовами за красою лексики, маючи у своєму арсеналі близько 260 тисяч слів. Наша мова почала формуватися ще в далеких IV-V століттях і це не легенда, а свідчення візантійського історика Пріска Панійського. Пройшовши тернистий шлях приниження, заборон, байдужості, відмови нею спілкуватися, спекуляцій на ній під час виборів, нині відстоюючи зі зброєю в руках своє право мати власну державу, нація суцільно заговорила рідною мовою. Бо російсько-українська війна стала кульмінацією титанічних змагань за нашу свободу й ідентичність.

Шкода, що прозріння відбувається під звуки вибухів і виття сирен. Як це не сумно, але саме ця війна, розв'язана агресором, прискорила процес, коли весь український народ став головним носієм української ідентичності, вимальовуючи обриси нової архітектури світу.

Звичайно, не обходиться і без позірнього патріотизму.

Говорячи про це, я не маю на увазі реальної та щедрої любові до нашої країни, але маю на увазі той патріотизм, який також багато хто у певні часи й у всіх країнах робив прикриттям особистих інтересів.

І тут важливо, формуючи світоглядну основу, відділяти позірний патріотизм від життєдайних цінностей українства. Ми це ввміємо: одночасно воювати та жинувати. Щоденно мужність, подолання депресій, очі в очі зустрічаючи смерть, допомагаємо та не втрачаємо любов до конкретної людини, а не просто до людства. Світ ще побачить епохальні твори про нашу гідність і любов до свободи нових Довженків, Гончарів, Стельмахів, бо це неоране поле і для світових мислителів таких, як був Ремарк.

Бо ми стаємо справді «гуманітарним обличчям планети (нації – у Ліни Костенко)», духовним мобілізатором. Ще раз зазначу, що нинішня Україна – епіцентр лідерства в сучасній геополітиці.

І як стверджує академік Микола Жулинський, «що є всі підстави для набуття Україною статусу глобального гаранта інтелектуальної безпеки» [3].

Повоєнна Україна вже нині потребує новітньої владної парадигми імплементації глибинного пласту національного духу й інтелекту нації.

Ми повинні на цьому шляху подолати та назавжди розпрощатися із зашморганими анахронізмами, що проштовхувалися, нібито «справедливість», «правда» це для життєвих невдах. А так панує закон банди: виживає сильніший, слабкі мусять або бути знищеними, або підкореними. Так, мовляв, між державами, так і в державі. Це пам'ятати слід тим, хто після перемоги буде біля керма влади.

Свободу можна здобути тільки через гідність. Формула – «СВОБОДА ЧЕРЕЗ ГІДНІСТЬ» – має стати дороговказом для нашої демократії, основу якої становить система парламентаризму [4].

Нині Верховна Рада України, органи місцевого самоврядування з гідністю витримують усі випробування війною, прагнуть об'єднати й зорганізувати країну для відсічі ворогу, закладають підвалини не лише для повоєнної відбудови України, але й формування у майбутньому нового типу демократичного режиму, заснованому передусім на професійності та компетентності.

Компетентна демократія – не ілюзія, а реальна модель, якої вкрай гостро бракує нашому суспільству. Тільки разом, спільними зусиллями, кожен на своєму фронті, ми зможемо втілити її у життя.

Упродовж останніх 12 років наша Наукова школа вітчизняного парламентаризму разом із кафедрою парламентаризму та Громадською організацією «Академія парламентаризму» не лише відкрила нові освітні професійні програми з парламентаризму у галузі знань «281 Публічне управління та адміністрування», а й підготувала понад 1000 фахівців (магістрів і докторів філософії) – людей з українською націоцентричною свідомістю, здатних консенсусно та відповідально приймати управлінські рішення.

Наші студенти і випускники – це народні депутати України різних скликань, голови обласних державних адміністрацій, депутати місцевих рад, працівники ВР України, КМ України, ЦВК, інших органів публічної влади, бізнесу, громадських об'єднань (багато з яких на фронті), які спільно з викладачами – науковцями й експертами – формують нову наукову галузь, що позитивно змінює наше суспільство, посилює нас у гуманітарному, оборонному та соціально-економічному сенсі.

Список використаних джерел

1. Липинський В. Листи до братів-хліборобів: про ідею і організацію українського монархізму: писані 1919-1926 р. Wien: Buchdruckerei Carl Herrmann, 1926. С. 67.
2. Оцінка громадянами ситуації в країні, довіра до соціальних інститутів, політико-ідеологічні орієнтації громадян України в умовах російської агресії (вересень-жовтень 2022 р.). URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-sotsialnykh-instytutiv-politykoideologichni-orientatsii-gromadian-ukrainy-v-umovakh-rosiiskoi-agresii-veresen-zhovten-2022r>
3. Жулинський М. Літературна Україна. № 8-9. 2022 р. С. 16
4. Гошовська В. А. Парламентаризм в умовах сучасних глобалізаційних викликів. Глобалізаційні виклики: урядування майбутнього : монографія / авт. кол. Л. Г. Комаха, І. В. Алексєєнко, В. А. Гошовська та ін.; за заг. ред. Л. Г. Комахи, І. В. Алексєєнко. К. : ВПЦ «Київський університет», 2022. С. 14-20.

ЛІЛІЯ ГРИГОРОВИЧ,
кандидатка філософських наук, викладачка кафедри парламентаризму
Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

LILIYA HRYHOROVYCH,
Candidate of Philosophical Sciences, lecturer at the Department
of Parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public
Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

ЧИННИКИ ОБ'ЄКТИВНОГО ТА СУБ'ЄКТИВНОГО ХАРАКТЕРУ НАЦІОНАЛЬНОГО ПОСТУПУ УКРАЇНИ

FACTORS OF THE OBJECTIVE AND SUBJECTIVE CHARACTER OF THE NATIONAL PROGRESS OF UKRAINE

The large-scale military invasion of the Russian Federation into Ukraine became the number one challenge for Ukrainian society and the world and raised many questions, first of all, for our ruling elites. The most important of them is in the field of security: "Why in more than 30 years of restored state independence have we not managed to build a reliable format of national security, which is membership in Euro-Atlantic structures?". After all, Poland or the Baltic countries solved this issue for themselves during the same time, becoming members of the European Union and NATO.

The periodization of the national progress of Ukraine, the analysis of the causes and factors of the objective and subjective nature of the existing state in Ukraine was made.

It was noted that a feature of the formation of a political nation in Poland and the Baltic states was the presence of state potential in all questions in their parliaments.

Keywords: parliament, national progress, political elite, parliamentary majority, statist majority in parliament.

Аналіз чинників об'єктивного та суб'єктивного характеру дає підстави констатувати, що на початку 90-х років XX ст. наша молода країна - Україна - стала перед невідворотністю проведення трансформацій за такими важливими напрямками, як:

- від бездержавності - до власної держави;
- від командно-адміністративної моделі управління до демократичного врядування;
- від пострадянського населення із вираженим патерналістським запитом до громадянського суспільства та української політичної нації;
- від планової моделі економіки, що зазнала краху, до вільного ринку.

Адже, внаслідок тривалого періоду бездержавності із вираженими ментальними та демографічними травмами, суспільні зміни в Україні були більш латентними у порівнянні із економічними перетвореннями і, насамперед, із первинним накопиченням капіталу. Цей бурхливий процес уже на початку нового тисячоліття виніс на суспільну арену нову квазіеліту, названу так через брудні методи накопичення первинного капіталу (підкуп, підступ, сфальсифіковані судові рішення, тощо). Згодом, значна частина квазіеліти рушила у політику, щоби під прикриттям депутатського мандату зберегти та примножити власні статки. Саме вони принесли в український парламент брудні методи первинного накопичення капіталу, які згодом розвинулися в такі ганебні явища як:

- «кнопкодавство» - голосування за іншого депутата;
- «тушкування» - перехід депутата в іншу фракцію чи групу, внаслідок отримання вигоди;
- підкуп депутатів та виборців.

У залежності від суспільних змін мала місце тенденція до трансформації парламентської більшості: від антидержавної по суті «групи 239» в першому скликанні Верховної Ради України та ситуативної більшості на час голосування Конституції у другому скликанні, до штучної більшості, створеної завдяки адмінресурсу у часи президента Кучми, прозваної в народі «За

ЄДУ» і, нарешті, до простої парламентської державницької більшості у шостому скликанні та конституційної «За Європейську Україну» у восьмому скликанні парламенту.

Цей процес нами умовно поділено на три етапи:

1. Період становлення (1 - 3 скликання ВРУ): 1-ше скликання: Народна Рада - 140 осіб; контр еліта - «група 239»; 2-ге скликання: найчисельніша фракція комуністів. За Конституцію віддано 315 голосів; 3-тє скликання: найбільша фракція комуністів. Друга - Народний Рух України. Особливістю цього періоду було те, що державницькі сили знаходились у меншості, але Акт проголошення Незалежності та Конституцію України було прийнято ситуаційною більшістю. При владі ще залишається стара компартійна еліта.

2. перехідний період (4 - 7 скликання ВРУ): 4 - те скликання - більшість новообраних депутатів належали до демократичного крила, проте шляхом адміністративного тиску створено штучну парламентську більшість, що підтримувала Л. Кучму, а після сфальсифікованого 2-го туру президентських виборів почалась Помаранчева революція; 5 – те скликання – через рік після обрання розпущене Указом Президента Ющенка через політичну корупцію; 6 – те скликання - створена демократична більшість у 226 голосів із фракцій БЮТ та «Наша Україна», яка існувала півроку. Згодом, шляхом створення фракції із перебіжчиків сформувалася більшість Януковича, яка з КС змінила Конституцію; 7 - ме скликання - зміна національного курсу, Революція Гідності, дочасне припинення повноважень. Особливістю цього періоду ми визначаємо встановлення чисельності державницьких та антидержавних сил у парламенті практично порівну. Проте у лавах тих і інших з'являються представники бізнес - еліти, що працюють насамперед на свої приватні інтереси. У парламенті мають місце прояви політичної корупції, «кнопкодавства», купівлі голосів.

3. Період визначеності (8-ме і 9-те скликання ВРУ): у 8-му скликанні, після перемоги Революції Гідності, створена перша конституційна більшість у 302 голоси «За Європейську Україну», яка окреслила законодавчо національну ідентичність та затвердила конституційно наш євроатлантичний курс. Проіснувала близько 3 років; у 9-му скликанні волею виборців сформувалася монобільшість на основі партії «Слуга народу», що в умовах дії воєнного стану має позитивне значення. Продовжено курс на євроінтеграцію та захист України. Особливістю цього періоду ми визначаємо заборону антиукраїнських політичних сил; прийняття нового Виборчого кодексу з відкритими списками; запровадження е-декларування у вищих ешелонах влади; створення антикорупційних органів - НАЗК, НАБУ, САП; прояви колаборанства.

Аналізуючи ці процеси, що відбувалися в Україні, в той же час у Польщі та в країнах Балтії задовго до початку 90-х років сформувались політичні нації, завдяки чому у парламентах кожного скликання діяла державницька більшість, оскільки шляхом люстрації усі антидержавні сили були заборонені, а колишня партноменклатура не була допущена до влад. Саме тому ці держави на протязі 20 останніх років провели реформи, прийняли консенсусні рішення про євроатлантичний курс і здійснили його.

У незалежній Україні компартійна номенклатура залишалася при владі понад 13 років. Варто лише пригадати, що президенти Л. Кравчук та Л. Кучма, прем'єр-міністри В. Фокін та В. Пустовойтенко, спікери І. Плющ та В. Ткаченко були вихідцями із старої командно-адміністративної системи. Причиною такої чисельності фракцій комуністів та інших лівих партій, а згодом і фракції партії Регіонів, що стала п'ятою колоною у парламенті були виборці. Великий сегмент виборців із ностальгією за радянською минувиною, що голосували за ці політичні сили.

Перезавантаження владної команди розпочалося у перехідний період із обранням президентом В. Ющенка, прем'єр – міністром Ю. Тимошенко, а спікером А. Яценюка. Проте згодом маятник суспільно-політичних змін хитнувся назад і президентом обирається В.Янукович а з ним його команда «вчорашнього дня»: прем'єр м-міністр М Азаров та спікер В. Рибак на чолі парламентської більшості, що сприяла на законодавчому рівні становленню авторитарного режиму та «білорусизації» України.

Лише після Помаранчевого майдану, Революції Гідності та російської агресії 2014 року, що призвела до анексії Криму і окупації частини території Донбасу настає період визначеності. І для суспільства і для політикуму. Перша в історії вітчизняного парламентаризму конституційна більшість у 302 голоси «За Європейську Україну» стала відповіддю на україноцентричний запит суспільства у процесі вільного демократичного волевиявлення в

2015 році. Верховна Рада України 8-го скликання забезпечила проведення ряду реформ, найбільш успішні із яких- децентралізація та протидія корупції у правовому та інституційному вимірі, а також законодавчо окреслила нашу ідентичність та закріпила євроатлантичний курс країни на конституційному рівні.

Склад Верховної Ради України дев'ятого скликання став не тільки відображенням заміни поколінь, але й маркером запиту на нові обличчя та подолання корупційних схем у владному ешелоні. Цього найбільше потребувало суспільство. Партія президента В. Зеленського «Слуга народу» вперше в історії вітчизняного парламентаризму стала монобільшістю, сформувавши фракцію у 240 народних депутатів. Саме цьому скликанню судилося зустріти широкомасштабне вторгнення ворога на нашу землю та забезпечувати захист України на законодавчому рівні. Парламент дев'ятого скликання демонструє ефективну, в умовах воєнного стану, парламентську діяльність: від заборони політичних сил з антидержавною ідеологією до прийняття законів та постанов, що посилюють обороноздатність країни та наближають нашу перемогу. Найголовніші із них— підтримка рішення про пришвидшений вступ України до Європейського Союзу та НАТО.

Як висновок зазначимо, що в сучасній Україні рушійною силою національного поступу стала чисельна парламентська більшість однодумців - державників, які виступають виразниками інтересів більшості суспільства, що сформувалося як політична нація.

ОЛЕНА ДАВИДЕНКО,
аспірантка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту
публічного управління та державної служби Київського національного
університету імені Тараса Шевченка

OLENA DAVYDENKO,
graduate student of the Department of Parliamentarism of the Educational
and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service
of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Ірина Дудко**, д.політ.н., професорка, професорка кафедри
парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та
державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК СТАБІЛЬНОСТІ РЕГІОНІВ В УМОВАХ ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ

DECENTRALIZATION AS AN IMPORTANT FACTOR OF REGIONAL STABILITY IN THE CONDITIONS OF POST-WAR RECONSTRUCTION OF UKRAINE

The achievements and prospects for the development of decentralization reforms, the formation of a new generation of politicians and officials at the local level are considered. In this regard, decentralization became the basis of the stability of the state in the conditions of martial law. Prospects for continuing the reform of the administrative-territorial system have been determined. The draft Plan for the Restoration of Ukraine in the area of local self-government was considered.

Keywords: decentralization reform, martial law, local self-government bodies, Recovery Plan of Ukraine.

Реформа децентралізації є однією з найуспішніших реформ за часи незалежності України. Створено модель територіальної організації влади, яка передбачає нову взаємодію, розподіл повноважень та відповідальності між представницькими та виконавчими органами місцевого самоврядування, удосконалення державної регіональної політики [2].

На місцевий рівень було передано додаткові повноваження та ресурси, що зумовило ріст відповідальності органів місцевого самоврядування, їх перехід до стратегічного управління громадами, розробку довгострокових цілей економічного, демографічного, соціального розвитку. Водночас зміна статусу громад, необхідність вирішення їх поточних завдань та проблем життєдіяльності сприяло формуванню відповідальності місцевої влади, залученню не лише місцевих ресурсів, а й ресурсів державного чи міжнародного рівня, посилення самостійності та запровадження публічності щодо прийняття рішень.

В процесі реформ почала формуватись нова генерація політиків та службовців місцевого рівня, здатна відповідати на численні виклики та вирішувати перспективні завдання місцевого розвитку [3].

Повномасштабне військове вторгнення російської федерації в Україну безумовно вплинуло на позитивну динаміку розвитку самоврядування громад.

Процес децентралізації значно ускладнився та сповільнився. І передусім на це має визначальний вплив різниця в нинішньому становищі місцевих громад: наскільки вони постраждали від воєнних дій, обстрілів, тимчасової окупації. Водночас, як зазначено в дослідженні Центру експертизи доброго врядування: «серед українських практиків/- кинь існує чіткий консенсус щодо того, що реформи попередніх років, які надали місцевим посадовим особам більше відповідальності та ресурсів, сприяли підвищенню стійкості і спротиву громад у складних обставинах сьогодні. Особливо при реалізації нових для них функцій із забезпечення постачання для Збройних сил України (Сил територіальної оборони) та розміщення ВПО, а також продовження надання основних послуг населенню в громадах, які сильно постраждали від конфлікту» [1].

Більшість органів місцевого самоврядування продовжують функціонувати в умовах воєнного стану, в умовах значної міграції населення, згорання виробництва та бізнесу, зменшення надходжень до місцевих бюджетів. Нова система територіальної організації влади стала тим хребтом держави, її опорою, що дала змогу вистояти в найтяжчі моменти широкомасштабного військового вторгнення.

Отже на державному рівні було підтверджено курс на продовження та укріплення реформи адміністративно-територіального устрою (місцевий та субрегіональний рівень) з врахуванням розбіжностей в актуальному становищі місцевих громад, зумовленому воєнними діями на території України. Президентом України видано указ від 21 квітня 2022 року № 266/2022 «Питання Національної ради з відновлення України від наслідків війни» [4].

Національною радою з відновлення України від наслідків війни розроблено **проект Плану відновлення України**.

План відновлення за напрямом «Місцеве самоврядування» поділений на три етапи: короткостроковий (до кінця 2022 року), середньостроковий (2023-2025 роки) та довгостроковий (2026-2032 роки). Він має чотири основні цілі: 1) оновити адміністративно-територіальний устрій з огляду на виклики, що постали перед місцевим самоврядуванням та місцевими органами виконавчої влади; 2) закріпити розподіл повноважень місцевого самоврядування на всіх рівнях, а також з місцевими органами виконавчої влади; 3) запровадити дієву та гнучку систему підготовки та просування працівників/-ць органів місцевого самоврядування і таким чином сформувати привабливі та сприятливі умови роботи на публічній службі; 4) удосконалити виборчу систему місцевих виборів [1].

Таким чином, продовження процесу децентралізації сприятиме досягненню автономності та стійкості місцевих громад. Зазначений вище План відновлення передбачає не лише диференціацію громад в залежності від ступеня впливу війни та відображення змін в демографічній і економічній структурі нашої держави. Передусім місцеве самоврядування є тією наскрізною лінією, що пронизує весь План, охоплює більшість його розділів та є дієвим інструментом його реалізації.

Список використаних джерел

1. Рекомендації стосовно формування політики з питань Плану відновлення місцевого самоврядування від наслідків війни. Центр експертизи доброго врядування/ м. Страсбург, 30 червня 2022 року CEGG/PAD(2022)3 [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.slg-coe.org.ua/wp-content/uploads/2022/07/CEGG-PAD-on-Ukraine-Recovery-Strategy-in-LSG-area_UKR_FINAL.pdf

2. Лелеченко А. П., Васильєва О. І., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації повноважень: навч. посіб. / [А. П. Лелеченко, О. І. Васильєва, В. С. Куйбіда, А. Ф. Ткачук] – К. : – 2017. – 110 с.

3. Децентралізація влади: порядок денний на середньострокову перспективу : аналіт. доп. / [Жаліло Я. А., Шевченко О. В., Романова В. В. та ін.]; за наук. ред. Я. А. Жаліла. – Київ : НІСД, 2019. – 192 с.

4. Питання Національної ради з відновлення України від наслідків війни: указ Президента України від 21 квітня 2022 року № 266/2022 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266/2022#Text>

СЕРГІЙ ДАНИШ,

*студент 1 курсу Навчально-наукового інституту публічного управління
та державної служби Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

ВОЛОДИМИР ДУБАС,

*студент 1 курсу Навчально-наукового інституту публічного управління
та державної служби Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

ЮРІЙ ХАНИК,

*студент 1 курсу Навчально-наукового інституту публічного управління
та державної служби Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

SERGIY DANISH,

*1st year student of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration
and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv*

VOLODYMYR DUBAS,

*1st year student of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration
and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv*

YURIY HANIK,

*1st year student of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration
and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv*

*Науковий керівник: Лідія Даниленко, д.пед.н., професорка, професорка кафедри
парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та
державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ОПОЗИЦІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

INSTITUTIONALIZATION OF THE OPPOSITION AT THE CURRENT STAGE OF STATE FORMATION

It has been established that in the modern science of public administration, «opposition» is defined as «opposition, resistance to a certain policy, political line, political action, organization, party, group, person, who oppose the dominant opinion, government, system of power, constitution, political system in general».

It was found that the necessary conditions for the creation and effective functioning of the political opposition have not yet been created in our country. The latter, along with the consolidation of opposition forces, public support for its actions, and the presence of recognized leaders, primarily include the legislative definition of the opposition's status and guarantees of its rights in the parliament.

It was determined that the institutionalization of the parliamentary opposition at the current stage of state-building will increase the standards of democratization of Ukrainian society, create clear, transparent and understandable rules of intra-parliamentary structuring, and strengthen the mechanisms of public control.

Keywords: opposition, political system, institutionalization of the political opposition.

У складних реаліях повномасштабного російського вторгнення питання ефективності діяльності політичних інститутів набувають особливої актуальності. Крім того, реалізація європейського вибору України зумовлює нагальність визначення подальших напрямків зростання інституційної спроможності парламентської опозиції.

У демократичних суспільствах саме опозиція сприяє раціоналізації політичної діяльності, здійснює критичний аналіз дій влади та контролює її, забезпечує відкритість, прозорість та альтернативність політичних рішень.

Тому інституціоналізація політичної опозиції виступає чинником суспільної стабілізації та ефективним механізмом запобігання узурпації влади.

Як зазначає Н. Пенковська, «Конструктивна діяльність опозиції сприяє розвитку парламентаризму, багатопартійності та, як наслідок, підвищення ефективності урядування. З іншого боку, відсутність активної та дієздатної опозиції – це ознака авторитаризму та тоталітаризму. Обмеження опозиційної діяльності є одним із перших сигналів щодо виникнення небезпеки

для демократії, воно може призвести до дестабілізації політичної ситуації, зростання соціальної та політичної напруженості, або ж викликати політичну апатію та відчуженість громадян від участі у виборах, процесів прийняття політичних рішень, урядування» [2].

Слід зауважити, що в сучасній науці публічного управління «опозиція» визначається як «протидія, опір певній політиці, політичній лінії, політичній дії, організація, партія, група, особа, котрі виступають проти панівної думки, уряду, системи влади, конституції, політичної системи загалом» [5, с. 4].

У політичній системі опозиція виконує суттєві позитивні функції:

1) створює умови для формулювання узгодження та вираження груп інтересів, які не задоволені діяльністю центральних чи місцевих органів влади. Діяльність опозиції дозволяє останнім володіти інформацією стосовно поглядів та позицій різних верств населення, а також знаходити шляхи для їх врахування завдяки внесенню коректив у внутрішню та зовнішню політику;

2) забезпечує конструктивну критику влади, а також належну протидію окремим не достатньо виваженим рішенням і діям політичних інститутів;

3) розвиток опозиції дозволяє владним інститутам окреслити поле альтернатив, визначити та реалізувати додаткові шляхи розвитку, що дозволить зменшити конфліктність у суспільстві, розширити соціальне підґрунтя реформ.

Разом із тим, погоджуючись з думкою М. Михальченка, вважаємо за доцільне відзначити, що за ряду обставин роль опозиції може бути деструктивною. Зокрема, в Україні спостерігалися випадки, коли «окремі опозиційні групи використовували демократичні норми та процедури як засіб захисту вузькокорпоративних інтересів та амбіційних претензій їхніх лідерів на всенародне представництво, цілі буцімто боротьби за владу для вузької групи людей, а інколи і просто окремих політичних авантюристів» [4, с. 26].

На жаль, що в нашій країні досі не створено необхідних умов для створення і ефективного функціонування політичної опозиції. До останніх, поряд із консолідацією сил опозиції, громадською підтримкою її дій, наявністю визнаних лідерів, насамперед відноситься законодавче визначення статусу опозиції та гарантій її прав у парламенті [3].

Дійсно, статус парламентської опозиції не врегульований законодавчо. У Конституції України, на відміну від терміну «коаліція парламентських фракцій», не закріплено відповідне визначення, хоча безпосередньо текст містить блок правових норм, які стосуються конституційних прав опозиції. Зокрема, йдеться про право на ініціювання скликання позачергової сесії парламенту, право на ініціювання питання про відповідальність Кабінету Міністрів України, право на створення тимчасових слідчих комісій парламенту тощо [1].

На нашу думку, інституціоналізація парламентської опозиції на сучасному етапі державотворення дозволить підвищити стандарти демократизації українського суспільства, створити чіткі, прозорі та зрозумілі правила внутрішньопарламентського структурування, посилить механізми громадського контролю.

Невід'ємними складовими цього процесу, поряд із законодавчим врегулюванням, мають стати також вдосконалення партійної системи та створення умов для розвитку громадянського суспільства.

Список використаних джерел

1. Аналітика дня: Коаліція та опозиція у Верховній Раді IX скликання. URL: <https://parlament.org.ua/2019/08/22/analitika-dnya-koalitsiya-ta-opozytsiya-u-verhovnij-radi-ih-sklykannya/>
2. Пеньковська Н.К. Інституціоналізація парламентської опозиції як складова підвищення ефективності урядування. Актуальні проблеми політики : зб. наук. пр. / редкол.: С. В. Ківалов (голов. ред.), Л. І. Кормич (заст. голов. ред.), М. А. Польовий [та ін.] ; НУ «ОЮА», Південноукраїнський центр гендерних проблем. Одеса : Фенікс, 2014. Вип. 53. С. 259-266.
3. Політична опозиція : навч. посіб. / за заг. ред В.А. Гошовської, Ю.Г. Кальниша. К.: НАДУ, 2013. 228 с.
4. Сучасна українська політика і політологія про неї / Михальченко М.І., Курас І., Рудич Ф.М. та ін. Київ : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького, 2002. С. 20–33.
5. Słownik polityki / red. M. Bankowicz. Warszawa: Wiedza powszechna, 1996. 320 s.

ЛІДІЯ ДАНИЛЕНКО,

*докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри
парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління
та державної служби Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

LYDIA DANYLENKO,

*Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of
Parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration
and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv, DrHb
<https://orcid.org/0000-0002-4524-8347>*

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОГО СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ

PROBLEMS OF FORMING A TOLERANT ENVIRONMENT IN UKRAINE

A number of problems of the formation of a tolerant environment are revealed - historical-legal, organizational, educational, social-psychological, which are provided by understanding the essence of the concept of "tolerance" and its manifestation - imaginary, negative, positive. It was found that on the basis of a positive manifestation of tolerance, such a social environment is formed in which people feel the protection of their rights and freedoms on a daily basis. Such a society is characterized by a high level of the Index of Social Cohesion and Reconciliation, which includes indicators of social tolerance, non-violent public activity and a tendency to use violent methods to achieve political changes.

Ways of creating a tolerant environment have been determined, such as increasing the level of trust in the government, ensuring openness and transparency in its activities, and creating democratic conditions for public and political activity.

Keywords: tolerance, tolerant environment, principles of tolerance, democracy, values.

16 листопада визнається Міжнародним днем толерантності, яке запроваджено рішенням Генеральної конференції ЮНЕСКО у 1995 році державами – членами ООН, які зібрались у Парижі з питань освіти, науки і культури і прийняли Декларацію принципів терпимості [1], яка ґрунтується на міжнародних актах, таких як статут ООН, статут ЮНЕСКО, Загальна декларація прав людини, прийняті у 1945 році, які утвердили цінності миру і добросусідства, основні права людини та її гідності, засади інтелектуальної і моральної солідарності.

Однак, не зважаючи на зазначені такі поважні міжнародні акти і події все ж війна не зникла з життя людини. Над розв'язанням проблем війни та їх попередженням працює багато різних наукових установ. Серед них і Центр сталого миру й демократичного розвитку (SeeD) на Кіпрі та ПРООН, які розробили Індекс соціальної згуртованості і примирення (SCORE) [2], за допомогою якого можна визначити рівень сформованості у суспільстві міжособистісних терпимих відносин (соціальна толерантність), а також – рівень ненасильницької громадянської активності і готовності до політичного насильства.

При цьому зазначимо, що соціальна толерантність характеризується міжособистісним ставленням людей; ненасильницька громадська активність - участю у громадському та політичному житті держави ненасильницькими методами; готовність до політичного насильства - схильністю до застосування насильницьких методів для досягнення політичних змін.

Саме за цими показниками дослідники агентства ООН у 2017 році у Східних регіонах України (Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Луганська, Харківська) встановили середній рівень соціальної толерантності (5,5 із 10 балів) та низькі рівні ненасильницької громадської активності і готовності до політичного насильства. Це означає, що Індекс соціальної згуртованості і примирення (SCORE) у цьому регіоні є низький і тому існує проблема у формуванні толерантного середовища у цьому регіоні.

Це, в свою чергу, можливо за умов: підвищення рівня довіри до влади; забезпечення відкритості і прозорості в її діяльності; створення демократичних умов для громадської і політичної активності.

Ці ж завдання і нині стоять перед цими й іншими регіонами України, і в цілому - перед усім цивілізованим світом. Адже утвердження ідеалів толерантності в суспільстві – це не лише

утвердження цінностей демократії, а й необхідна умова миру і соціально-економічного розвитку всіх народів.

Толерантність (від. лат. *tolerantia* - терпимість) – це розуміння (усвідомлення) потреб та проблем іншої людини або групи людей.

У статті 1 п. 2 Декларації принципів терпимості визначено, що «Терпимість – це не уступка, поблажливість чи потурання; це, насамперед, активне ставлення, сформоване на основі визнання універсальних прав і основних свобод людини» [1].

Ще в Давній Греції філософи визнавали права людини як такі, що не можна «купити чи продати, чи успадкувати»; вони визнавалися природним явищем, яке нікому не дозволено потурати. Його джерелом вважали гідність. Захист гідності відносили до основних функцій захисту прав людини.

Ми розглядаємо толерантність як якість, яка характеризує ставлення однієї людини до іншої, ґрунтується на розумінні її цінностей, утвердженні її прав; означає повагу, прийняття і правильне розуміння багатогранності культур нашого світу, форм самовираження і способів прояву людської індивідуальності. Її складовими є знання, відкритість, спілкування, свобода думки, совість, переконання; її прояви мають місце на національному, міжконфесійному, гендерному, соціальному, комунікативному та інших рівнях.

Основними ознаками толерантної особистості є: співпраця з іншими на засадах партнерства; готовність слухати і чути думки інших; повага прав інших на індивідуальність та ідентичність; терпимість до чужих думок, вірувань, поведінки; здатність подивитися на проблему очима інших; визнання різноманітності; усвідомлена діяльність; емоційна виваженість; конструктивна критика; уникання від застосування насильства; відповідальність за прийняті рішення; вміння здійснювати аналіз своїх дій з подальшою їх корекцією; у висловлюваннях надає перевагу «Я-концепції».

На основі цих показників нами щорічно проводиться опитування здобувачів вищої освіти (НАДУ при Президентів України з 2011 по 2021 рр. та КНУ імені Тараса Шевченка – у 2021 та 2022 рр.) в рамках освітньої програми з парламентаризму на предмет визначення рівня їх соціальної толерантності. Встановлено, що високий рівень толерантності у 2011 році зазначили 33,4% респондентів; у 2022 році - 82,1 %. Це дає підстави стверджувати про позитивну динаміку змін у студентському середовищі щодо соціальної толерантності.

Однак, на наш погляд, серед більшості студентів все ще переважають ті, що мають «уявну» толерантність, яка хоча і проявляється ненасильницькою поведінкою, але мотив її не характеризується повагою до іншої людини. По суті це латентний конфлікт, який люди не хочуть вирішувати. Це призводить до викривлень у власних цінностях і стандартах, і в подальшому – до глибинних конфліктів.

Часто толерантність розглядають як негативну (близьку до терпимості) і позитивну (коли різні люди є цінністю).

Вважається, що лише при позитивній толерантності формується соціальне середовище, в якому люди щоденно відчують захист своїх прав і толерантне ставлення до них. Тому важливо навчатися сприймати багатогранність і різноманітність як невід'ємну якість суспільства; визнавати всіх рівними, як це передбачено Конституцією України; прагнути знайти спільне, що може об'єднати суспільство в конкретній ситуації; виходити з конфлікту не з позиції сили, а з позиції інтересів і правил.

Цьому мають бути присвячені відповідні освітні програми і програми саморозвитку особистості. Суспільство має бути готовим до позитивної толерантності, в якій утверджується людина як цінність.

Список використаних джерел

1. Декларація принципів терпимості. <https://ips.ligazakon.net/document/MU95324/>
2. Індекс соціальної згуртованості і примирення ООН для східної України. https://use.scoreforpeace.org/files/publication/pub_file/16/Tolerant%20AndSociallyResponsibleCitizenship_UKR.pdf

ОЛЕКСАНДРА ДРИГОЛЬ,*студентка ОП "Публічне управління та адміністрування" Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка***OLEKSANDRA DRYHOL,***Student of the educational program "Public Administration", Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv**Науковий керівник: Надія Максименцева, д.юрид.н., доцентка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ОСОБЛИВОСТІ У СФЕРІ ОСВІТИ У ЗВО ЩОДО ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

PECULIARITIES IN THE FIELD OF EDUCATION IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS REGARDING DISTANCE LEARNING UNDER MARTIAL LAW

Even in such difficult military conditions, there are opportunities for the development of Ukrainian higher education: the development of international academic mobility of students and teachers; intensive introduction of IT-technologies in the educational process and improving the professionalism of teachers; application of flexible learning technologies; cooperation between Ukrainian and foreign higher educational institutions; implementation of the «lifelong education» model; introduction of distance learning as a form of complete education for higher education; for students - the opportunity to study and work at the same time, and for teachers - to work in educational, scientific and other fields (to transfer practical experience to students); development of the territorial organization of higher education in Ukraine (transfer of higher education institutions from territories where active hostilities are taking place, or temporarily occupied, to large cities); the opportunity to investigate and fix problems in higher education and work to address their causes.

Keywords: higher education, martial law, universities, students, teachers, distance learning.

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну та введення воєнного стану призвели до коректив майже для усіх сфер нашого повсякденного життя. Не є винятком і система вищої освіти. На період воєнного стану перед освітою постали нові виклики, які необхідно терміново вирішувати, щоб зберегти вищу освіту в Україні та збільшити її внесок у подальший розвиток країни та регіонів. Необхідно якомога швидше відреагувати відповідними заходами для захисту вищої освіти в Україні й збільшення її внеску в соціально-економічний розвиток країни та її складових частин - регіонів. В умовах стрімкого загострення виявлених труднощів потрібно враховувати існуючі проблеми, що виникли чи загострилися у системі вищої освіти України [3]. Навіть у таких складних воєнних умовах є можливості для розвитку української вищої освіти: розвиток міжнародної академічної мобільності студентів та викладачів; інтенсивне запровадження ІТ-технологій у навчальний процес та покращення професіоналізму педагогів; застосування гнучкої технології навчання; співпраця українських та зарубіжних вищих навчальних закладів; впровадження моделі «освіта впродовж життя»; впровадження дистанційної освіти, на зразок повноцінної форми навчання для здобуття вищої освіти; для студентів – можливість навчатися і працювати одночасно, а для викладачів – працювати в освітньо-науковій та інших сферах (передати практичний досвід студентам); розвиток територіальної організації вищої освіти в Україні (перенесення вищих навчальних закладів з територій, на яких ведуться активні бойові дії, або тих що є тимчасово окупованими, у великі міста) [1]; можливість дослідити та виправити проблеми у вищій освіті та працювати над викорінюванням їх причин. За роки незалежності України було проведено багато важливих реформ вищої освіти, спрямованих як на збереження у ній прогресивних традицій минулого, так і досягнення відповідності новим суспільним відносинам і накопичення інноваційного потенціалу для подальшого розвитку.

Незважаючи на вже складне становище вищої освіти в Україні, через АТО та карантин через Covid-19, деякі університети зазнали катастрофічних наслідків війни. Більшість університетів стикаються зі знаходженням студентів і персоналу на великих відстанях від вузів, чи на тимчасово окупованих територіях з яких важко виїхати, тому університети були вимушені перейти на дистанційну або змішану форму навчання. Численні проблеми в системі вищої освіти, які зараз існують через російське вторгнення в Україну, на нашу думку, протягом часу можуть привести до прогресу.

У листі від 06.03.2022 № 1/3371-22 МОН рекомендував організовувати освітній процес залежно від ситуації: тимчасове призупинення освітнього процесу (працівники закладів освіти виконують заходи та завдання, визначені військово-цивільною адміністрацією), або навчання дистанційне або за змішаною формою (за погодженням з військово-цивільною адміністрацією). У зв'язку з цим більша частина закладів вищої освіти продовжила дистанційне навчання та удосконалила цей процес. Зокрема, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара використовуючи платформу Microsoft Office365 з 2019 року, ввів у 2022 році в дію Інструкцію щодо організації освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання, де передбачається синхронний та асинхронний режим проведення навчальних занять через додаток Microsoft Teams (особливо це стосується обов'язкових записів лекцій та семінарів, додавання презентацій та допоміжної літератури у канали дисциплін для здобувачів, які перебувають на тимчасово окупованих територіях, перенесення лекцій та семінарських занять під час повітряних тривог, автоматичне формування у системі листа присутності для кожної групи на кожній парі, щоб тримати зв'язок із студентами).

Таким чином, серед здобутків вищої освіти в умовах воєнного стану на цей момент можна назвати: 1) міжнародні можливості навчання для викладачів і студентів провідних європейських університетів; 2) потужне впровадження інформаційних технологій у процес навчання [2]; 3) використання технології адаптивного навчання; 4) співпраця українських та європейських університетів; 5) реалізація моделі «навчання впродовж життя»; 6) впровадження дистанційного навчання як комплексного підходу до здобуття вищої освіти за окремими профільними професіями; 7) студенти мають можливість вчитися, працювати, а викладачі – працювати в освіті в інших країнах; 8) реформування всієї галузі вищої освіти України (переведення вищих навчальних закладів з місць, що потерпають від збройного нападу РФ) [4]; 9) можливість виявити приховані проблеми у вищій освіті та працювати над усуненням їх причин.

Список використаних джерел

1. Інформація про тимчасово переміщені заклади вищої освіти, що належать до сфери управління Міністерства освіти і науки України : Роз'яснення МОН України від 17 травня 2022. URL: <https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/pro-ministerstvo/najposhirenishi-zapitannya-vidpovidi-ta-aktualni-kontakti-mon-pid-chas-voyennogo-stanu/najposhirenishi-zapitannya-vidpovidi/fahovapereadvisha-visha-osvita> (дата звернення: 25.10.2022).

2. Навчальні програми будуть змінені вже наступного року. URL: https://lb.ua/society/2022/05/25/517898_navchalni_programi_budut_zmineni.html.

3. Дерюгіна Т., Климак М. Час на порятунок вищої освіти в Україні спливає. URL: <https://voxukraine.org/chas-na-poryatunok-vyshhoi-osvity-v-ukrayini-splyvaye/> (дата звернення: 24.10.2022).

4. Матеріали до засідання Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2022/05/13/Inform.MON.shchodo.pyt.vynesen.na.zasid.Kom.VRU.z.pytan.osvity.pdf> (дата звернення: 27.10.2022).

ІРИНА ДУДКО,

докторка політичних наук, професорка, професорка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

IRYNA DUDKO,

Doctor of Political Sciences, Professor, Professor of the Department of Parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0002-8881-8274>

ПАРЛАМЕНТСЬКА ДИПЛОМАТІЯ ЯК НАПРЯМ ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНОГО СПРОТИВУ АГРЕСІЇ

PARLIAMENTARY DIPLOMACY AS A DIRECTION OF NATIONWIDE RESISTANCE TO AGGRESSION

The article is dealt with directions of diplomacy and international relations of the Verkhovna Rada of Ukraine under large-scale aggression of the Russian Federation against Ukraine. The article outlines the format of parliamentary diplomacy of the Verkhovna Rada of Ukraine, which is implemented either in the terms of individual influences of parliamentarians (representation of senior officials, expert, advisory activities) or in the dimension of bilateral and multilateral relations. The authoress of the article outlines specific practical directions for the implementation of diplomacy and international relations of the Verkhovna Rada of Ukraine, within which is the spreading of the representation of permanent delegations of the Verkhovna Rada in international parliamentary institutions; active representation of the positions of parliamentarians, parliamentary groups, permanent parliamentary delegations at the media level in order to communicate and convey to the domestic and foreign society the needs and interests of Ukraine under the war with the Russian Federation. It is stated that Verkhovna Rada has transformed into self-standing and influential actor of international policy capable for effectively solving the most acute problems of modern state-building processes in Ukraine.

Keywords: Verkhovna Rada of Ukraine, parliamentary diplomacy, international activities, resources of strengthening interparliamentary influences.

Широкомасштабна агресія Росія проти України стала потужним імпульсом активізації зовнішньополітичної дипломатії Верховної Ради України. Якщо діяльність Верховної Ради в дипломатичній сфері традиційно сприймалась як додатковий механізм реалізації зовнішньої політики, керованої Президентом і Міністерством закордонних справ України, протистояння агресору перетворило парламент в самостійний і впливовий актор зовнішньополітичного курсу, що формує вагомий напрям загальнонаціонального спротиву агресії.

Як зазначає в цьому питанні О.Корнієнко, Перший заступник Голови ВР України, Верховна Рада України залучає весь арсенал міжпарламентських зв'язків у боротьбі з російською агресією... Він уточнив, що народні депутати України працюють над переговорами консультативно у складах груп та підгруп, здійснюють функції радників...[1]. Такі підходи відображають сформований в цілому формат парламентської дипломатії Верховної Ради України, що реалізується або у вимірі індивідуальних впливів парламентарів (представництво керівних осіб, експертна, консультативна діяльність) або у вимірі двосторонніх та багатосторонніх відносин [2].

Так, надзвичайно вагомий вплив серед напрямів дипломатичної діяльності Верховної Ради України в умовах війни з Росією набули:

- звернення очільників Парламенту (Голови, його заступників) до парламентів, спікерів парламентів зарубіжних країн, двосторонні і багатосторонні міжпарламентські зустрічі з метою формування антиросійської коаліції, роз'яснення позиції й потреб України у протистоянні з ворогом. держави;
- підтримка зовнішньополітичних зв'язків комітетами Верховної Ради України, в арсеналі діяльності яких – спільні зустрічі з парламентарями інших країн, звернення до світової спільноти із закликами військової підтримки України, надання економічної допомоги (у тому

числі щодо відродження зруйнованих територій України), розслідування злочинів окупантів на теренах України, протидії інформаційній агресії РФ тощо;

- візити (делегації) парламентарів України, орієнтовані на зустрічі із колегами провідних світових держав, представниками ЗМІ, громадськими організаціями, українською діаспорою за кордоном з метою розповісти про реальну картину російської війни в Україні, відпрацювати спільну стратегію для активної військової та гуманітарної підтримки України [3].

Особливу роль у зазначеному напрямі під час російської агресії відіграє й діяльність постійнодіючих делегацій Верховної Ради у міжнародних парламентських інституціях, надзвичайно вагомим результатом якої стало прийняття низки міжнародних резолюцій як платформи підтримки України з боку світової спільноти.

На рівні ООН. З ініціативи представника української делегації в РБ ООН – скликання Надзвичайної спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН з прийняттям резолюцій на підтримку України – резолюції «Агресія проти України» від 02.03.2022] та резолюції «Гуманітарні наслідки агресії проти України» від 24.03.2022.

12.10.2022. Генеральна Асамблея ООН ухвалила резолюцію «Територіальна цілісність України: захист принципів Статуту Організації Об'єднаних Націй», яка засуджує російські псевдореферендуми на окупованих територіях України.

14.11.2022 Генеральною Асамблеєю ООН було ухвалено резолюцію «Забезпечення засобів правового захисту та репарацій у зв'язку з агресією проти України, в якій визнається, що Росія має бути притягнута до відповідальності за порушення міжнародного права, зокрема її агресію, а також міжнародного гуманітарного права і прав людини. Відповідно, юридичні наслідки для РФ мають включати відшкодування збитків, завданих Україні.

На рівні Міжпарламентського Союзу. 23.03.2022. на 144-й Асамблеї МС ухвалено резолюцію «Мирне врегулювання ситуації з війною в Україні з дотриманням міжнародного права, Статуту Організації Об'єднаних Націй та збереження територіальної цілісності», у якій зазначається, що війна в Україні загрожує довготривалому миру та безпеці європейського регіону. Резолюція засуджує застосування Росією сили проти України як порушення статті 2(4) Статуту Організації Об'єднаних Націй, зокрема, принципу суверенітету та територіальної цілісності, визнаного усіма державами-членами ООН.

15 жовтня 2022 р. 145 Асамблея МС прийняла фінальну Резолюцію, у якій враховані правки української делегації щодо воєнних злочинів, геноциду та засудження війни Росії проти України.

На рівні Парламентської асамблеї Ради Європи. 15.03.2022 р. ПАРЕ схвалила резолюція щодо виключення Росії з Ради Європи. В резолюції підтримано більшість пропозицій української делегації: чітко визначено повну несумісність Росії з Радою Європи, заявлено про можливість створення окремого трибуналу щодо РФ, визначено необхідність надання Україні усієї можливої (а не лише гуманітарної) допомоги.

13.10 2022 р. ПАРЕ ухвалила резолюцію «Подальша ескалація агресії Російської Федерації проти України», в якій – першою серед міжнародних інституцій – визнала російський режим терористичним.

На рівні Парламентської Асамблеї НАТО за присутності української делегації. 21.05.2022 р. ПА НАТО ухвалила Декларацію із закликом урядам країн-членів Альянсу здійснити конкретні наступні кроки щодо просування України до членства в НАТО та посилення протидії Росії.

20.11.2022 р. ПА НАТО визнала Російську Федерацію країною-терористом, закликала створити спеціальний міжнародний трибунал щодо злочинів РФ.

23.11.2022, на підтримку міжнародних інституцій та відповідно до активності парламенту України на міжнародній арені, Резолюція із визнанням Росії спонсором тероризму була схвалена й на рівні Європейського парламенту.

Дипломатія і міжнародна діяльність Верховної Ради України, таким чином, довела свою спроможність впливати на перебіг подій, пов'язаних з опором українського народу широко-масштабній агресії з боку РФ. В колі головних завдань залишається подальше формування і підтримка антиросійської коаліції, надання Україні фінансової, військової допомоги, реалізація і посилення санкційної політики на послаблення агресора. На порядку денному – й необхідність залучення до дипломатичної діяльності Верховної Ради України додаткових ресурсів

як шляхів активізації міжнародних зв'язків, перетворення парламенту на суб'єкта міжнародної політики, здатного ефективно вирішувати найбільш гострі проблеми сучасних державотворчих процесів в Україні.

Список використаних джерел

1. Олександр Корнієнко: Верховна Рада України залучає весь арсенал міжпарламентських зв'язків у боротьбі з російською агресією. Прес-служба Апарату Верховної Ради України. Опубліковано 28 березня 2022. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Top-novyna/221020.html>
2. Максак Г. Парламентський вимір діяльності міжнародних організацій. Портал зовнішньої політики. URL: <http://fpp.com.ua/topic/parlamentskyj-vymir-diyalnosti-mizhnarodnyh-organizatsij/>
3. Дудко І. До питання про дипломатію і міжнародні зв'язки Верховної Ради України в умовах широкомасштабної агресії РФ. Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії. 2022. № 42. С. 202-219. URL: http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/42_2022/27.pdf.

НАДІЯ ЄРШОВА,

*аспірантка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту
публічного управління та державної служби Київського національного
університету імені Тараса Шевченка*

NADIYA YERSHOVA,

*Postgraduate Student of the Department of Parliamentarism of the Educational
and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras
Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0001-6923-6570>*

*Науковий керівник: Ігор Рейтерович, к.політ.н., доцент, доцент кафедри
парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та
державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ПРОБЛЕМА ГУМАНІЗМУ З ПОЗИЦІЇ ІДЕЙНОЇ КРИЗИ МОДЕРНОЇ ФІЛОСОФІЇ

THE PROBLEM OF HUMANISM FROM THE POSITION OF THE MODERN PHILOSOPHY IDEOLOGICAL CRISIS

Exploring essence and meaning, human dimension, ethical fundamentals of political processes and political relations is possible only based on studying the world experience of worldview culture. Not only the phenomenon of humanism (the value of the individual human), but also the idea of humanitarianism (the value of the human rational) are associated with the Renaissance. The move away from the Renaissance ideals of humanism in the modern era, the naturalistic-natural oriented values of social existence and consciousness led to paradoxical ideas and crisis social situations. The inhuman practice of Jacobin terror during the Great French Revolution, later as a result of the October Coup of 1917 in the Russian Empire, in time of world wars in the 20th century and even now, during the Russian-Ukrainian war, has proved that the devaluation of the individual, his dignity, the complete submission of individual interests to the general interests, the lack of spiritual freedom are reflected in the totalitarian regime formation. Human problems require the elaboration of new (postmodern) approaches, the determining factor of which is humanization, including humanitarianization, of the entire environment of human existence.

Keywords: humanism, freedom, dignity, rationality, inhumane practice.

Осмилення політичних процесів і політичних відносин, пізнання їхньої сутності та значення, людського виміру, етичних основ, виявлення найважливіших життєвих проблем і виокремлення пріоритетів розвитку – все це можливе лише на базі вивчення світового досвіду й накопиченого теоретичного матеріалу світоглядної культури. Починаючи з часів античності можна виокремити ряд принципових положень, які в тій чи іншій мірі в подальшому (головно в добу Відродження, а потім і в Новий час) лягли в основу формування гуманістичних засад організації суспільного буття, корельованих із ними концепцій гуманізму та криз їхню призму ідей прав людини, демократії, верховенства права, екологічної безпеки тощо.

В епоху Ренесансу (діячі якої осмислюють свій світогляд як відновлення «справжньої», античної культури, використання її творчого потенціалу для вибудовування взаємодії людини зі світом, природою в нових соціально-економічних відносинах) людина стає в центр «макрокосмосу» буття, її роль у світі зростає. Сама окремішня людина з її тілесністю, природними почуттями усвідомлюється як певна сенсоутворювальна (само)цінність, уособлення етичного й естетичного ідеалу; вона (само)пізнає і (само)визнає свою цінність, значимість своєї особи у вільному, індивідуальному, орієнтованому на духовну культуру розвитку, що відкриває широкі можливості побудови щастя власними силами. З Відродженням пов'язують не тільки феномен гуманізму (цінність індивідуального людського), але й ідею гуманітарності – «олюднення» спочатку мовно-літературного знання, згодом і всього культуротворчого процесу (цінність людського розумного). Гуманітарне, тобто світське, знання / «словесність» («слово» ототожнювалося зі знаннями / вченістю та чеснотами), на відміну від церковної догматичної науки, звернене до людини з її земними устремліннями; його суть у заняттях і викладанні певних дисциплін (граматики, риторики, поезії, історії, моральної філософії) нерідко у формі діа-

лога – горизонтальної взаємодії дискурсантів, в якій народжується істина, – й у такий спосіб реалізації можливостей, закладених у людині природою.

Протягом Нового часу в міру утвердження буржуазного суспільства на основі розвитку капіталістичних виробничих відносин, яким притаманна предметно-речова акцентуація, у філософській свідомості нарастають природно-тілесні позиції: специфічно «людське» / гуманістичне набуває «натуралістичного звучання» – дух людини витлумачується як розум (лат. *ratio*), тобто стає частиною природи; головним в осмисленні проблем людського буття вважається природничо-науковий підхід. Людина в модерній проєкції – це суто природна істота, окремий живий організм серед інших предметів і явищ реального світу, індивід із трьома основними «природними» правами: на життя, свободу, власність, які взаємовизначають одне одного, а разом складають розпізнавану характеристику особи, що, за словами дослідників, «є “значущою” не з точки зору особистісно-людського (справді гуманістичного) змісту, а з позицій “вузькотехнологічних” (виробничих, управлінських тощо)» [1, с. 131]. Міркування про свободу обмежуються її політичним аспектом (свобода від соціального гноблення); свобода ж як вільна, творча (само)діяльність і (само)вдосконалення розуміється як «фікція», «позбавлене сенсу слово», якщо й існує, то лише внаслідок «незнання» причини дій, які людина помилково вважає свободними [1, с. 131–132].

Таке натуралістично-природне ціннісне спрямування суспільного буття і свідомості, відхід від ренесансних ідеалів гуманізму, в результаті чого найсуттєвіше, те, що притаманне виключно людині, – свобода, самоактивність, творчість, виявилось відокремленим від неї і «розчинено» у природі, призвело до парадоксальних ідей та соціальних ситуацій, неприйнятних ні з точки зору здорового глузду, ні в перспективі людського співбуття. Учені стверджують, що між механістично-натуралістичними теоретичними настановами просвітників та антигуманною практикою якобінського терору в період Великої французької революції (1789–1794 рр.) існує логічна спадкоємність [1, с. 134]. Жовтневий переворот (революція?) 1917 р. в Російській імперії, світові війни XX ст. та й теперішня російсько-українська війна остаточно довели, що знецінення особистості, її гідності, зрівняння (однаковість) людей, повне підкорення індивідуальних інтересів інтересам загалу (класу, раси), відсутність духовної свободи відображаються у становленні тоталітарного режиму. Колективістський нахил та усередненість індивіда, одномірність буття (переважно зорієнтованого на матеріально-побутове забезпечення і видовища) та нерозвинута культура мислення, посутньо притаманне диктатурі застосування сили задля «всезагального» блага, в ультимативному порядку ошчасливлення людей і масове вбивання «в ім'я справедливості» – в усьому цьому спостерігається виразна аналогія між будь-якими репресивно-агресивними політичними системами.

Розуму, освіченості (за новочасними мірками не так гуманітарної, як природничої), «природних» рівності та братерства виявляється замало, щоб убезпечитися від проявів тиранії, варварства, нетерпимості й ненависті, «заґрунтувати» людське в усіх рівнях, сферах і формах буття, утвердивши торжество гуманізму. Щоправда, й без раціонального осмислення світу в цілому та людської природи зокрема людина не може збагнути мету свого існування, сенс власного життя – буттявання (життєтворення), ті цінності, які вона покладає і реалізує в різноманітних комунікативних взаємодіях з іншими, одночасно обстоючи свою свободу, протистоячи поневоленню свідомості й поглинанню єства тоталітарним середовищем.

Отже, проблематика людини з усіма проявами її буття і свідомості, «зануренням» у «суміш різних родів та видів реальності» [1, с. 346] потребує вироблення нових (постмодерних) підходів до розгляду й розуміння життя людини в суспільстві. Очевидно, що визначальним фактором тут виступає гуманізація, включно з гуманітаризацією, всього середовища існування людського. Будь-яка війна випробовує гуманізм не тільки на міцність у реалізації; вона ставить під сумнів його світоглядну дієздатність як таку. Тому боротьба за рідний край – свій дім, родину, свою країну – це більше ніж збереження власної свободи й гідності; це й утримування людської цивілізації в полі людяності в індивідуальній і суспільній свідомості, в просторі всеосяжного гуманізму.

Список використаних джерел

1. Філософія як історія філософії : підручник / А. К. Бичко та ін. ; за заг. ред. В. І. Ярошовця. Київ : Центр учбової літ., 2010. 648 с.

ЕТЕРІ ЗАХАРОВА,*магістрантка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка***ETERI ZAKHAROVA,***master of the Department of parliamentarism of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv**Науковий керівник: Надія Максименцева, д.юрид.н., доцентка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ГІДНІСТЬ І СВОБОДА – ЦИВІЛІЗАЦІЙНИЙ ВИБІР УКРАЇНИ

DIGNITY AND FREEDOM ARE THE CIVILIZED CHOICE OF UKRAINE

Introduction. The Ukrainian people resisted because of the difficult socio-economic situation, total corruption, discrimination of democratic rights and freedoms, and low-quality reforms.

Research. In the minds of Ukrainians, Ukraine's course towards the EU meant the real development of democratic institutions and the dismantling of the oligarchic-clan model of political relations, which was the cause of the Orange Revolution of 2004 and the Revolution of Dignity in Ukraine. In 2013, the Ukrainian people, thanks to their deep faith in the justice of the Almighty, continued their struggle for their own statehood.

The Ukrainian national idea and its inner meaning consists in reviving the nation, building a democratic nation-state, becoming one of the highly civilized nations of the world. Acts of humiliation of human dignity must not be repeated.

Conclusion. Realizing that Ukraine paid too high a price for freedom from dictatorship and its civilizational choice – defending the ideals of democracy, defending human rights and freedoms, the European future of Ukraine. Let's honor and remember the Revolution of Dignity as one of the key moments of Ukrainian statehood and an expression of the national idea of freedom!

Keywords: human dignity, democracy, rule of law, civilizational choice.

Любов до рідного краю, спільна відповідальність громадян за майбутнє нашої країни, поважне ставлення до цінностей попередніх поколінь та патріотизм-згуртовує усіх українців. Але саме через складну соціально-економічну ситуацію, тотальну корупцію, дискримінацію демократичних прав і свобод та неякісні реформи, український народ вчинив супротив. Ціною власної безпеки і життя відстоював право на гідність, свободу і честь!

В Україні 21 листопада, відзначають День Гідності та Свободи, Указом Президента від 13 листопада 2014 року на честь початку цього дня двох знаменних і доленосних подій у новітній українській історії: Помаранчевої революції 2004 року та Революції Гідності 2013 року. [4]

Приводом для першого Майдану – Помаранчевої революції 2004 р. – стала фальсифікація виборів Президента України, коли екзит-поли продемонстрували явну перемогу опозиційного кандидата в Президенти В. Ющенка, а тогочасна українська влада оголосила переможцем виборчих перегонів провладного кандидата В. Януковича. [2]

Приводом для появи другого Майдану – Євромайдану – стала відмова діючого Президента України В. Януковича від підписання Угоди про асоціацію України з ЄС. У масовій свідомості пересічного українця курс України у напрямі ЄС означав дійсну розбудову демократичних інституцій та демонтаж олігархічно-кланової моделі політичних відносин. [2]

Відсутність акцентів на моральних якостях представників політичного класу сприймаються як девальвація моралі та цінностей. Задля розквіту демократії, як зазначав ще Ш.-Л. Монтеск'є, у суспільстві слід культивувати певні моральні якості – добро та чесність. [2]

«Дух свободи і людської гідності – два найвеличніших із вселюдських понять – через віки випробувань, пережитих Кобзарем, дають нам упевненість у власному самоствердженні і власній силі». «Нове суспільство й нова людина, сперті на знання й справедливість, – це ідеал

Шевченка й шевченківської людини» – це вічний революціонер, що служить «трьома боже-ствам»: «правді, поступу, волі». [2]

Значенням людської гідності в Конституції України, за якою, зокрема, людина її життя і здоров'я, честь і гідність визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю (частина перша статті 3); усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах (стаття 21); кожен зобов'язаний неухильно дотримуватися Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей (частина перша статті 68). [1]

Український народ завдяки глибокій вірі у справедливість Всевишнього, у власні сили долав екстремальні умови, виживав і знову продовжував боротьбу за власну державність. Нині сутність української національної ідеї полягає в тому, щоб відродити націю, збудувати демократичну національну державу й через модернізацію всіх сфер суспільного життя стати в ряд високоцивілізованих народів світу розкриває внутрішній сенс української національної ідеї. [5].

Нагадуючи про Постанову Верховної Ради України «Про засудження застосування насильства, що призвело до загибелі людей», Заяву Верховної Ради України «Про відсіч збройній агресії російської федерації та подолання її наслідків» і закони України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» та «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях», беручи до уваги Заяву Верховної Ради України до Міжнародного кримінального суду про визнання Україною юрисдикції Міжнародного кримінального суду щодо скоєння злочинів проти людяності вищими посадовими особами держави, які призвели до особливо тяжких наслідків та масового вбивства українських громадян під час мирних акцій протестів у період з 21 листопада 2013 року по 22 лютого 2014 року, усвідомлюючи потребу в наданні політичної оцінки подіям Революції Гідності та її наслідкам, зокрема у зв'язку з частково неможливим притягненням винуватих осіб до відповідальності, Верховна Рада України заявляє:

Революція Гідності – один з ключових моментів українського державотворення та виразник національної ідеї свободи [3].

Розслідування злочинів, скоєних під час Революції Гідності має бути завершене і проведене ефективно. Винуватці мають постати перед судом та в ході справедливого та неупередженого процесу притягнуті до відповідальності. Подальше зволікання в цьому питанні недопустиме, бо непокаране зло зростає. Акти приниження людської гідності, які відбувалися шість років тому в самому серці України - не мають повторитися. [3]

Україна заплатила надто високу ціну за звільнення від диктатури і свій цивілізаційний вибір – бути частиною Європи. Герої Небесної Сотні – українці та іноземці, віддали життя під час Революції Гідності, захищаючи ідеали демократії, відстоюючи права і свободи людини, європейське майбутнє України. Пам'ять про їхній героїчний чин є частиною історії національного державотворення [3].

Мало бути народженим в Україні, користуватись її надрами. Вкрай важливо своїми вчинками і активною громадською участю доводити, що ти гідний саме цієї держави, готовий захищати її суверенну територію словом і ділом! Слава Україні!

Список використаних джерел

1. Конституційний Суд України 4.2.4 - Право на повагу до гідності (ст. 1) URL: <https://ccu.gov.ua/storinka-knygy/424-pravo-na-povagu-do-gidnosti>
2. Наукові записки. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України; Президія НАН України (з 1997 р. – книжкова серія; з 26.10.2009 р. – періодичне наукове видання) (с.161-181). URL: https://ipend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/11/nz_94.pdf
3. Проект Постанови про Заяву Верховної Ради України у зв'язку з шостою річницею початку Євромайдану та подій Революції Гідності Пояснювальна записка – Додаток від 15.01.2020 [Електронний ресурс]. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67882
4. Про День Гідності та Свободи : Указ Президента України від 13 листопада 2014 року № 872/2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/872/2014#Text>
5. Українська Національна стратегія початку XXI століття-Олег Рудакевич. (с. 155). URL: https://ipend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/11/rudakevych_ukrainska.pdf

ОЛЕСЯ КАЛЕНЧУК,
студентка кафедри парламентаризму ННІ ПУДС КНУ імені Тараса Шевченка
ВОЛОДИМИР СІКОРСЬКИЙ,
студент кафедри парламентаризму ННІ ПУДС КНУ імені Тараса Шевченка

OLEZIA KALENCHUK,
student of the Department of Parliamentarism of the Educational and Scientific,
Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko
National University of Kyiv
VOLODYMYR SIKORSKYI,
student of the Department of Parliamentarism of the Educational and Scientific,
Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko
National University of Kyiv

Науковий керівник: **Ігор Рейтерович,** к.політ.н., доцент, доцент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

УПОВНОВАЖЕНИЙ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПРАВ ЛЮДИНИ В МЕХАНІЗМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УКРАЇНСЬКИМ ПАРЛАМЕНТОМ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА

COMMISSIONER OF THE VERKHOVNA RADA OF UKRAINE ON HUMAN RIGHTS IN THE MECHANISM OF ENSURING HUMAN AND CITIZEN RIGHTS AND FREEDOMS BY THE UKRAINIAN PARLIAMENT

In this article, the Institute of Human Rights of the Verkhovna Rada is considered. The basic rights of the Verkhovna Rada Commissioner for human rights are specified. The functions of the Commissioner of the Verkhovna Rada of Ukraine for human rights are defined. Proposed ways to improve the institution of the Commissioner of the Verkhovna Rada of Ukraine for human rights and more effective implementation of their human rights potential.

Keywords: constitutional rights and freedoms of a person and a citizen, guarantee of rights and freedoms of a person and a citizen, ombudsman, Power of the Verkhovna Rada of Ukraine with human rights, act of response to the Power of the Verkhovna Rada of Ukraine with human rights.

Серед проголошених Конституцією України принципів, одним із визначальних, на наш погляд, є гарантованість прав і свобод людини і громадянина [1]. Проте, як вважають представники правових наук, одного декларування прав людини не досить для їх забезпечення та виконання, а тому держава повинна ще й забезпечувати та захищати права та свободи людини [2, с.136]. Тому важливе місце щодо реального забезпечення прав і свобод людини і громадянина поряд із їх визнанням, дотриманням і повагою посідає механізм їх забезпечення, у тому числі й українським парламентом.

Інституційною складовою механізму забезпечення додержання прав і свобод людини є інститут Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, або інститут омбудсмена, згідно із світовим трактуванням цієї інституції гарантування прав і свобод людини. Інститут омбудсмена є незалежним, політично нейтральним, допоміжним та самостійно функціонуючим державним спеціалізованим органом, що володіє нетрадиційними методами дослідження та реагування на факти порушень прав і свобод людини посадовими особами органів незалежно від форми власності державної та публічної влади [2, с. 138].

Інститут омбудсмена є відносно новим інститутом. В Україні інститут омбудсмена отримав повноваження з 1998 року з прийняттям Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» [3] та призначенням на посаду першого в історії незалежної України Уповноваженого.

В Україні запроваджена модель «сильного» омбудсмена, що характеризується низкою ознак: високим конституційним статусом Уповноваженого з прав людини; незалежністю від будь-яких державних органів, органів місцевого самоврядування та посадових осіб; запровадження єдиної моделі омбудсмена на національному рівні; широка юрисдикція Уповноваже-

ного, яка поширюється на органи державної влади, суди, органи місцевого самоврядування; значні повноваження щодо проведення перевірок та проведення проваджень, у тому числі із власної ініціативи для виявлення порушень прав людини та здійснення постійного моніторингу за станом дотримання прав і свобод людини; право ініціювати обов'язкові для розгляду подання з викладенням рекомендацій щодо усунення виявлених порушень прав і свобод людини органами державної влади, місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями незалежно від форми власності; можливість безпосереднього звернення до Уповноваженого широких верств населення; гнучкістю та неформальністю процедури, свободою дій щодо відкриття провадження в тій чи іншій справі [2, с. 139].

З метою забезпечення прав і свобод людини Уповноважений наділений такими функціями: контрольно-наглядова, правозахисна, правовідновлювальна, попереджувальна, консультативна, інформаційна, аналітична, реформаторська, організаційно-управлінська, співпраця з органами влади, установами, організаціями, тощо [4, с. 21].

Здійснюючи розгляд фактів про порушення прав людини і громадянина, Уповноважений наділений певними засобами впливу – вправі видавати акти реагування – конституційне подання Уповноваженого та подання Уповноваженого [3]. Основною особливістю актів реагування омбудсмена є те, що вони не містять імперативного характеру [5, с. 145], а це не дозволяє омбудсменові відмінити або зупинити рішення, прийняті органами влади чи посадовими особами і які порушують певним чином права та свободи людини. Крім того, тривалий час Уповноважений стикався з проявами правового нігілізму, що виявлялося у невиконанні або неналежному виконанні подання Уповноваженого суб'єктами, яким ці подання були адресовані.

Запровадження у 2013 році адміністративної відповідальності за невиконання законних вимог Уповноваженого стало позитивним кроком на шляху гарантування виконання законних вимог Уповноваженого. Проте кардинально ситуації це не змінило. Все ще потребують, з метою забезпечення належного реагування на подання Уповноваженого суб'єктами, яким вони адресовані, розширення засобів впливу омбудсмена на органи та посадових осіб, що допустили порушення прав і свобод людини.

Важливою формою реагування, яка властива всім омбудсменам, є щорічні та спеціальні доповіді парламенту, у яких здійснюється аналіз порушення прав громадян, виявляються недоліки в діяльності органів влади, повідомляється про неправильне тлумачення законів, висловлюються рекомендації щодо вдосконалення законодавства. Відтак, з одного боку доповіді слугують джерелом інформування української громадськості про стан дотримання прав людини і громадянина, з іншого – інструментом удосконалення законодавства щодо захисту прав і свобод людини і громадянина.

Проведений аналіз засвідчив, що інститут Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини хоча і є додатковим, але дуже необхідним засобом захисту прав і свобод людини і громадянина. Він є одним із ключових факторів створення гарантій демократичного розвитку суспільства, реалізації конституційного принципу визнання людини найвищою соціальною цінністю, відіграє значну роль у механізмі забезпечення українським парламентом прав і свобод людини і громадянина. Проте ефективне функціонування інституту омбудсмена в Україні потребує удосконалення засобів впливу Уповноваженого з метою посилення рівня виконання його законних вимог органами державної влади, установами та організаціями, підвищення рівня відповідальності за неналежне виконання законних вимог Уповноваженого, а також наділення Уповноваженого правом законодавчої ініціативи для більш ефективної реалізації правозахисного потенціалу українського омбудсмена.

Список використаних джерел

1. Конституція України : прийнята на 5-й сесії Верховної Ради України 28.06.1996. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр1>
2. Головань В. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини в системі гарантій конституційних прав і свобод. Підприємство, господарство і право. 2019, № 2. С.136-140.
3. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23.12.1997. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97...Text>
4. Марцеляк О.В. Конституційно-правовий статус інституту омбудсмена: світовий досвід та українська модель : дис. ... док-ра юрид. наук: 12.00.02. Одеса, 2004. 472 с.
5. Стасюк О.Л. Адміністративно-правові засади діяльності Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини у сфері реалізації правозахисної функції держави. Право і суспільство. 2018. № 5. Ч. 2. С. 142-146.

ЮРІЙ КІСЕЛЬ,

аспірант кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

YURII KISIEL,

postgraduate student of the Department of Parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: Валентина Гошовська, д.політ.н., професорка, завідувачка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

МОНОБІЛЬШІСТЬ ЯК ДІЄВИЙ ФАКТОР ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

**PLURALITY AS AN EFFECTIVE FACTOR OF POLITICAL PROCESSES
UNDER THE CONDITIONS OF THE STATE OF MARTIAL**

The article is dealt with mono-majority as a phenomenon of the Verkhovna Rada of Ukraine of the IX convocation. It is discussed the evolutionary tendencies of the mono-majority before and under the large-scale aggression of the Russian Federation against Ukraine. It is noted that the formation of a mono-majority of the Party "Sluha Narodu" (Servant of the People) as a result of the 2019 parliamentary elections has created unique opportunities to support the program of President Volodymyr Zelenskyi. However, the involvement of the mono-majority into the political process did not receive an unequivocally positive assessment – due to the tangible subordination of the legislative initiative of the Verkhovna Rada to the Office of the President, insufficient professionalism, ideological difference, lack of unity of actions of faction members.

Russia's large-scale military actions against Ukraine has become however a mobilization factor in turning the mono-majority into an effective and leading factor of the Verkhovna Rada as an actor of nationwide resistance to the aggressor. Within the activities of the Verkhovna Rada – approval by the constitutional majority of a number of laws that formed the political and legal basis of the government's activities, active diplomatic actions, maintaining ties with society. The mono-majority, therefore, revealed the potential to become the main element of parliamentarism as a democratic system of organization of power and public administration under the state of martial law.

Keywords: Verkhovna Rada of Ukraine, mono-majority, martial law.

Специфікою партійно-політичного складу Верховної Ради України внаслідок парламентських виборів 2019 р. стало формування монобільшості, тобто парламентської більшості, утвореної однією партією – «Слуга народу». Монобільшість «Слуги народу» надало відповідній фракції права коаліції, а за цим – можливості власними зусиллями голосувати за прийняття законопроектів. З іншої сторони, монобільшість як фракція пропрезидентської сили – партії «Слуги народу» – набула особливих впливів на формування уряду, що об'єктивно в сукупності формувало очікування на найсприятливіші умови реалізації програми, з якою Володимир Зеленський виступав як кандидат у Президенти України.

Показовою в цьому відношенні, зокрема, стала активність законодавчої діяльності Верховної Ради України. Загалом за 2 роки роботи Верховної Ради України IX скликання відбулося 9 582 голосувань по 3 868 зареєстрованих законопроектах. З них набуло ухвалення 480 законопроектів, причому найбільше парламентарі підтримували законопроекти саме Президента (62%), на другому місці – законодавчі ініціативи Уряду (18%), третьому – депутатів (9%). Крім того, законопроекти, які ініціював Президент України, найшвидше розглядалися в Раді [1].

Ключовий вплив Президента В. Зеленського на законотворчий процес, поряд з позитивними моментами, виявив водночас й деякі проблемні питання в діяльності монобільшості, пов'язані, зокрема, з необхідністю підвищення професійного рівня депутатського корпусу як незалежного від зовнішніх впливів законодавця, потребу більшої внутрішньої організації

фракції для подолання ідеологічної строкатості та зміцнення єдності дій депутатів, зокрема, в системі законотворчості [2-3]. Це окреслювало перспективи вдосконалення організаційних й ідейних засад монобільшості при переконанні лідерів і пересічних членів фракції в потенціалі подальшого розвитку об'єднання для реалізації програмних цілей Президента України. Переломним етапом в цьому відношенні стала широкомасштабна агресія РФ проти України, яка не тільки стала мобілізаційним чинником щодо функціонування фракції монобільшості, а й виявила спроможність Верховної Ради України діяти в ролі провідного актора політичних, державницьких процесів в умовах війни.

Так, від початку введення воєнного стану в Україні (за відповідним Указом Президента від 24 лютого 2022 р.) Верховна Рада України, спираючись на монобільшість, залишилась повноцінно функціонуючим органом з урахуванням конституційної більшості народних депутатів, які брали участь у всіх її засіданнях.

Показовою стала законодавча діяльність Верховної Ради, орієнтована на формування політико-правової бази діяльності урядових структур в умовах війни. Тільки за період від 24 лютого до 1 квітня 2022 р. Верховна Рада України збиралась у сесійній залі 5 разів. Було ухвалено 69 законів і 8 законопроектів підтримано у першому читанні; прийнято 2 постанови про звернення до іноземних держав та міжнародних організацій [4].

Головними напрямками законотворчості Верховної Ради України в умовах воєнного стану стали: обороноздатність країни; економічний блок; соціальний блок; покарання колаборантів, диверсантів, мародерів, що відображає найбільш актуальні аспекти мобілізації суспільства і спрямування загальнонаціонального спротиву в умовах війни.

Спеціальним напрямом діяльності Верховної ради за безпосередньої участі фракції монобільшості стала дипломатична діяльність, орієнтована на формування антиросійської коаліції, підтримку України на міжнародній арені.

Серед проявів дипломатичної діяльності Верховної Ради України, зокрема, – звернення очільників Парламенту (Голови, його заступників, голів фракцій) до парламентів, спікерів парламентів зарубіжних країн, двосторонні і багатосторонні міжпарламентські зустрічі з метою роз'яснення позицій й потреб України у протистоянні з ворогом. Надзвичайно активну діяльність у вимірі звернень відіграв і продовжує відігравати Президент України В.Зеленський, в арсеналі якого – десятки виступів і звернень у форматі відеоконференцій перед світовими парламентами із закликами допомогти Україні, яка, захищаючи свою незалежність, стає захисником цивілізаційних цінностей усієї Європи [5].

Значно активізувалась робота щодо реалізації дипломатичної діяльності й комітети Верховної Ради України, зорієнтованих на спільні зустрічі з парламентарями, громадськістю інших країн. До цього варто додати й візити (делегатії) парламентарів України з метою зустрічей з колегами провідних держав як напрямку формування підтримки України на міжнародній арені.

Вагомим внеском у реалізацію дипломатії України в умовах війни є й діяльність постійно діючих делегацій Верховної Ради у міжнародних парламентських інституціях – Генеральній Асамблеї ООН, Міжпарламентському Союзі, ПАРС, Парламентській Асамблеї НАТО, інших – з прийняттям низки надзвичайно важливих міжнародних резолюцій як платформи міжнародної протидії агресору та всебічної підтримки України з боку світової спільноти [6].

Зупиняючись на констатації активної ролі Верховної Ради в організації загальнонаціонального спротиву, варто визнати й збереження представницьких функцій парламенту через підтримку зв'язків з суспільством. Показовою стала діяльність значної частини народних депутатів, пов'язана з евакуацією людей з прифронтових регіонів, збір чи доставка гуманітарної допомоги, підтримка військових та біженців, участь у територіальній обороні та в лавах ЗСУ. Останнє, зокрема, має набути правових засад через ухвалення законопроекту про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо права народного депутата України перебувати на військовій службі за контрактом у складі Збройних Сил України, Сил територіальної оборони Збройних Сил України та добровольчих формувань територіальних громад у період дії воєнного стану). Перше читання законопроекту відбулось в березні 2022 р.

Так, Верховна Рада як єдиний орган законодавчої влади продовжує працювати і, маючи більше 350 депутатів, демонструє єдність у реалізації державницьких ідеалів України. Основу цього конституційного представництва продовжує формувати монобільшість. Воєнний стан,

таким чином, став додатковим шансом перетворення монобільшості на дієвий фактор політичних процесів, носія української державності і головного елемента парламентаризму як демократичної системи організації влади і публічного управління.

Список використаних джерел

1. Два роки Ради: ключові тенденції та вплив президента. URL: <https://www.oporaua.org/report/parliament/23289-dva-roki-radi-kliuchovi-tendentsiyi-ta-vpliv-prezidenta>
2. Чи вистачає монобільшості у парламенті голосів для самостійного ухвалення рішень. Дослідження **ОПОРИ**. URL: https://www.oporaua.org/news/parliament/rada_9/23345-chi-vistachaie-monobilshosti-u-parlamenti-golosiv-dlia-samostiinogo-ukhvalennia-rishen-doslidzhennia-opori
3. Більшість без «моно»: де «Слуги народу» шукають і шукатимуть голоси під важливі законопроекти. URL: <https://www.unian.ua/politics/bilshist-bez-mono-de-slugi-narodu-shukayut-i-shukatimut-golosi-pid-vazhlivi-zakonoproekti-novini-ukrajina-11625838.html>
4. Що робила Верховна Рада протягом місяця війни? URL: <https://zn.ua/ukr/internal/shchobila-verkhovna-rada-protjahom-misjatsja-vijni.html>
5. Гошовська В. Парламентаризм як особлива система публічного управління. Глобалізаційні виклики: урядування майбутнього. К.: ННІ ПУДС КНУТШ, 2022.
6. Дудко І. До питання про дипломатію і міжнародні зв'язки Верховної Ради України в умовах широкомасштабної агресії РФ. Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії. 2022. № 42. С. 202-219. URL: http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/42_2022/27.pdf.

DARIA KOVALEVSKA,
*Ph.D student at the Department of Politology, Taras Shevchenko National
 University of Kyiv*

ДАР'Я КОВАЛЕВСЬКА,
*аспірантка кафедри політології Київського національного університету
 імені Тараса Шевченка*
<https://orcid.org/0000-0002-7989-5307>

*Науковий керівник: Микола Каращук, к.політ.н., доцент кафедри політології
 Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

PECULIARITIES OF CIVIL SOCIETY FUNCTIONING IN A DELIBERATIVE DEMOCRACY

ФУНКЦІОНУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ДЕЛІБЕРАТИВНОЇ ДЕМОКРАТІЇ

Функціонування владних механізмів громадянського суспільства в умовах деліберативної демократії є важливим виміром, що існує як певна система активної політичної позиції громадян та робить можливою їхню безпосередню участь у політичному житті, а також забезпечує повноту реалізації громадянами своїх прав і свобод. Влада громадянського суспільства має системний характер і характеризується тим, що здійснює утворення відносно сталої синергетичної структури, відповідно до якої передбачається постійний обмін структурними елементами, до яких належать: речовина, інформація, енергія – з їх «зовнішнім середовищем», тобто державою. Модель деліберативної демократії слугує підґрунтям, завдяки якому можна запровадити дієву систему стратегічних комунікацій. Висвітлення характерних особливостей функціонування громадянського суспільства в умовах деліберативної демократії є важливою темою у дослідженні проблематики громадянського суспільства, адже наразі існує потреба у поглибленні знань щодо теоретичних та практичних основ функціонування його інститутів у сучасних демократичних і правових державах.

Ключові слова: громадянське суспільство; правова держава; демократія; деліберативна демократія; громадська думка.

Modern political scientists and political sociologists are of the opinion that to reduce social tensions in modern society, «like air, it is necessary to institutionalize the mechanisms of permanent dialogue between government agencies and civil society». The institutionalization of the dialogue between the state and civil society will not only «set the rules of the game», but will also form elements of a social system capable of making a significant impact on existing values, collective identity, trust and solidarity. In other words, the legal aspect «is one of the aspects of institutionalization». But in addition to the legislative consolidation of dialogue procedures, mechanisms and norms, a social aspect is also needed, which makes it possible to institutionalize dialogue in the context of specific political practices of participatory democracy or deliberative democracy.

Among the common mechanisms by which deliberation is carried out are public councils at public authorities, relevant public consultations, certain public examinations, specific mechanisms of public control, parliamentary and extra-parliamentary debates, public discussion in the media [1].

The mechanisms of public discussion of policy cover the first two groups. The mechanisms of the first group include institutionalized processes, the systematic implementation of which is ensured by current law and the relevant activities of public authorities and local governments. The mechanisms of a purely informal political sphere include public discussion in the media, in public forums. These advisory mechanisms also have a significant impact on the development of civil society.

Most often, they are more an indicator of the development of civil society than a means of development. After all, a prerequisite for their effectiveness is the development of civil society institutions.

Parliamentary debate is a form of activity carried out by parliament, the essence of which is to discuss the issue submitted to the representative body. Such debates serve as a kind of mechanism

that most closely follows the principles of deliberation. This mechanism ensures the development of political parties, which are one of the institutions of civil society, as well as ensures the professional development of debate participants.

Local self-government – appears as a state-guaranteed opportunity for the territorial community, villagers or voluntary association of residents of several villages, towns, cities into a rural community – opportunities to independently consider and resolve issues of local importance within the current legislation.

Significant in the development of deliberative democracy are public councils – permanent collegial elected bodies, within the competence of which is the implementation of advisory functions in the executive branch, as well as ensuring public control over their activities.

In the development of civil society, special attention should be paid to holding open meetings of state bodies, where a certain category of persons is given the opportunity (albeit to some extent limited) to represent the interests of civil society. Certain forms of deliberation, on the one hand, provide only a fragmentary influence of civil society institutions on public authorities [1].

However, on the other hand, they provide a certain representation of the interests of civil society and increase the opportunities for public control in non-state authorities.

Opportunity to hold open meetings, ensures the implementation of certain conditions of trust in management, in particular:

- Appropriate openness and transparency;
- Presence of feedback;
- Certain prospects and long duration of the relationship;
- Appropriate rationality, expediency and profitability of relations;
- Some emotional connection.

Public consultations are important. The latter are usually held by the executive bodies on those issues that are related to the socio-economic development of states, on the implementation and protection of the rights and freedoms of citizens, the satisfaction of their political, economic, social and other interests. Consultations come in two forms:

- direct – public consultations;
- indirect – public opinion polls.

Public discussion involves the organization and conduct of:

- conferences, forums, public hearings, round tables, meetings, public meetings;
- TV and radio debates, Internet conferences, electronic consultations.

The significant impact of public consultations on the development of civil society is determined by the fact that they allow to involve representatives of numerous groups whose interests relate to each specific issue, as well as the fact that the results of public consultations become public [2].

References

1. Костючков С. К. Громадянське суспільство і держава: політико-правові та соціальні аспекти взаємодії // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. 2012. Т. 182, Вип. 170. С. 38–40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdupol_2012_182_170_10.
2. Медведська В. Ю. Деліберативні механізми взаємодії влади та громадянського суспільства // Молодий вчений. 2019. №9 (73). С. 18–23. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2019/9/5.pdf>.

ТЕТЯНА КОВАЛЕВСЬКА,
аспірантка кафедри політології флософського факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

TETIANA KOVALEVSKA,
postgraduate student of the Politology Department of the Faculty of Philosophy
of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Олег Батрименко**, д.політ.н., професор, завідувач кафедри
політології флософського факультету Київського національного університету імені
Тараса Шевченка

ГІДНІСТЬ ТА СВОБОДА В ПОЛІТИЧНІЙ МІФОЛОГІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

DIGNITY AND FREEDOM IN THE POLITICAL MYTHOLOGY OF THE UKRAINIAN NATION

The thesis presents thoughts and considerations regarding the archetypes of «dignity» and «freedom» in the political mythology of the Ukrainian nation. The author answers the question of the value of these symbols for the mythological space of the Ukrainian people. The political conflicts of recent decades confirm the important role of mythological stories in political rhetoric, propaganda and information wars. These mythologemes have always been inherent in Ukrainian political mythology. However, the Revolution of Dignity (2013-2014) actualized these archetypes in the self-awareness of Ukrainians. These questions are even more urgent after the start of a full-scale war of Russia against our country, because the enemy is waging an information war, using dirty propaganda and trying to destroy self-identification, pride and respect for their nation in the minds of Ukrainians. Russia is trying to impose archetypes of «younger brother» and «Little Russians» on us. Therefore, today it is extremely important to study Ukrainian political mythology, archetypes, which are guidelines for every Ukrainian, a vector for the development of our state.

Keywords: political myth, political mythology, archetype, dignity, freedom.

Історична пам'ять суспільства влаштована так, що в її розвитку нічого не зникає безслідно. Будь-які застарілі форми організації матеріального і духовного життя, поступаючись місцем новим, все ж зберігаються. До таких елементів політичної свідомості належать міфи.

Міф є важливим засобом сучасної політики. Політиці не притаманно бути виключно раціональним явищем, тому що її основним об'єктом і суб'єктом є людина з її емоціями та вірою.

Міф відіграє важливу роль у формуванні ментальності певного народу, а вона, у свою чергу, модифікує нові міфи, визначаючи історичний вибір нації.

Міф виступає засобом соціальної та політичної мобілізації суспільства в кризових ситуаціях. Роль політичного міфу особливо зростає в кризові періоди, бо вони пов'язані з кардинальними змінами світогляду. Етапи соціальних змін звільнюють ірраціональну енергію суспільства, руйнують соціальні почуття, емоції, які об'єднують людей в суспільство.

За німецьким філософом Е. Кассієром, символізм міфу ґрунтується на тому, що конкретні предмети, не втрачаючи конкретності, можуть перетворюватися на певні знаки для відображення інших предметів або явищ, тобто слугувати їх символічним аналогом. Міф з'являється як замкнута символічна система, об'єднана характером функціонування та способом моделювання навколишнього світу [6].

Безліч міфів функціонує в політичному житті сучасної української нації. Характер та ступінь поширення політичної міфології залежить від основних характерних рис українського менталітету, притаманних йому архетипів та політичної ситуації на конкретному етапі історії.

Українському менталітету класично притаманні такі риси: індивідуалізм, пантеїзм як духовний зв'язок українців з середовищем їх помешкання, соціальний фаталізм, екзекутивність (жіночність), інтровертивність (споглядальність, направленість до свого внутрішнього світу), кордоцентризм (примат емоційності над раціональністю), гіпертрофоване волелюбство, толерантність.

Для українців у домайданий період притаманним був нав'язаний російською пропагандою архетип «молодшого брата». Але Революція Гідності стала осередком кардинальних змін у політичній міфології нації. У колективній свідомості української нації укорінюються політичні міфи, орієнтовані на європейське майбутнє України. Обґрунтування подібного підходу можна знайти ще у М. Грушевського, він виділяє в українців таку психологічну рису як почуття власної гідності, що наближає українця до цінностей західноєвропейської культури [4]. А німецький філософ Й. Гердер будує міф про те, що Україна стане колись новою Грецією [8].

Важливо зазначити, що ідея європеїзації українського народу вимагає не так вступу України у Європейський Союз, як «розбудови Європи» в Українській державі та українському культурному просторі [8].

Українська політична міфологія на сучасному етапі ґрунтується на ролі української нації як форпосту європейської цивілізації на безпосередній межі зі Сходом, як гаранта гідності людини і фактору стабільності в Центральній Європі [3].

Для українців завжди був притаманний архетип волелюбства, проте саме Революція Гідності актуалізувала цей міф в українському суспільстві, а повномасштабна війна Росії проти нашої держави зробила архетипи «свободи» та «гідності» найбільш цінними, які розділяє кожен українець.

Сьогодні на самоідентифікацію українців має величезний вплив міфи про героїв-борців за свободу та гідність нашої нації, сакральність жертви українських воїнів. Небесна Сотня, Кіборги, захисники Азовсталі, бійці ЗСУ - всі вони несуть класичний міф про героя, змальований Дж. Кемпбеллом [7].

Отже, Революція Гідності актуалізувала в українській політичній міфології архетипи «гідності» та «свободи», а повномасштабна війна Росії проти України зробила їх метою української нації, скарбом, який важливіший за життя.

Список використаних джерел

1. Андрос Є. Буття української людини у світі: антропокультурні параметри осмислення // Освіта і управління. – 2002. – Т.5. – Число 2. – С.25-38.
2. Вауліна Ф. Національна ідея України: комплексний вимір. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: Питання політології. - 2010. - Вип. 16. - С. 196 - 201.
3. Гринів О. Українська національна ідея як проблема науки / О. Гринів // Етнічна історія народів Європи. - 2001. - Вип. 9. - С. 4–8.
4. Грушевський М. Хто такі українці і чого вони хочуть / М. Грушевський; Укладач, автор передмови і коментаря О. Л. Копиленко. – Київ: Т-во «Знання» України, 1991. – 240 с.
5. Зубрицька Л. Й. Міф як феномен сучасної політики : Автореф. дис... канд. політ. наук : 23.00.01 / Л. Й. Зубрицька; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. - К., 2005. - 18 с.
6. Кассирер А. Техника современных политических мифов / А. Кассирер // Філософія політики: хрестоматія: у 4 т. / авт.-упорядн. В. П. Андрущенко (кер) та ін. – К.: Знання України, 2003. – К.: Знання України, 2003. – Т. III. – С. 208–216.
7. Кемпбел Дж. Герой із тисячею облич. Київ : Альтернативи, 1999. 391 с.
8. Рудакевич О. Українська національна стратегема початку ХХІ століття / О. Рудакевич // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. - 2018. - Вип. 2. - С. 143-159

АННА КОМІСАРЕНКО,
аспірантка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту
публічного управління та державної служби Київського національного
університету імені Тараса Шевченка

ANNA KOMISARENKO,
postgraduate student of the Department of Parliamentarism of the Institute
of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National
University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0001-7516-7743>

Науковий керівник: **Валерія Голубь**, д.н.держ.упр., професорка, професорка
кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного
управління та державної служби Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

РОЗВИТОК ДЕРЖАВИ ЧЕРЕЗ ІННОВАЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ СОЦІАЛЬНОГО ПРОСТОРУ

STATE DEVELOPMENT THROUGH THE INNOVATIVE MECHANISMS OF SOCIAL SPACE

New times require the latest technologies, innovative approaches to solving social problems, because many of the current ones are already morally outdated and do not fully cope with their task.

The reasons for the emergence of social business are considered to be the activity and spread of non-commercial public organizations, the emergence of modern means of communication, and the development of social infrastructure.

Today, Ukraine does not have a legal definition of the concept of «social entrepreneurship» and clear laws regulating such activity. So, social entrepreneurship has additional difficulties at the stage of creation and legal documentation.

Therefore, for the successful development of social entrepreneurship in Ukraine, it is necessary to ensure a valid legal framework for social entrepreneurship, define the meaning of its very concept, and identify clear signs for classification.

At the state level, it is necessary to create conditions that will contribute to improving the interaction of social enterprises among themselves, as well as with other firms and institutions, providing opportunities for cooperation and joint development.

Keywords: social innovations, civil society, socially oriented development, the role of the state.

В останнє десятиріччя Україна проходила важкий шлях трансформації, пошуку власних векторів розвитку, утвердження цінностей та економічних коливань. Попри буремні часи, які проживає все українське суспільство, варто відмітити позитивні зрушення в суспільному економічному мисленні.

Сьогодні панує усвідомлення, що найсуттєвішим фактором виробництва є людські ресурси, а найефективнішим вкладенням виступають інвестиції в людський капітал. [4] Соціально орієнтований розвиток держави є основною стратегічною перспективою, а також однією з важливих тенденцій сталого розвитку. Суттєву роль тут відіграють уже й набиратимуть ваги в майбутньому соціальні інновації.

Перші публічні використання назви «соціальне підприємництво» в Україні датуються 2004 роком, а точніше, часом впровадження проекту «Мережа громадської дії в Україні» (UCAN) у 2004-2008 роках, який фінансувався Агентством США з міжнародного розвитку (USAID: United States Agency for international Development) та впроваджувався Інститутом Сталих Спільнот (ISC: Institute for Sustainable Communities) які впроваджували просвітницькі та тренінгові щодо можливостей та ролі соціального підприємництва в суспільстві. [1]

Історія українського соціального підприємництва налічує понад десяток років, але великий сплеск активності в цьому напрямі можна помітити після 2012 року. Цей феномен можна пов'язати з економічною і соціальною кризою, що панувала в той час в українському суспільстві і стала каталізатором розвитку феномену СП. [2] Вивчаючи історію українського і світового соціального підприємництва, можна зробити висновок, що його розквіт припадає саме

на найважчі періоди в житті держави. Адже тоді з'являється велика кількість людей, що потребують допомоги, серед них незахищені соціальні категорії, а держава не може піклуватися адресно про кожного з них. [6] На відміну від держави, вплив якої охоплює всі сфери, соціальне підприємство займається певною діяльністю для конкретної допомоги конкретним людям, тож можливість охопити більше коло саме тих, хто потребує захисту в СП більша.

Економічні, соціальні та політичні кризи є каталізатором виникнення соціальних підприємств, але не є єдиною причиною для їх створення і поширення. [3] Основою цього є наявність нормативно-правового забезпечення та економічна підтримка з боку держави.

Аналізуючи соціальне підприємництво в Україні можна прийти до висновку що основна проблема його розвитку полягає в відсутності законодавчої бази. [5] Завдання майбутнього закону про соціальне підприємництво - сформулювати і закріпити поняття «соціального підприємництва» та критерії його виділення серед інших форм господарської діяльності, виявити сфери діяльності для його розвитку, встановити заходи підтримки як на місцевому, так і на державному рівнях (укладання договорів оренди державного або комунального майна без проведення конкурсів або аукціонів на право укладення таких договорів), а також стимулюючі механізми для розвитку таких підприємств в країні, тобто державна підтримка.

Список використаних джерел

1. Dees G. J. The Meaning of Social Entrepreneurship. URL: https://centers.fuqua.duke.edu/case/wpcontent/uploads/sites/7/2015/03/Article_Dees_MeaningofSocialEntrepreneurship_2001.pdf
2. Richardson M. Social Enterprise: Lessons learned from the UK : доповідь на II Всеукраїнському форумі соціальних підприємців. Київ, 16.11.2016.
3. Дэвид Борнштейн. Как изменить мир. Социальное предпринимательство и сила новых идей. How to Change the World: Social Entrepreneurs and the Power of New Ideas. – М. : Альпина Паблишер, 2015. – 496 с. – ISBN 978-5-9614-5178-8.
4. Соціальне підприємництво: від ідеї до суспільних змін : посіб. / Свинчук А. А., Корнецький А. О., Гончарова М. А. та ін. Київ : ВІ ЕН ЕЙ, 2017. 188 с.
5. Смаль В., Кокоть В. Що слід знати про соціальне підприємництво : посібник. Київ, 2017. 54 с. URL: http://pleddg.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/Social_Entrepreneurship_Guide-WEB-1.pdf
6. European Commission. Growth. Sectors of the Social economy in the EU: Social enterprises. [Elektronnyi resurs. – Rezhym dostupu: https://ec.europa.eu/growth/sectors/social-economy/enterprises_en/

ЛЮДМИЛА ЛУКІНА,
здобувачка ступеня доктора філософії з політології Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка (кафедра парламентаризму)

LUDMILA LUKINA,
Candidate of Philosophy in Political Science of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv (Department of Parliamentarism)
<https://orcid.org/0000-0003-4053-2063>

Науковий керівник: **Валентина Гошовська**, д.політ.н., професорка, завідувачка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

МОДЕЛЬ МІНІМІЗАЦІЇ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІТИЧНОГО ПОПУЛІЗМУ ПІД ЧАС ВИБОРІВ В УКРАЇНІ

MODEL OF MINIMIZING THE USE OF POLITICAL POPULISM DURING THE ELECTIONS IN UKRAINE

Focused attention on the fact that the use of political populism as one of the technologies of political management during elections depends on such factors as: current legislation, mass media, values and ideology, civic participation, inclusiveness of political institutions, fact-checking, constitutionalism; main stakeholders of Ukraine (Central Election Commission, Ministry of Education and Science, Ministry of Digital Transformation); the level of citizens' awareness of the positive and negative impact of political populism on their consciousness; the level of public readiness to create resistance to political populism in political discourse. A model for minimizing the use of the phenomenon of political populism during elections in Ukraine at the current stage of state formation has been developed and substantiated, which contributes to the achievement of high-quality interaction of the participants in political relations and ensuring their transparent and accountable activities in order to restore public trust in the political sphere in the context of conducting an honest election process.

Keywords: political populism, political discourse, political management, technology of political management, election process.

У демократичних суспільствах влада зобов'язана відповідати на вимоги населення, тому що вона прямо залежить від волевиявлення мас. Тому, вона, як правило, застосовує політичну маніпуляцію як одну з ефективних технологій публічного управління, що характеризується в теорії політології як політичний популізм і має давню історію: від американського аграрного (фермерського) популізму в США кінця XIX ст. до постмодерного популізму початку 2000-х років, який збільшив вплив культурно-цивілізаційних факторів на сферу політики [1].

Нині політичний популізм розглядається як складова політичного управління, яке є більш раціональним і менш чутливим до суб'єктів та об'єктів управління на відміну від державного управління, яке, в свою чергу, є більш стабільним і регламентованим, має чітко визначених суб'єктів і об'єктів управління. Політичне управління, зокрема, здійснюється політичними партіями й іншими інституціями громадянського суспільства, ідеологія яких часто змінюється під впливом вимог, потреб, інтересів та мотивів суспільства і тому вони часто використовують політичний популізм як управлінську політичну технологію, яка має, як позитивний, так і негативний вплив на свідомість громадян, в результаті застосування якої відбувається захоплення політичної влади в державі, змінюються політичні режими, розвивається чи згортається демократія у суспільстві і в державі в цілому.

Досліджуючи цей феномен, нами уточнено сутність поняття «політичний популізм», під яким розуміємо один із варіантів політичного поліваріантного феномену, який, ґрунтуючись на унікальній комбінації специфічних ознак, виступає ідеологією, методом політичної боротьби, суспільно-політичним рухом, маніпулятивною технологією, стилем політичної поведінки або

комбінацією вищезначених аспектів, що спрямовується на інтереси простого народу, його сподівання та страхи та протиставляється інтересам елітарного прошарку суспільства [2].

Для зменшення його впливу на свідомість громадян під час виборів нами запропоновано відповідну модель, яка включає чотири блоки:

- сфера впливу (законодавство, ЗМІ, цінності та ідеологія, громадянська участь, інклюзивність політичних інститутів, фактчекінг, конституціоналізм);
- основні стейкхолдери (ЦВК, МОН, МЦТ) та рекомендації з удосконалення їх діяльності;
- комплекс заходів із мінімізації політичного популізму в Україні (законодавчі, політичні, організаційні, технологічні);
- пріоритетні напрями зменшення негативного впливу політичного популізму в Україні (відновлення довіри до представницької демократії й виборчого процесу; розвиток відповідальної державної інформаційної політики; удосконалення громадянської освіти з розвитку критичного мислення/політичної культури).

До законодавчих заходів із мінімізації впливу феномену політичного популізму в Україні під час виборів на сучасному етапі державотворення нами віднесено заходи з підвищення відповідальності за підкуп та завідомо нечесну виборчу боротьбу, за без відповідальну інформаційну політику; повернення конституціональних засад проведення виборів; до політичних – з розвитку інклюзивних політичних інститутів, як драйверів подальшого економічного зростання держави; до організаційних – з удосконалення громадянської освіти молодого населення у контексті підтримання у її представників ціннісних орієнтирів щодо обраного ідеологічного вектору; до технологічних – з мобілізації громадянського суспільства у напрямі демократичних цінностей за допомогою створення онлайн-платформ для проведення дебатів із відповідним модеруванням та встановленими правилами дискутування, фактчекінгу публічних промов та заяв популістів на предмет відповідності реальних фактів запланованим цілям.

Як *висновок* зазначимо, що запропонована нами модель з мінімізації впливу феномену політичного популізму в Україні під час виборів на сучасному етапі державотворення спрямована на збереження і розвиток цінностей демократичного суспільства в Україні, спроможного: послуговуватися конкретними і правильними поняттями; сприяти розвитку прямої демократії шляхом застосування цифрових технологій; формувати онлайн-платформи, на яких забезпечувати освітній простір для дискусій, насичений фактами і кращим досвідом демократичних виборів.

Список використаних джерел

1. Лукіна Л.В. Утвердження демократичних цінностей як основа консолідації сучасного українського суспільства. Політична культура в забезпеченні єдності та консолідації українського суспільства: монографія /авт. кол.: В.А.Гошовська [та ін.]: за ред. В.А.Гошовської. Київ : НАДУ, 2021. 220 с. С. 104 - 111. Наукова школа вітчизняного парламентаризму. Серія «Бібліотека народного депутата».

2. Лукіна Л.В. Концептуалізація популізму в політичному дискурсі. Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії. № 35/2021. С. 211 - 221. (Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus International (Республіка Польща). URL: <http://www.journal@fps-visnyk.lnu.lviv.ua>

НАТАЛІЯ ЛЯЩЕНКО,

здобувачка ступеня доктора філософії з політології Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка (кафедра парламентаризму)

NATALIA LYASHCHENKO,

Doctor of Philosophy in Political Science, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Institute of Public Administration and Civil Service, Department of Parliamentarism

<https://orcid.org/0000-0003-4436-7472>

Науковий керівник: Валентина Гошовська, д.політ.н., професорка, завідувачка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ НА ЗАХИСТІ ДЕРЖАВИ

INFORMATION SPACE OF MODERN UKRAINE ON THE PROTECTION OF THE STATE

It is noted that compliance with international quality standards in the field of information policy (internal and external) depends on the formation of discretionary power in the state, whose activity is based on the principles of pluralistic and corporate concepts of the political system of society.

It was established that in order to protect state interests, the information space should be formed not only on the basis of the independence of state institutions, which must make decisions at their own discretion and correspond to a single common goal that unites them, and - on the basis of compliance with the requirements of international quality standards, aimed at avoiding extreme radical views.

It is suggested that in order to ensure the information space aimed at protecting the state, all mass media should not care about situational benefits, and about joint collective national benefit aimed at achieving a common goal what is Ukraine's victory in the war with the Russian Federation today.

Keywords: information space, information policy, discretionary power, trust, mass media.

Нині, у період війни України з РФ, особливе значення має захист інформаційного простору держави, під яким науковці розуміють «множину текстових, аудіо- чи відеоповідомлень, які були оприлюднені чи плануються до оприлюднення на її території» [4]. Тому вкрай важливою постає інформація, яку висвітлюють ЗМІ з метою посилення чи зниження довіри суспільства до держави і влади, адже «існуюча практика формування та реалізації інформаційно-аналітичної діяльності в системі публічної влади України характеризується недосконалістю, недостатнім рівнем ефективності та неспроможність в повній мірі виконати свої функції» [8].

Зазначимо, що попри російську пропаганду, довіра до української влади зростає, як у середині країни, так і ззовні.

Так, зокрема, *всередині держави* це особливо стосується «президента України (+92%). Більш ніж на 50% зріс баланс довіри до ключових державних органів, які зараз займаються захистом держави: МВС (+65%), Національної гвардії (+64%), РНБО (+56%), Національної поліції (+54%), ДБР (+53%), Прикордонної служби (+53%), добровольчих загонів (+52%) та ДСНС (+50%). Величезна довіра суспільства у Збройних сил України». Їм довіряє 91% населення, про що зазначено у результатах соціологічного дослідження «Довіра до держави: як зберегти національну єдність заради перемоги» Фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва [2].

На *міждержавному рівні довіра* до України і влади також зростає, що може бути перевірено за такими п'ятьма показниками довіри у контексті міждержавних відносин, як «мінімальний рівень – співпраця між державами; нижній середній рівень – вигідна орієнтація політики держав; середній рівень – проведення доброзичливої політики між державами; верхній середній рівень – види письмових правил із часовим запасом; високий рівень – дискреційна влада у процесі розробки політики» [7].

В офіційній інформації Міністерства міжнародних справ України щодо реалізації міжнародної політики зазначено: «Відносини між Україною та Європейським Союзом (на той час Європейськими Співтовариствами) були започатковані у грудні 1991 року, коли міністр закордонних справ Нідерландів, який головував у Співтоваристві, у своєму листі повідомив про офіційне визнання незалежності України. 23 червня 2022 року Європейська Рада на саміті у Брюсселі ухвалила рішення про надання Україні статусу країни-кандидата в члени Європейського Союзу [1].

Це означає, на наш погляд, що рівень міждержавної довіри між Україною і ЄС зріс: з «середнього рівня» (проведення доброзичливої політики між державами) до «верхнього середнього рівня» (види письмових правил із часовим запасом), однак ще не став «високим рівнем» (дискреційна влада у процесі розробки політики).

Для досягнення високого рівня довіри важливим є формування *дискреційної влади в державі*, діяльність якої ґрунтується на засадах *плюралістичної та корпоративної* концепцій політичної системи суспільства, яка сприяє прийняттю консенсусних рішень у державі шляхом уникнення «крайньої індивідуалізації та крайньої універсалізації нормативних і ситуативних аргументів» [5].

У дискреційній владі кожна організаційна структура має приймати рішення на власний розсуд, які узгоджені з єдиною спільною метою, що їх об'єднує. Це стосується також і ЗМІ, які «охоплюють засоби передавання, зберігання та відтворення інформації, такі як преса (газети, журнали, книжки), радіо, телебачення, інтернет, кінематограф, звукозаписи та відеозаписи, відеотекст, телетекст, рекламні щити та панелі, мультимедійні центри) [3]. У сучасних умовах вони особливо мають дбати не про ситуативну вигоду, а про спільну колективну загальнодержавну вигоду, спрямовану на досягнення спільної мети, якою на сьогодні є перемога України у війні з РФ.

Тому, Україна, формуючи власну інформаційну політику (внутрішню і зовнішню), має прагнути, як про інформаційну незалежність, так і про дотримання вимог міжнародних стандартів якості у її забезпеченні, зокрема таких, які визнані в журналістиці - «достовірність, перевірка фактів у кількох джерелах, точність, повнота, актуальність, неупередженість, редакційна незалежність у виборі тем та героїв матеріалів, етичність та баланс» [6].

Тобто, для захисту державних інтересів інформаційний політичний простір має формуватися не лише на засадах незалежності діяльності ЗМІ, а й на засадах міжнародних стандартів якості, які в журналістиці, наприклад, спрямовані на уникнення крайніх радикальних поглядів.

Список використаних джерел

1. Відносини Україна – ЄС. URL: <https://mfa.gov.ua/evropejska-integraciya/vidnosini-ukrayina-yes>
2. Довіра до влади в українському суспільстві зростає, попри російську пропаганду – Бондаренко. URL: <https://hromadske.radio/podcasts/viyna-informatsiynyy-marafon/dovira-do-vlady-v-ukrains-komu-suspil-stvi-zrostaie-popry-rosiys-ku-propahandu-bondarenko>
3. Засоби масової інформації. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
4. Інформаційний простір держави. URL: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1180>
5. Старик, А.М. Дискреційна влада в сучасному світі. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/23533>
6. Сучасні стандарти професійної журналістики. URL: <https://imi.org.ua/monitorings/suchasni-standarty-profesijnoyi-zhurnalistyky-i42512>
7. Anastasia German. Показники довіри на рівні міждержавних відносин за підтримки культурної дипломатії. URL: <http://international-relations.knukim.edu.ua/article/view/203658>
8. Larysa Komakha, Valentyna Goshovska, Volodymyr Slyshynskyy, Yuriy Lyashchenko, Natalia Lyashchenko. Prospects for the development of information and analytical activities in the system of public authority under the conditions of wartime posture in Ukraine. Economic Affairs (New Delhi), 2022, october, vol. 67(04s), pp. 697-706. (Скопус). Doi: 10.46852/0424-2513.4s.2022.3 . URL: <http://ndpublisher.in/admin/issues/EAv67n4sc.pdf>

НАДІЯ МАКСИМЕНЦЕВА,

докторка юридичних наук, доцентка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

NADIYA MAKSIMENTSEVA,

Doctor of Law, Associate Professor of Parliamentarism Department of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko Kyiv National University
<https://orcid.org/0000-0001-7774-1948>

ВИКЛИКИ УКРАЇНСЬКОГО ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ ЩОДО ТРАНСФОРМАЦІЇ ВИБОРЧОЇ СИСТЕМИ У ПЕРІОД ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ ДЕРЖАВИ

UKRAINIANE PARLIAMENTARISM CHALLENGES OF ELECTION SYSTEM TRANSFORMATION IN THE PERIOD OF POSTWAR RECOVERY

The author analyzes the challenges of parliamentarism regarding the transformation of the electoral system of the state in the period of post-war reconstruction. The steps of adopting changes to the legislation to overcome challenges to parliamentarism and taking measures to realize the right to free elections, expression of the will of the people, compliance with the basic principles of democracy regarding the holding of free, fair, transparent elections and the representativeness of the election results regarding the election of candidates capable of realistically realizing the interests of their voters and citizens of the entire state.

The following main directions of reforming the electoral system as a whole and the electoral process in particular were identified: 1) providing the opportunity for citizens to freely exercise their right to elect people's representatives; 2) clarification of the requirements for the exercise of the passive electoral right to be elected; 3) proper organization of elections and ensuring the security of the electoral process.

The first direction for today is to overcome the following problems regarding the realization of the will of internally displaced persons, persons who are in occupied and de-occupied territories. In addition, the fulfillment of the requirements of the law on the prohibition of political parties regarding members of election commissions, official observers, and candidates for deputies is a problem.

Страшенна катастрофа світового масштабу спіткала Україну у вигляді військової агресії. Проте така історична подія стала об'єднуючою силою всього українського суспільства і не тільки тих, хто мешкав на її території на той час. Крім того, введення воєнного стану та підтримання життєдіяльності країни протягом всього часу стало показником дієвості парламентаризму в системі публічного адміністрування у державі. Отже не дивлячись на жахливі наслідки війни у вигляді людських жертв, життєвих трагедій можна зазначити про позитивні надбання української спільноти щодо трансформування основних цінностей, зміни пріоритетів у житті, що потребує закріплення на рівні органів публічної адміністрації. Нові представники народу мають відповідати новим поглядам та сподіванням на відбудову нової дійсно незалежної та економічно міцної держави.

Проте наразі існують чисельні питання щодо порядку, форми та змісту здійснення волевиявлення громадян України та проведення виборів. Потрібно вносити зміни до чинного виборчого законодавства та, впершу чергу, це є викликами парламентаризму щодо вільної реалізації права на вільні вибори, волевиявлення народу, дотримання основних засад демократії щодо проведення вільних, чесних, прозорих виборів та репрезентативності результатів виборів щодо обрання кандидатів, здатних реально реалізовувати інтереси своїх виборців та громадян всієї держави.

Перш за все, доцільно зазначити, що гарантіями законності в умовах воєнного стану ст. 19 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 визначено, серед іншого, заборона внесення змін до Конституції України та проведення виборів до Верховної Ради України та Президента держави [1].

Крім того, ст. 20 Виборчого кодексу України встановлює, що у разі введення в Україні воєнного стану виборчий процес припиняється з дня набрання чинності відповідним указом

Президента України [2]. Отже на сьогодні в умовах воєнного стану проведення будь-яких форм виборів заборонено.

Відповідно до норм Конституції України наступні чергові вибори мають відбутися у жовтні 2023 року до парламенту (ст. 77) та у березні 2024 року – вибори Президента України (п. 4 ст.103). Однак не вирішеними на сьогодні є багато питань фактичної реалізації народного волевиявлення та організація виборчого процесу цілому в тих умовах, в яких опинилась наша держава.

Аналізуючи чинне законодавство про вибори, на нашу думку, можна визначити наступні основні напрямки реформування виборчої системи в цілому та виборчого процесу зокрема: 1) надання можливості громадянам вільно реалізувати своє право обирати народних представників; 2) уточнення вимог щодо здійснення пасивного виборчого права бути обраним; 3) належна організація виборів та забезпечення безпеки виборчого процесу.

Перший напрямок на сьогодні містить наступні проблеми щодо реалізації волевиявлення: а) гарантування права здійснити волевиявлення всім внутрішньо переміщеним особам відповідно до Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20.10.2014 № **1706-VII** [3] (далі - ВПО) та відповідно до Керівних принципів ООН щодо внутрішньо переміщених осіб від 1998 року [4], які мають право голосу, як в середині держави так в інших країнах світу, а також особи, які отримали тимчасовим захист в інших країнах (далі - ТЗО); б) уточнення переліку документів, що посвідчує особу-громадянина України та дає право проголосувати; в) збільшення закордонних дільниць через наявність великої кількості громадян, які перебувають за межами держави; г) уточнення Реєстру виборців як щодо ВПО та ТЗО, так і осіб, які знаходяться на тимчасово окупованих територіях.

Отже головними кроками у подоланні зазначених викликів може стати уточнення списку виборців, внесення змін до Державного Реєстру виборців та реєстрація всіх ВПО та ТЗО тимчасово переміщених осіб, які мають право голосу, за місцем тимчасового перебування та надання можливості проголосувати у бідь-якій точці світу. Можливо застосувати електронні форми голосування, проте у такому разі доцільно розробити захищені її формати та системи, які б не могли піддатись хакерським атакам. Також потребує доопрацювання перелік документів, якими можна посвідчити особу виборця, урахуваючи наявність осіб, які змушені були покинути територію без документів або з їх обмеженою кількістю.

Стосовно другого напрямку реформування виборчої системи щодо питання бути обраним доцільно звернути увагу на норми Виборчого кодексу України від 19.12.2019 [5] (далі – ВКУ), які визначають наявність ценз осідлості, тобто термін постійного проживання на території держави протягом 10 років для обрання Президентом (ст. 75), народних депутатів (ст. 103) тощо. Проте урахуваючи ситуацію наявності мільйонів людей, які змушені були шукати захисту у інших країнах, доцільно внести відповідні зміни та чинного законодавства.

Крім того, доцільно уточнити порядок висунення кандидатів політичними партіями та безпосередньо порядок їх діяльності, політичний зміст тощо. Потрібно забезпечити механізм, з одного боку, не допущення до передвиборчої кампанії партій та їх кандидатів, які є заборонені чинним законодавством або ті, діяльність яких викликає певні сумніви щодо дотримання ідей створення дійсно суверенної незалежної держави, а з іншого боку, запровадити механізм, який би не переводив такі положення в систему знищення конкурентів діючою владою, яка може застосувати «адміністративний та правоохоронний ресурс».

У цьому аспекті також важливо уточнити положення Виборчого кодексу України щодо порядку діяльності членів виборчих комісій, офіційних спостерігачів в контексті норм Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо заборони політичних партій» від 03.05.2022 [6]. Тобто недопущення членів виборчих комісій до виконання повноважень або запровадження зворотного механізму їх відкликання та припинення повноважень на вищезазначеній підставі (на сьогодні чинне законодавство не передбачає можливості припинення повноважень члена виборчої комісії за таких обставин (ст. 146 ВКУ)

Також важливим моментом є фактичний порядок організації виборів щодо наявності та відповідності всім вимогам приміщень, які раніше були визначені як виборчі дільниці, урахуваючи неналежний їх стан або фактичне знищення окремих з них.

Отже, зміна політичної, економічної ситуації, стану безпеки у державі потребує внесення змін до чинного Виборчого кодексу України, захисту прав виборців та надання їм можливості реалізувати одне із основних прав право обрати та бути обраним. Держава потребує змін, виборча система потребує змін та створення найбільш прийнятної системи із гарантією захисту та реалізацією виборчих прав, максимально дієвого і реального представництва інтересів громадян України та їх бачення подальшого розвитку та зміни держави.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 № 389-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
2. Виборчий кодекс України від 19.12.2019 № 396-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>
3. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20.10.2014 № 1706-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>
4. Керівні принципи ООН щодо внутрішньо переміщених осіб від 1998 року URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://www.unhcr.org/ru/wp-content/uploads/sites/.pdf>
5. Виборчий кодекс України від 19.12.2019
6. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо заборони політичних партій» від 03.05.2022 № 2243-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2243-20#n6>

СЕРГІЙ МАЛОВ,

*студент-магістрант парламентаризму та парламентської діяльності
Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

SERHII MALOV,

*master's student of Parliamentarism and Parliamentary activity at the Educational
and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service
of the Taras Shevchenko National University of Kyiv*

*Науковий керівник: Лідія Даниленко, д.пед.н., професорка, професорка кафедри
парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та
державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

РОЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТИКО- УПРАВЛІНСЬКОЇ ЕЛІТИ У ПОДОЛАННІ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

THE ROLE OF THE UKRAINIAN POLITICAL AND ADMINISTRATIVE ELITE IN OVERCOMING CONTEMPORARY CHALLENGES

This study focuses on the role of the political and managerial elite and its success in overcoming modern challenges that arose during the full-scale invasion of the Russian Federation. Consideration of specific actions of the elite in the fight against challenges. After all, the political elite plays an important role in creating and unifying the nation, achieving political success and positive socio-economic dynamics in the country. It is the personification of the most important essential features of politics, such as power, authority, influence, leadership, representation, that enable the political elite to exert such a significant influence on the development of the country. Representatives of the elite, as participants in the state-building process, have a significant influence on the course of events in society, determine social attitudes, form the basis for the development of national consciousness, and form a creative and cultural heritage for future generations. The activities of the elite are focused on the openness of management and the effective implementation of management tasks. Researchers believe that the main functions of the political elite are the following: political goal-setting; power-political integration of society; regulation of the regime of socio-political activity; mobilization function; expression and representation of social interests in the political system of society; communicative function.

Keywords: elite, political elite, political and managerial elite.

Політична еліта відіграє значну роль в державному управлінні. Адже від її діяльності залежить перебіг і напрям політичного розвитку суспільства та функціонування політичної системи загалом, суть якої полягає у здійсненні авторитетного управління в політичній сфері.

У зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, 24 лютого 2022 р. Президент України підписав Указ № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» [1]. За цей час Верховною Радою України були розроблені й ухвалені певні законопроекти з різних напрямів життєдіяльності країни – оборонні, економічні, соціальні, ціннісні тощо, частин яких ми розглянули за допомогою таблиці (див. : табл.1).

Як видно з таблиці 1, чинні закони України спрямовані на задоволення потреби більшості громадян держави щодо їх бажання жити у незалежній Україні з розвинутою демократією. Про це свідчать і результати соціологічного опитування, проведенні Центром Разумкова щодо визначення оцінки політико-ідеологічної орієнтації громадян України в умовах російської агресії. Ними виявлено, що 83,2% респондентів у жовтні 2022 року на відміну від 47,4% у жовтні 2020 року зазначили, що Україна здатна подолати існуючі проблеми [2]. Це означає, що більшість громадян України перестали боятися агресора і почали більше довіряти власній державі, збройним силам, політичній еліті, яка активно працює над поверненням миру [3] шляхом перемоги над ворогом.

Як висновок зазначимо, що політична еліта (представники державної влади і місцевого самоврядування) своєю самовідданою працею, високою самоорганізацією та відповідальніс-

тю у період воєнного стану в Україні відіграли і продовжують відігравати значну роль у зміні свідомості українців щодо повернення їхньої довіри до власної держави.

Таблиця 1. **Чинне законодавство України у період воєнного стану**

Напрями:			
оборонний	економічний	соціальний	ціннісний
№ 7145 – закріплення поняття «бойового імунітету». Суть його полягає в тому, що особа не підлягає кримінальній відповідальності за застосування зброї проти осіб, які здійснюють збройну агресію проти України	№ 7038д – збільшення ренти на видобуток газу на час воєнного стану та надзвичайного стану	№ 7151 – щодо визнання добровольців Сил територіальної оборони учасниками бойових дій та особами з інвалідністю внаслідок війни	№ 5143 – про обмеження політичних прав осіб, засуджених за колабораційну діяльність: позбавлення права займати переважну кількість посад в органах, що займаються організацією виборів, права нести військову службу; ліквідація партій, пов'язаних з діяльністю колаборантів
№ 7157 – забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України	№ 7137д – про додаткові податкові стимули для підтримки бізнесу під час війни	№ 7185 – щодо статусу ветеранів війни та їхніх соціальних гарантій	№ 5144 – про введення статті в кримінальному кодексі – «Колабораційна діяльність», за яку передбачено покарання до 15 років ув'язнення, заборона на зайняття частини посад та спеціальний порядок досудового розслідування
№ 7167 – збільшення видатків на 67 млрд грн на армію та обмеження використання коштів дорожнього фонду	№ 7178 – спрощення доступу аграріям до оренди комунальної та державної землі, яка використовується для ведення сільського господарства	№ 5583 – щодо системи соціального захисту ветеранів	№ 7116 – про встановлення покарань у вигляді 15 років або довічного ув'язнення без права амністії особам, що засуджені за державну зраду чи диверсію
№ 7180 – вдосконалення засад організації та ведення руху опору	№ 7190 – митна реформа, зокрема звільнення від митних зборів та ПДВ імпорту для деяких категорій товарів	№ 6417 – щодо пенсій сім'ям загиблих захисників України	№ 7124 – за мародерство в умовах воєнного стану підвищується мінімальна межа покарання у виді позбавлення волі з трьох до п'яти років
		№ 7133 – щодо гарантії держави з організації освітнього процесу у формі найбільш безпечній для життя і здоров'я людей	№ 7189 – введення кримінальної відповідальності за поширення інформації про переміщення, рух або розташування ЗСУ

Джерело: авторська розробка на основі чинних законів України

Список використаних джерел

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>
2. Оцінка громадянами ситуації в країні, довіра до соціальних інститутів, політико-ідеологічні орієнтації громадян України в умовах російської агресії (вересень–жовтень 2022р. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-sotsialnykh-instytutiv-politykoideologichni-orientatsii-gromadian-ukrainy-v-umovakh-rosiiskoi-agresii-veresen-zhovten-2022r>
3. Формула миру: Зеленський назвав 10 умов припинення війни в Україні. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3614525-formula-miru-zelenskij-nazvav-10-umov-pripinenna-vijni-v-ukraini.html>

ЛІДІЯ МАЦЕЦКА,
студентка другого курсу Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

LYDIA MATSETSKA,
second year student, educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Валентина Гошовська**, д.політ.н., професорка, докторка суспільних наук Національної агенції академічного обміну, завідувачка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ДЕНЬ ГІДНОСТІ ТА СВОБОДИ УКРАЇНИ ЯК ФАКТОР ПРОЯВУ ВЗАЄМОВІДНОСИН ДЕРЖАВИ ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

THE DAY OF DIGNITY AND FREEDOM OF UKRAINE AS A FACTOR OF MANIFESTING THE RELATIONSHIP BETWEEN THE STATE AND CIVIL SOCIETY

The submitted theses analyze the state of interaction between the authorities and civil society, and also indicate how the Day of Dignity and Freedom of Ukraine and the authorities are interconnected. The prospects for the development of civil society in Ukraine, their manifestation, as well as directions of interaction between civil society and the government are indicated.

Keywords: state, civil society, mutual relations, dignity and freedom.

Громадянське суспільство та держава – є основними елементи системи взаємовідносин. У цьому контексті фактом взаємодії громадянського суспільства є Указ Президента про відзначення в Україні 21 листопада Дня Гідності і Свободи. Тут чітко прослідковується багато річний спосіб життя українського народу, що відображається у відстоюванні гідності та незалежності власного народу, а також визнання цих проявів Президентом у затвердженні відповідного святого дня.

День Гідності та Свободи – одне зі знакових державних свят у новітній історії України. Згідно із указом Президента, метою запровадження пам'ятної дати стало утвердження в Україні ідеалів свободи і демократії, збереження та донесення до сучасного і майбутніх поколінь об'єктивної інформації про доленосні події в Україні початку ХХІ століття.

У центрі та в основі захисту гідності та свободи людини і громадянина знаходиться Конституція України, в якій гідність є одним із ключових понять (ст. 3, 21, 28, 41, 68, 105).

У ній, зокрема:

- визнано гідність однією з «найвищих соціальних цінностей» в Україні (ст. 3);
- задекларовано, що «всі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах» (ст. 21) та що «кожен має право на повагу до його гідності» (ст. 28) [1 – ст.1-60].

В.Ф. Погорілко вважає, що громадянське суспільство – це соціально неоднорідне, структуроване суспільство, що є відносно незалежним від держави Разом з тим, громадянське суспільство – це спільність вільних і рівноправних людей, кожному з яких держава забезпечує юридичні можливості бути власником та брати активну і всебічну участь у політичному житті».

На думку А.М. Колодія всі ознаки громадянського суспільства слід узагальнити та звести до трьох найбільш важливих, таких як:

- 1) демократичність;
- 2) соціальна спрямованість;
- 3) урегульованість соціально справедливим правом [2 – ст. 48-51].

Формування та розвиток інститутів громадянського суспільства і взаємодія таких інститутів з державою є актуальним питанням для формування демократичного суспільства. Під-

тримка державою громадського сектору та методи залучення організацій громадянського суспільства до політичного процесу є складовою політико-адміністративної системи управління.

Варто зазначити, що одним із основних завдань, які має вирішувати держава - сприяння розвитку громадянського суспільства. Громадянське суспільство можна розглядати як своєрідний «стимулятор» розвитку суспільства, як ключову ланку розбудови в Україні демократичної, соціальної, правової держави.

Важливо відмітити, що громадянське суспільство базується на взаємній довірі, співробітництві та взаєморозумінні, що сприяє об'єднанню українського суспільства. Держава і суспільство існують у вигляді безупинних взаємодії і взаємовпливу, характер і спрямованість яких значною мірою залежать від рівня розвиненості громадянського суспільства та його інститутів [3 – ст. 17-25].

Громадянське суспільство активно сприяє процесам політичної демократизації, набуття державою ознак правової, відстоюючи матеріальну і духовну незалежність людини від держави, домагаючись правової гарантії такої незалежності, захисту приватних і суспільних інтересів людей [3 – ст.17-25].

Отже, необхідно налагоджувати та впорядковувати стосунки між людьми, між людьми і владою, стимулювати державу до розвитку, захищаючи демократичні цінності, права людини і справедливність. Потрібно розвивати рівноправні партнерські відносини держави з громадським суспільством та сприяти його розвитку.

Повноцінна взаємодія громадянського суспільства та держави справляє значний позитивний вплив на побудову збалансованої й компетентної системи врядування, в якій громадяни відчують свою здатність впливати на політичний процес та розвиток держави.

Одна з головних цілей демократичних перетворень в Україні полягає в тому, щоб стимулювати розвиток громадянського суспільства. Основну роль у цьому має відіграти налагоджений механізм правового регулювання.

Громадянське суспільство, і держава функціонують для задоволення потреб та інтересів людини. Розвинуте громадянське суспільство є невід'ємною складовою демократичної держави.

Сильна держава неможлива без розвиненого громадянського суспільства, яке стає дієвим чинником державотворення за умови конструктивного та соціально відповідального діалогу з державою в межах правового поля.

Список використаних джерел

1. Конституція України. ULR : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>. С. 1-60.
2. Зарічний О. А. Взаємодія держави та громадянського суспільства через інститути участі громадян в управлінні державними справами / О. А. Зарічний // Європейські перспективи. 2015. – № 1. – С. 48-51.
3. Мельник Н. В. Взаємодія інститутів громадянського суспільства з органами державної влади / Н. В. Мельник // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2015. – № 3. – С. 17-25.

ЕЛИЗАВЕТА МЕЛАШЕНКО,
студентка магістратури Навчально-наукового інституту публічного
управління та державної служби Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

YELYZAVETA MELASHENKO,
Master's Student of the Educational and Scientific Institute of the Educational and
Scientific Institute of Public Administration and Civil Service
of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0001-6623-6794>

Науковий керівник: **Юрій Дехтяренко**, к.еон.н., доцент кафедри регіональної політики
Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

РЕФОРМА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ ЯК КЛЮЧ ДОСТУПУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

DECENTRALIZATION REFORM IN UKRAINE AS THE KEY TO ACCESS TO THE EUROPEAN UNION

The importance of the events after the Revolution of Dignity as the key to the European Union and the decentralization reform as a successful reform that will become a prerequisite for Ukraine's accession to the European Union. In the end it has been proven that the development of decentralization is still ongoing and shows its results, in terms of granting Ukraine the status of a candidate for joining the European Union.

Keywords: decentralization, local self-government, local bodies self-government, Revolution of Dignity.

З початку проголошення незалежності України було здійснено багато спроб реформувати місцеве самоврядування, так як не було чіткого розуміння щодо адміністративно-територіального поділу та організації влади на місцях. Поштовхом до реформи стали події після Революції Гідності, коли більшість населення України об'єдналися навколо ідеї європейської інтеграції України, невіддільною частиною якої була організація орієнтованих на служіння людині демократичних органів місцевого самоврядування [3].

Проголошений у квітні 2014 р. курс на здійснення реформи децентралізації влади поставив на порядок денний завдання вибору оптимальної моделі місцевого самоврядування та процедури формування органів самоврядування, створення механізмів децентралізації влади, забезпечення принципу субсидіарності та надання інститутам громадянського суспільства можливості брати участь у роботі ОМС [3].

Деякі фундаментальні недоліки в системі державного управління, які існували до Революції Гідності, призвели до утвердження надзвичайно централізованої держави, де регіональні еліти обмінювали лояльність на вищі субсидії з центру. Реформа децентралізації була спрямована на зміну цієї системи, надаючи місцевій владі більше фінансової автономії та більше відповідальності за щоденні проблеми своїх громад. Як наслідок, повинна була зрости відповідальність місцевих керівних органів перед громадськістю [4].

За підрахунками українських стейкхолдерів, ця реформа отримала дуже високі показники – близько 50% основних індикаторів було виконано або перевищено [4]. На сьогоднішній день реалізація цієї реформи вже показує свої надзвичайні успіхи, це знатні в історії незалежності події, що сталися незадовго після початку повномасштабного російського вторгнення до України, а саме: 28 лютого 2022 року, Україна подала офіційну заявку на членство в Євросоюзі, а 16 березня 2022 року Україна приєдналася до синхронної мережі континентальної Європи, ENTSO-E. 23 червня 2022 року Європейська Рада надала Україні статус кандидата на вступ до Європейського Союзу, що може стати з часом передумовою вступу України до Європейського Союзу.

Отже, децентралізація вважається однією з найуспішніших реформ, яка була впроваджена в Україні після Революції Гідності. Оновлення принципів ефективного розподілу по-

вноважень між центральними та місцевими органами влади і адаптування наявної моделі децентралізації, стане ключем до майбутнього розвитку географічної, політико-економічної та культурної специфіки нашої держави [1].

Список використаних джерел

1. Г. Тараненко Досвід децентралізації в країнах ЄС. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/20422/Taranenko_Dosvid_detsentralizatsii.pdf?sequence=1&isAllowed=y
2. Д. Данчик. Дослідження особливостей процесу децентралізації в Україні в умовах Євроінтеграції. URL: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/11910/1/126-129.pdf>
3. М. Горбатюк. Реформа децентралізації в Україні: проблеми здійснення в умовах суспільної кризи / Політичні інститути та процеси. 2021. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2021/06/gorbatiuk_reforma.pdf
4. Як Революція Гідності змінила Україну: 10 здобутків. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-antifake/3354127-ak-revolucia-gidnosti-zminila-ukrainu-10-zdobutkiv.html>

АЛЕВТИНА МУЖЕВА,
студентка Навчально-наукового інституту публічного управління
та державної служби Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

ALEVITYNA MUZHEVA,
student of the Department of Public Policy of the Educational and Scientific,
Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko
National University of Kyiv

Науковий керівник: **Анатолій Рачинський**, д.н.держ.упр., професор, професор
кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління
та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

АДАПТАЦІЯ ПЕРСОНАЛУ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ

ADAPTATION OF STAFF TO THE PROFESSIONAL ACTIVITIES IN THE PUBLIC SERVICE

The article considers the process of adaptation of civil servants as one of the methods of personnel management in the civil service. The theoretical principles of adaptation of civil servants are considered. The definition of the concept of "adaptation" in the scientific literature is given. The main types of adaptation (professional adaptation, psychophysiological adaptation, socio-psychological adaptation, organizational-administrative adaptation, economic adaptation, sanitary-hygienic adaptation, adaptation to household conditions, adaptation to extra-industrial communication, adaptation during rest) and their characteristics are determined. The specifics of the adaptation of civil servants were considered and practical recommendations were given regarding the organization of this process in state authorities.

Keywords: civil servants, adaptation, staff, public service.

Хоча на перший погляд процес адаптації не є важливим, проте він є актуальним методом управління персоналом, саме адаптація допомагає пройти працівнику перші кроки у організації: здобути необхідні навички для трудової діяльності, соціалізуватися в колективі, допомагає швидше пристосуватися до змін у професійному середовищі.

Національного агентства України з питань державної служби 23 березня 2016 року затвердило «Типове положення про службу управління персоналом державного органу» в якому прописані завдання для служби управління, серед яких є пункт 10: «здійснює заходи щодо організації та координації процедури адаптації новопризначених державних службовців у державному органі з урахуванням рекомендацій, затверджених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері державної служби» [4].

Ю. Палеха визначає адаптацію персоналу, як процес пристосування працівників до умов зовнішнього і внутрішнього середовища організації, як взаємне пристосування працівника і організації, що ґрунтується на пристосуванні працівника до нових професійних, соціальних і організаційно-економічних умов праці [3].

У процесі трудової адаптації вирішуються наступні завдання:

- правильне розуміння працівником своїх завдань і посадових обов'язків;
- розвиток навички виконання своїх обов'язків;
- досягнення більш високого рівня мотивації до праці;
- формування почуття причетності до справ підприємства;
- розуміння своєї ролі в успіху підприємства і зацікавленість в поліпшенні справ на підприємстві [1].

Кожен із видів адаптації має свої особливості:

- професійна адаптація полягає у пристосуванні працівника до нового виду професійної діяльності, до нового соціального оточення, нових умов праці і особливостей роботи;
- психофізіологічна адаптація передбачає пристосування до режиму праці та відпочинку, особливо це стосується осіб, які прийшли тільки з вищих навчальних закладів і тепер вони звикають до нового розпорядку дня;

- соціально-психологічна адаптація є найскладнішою, оскільки базується на входженні в колектив та на засвоєнні норм відносин у ньому;
- організаційно-адміністративна адаптація відповідає за те щоб новачок зрозумів яку займає роль та місце у організації, вивчає функції посади, чітко визначав систему службових зв'язків;
- економічна адаптація має своєю суттю пристосування до рівня заробітної плати, матеріальних стимулів;
- санітарно-гігієнічна полягає до режиму робочого дня (включає в себе так звані «піки працездатності» по годинам та дням тижня) та до пристосування робочого місця до умов праці;
- адаптація до побутових умов характеризується наявністю побутових умов працівника, таких як житло, медичне обслуговування, можливість влаштування дітей до навчальних закладів тощо;
- адаптація до позавиробничого спілкування передбачає вхід до неформальних утворень в колективі і чим швидше новачок знайде собі своїх однодумців, тим швидше буде відбуватися його адаптація в колективі;
- адаптація в період відпочинку відображається на спілкуванні працівників поза межами робочого дня, під час сумісного відпочинку, проведенні культурних та спортивних заходів, часто саме під час такого спілкування колеги розкривають нові грані своєї особистості.

Специфіка адаптації держслужбовця викликана, в першу чергу, складністю, напруженістю і багатоаспектністю функціонування органів державної влади, що відбивається на її сутнісних характеристиках, а саме: адаптація державних посадовців триваліша за часом; потребує більше уваги і зусиль з боку керівників державного органу і безпосередніх керівників новопризначеного посадовця; потребує більше зусиль самого новопризначеного держслужбовця; має більше специфічних вимог (знання законодавчої бази, що регламентує безпосередню діяльність органу влади, знання законодавства в галузі антикорупційної діяльності тощо) [2].

Адаптація державних службовців повинна включати хоча б три етапи.

1 етап – служба управління персоналом або безпосередній керівник повинні оцінити якості, уміння, досвід нового спеціаліста з метою створення ефективної для нього програми проходження адаптації. Варто передбачити ознайомлення з особливостями роботи органу влади, знайомство з колективом, правилами поведінки, цінностями, тощо.

2 етап – проходження випробувального терміну строком від одного до шести місяців. Під час цього етапу працівник освоює необхідні знання та отримує навички, які необхідні йому для виконання своїх посадових обов'язків, здійснює їх реалізацію на практиці. На цьому етапі за працівником закріплюють наставника.

3 етап – оцінювання ефективності програми адаптації, порівняння отриманих результатів з очікуваним, за необхідності коригування плану дій.

Адаптація державних службовців включає працівника в організаційне середовище органу влади, а процес адаптації залежить від розуміння керівниками та спеціалістами служби управління персоналом його важливості та впливу на ефективну діяльність органу влади.

Список використаних джерел

1. Адаптація персоналу. URL: https://stud.com.ua/81572/ekonomika/adaptatsiya_personalu
2. Заїка О.В., Бірюкова Т.Ф. Професійні очікування державного службовця як фактор його адаптації в колективі. Економічний журнал Одеського політехнічного університету №1(11) 2020. С. 112-119.
3. Палеха Ю.І. Менеджмент персоналу : навч. посібник для студентів вищих навч. закл. / Ю.І. Палеха ; МОНУ. – 2-ге вид., випр. – Київ : Ліра-К, 2012. – 336.
4. Про затвердження Типового положення про службу управління персоналом державного органу: Наказ Національного агентства України з питань державної служби від 03.03.2016 № 47. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0438-16#Text> (дата звернення 17.11.2022).

АЛІСА МУСИЄНКО,

*студентка ОП «Парламентаризм та парламентська діяльність»
Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ALICE MUSIENKO,

*student of Educational program «Parliamentarism and arliamentary activity» of the
Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service
of the Taras Shevchenko National University of Kyiv*

*Науковий керівник: Ігор Рейтерович, к.політ.н., доцент, доцент кафедри
парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та
державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ

PROSPECTS FOR THE IMPLEMENTATION OF ELECTRONIC DEMOCRACY IN UKRAINE

Among the important tasks of Ukraine on the way to the European community is the development of the information society. One of the priority stages of its development is the informatization of state authorities. Effective technology aimed at overcoming challenges in public administration is electronic democracy. The potential of e-democracy in ensuring the support of the democratic political process and the functioning of institutions of representative democracy is quite significant. Despite the relatively limited time limits, the experience of using the tools of e-democracy in the practice of governance, primarily in European countries, gives an opportunity to formulate the advantages and possibilities of introducing the tools of e-democracy in Ukraine.

Виклад основного матеріалу. Традиційне розуміння демократії необхідно модернізувати у відповідності до суспільства, яке існує та функціонує в світі глобальних постіндустріальних комунікацій на базі інформаційних технологій, що стрімко розвиваються. Передусім йдеться про появу такого феномена, як електронна демократія.

Електронну демократію (e-democracy) визначають як інструмент зміцнення демократії, демократичних інститутів та демократичних процесів за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій. Тобто, електронна демократія є однією зі стратегій підтримки демократії та її інститутів, демократичних процесів і поширення демократичних цінностей. Вона доповнює традиційні інструменти демократії і є взаємопов'язаною з ними [2].

Українське законодавство визначає електронну демократію, як форму суспільних відносин, за якої населення та інститути громадянського суспільства залучаються до державотворення та публічного управління, шляхом широкого застосування інформаційно-комунікаційних технологій в демократичних процесах із метою:

- посилити участь, ініціативність та залучення громадян на всіх рівнях до публічного життя;
- поліпшити прозорість процесу прийняття рішень, підзвітність демократичних інститутів;
- поліпшити реакцію суб'єктів владних повноважень на звернення громадян;
- сприяти публічним дискусіям та привертати увагу громадян до процесу прийняття рішень.

На відміну від електронного уряду, створюваного «зверху» для більш ефективного функціонування державного апарату, електронна демократія орієнтована на якісне підвищення рівня участі громадян у політичному житті, тобто на ініціативі «знизу» в управлінні державою [1]

В Україні функціонування власне електронних форм демократії практично не внормоване, однак існує чимала нормативно-правова база, що регламентує розвиток інформаційного суспільства й уможливорює реалізацію певних принципів та інструментів е-демократії.

На думку вітчизняних фахівців, розвиток електронної демократії в Україні пройшов три основних етапи [3].

I етап (2000-2001 рр.) носив підготовчий характер, визначалися найбільш загальні аспекти використання сучасних ІКТ, формувалося необхідне підґрунтя для подальших дій держави в цьому напрямі [4].

II етап (2002-2003 рр.) безпосередньо пов'язаний із формуванням механізмів електронного уряду в Україні, що мало на меті підвищення ефективності та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, поліпшення поінформованості громадян щодо діяльності цих органів та активізації зворотного зв'язку між владою та суспільством за допомогою мережі Інтернет.

III етап розпочався у 2003 р. прийняттям Постанови Кабінету Міністрів України „Про заходи щодо створення електронної інформаційної системи „Електронний уряд” (від 24 лютого 2003 р. № 208) і триває досі.

Цілями пропонованих заходів щодо розвитку інформаційного суспільства визначалися надання громадянам та юридичним особам інформаційних та інших послуг шляхом використання електронної інформаційної системи «Електронний Уряд», яка забезпечує інформаційну взаємодію органів виконавчої влади між собою і з громадянами, надає інформацію та інші послуги на основі сучасних інформаційних технологій. [4]

Важливими перевагами впровадження електронної демократії, які стануть відчутними для кожного українця, є:

- розширення можливостей громадян брати участь у процесі прийняття рішень та управління країною;
- поліпшення комунікації між суспільством та органами влади;
- підвищення прозорості діяльності органів влади завдяки використанню сучасних технологій для доступу інформації;
- підвищення оперативності й зручності доступу до послуг держави з будь-якого місця у будь-який час;
- зниження залежності від особистісних якостей чиновника під час прийняття рішень;
- скорочення кількості чиновників в довгостроковій перспективі – повне перекроювання бюрократичного апарату і заміна механізмів публічного управління.

Суттєвою перепорою для реалізації форм е-демократії є загальний рівень розвитку інформаційного суспільства в Україні, який не забезпечує рівного доступу громадян до отримання інформації, доступності для громадян різних форм електронної демократії. Гострою проблемою розвитку електронної демократії в Україні залишається помітна міжрегіональна „цифрова нерівність” та відсутність дієвих кроків з її подолання.

В українській перспективі впровадження електронної демократії змінить та поліпшить демократичні процеси. Оскільки демократія в нашій країні розвивається усе стрімкіше, запуск нових електронних порталів та запровадження електронного голосування стане поштовхом до розвитку ефективного громадянського суспільства. У цьому випадку залишається важливою здорова взаємодія держави та громадськості, готовність населення брати участь у вирішенні проблем та нести відповідальність за свої рішення.

Список використаних джерел

1. Розпорядження кабінету міністрів 20 вересня 2017 р № 649 «Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні» [Електронний ресурс] <http://rozporjadjennya-vid-veresnya>. (дата звернення 18.11.2022))

2. Recommendation CM/Rec(2009)1 of the Committee of Ministers to member states on electronic democracy (e-democracy) (Adopted by the Committee of Ministers on 18 February 2009 at the 1049th meeting of the Ministers' Deputies). [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Ради Європи // Режим доступу: http://www.coe.int/t/dgap/democracy/Activities/GGIS/CAHDE/Default_en.asp (дата звернення 16.11.2022)

3. Почепцов Г. Г., Чукут С. А. Інформаційна політика : навч. посіб. – К. : Знання, 2006. – С. 497–512.

4. Explanatory memorandum to Recommendation CM/Rec(2009)1 of the Committee of Ministers to member states on e-democracy [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Ради Європи // Режим доступу: http://www.coe.int/t/dgap/democracy/Activities/GGIS/CAHDE/Default_en.asp (дата звернення 18.11.2022)

ІГОР НЕГУЛЕВСЬКИЙ,
*здобувач ступеня доктора філософії з політології Навчально-наукового
інституту публічного управління та державної служби Київського
національного університету імені Тараса Шевченка
(кафедра парламентаризму)*

IGOR NEGULEVSKY,
*Candidate of Philosophy in Political Science of the Educational and Scientific
Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko
National University of Kyiv (Department of Parliamentarism)*
<https://orcid.org/0000-0002-6741-3083>

*Науковий керівник: Лідія Даниленко, д.пед.н., професорка, професорка кафедри
парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та
державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО – ОДНА З БАЗОВИХ ЦІННОСТЕЙ ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРСТВА

SOCIAL PARTNERSHIP IS ONE OF THE BASIC VALUES OF POLITICAL LEADERSHIP

Considered social partnership as one of the basic values of political leadership, which is a complex sociocultural phenomenon based on the authority and reputation of a political leader, determines his image in the state and society, affects the establishment of relations between society and the government.

It has been established that social partnership is exactly such a system of relations in the state, which is provided by the political leaders of the democratic countries of the world, for whom democracy is a value, and the strategy of their behavior is systemically oriented to ensure the protection of human and citizen rights and freedoms.

It is proposed to strengthen social partnership in the activities of political leaders by: destruction of old rules and norms of social interaction and formation of new traditions in their activities; establishment of standards of ethical responsible behavior; normalizing the transparency of the reward system for the results of social interaction; introduction of systematic monitoring of needs and interests of members of political institutions and society.

Keywords: social partnership, political leadership, political leader, political culture, responsible behavior.

Нині сучасна Україна знаходиться у стані війни з РФ за демократію, яка є цінністю для всього прогресивного світу і передбачає розвинуте *політичне лідерство*, яке розглядається науковцями, як:

- «особливий вид та рівень політичної діяльності управлінської еліти, який поширюється в усі сфери людського життя» [5, С.40];
- «спосіб формування політичного простору, в якому лідерство визнається пріоритетною якістю особистості посадової особи керівника в державних, публічних та політичних організаціях» [4].

Уточнюючи це поняття, ми визначаємо *політичне лідерство* складним соціокультурним явищем, яке базується на авторитеті й репутації політичного лідера, визначає його імідж у державі та суспільстві, впливає на встановлення відносин між суспільством і владою (*авторське визначення*). І вважаємо що, якщо діяльність політичного лідера залежить від його особистих якостей і здібностей, то політичне лідерство - від ситуації, в якій ці якості і здібності проявляються, тобто від того, які відносини формуються в державі і суспільстві – демократичні, авторитарні, ліберальні тощо.

Як показує сучасна практика діяльності українських політичних лідерів (парламентарів, депутатів місцевих рад, керівників ОДВ та ОМС), то більшість із них під час повномасштабної воєнної агресії РФ проти України демонструють здатність до «реального лідерства як на рівні влади, так і на рівні людських відносин» [1].

Війна з РФ наочно демонструє не лише силу Збройних Сил України та українського народу в цілому, але й підкреслює значимість інститутів влади і визнання однієї з нових цінностей у політичному лідерстві - *соціальному партнерстві*, завдячуючи якому в державі і суспільстві формуються довірливі відносини, що характеризуються «прозорістю, відкритістю, зворотнім зв'язком, перспективністю взаємодії, довго строковістю, раціональністю, доцільністю, вигідністю відносин, емоційністю зв'язку» [4].

У зв'язку з цим, рівень розвитку політичного лідерства перестає визначатися лише показником індексу демократії в державі, а посилюється новими індексами соціальної взаємодії у суспільстві, такими як:

- індекс соціального розвитку, за яким Україна, наприклад, у 2019 році посідала 80 сходинку серед 149 країн світу, увійшовши до групи країн із соціальним розвитком вищим за середній (індикатори: доступ до вищої освіти, толерантність, якість навколишнього середовища) [6];

- індекс соціального капіталу, який є ресурсом для формування і розповсюдження нових, більш ефективних інститутів, таких, наприклад, як нові «мережеві» політичні партії, інші громадянські об'єднання в інтернеті тощо; характеризує взаємозв'язок між людьми, що ґрунтується на соціальних мережах, нормах та довірі; у 2019 р. Україна посіла 148 місце після Туреччини (147 місце), Лівану (146 місце), Габону (145 місце); найбільш слабкими позиціями в Україні виявились рівні інституційної довіри (166 місце), розвиток соціальних мереж (128 місце), громадянська та соціальна участь (122) [2];

- індекс соціальної згуртованості та примирення, який включає такі індикатори, як дружні стосунки з сусідами, соціальна ізоляція та відкритість до різних груп суспільства, який для східної частини України виявився середнім, що вказує на недостатнє почуття згуртованості і відчуття приналежності до своєї громади [3].

Рівні зазначених індексів соціальної взаємодії у суспільстві свідчать про можливість аналізу змін, зокрема у стратегіях поведінки політичних лідерів, їхніх цінностей та норм діяльності.

За нашими спостереженнями у політичних лідерів в Україні спостерігаються зміни у поведінці, цінностях і нормах діяльності, а саме: поведінка змінюється від ситуативної до відповідальної; цінності - від пострадянських до демократичних, які об'єднують громадян у політичних партіях, які мають більшу чітку, прозору і функціональну структуру; норми діяльності – від ситуативної до стандартної, яка ґрунтується на засадах міжнародних стандартів якості, які своєю чергою передбачають:

- формування нових традицій у діяльності політичних інституцій (політичних партій, парламенту, уряду), таких як систематичне оприлюднення позитивного досвіду соціальної взаємодії;

- унормування прозорості системи винагород за результати соціальної взаємодії;

- руйнування старих правил і норм соціальної взаємодії, як усередині політичних організацій, до яких належить і парламент, так і ззовні, які ґрунтуються на домовленостях та встановленні нових, що ґрунтуються на юридичних угодах ;

- запровадження системного моніторингу потреб та інтересів членів політичних інститутів і суспільства в цілому;

- встановлення норм етичної відповідальної поведінки політичних лідерів у процесі соціальної взаємодії.

Як *висновок* зазначимо, що *соціальне партнерство* слід розглядати, серед інших, одним із базових цінностей політичного лідерства, яке «позитивно впливає на економічне зростання за умови відкритості економіки, єдності та солідарності принципів лідерів всередині партії та опозиції» [7] і, таким чином, визначає пріоритети політичної й економічної системи в державі та сприяє розвитку інститутів демократії.

Список використаних джерел

1. Глобалізаційні виклики: урядування майбутнього : монографія /авт. кол. Л. Г. Комаха, І. В. Алексєнко, В. А. Гошовська та ін.; за заг. ред. Л. Г. Комахи, І. В. Алексєнко. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2022. – 976 с.

2. Грицаєнко М.І. Соціальний капітал в сталому розвитку країни. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/12/167-1.pdf>

3. Індекс соціальної згуртованості і примирення ООН для східної України. URL: https://scoreforpeace.org/files/publication/pub_file/13/SocialConnectednessAndBelonging_UKR.pdf
4. Негулевський І.П. Трансформація політичного лідерства в сучасній Україні: соціокультурні чинники. Науковий журнал «Політикус». Випуск 2. 2021. С. 81 – 86. URL: www.politicus.od.ua
5. Політичне лідерство: навч. посіб. / авт. кол. ; за заг. ред. В. А. Гошовської, Л. А. Пашко. К. : НАДУ, 2013. 300 с., С.40.
6. Україна посіла 80 місце за рівнем соціального розвитку. URL: <https://www2.deloitte.com/ua/uk/pages/press-room/press-release/2019/ukraine-spi-2018.html>
7. Valentyna Goshovska, Lydiia Danylenko, Iryna Dudko, Liliia Makarenko, Nadiia Maksimentseva (2021). Formation of political leaders in countries of democratic transit: experience for Ukraine. Laplage em Revista (International), vol.7, n.2, May.-Aug. 2021, p.385-39. URL: <https://laplageemrevista.editorialaar.com/index.php/lpg1/article/view/754/695>

СЕРГІЙ ОПАЛЬКО,

студент академічної групи № 3 першого курсу освітнього ступеня «магістр» заочної форми навчання Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

SERHIY OPALKO,

student of academic group No. 3 of the first year of the "master's" degree of correspondence education of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

Науковий керівник: Лідія Даниленко, д.пед.н., професорка, професорка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ НА ПРИКЛАДІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ФРН ТА УКРАЇНИ

**INTEGRATION PROCESSES OF EUROPEAN PARLIAMENTARISM ON THE EXAMPLE
OF THE INTERNATIONAL RELATIONS OF FEDERAL REPUBLIC OF GERMANY AND
UKRAINE**

The purpose of this article is to clarify the issue of the current trends in the development of the European integration processes of European parliamentarism using the example of the international relations of Germany and Ukraine.

Keywords: European parliamentarism and integration, parliamentary committee.

Питанням європейської інтеграції присвячено багато публікацій економістів, юристів, політиків та ін. Різні її аспекти досліджуються, перш за все, зарубіжними вченими. Серед них С. Бартоліні, С. Бюрнер, М. Ейгмюллер, А. Етционі та ін. Питання інтеграції України до ЄС досліджують українські вчені-економісти С. Боринець, В. Копійка, І. Лютий та багато інших [5, с. 365].

Мета цієї розробки полягає в з'ясуванні питання про сучасні тенденції розвитку євроінтеграційних процесів європейського парламентаризму на прикладі міжнародних відносин ФРН та України.

Підтримка Німеччини – визнаного лідера інтеграційних процесів на континенті – означає для України готовність Європи співпрацювати з нею як із перспективним, передбачуваним партнером, визнання її вагомим чинником політичної стабільності в європейському просторі. Природно, що серед країн Європейського Союзу Німеччині належить провідне місце у зовнішньоторговельному обороті України. Серед країн ЄС Німеччина посідає провідне місце за обсягами інвестицій [2].

Початком співпраці Верховної Ради України із Парламентською Асамблеєю слід вважати лютий 1992 року. Саме тоді українська делегація відвідала сесію ПАРЕ у статусі гостя Ради Європи.

Одним із головних напрямів розвитку українсько-німецької двосторонньої співпраці є міжпарламентський. Перший офіційний візит Голови Верховної Ради України – Олександра Мороза – до ФРН відбувся 25-29 квітня 1995 року. У його рамках сторони досягли домовленості про поглиблення й активізацію міжпарламентських відносин. 22-23 липня 1996 року Україну відвідала президент Бундестагу Ріта Зюсмут. 30 травня – 1 червня 2001 року відбувся візит до Німеччини Голови ВРУ Івана Плюща. Президент Бундестагу Вольфганг Тірзе відвідав Україну з офіційним візитом у 2003 року, а також у 2005 року (з нагоди інавгурації Президента Віктора Ющенка). 16-17 червня 2010 року відбувся візит до ФРН Голови ВРУ Володимира Литвина. Президент Бундестагу 18-го скликання Норберт Ламмерт відвідав Україну в лютому 2015 року, а Голова ВРУ Володимир Гройсман здійснив візит до ФРН у березні 2015 року. У рамках конференції голів парламентів держав-членів Ради Європи відбулася зустріч Андрія Парубія та Норберта Ламмерта (м. Страсбург, 15 вересня 2016 року). У 2019 року делегації Бундестагу відвідали Київ з нагоди інавгурації Президента України Володимира Зеленського (травень) та початку роботи нового складу Верховної Ради України (серпень). У листопаді 2019 року новообраний Голова ВРУ Дмитро Разумков провів телефонну бесіду з німецьким колегою Вольфгангом Шойбле.

Ключові напрями міжпарламентського співробітництва України та ФРН були актуалізовані у Спільній заяві керівників законодавчих органів обох держав 16 лютого 2015 року. На її виконання німецький парламент у березні 2015 року ратифікував Угоду про асоціацію України та ЄС за приєднаною процедурою.

Депутатська група Верховної Ради України IX скликання з міжпарламентських зв'язків з Федеративною Республікою Німеччина була створена 18 грудня 2019 року (співголови – Сергій Тарута («Батьківщина») та Галина Янченко («Слуга народу»)) [4]. У той же час, з травня 2018 року у Бундестазі діє німецько-українська парламентська група. До її складу входять 27 депутатів, які представляють усі фракції законодавчого органу ФРН. Посаду керівника групи обіймає Омід Нуріпур («Союз90/Зелені»).

Міжпарламентські відносини особливо активізувалися після агресії Росії проти України. Із 2014 року поновилися практика обміну візитами груп із питань міжпарламентського співробітництва, а також депутатів, відповідальних за міжнародні питання/двосторонні відносини. У травні 2019 року делегація німецької групи у зв'язках з Україною здійснила офіційний візит до нашої держави.

З метою зміцнення контактів між членами парламентів двох держав у червні 2018 року у Берліні відбувся товариський футбольний матч між збірними Верховної Ради та Бундестагу. Перемогу з рахунком 5:0 святкувала українська команда.

Україна та Німеччина приділяють велику увагу практичній підготовці молодого покоління. Так, щороку молоді українці беруть участь у програмі «Міжнародна парламентська стипендія», яка включає у себе 5-місячне стажування в офісах народних депутатів. Стипендіати (за період участі у програмі України – понад 170 осіб) ознайомлюються на практиці з парламентською системою та процесами прийняття політичних рішень в Німеччині. Україна, у свою чергу, із 2017 року організовує програму стажування для німецьких громадян у Верховній Раді України.

Дорожню карту та першочергові пріоритети становлення та розвитку України як члена європейської сім'ї визначено Стратегією сталого розвитку «Україна - 2020», схваленою Указом Президента України №5/2015 від 12 січня 2015 року. У Документі зазначено, що ратифікувавши Угоду про асоціацію між Україною та ЄС, Україна отримала інструмент та дороговказ для внутрішніх перетворень, а виконання вимог цієї Угоди дає можливість Україні в подальшому стати повноцінним членом ЄС [1, с.31].

В українському парламенті IX скликання питаннями євроінтеграції займається Комітет з питань інтеграції України з Європейським Союзом, створений 18.12.2020 року. Комітет ВРУ з питань європейської інтеграції активно розвиває міжпарламентські стосунки з Федеративною Республікою Німеччина шляхом здійснення різноманітних протокольно-ознайомчих візитів, проведення спільно з європейськими інституціями заходів в рамках Парламентського комітету асоціації між Україною та Європейським Союзом (ПКА), Парламентської Асамблеї ЄС - Східні сусіди (ПА ЄВРОНЕСТ). Також члени Комітету беруть активну участь у семінарах, сесіях, конференціях, круглих столах, які організовуються зазначеними інституціями, ініціюють проведення подібних заходів в Україні [3, с.38].

При всій неоднозначності ситуації і політичної нестабільності є серйозні підстави для занепокоєння з приводу долі європейської інтеграції. Проте в умовах агресії з боку російської федерації європейський вибір України є екзистенційним.

Список використаних джерел

1. Баранник Л., Дулік Т., Александрюк Т. Сучасні тренди європейських інтеграційних процесів та українське питання // Україна – Європейський Союз: від партнерства до асоціації: Український Щорічник з Європейських Інтеграційних Студій. Вип. II.– Луцьк, Терен, 2019. – С.29-42.
2. Верховна Рада та Бундестаг можуть об'єднати зусилля для адаптації українського законодавства до європейського. URL: <http://www.golos.com.ua/article/364383>
3. Комітет з питань інтеграції України до Європейського Союзу. URL: https://comeuoint.rada.gov.ua/news/activity/com_acts/com_act_zvit
4. Міжпарламентське співробітництво. URL: <https://germany.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/mizhparlamentske-spirobotnictvo>
5. Тодоров І. Геополітичний вимір українсько-німецьких відносин // країна та Німеччина: міждержавні відносини: збірник наукових праць / ред. кол. В.Верстюк (голова), С.Віднянський, Р. Пиріг, І. Матяш, Д. Веденєєв, В. Бойко, Д.Казіміров. – Чернігів: Сіверський центр післядипломної освіти, 2018. – С.360-371.

ОЛЬГА ПАНЧЕНКО,

*студентка першого курсу магістратури кафедри парламентаризму
Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби
Київського національного університету імені Тараса Шевченка.*

OLHA PANCHENKO,

*first-year master's student of the Department of Parliamentarism of the Educational
and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras
Shevchenko National University of Kyiv.*

*Науковий керівник: Лідія Даниленко, д.пед.н., професорка, професорка кафедри
парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та
державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ПЕРСПЕКТИВИ ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ: ПОЛІТИКО-ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ

PROSPECTS OF POST-WAR RECONSTRUCTION OF UKRAINE: POLITICAL AND ECONOMIC ASPECT

The war is destroying the Ukrainian infrastructure, economy, and environment, so we have a hard fight for victory and a thorny path of reconstruction ahead of us. Nevertheless, some territories have already been liberated and are beginning to recover, and the Ukrainian government is already working on strategic plans.

The implementation of the recovery strategy will contribute to the progress of Ukraine as a candidate country for EU membership and will be the basis for receiving resource and organizational support from Ukraine's inclusion in European programs, Euroregional, and cross-border cooperation.

The post-war reconstruction of Ukraine should be aimed at a radical change in the structure of the economy, a transition from an agrarian-raw type to an industrial-innovative one based on the creation of a modern high-tech, digitalized industry in the context of the deployment of Industry 4.0 in the world.

Keywords: post-war reconstruction, recovery strategy, economic prospects.

Війна руйнує українську інфраструктуру, економіку і довкілля, тож попереду нас чекає не лише важка боротьба за перемогу, а й тернистий шлях відбудови. Тим не менш, частина територій вже звільнена і починає відновлюватися, а Український уряд вже працює над стратегічними планами відбудови [1].

Реалізація стратегії відновлення сприятиме прогресу України як країни – кандидата у члени ЄС, буде підставою для отримання ресурсної та організаційної підтримки від включення України до загальноєвропейських програм, єврорегіональної та транскордонної співпраці. Тому інституційні зміни, що відбуватимуться в процесі реалізації стратегії відновлення, будуть синхронізовані зі змінами, передбаченими планом набуття членства у ЄС [4].

Вважаємо, що стратегія повоєнного відновлення України має сприяти конструктивному консолідованому баченню українським суспільством нового майбутнього країни, що включатиме не лише верховенство права, а й упевненість кожного громадянина в гідному та забезпеченому житті, довірі бізнесу до перспектив розвитку країни.

Це надаватиме орієнтири потенційним донорам для добору оптимальних пріоритетів підтримки відбудови України [3].

Таким чином, національна стратегія повоєнного відновлення України формує суб'єктність країни. А саме:

- у середньостроковій перспективі – орієнтація на здобуття членства у ЄС та формування сильних державних інституцій, функції яких не дублюються;
- у дальній - забезпечення інституційної стійкості розвитку економіки, що передбачає розвиток підприємництва та структурованих бізнес-інститутів та формування, так званої «територіально-регіональної стійкості» [2].

Зазначимо, що для швидкого відновлення нашої держави, Президент України підписав Указ «Питання Національної ради з відновлення України від наслідків війни», яким передбачено реалізацію наступних дев'яти принципів відновлення. Це:

- повний доступ до ринків ЄС та «Великої сімки»;
- набуття статусів кандидата та повноправного члена ЄС;
- побудова економіки за принципами дерегуляції та лібералізації;
- налаштування логістичних маршрутів у західному напрямку;
- перехід від експорту сировини до переробки у галузях, що дають найбільшу експортну виручку;
- розвиток вітчизняного військово-промислового комплексу;
- збільшення видобутку власного газу та розвиток атомної енергетики⁴
- кліматична модернізація;
- локалізація українського виробництва на рівні мінімум 60% [7].

Як висновок зазначимо, що Україна після того, через що їй довелося пройти і що її народ переживає досі, просто не може собі дозволити обмежитися досягненням довоєнного, занадто скромного для її потенціалу, рівня соціально-економічного розвитку. Повоєнна відбудова України має бути спрямована на кардинальну зміну структури економіки, перехід від аграрно-сировинного її типу до індустріально-інноваційного на основі створення сучасної високотехнологічної, цифровізованої промисловості у контексті розгортання у світі Індустрії 4.0.

Список використаних джерел

1. Пилипенко Я. Відбудова України після війни: хто, як і за чиї гроші. 19 травня 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/05/19/687200/>.
2. Аналітичний портал “Слово і діло”. Економічне відновлення України після війни. 2 травня 2022. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/05/02/novyna/ekonomika/ekonomichne-vidnovlennya-ukrayiny-pislya-vijny-radi-prezentuvaly-plan>.
3. Кобець І. Перспективи повоєнного відновлення України. 8 липня 2022. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/perspektivi-povoyennogo-vidnovlennya-ukrajini-novini-ukrajina-11894802.html>.
4. Міністерство економіки України. Економічна відбудова України та кандидатство у члени ЄС. 18 червня 2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ekonomichna-vidbudova-ukrayini-ta-kandidatstvo-u-chleni-yes-osnovni-temi-biznes-forumu-u-niderlandah>.
5. Гозак Н. Як Україна планує відновлюватися після війни?. 2022. URL: <https://ecoaction.org.ua/iak-ukraina-planuie-vidnovliuvatysia-pislya-vijny.html>.
6. Шварц Д. Війна не перешкода: як Україні пришвидшити темпи відновлення економіки. 30 вересня 2022. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/viyna-v-ukrajini-yak-prishvidshiti-tempi-vidnovlennya-ekonomiki-11996100.html>.
7. Указ Президента України “Питання Національної ради з відновлення України від наслідків війни”. 17 червня 2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266/2022#Text>.

ІННА ПЛОТНИЦЬКА,
кандидатка філологічних наук, професорка, професорка кафедри
парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління
та державної служби Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

INNA PLOTNYTSKA,
Candidate of philological sciences, professor, Professor of the Department of
Parliamentarism, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras
Shevchenko National University of Kyiv
[https:// ORCid: 0000-0002-4137-3714](https://orcid.org/0000-0002-4137-3714)

ГІДНІСТЬ І СВОБОДА: ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ

DIGNITY AND FREEDOM: CONCEPTS TO BE DEFINED

The definitions of the concepts of «dignity» and «freedom» have been clarified according to some dictionary materials and Internet sources. It is noted that there are 100 definitions of the concept of «freedom» according to various dictionaries, and researchers distinguish three categories of types of freedom. It is emphasized that two types of personal (individual) freedom are distinguished in social relations. Examples of expressions about dignity and freedom are given.

Keywords: dignity, freedom, concept, category, type.

На сьогодні доволі актуальними стали поняття «гідність» і «свобода», визначення яких з'ясуємо за деякими словниковими матеріалами й інтернет-джерелами. Гідність – це поняття моральної свідомості, яке виражає уявлення про цінність всякої людини як моральної особистості, а також категорія етики, що означає особливе моральне ставлення людини до самої себе та ставлення до неї з боку суспільства, у якому визнається цінність особистості. Поняття гідності вживається у законодавствах численних країн та у міжнародному праві.

Словник української мови online подає такі визначення слова гідність, ності, ж. Сукупність рис, що характеризують позитивні моральні якості 2. тільки одн. усвідомлення своїх позитивних моральних якостей і поважання цих якостей у собі. Зачіпати / зачепити честь (гідність, самолюбство) див. зачіпати. 3 гідністю, у знач. присл. – гідно.

Звертаємо увагу на тлумачення прикметника, від якого походить іменник гідність: гідний, а, е. 1. чого, на що. Який заслуговує на щось або вартий чого-небудь. 2. чого і без дод. Який відповідає вимогам часу, обставинам; належний; // Цілком відповідний у певному випадку; потрібний. 3. Такий, що має високі позитивні якості; достойний. 4. з інфін. Який здатен на щось. 5. розм. Згодний, готовий. 6. діал. Шановний.

На сайті «Нова бібліотека Софії* -Мудрості – New Library of Sophia the Wisdom (NewLib)» (див. <https://www.newlib.org.ua/svoboda-tse/>) теми проєкту подаються у такій послідовності (виділення грубим і курсивом наше – І.П.): Мудрість, Любов, Надія, Віра, Правда, Мир, Гідність, Милосердя, Довіра, Дружба, Єдність, Свобода, Справедливість, Добро, Праведність, Екологія, Життя і Смерть, Сила, Людина. Ця бібліотека «започаткована як інклюзивний інтерактивний майданчик, покликаний об'єднати зусилля релігійних спільнот, суспільствознавців, мистецтвознавців, істориків, бібліотекарів і всіх небайдужих. Об'єднаний лейтмотивом мудрості, проєкт покликаний сприяти взаємному визнанню гідності кожного».

Поняття «свобода, и, жін. визначається як 1. Відсутність політичного й економічного гноблення, утиску й обмежень у суспільно-політичному житті якого-небудь класу або всього суспільства; воля. // Державний суверенітет. Демократичні свободи – визначена законом можливість участі громадян у суспільно-політичному житті країни, сукупність усіх політичних прав громадян. 2. Перебування не під арештом, не ув'язненим, не в неволі і т. ін. ♦ Дарувати свободу див. дарувати. 3. Життя, існування і т. ін. без залежності від кого-небудь, можливість поводитися на свій розсуд. 4. Можливість діяти без перешкод і заборон у якій-небудь галузі. 5. Філософська категорія – можливість ви-

* Софія (від грец. Σοφία – «мудрість»).

яву суб'єктом своєї волі в умовах усвідомлення законів розвитку природи і суспільства. Свобода волі – здатність приймати рішення із знанням справи; Свобода і необхідність – філософські категорії, що виражають діалектичну суперечність між діяльністю людини як розумної істоти й об'єктивними законами природи та суспільства; Свобода совісті див. совість. 6. Легкість, відсутність утруднень у чому-небудь. 7. заст., рідко. Простота, невимушеність у поведженні. 8. розм., рідко. Вільний від праці час.

У суспільних відносинах розрізняють два типи особистої (індивідуальної) свободи: негативна свобода, коли зосереджуються на відсутності втручання з боку інших людей; позитивна свобода, коли увага зосереджується на спроможності особи самостійно вирішувати про вчинення власних дій, тобто мається на увазі не свобода «від», а свобода «для» – свобода вести певний передбачений особою спосіб життя, робити відповідні вчинки.

Дослідники виділяють три категорії видів свободи: свобода волі людини – свідомо свобода вибору у житті, приватних життєвих рішеннях, обранні життєвих пріоритетів, організації свого життя тощо; суспільна свобода громадянина – права людини в суспільстві та державі, регульована законами; духовна свобода особистості – християнське розуміння свободи духа від рабства гріху та гріховним страстям (тобто від своїх же пристрастей і злих навичок, наприклад, від гніву, нетерпеливості, осуду, хтивості, жадібності, заздрості, надмірних пожелань плоті тощо). Отже, «свобода – особливий спосіб детермінації духовної реальності. Оскільки духовність є специфічною властивістю людського існування (екзистенції), свобода безпосередньо виявляє себе у людській життєдіяльності, що становить взаємодію духовних (свідомих і несвідомих) і природних (тілесно-біологічних) чинників».

Цікавий факт, що в інтернеті на одому із сайтів подається 100 визначень поняття «свобода» за різними словниками, зокрема тлумачними, перекладними тощо.

Варто згадати деякі вислови про свободу, які вдало характеризують нинішню політичну ситуацію: «Солодкою, неймовірно солодкою є свобода, бо за неї, буває, легко віддають не тільки багатство, не тільки здоров'я, а навіть саме життя» (Мелетій Смотрицький); «Свобода – це, у першу чергу, не привілеї, а обов'язки» (Альбер Камю), «Людина виховується для свободи» (Георг Вільгельм Гегель), «Свобода означає відповідальність, ось чому більшість людей боїться її» (Джордж Бернард Шоу), «Гідність держави зрештою залежить від гідності особистостей, які її створюють» (Джон Стюарт Мілл), «Гідність – це мудрість тримати себе в руках» (Василь Сухомлинський), «Свобода – це вміння сказати «так». Гідність – це вміння сказати «ні» своїм страхам» (Святослав Вакарчук).

Список використаних джерел

1. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
2. Нова бібліотека Софії-Мудрості – New Library of Sophia the Wisdom (NewLib). URL: <https://www.newlib.org.ua/svoboda-tse/>.
3. Словник української мови. URL: <https://sum20ua.com/Entry/index?wordid=18348&page=622>
4. Філософський енциклопедичний словник. URL: <https://9.slovaronline.com/3006-свобода>

ІРИНА ПОЛОЖЕШНА,
аспірантка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту
публічного управління та державної служби Київського національного
університету імені Тараса Шевченка

IRYNA POLOZHESHNA,
postgraduate student of the Department of Parliamentarism of the Educational
and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras
Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0001-9085-2466>

Науковий керівник: **Інна Плотницька**, к.філол.н., професорка, професорка кафедри
парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та
державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

КОМУНІКАТИВНА СКЛАДОВА – ЦЕ ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ НАЛАГОДЖЕННЯ СПІВПРАЦІ МІЖ ГРОМАДЯНАМИ Й ОРГАНАМИ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ

THE COMMUNICATIVE COMPONENT IS A TOOL FOR ESTABLISHING COOPERATION BETWEEN CITIZENS AND LOCAL AUTHORITIES

The effectiveness of the community management system depends on optimizing the communicative interaction of the executive authorities, local self-government, and the public. This becomes possible thanks to the construction not only effective communication policy, but also a unified communication space, which is implemented on the basis of the principle of partnership, the implementation of which provides complete public trust in local authorities. Communication is an effective management tool for the development and implementation of measures necessary to achieve the set goals in the community. Therefore, communication activities should be applied strategically, be thought out, systematic, regular and properly controlled. The communication strategy should contribute to the effective work of the local self-government body and the residents of the community in the direction of creating comfortable conditions and their achievement of goals and objectives implemented within the framework of the Territorial Community Development Strategy, the Program of Socio-Economic Development and other projects and programs implemented in the territory of the community. It is worth emphasizing that the communication strategy is a document that is important to develop involving all interested parties (government representatives, active public, local businesses, and experts).

Keywords: decentralization, local authorities, capable communities, communication strategy.

Реформи, що впроваджуються в Україні, дають надію на відродження у нашій країні власного унікального історико-культурного досвіду створення самоврядних громад. У цьому процесі відновлення довіри, формування традицій самоорганізації громад – є першочерговим завданням нової системи місцевого самоврядування країни.

Ефективність системи управління громадою залежить від оптимізації комунікативної взаємодії органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, громадськості. Це стає можливим завдяки побудові не лише ефективної комунікативної політики, а й єдиного комунікативного простору, що реалізується на основі принципу партнерства, реалізація якого передбачає цілковиту довіру зі сторони громадськості до місцевої влади.

Звітуючи перед населенням громади, посадові особи органів місцевого самоврядування, депутатський корпус громади повинні нести відповідальність за свої дії та прийняті рішення. Така форма взаємодії є однією із дієвих форм колективного управління, що у свою чергу, забезпечує зміцнення демократії, адже нові форми комунікації публічної влади і населення створюють передумови розвитку інститутів та організацій громадянського суспільства, сприяють демократизації.

– це двосторонній процес, і для успішного спілкування необхідний підхід, орієнтований на аудиторію, який забезпечує чуйний зворотний зв'язок, а не односторонню передачу інформації.

Стратегічні комунікації – це управлінський підхід, при якому комунікації стають інструментом досягнення цілей (поточних чи майбутніх) та реалізації завдань для налагодження конструктивного діалогу та партнерства в громаді між владою, громадськістю та бізнесом. Ще одним важливим аспектом є те, що стратегічні комунікації – це ще й діяльність з вивчення громадської думки, метод залучення громадськості до процесу прийняття рішень на локальному рівні, моніторинг настроїв у громаді, а також забезпечення міжособистісного діалогу між керівниками та жителями громади.

Комунікація – це ефективний управлінський засіб розвитку та реалізації заходів необхідних для досягнення поставлених цілей у громаді. Тому комунікативна діяльність має застосовуватися стратегічно, бути продуманою, систематичною, регулярною та належно контролюватися.

Стратегічна комунікація – це зв'язок правильного меседжу (повідомлення) з відповідною цільовою аудиторією релевантним способом.

Оскільки основоположним стратегічним документом для об'єднаних територіальних громад є Стратегія розвитку, комунікаційна стратегія є допоміжною для її реалізації та спирається на визначені в ній цілі та завдання.

Комунікаційна стратегія має сприяти результативній роботі органу місцевого самоврядування та жителів громади в напрямку створення комфортних умов та досягненню ними цілей і завдань, що впроваджуються в рамках Стратегії розвитку територіальної громади, Програми соціально-економічного розвитку та інших проектів і програм, що реалізуються на території громади.

Варто наголосити, що комунікаційна стратегія, це той документ, який важливо розробляти, залучаючи усі зацікавлені сторони (представників влади, активної громадськості, місцевого бізнесу та експертів). Ця залученість формує почуття причетності до процесу управління громадою і відчуття власної відповідальності за життя громади. Лише в результаті спільної та кропіткої роботи може з'явитися той продукт, який дійсно працюватиме на інституційну спроможність громади, а не просто покращуватиме статистику та звітність щодо розроблених стратегічних документів громади.

Комунікаційна стратегія, зазвичай, представлена в якості внутрішнього документа, повинна служити керівництвом для будь-якої діяльності в галузі засобів масової інформації та зв'язків з громадськістю, якою займається організація, але варто пам'ятати, що цей документ є “живим та гнучким”. Це означає, що його можна доповнювати, змінювати, адаптувати до змін та потреб, які є на часі у громаді. Комунікаційна стратегія повинна працювати для розвитку громади, а не лежати на полиці сільського голови як “продукт” проекту чи навіть спільної діяльності усіх зацікавлених сторін.

В основі комунікаційної стратегії громади завжди є головна ідея та концепція позиціонування, яку орган місцевого самоврядування повинен донести до ключових (цільових) аудиторій.

Отже, важливим елементом у системі взаємодії органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та громадськості є створення та реалізація комунікаційної стратегії територіальної громади, яка, виступаючи своєрідною платформою комунікаційної взаємодії, є потужним інструментом залучення громадян до участі в управлінні громадою та її соціально-економічного розвитку.

Комунікаційна стратегія громади може стати ефективним «містком» між органом місцевого самоврядування та населенням за умови активної громадянської позиції та відповідального ставлення до виконання взятих на себе обов'язків і повноважень усіма учасниками комунікації, яка призведе до створення інституційно спроможної територіальної громади.

Список використаних джерел

1. Ефективні комунікації : практичні рекомендації для секретаріатів комітетів Верховної Ради України : посібник / Ірина Тітаренко, Анжела Хачатурова, Вероніка Фоменко, Мілена Комар, Аліса Гнидюк, Ольга Євстігнєєва. Київ :[б. в.], 2020. 126 с. : іл. <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/20475>

2. Прищак М. Д., «Комунікація, спілкування, комунікативність: категоріальний аналіз », Вісник ВПІ, вип. 2, с. 5-8, листоп. 2010.

3. Ярошенко Т.О. 2006. «Наукові комунікації XXI століття: електронні ресурси для науки та освіти України». Наукові праці 2006. Т. 52. Вип. 39:, с. 148-154.

МИХАЙЛО ПРЕДКО,
*аспірант кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту
публічного управління та державної служби Київського національного
університету імені Тараса Шевченка*

MYKHAILO PREDKO,
*Ph.D student, Department of Parliamentarism, Educational and Scientific Institute
of Public Administration and Civil Service, Taras Shevchenko National University
of Kyiv (Kyiv, Ukraine)*
<https://orcid.org/0000-0002-7031-1889>

*Науковий керівник: Володимир Крейденко, к.н.держ.упр., доцент кафедри
парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та
державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

РОЛЬ ПОЛІТИКО-УПРАВЛІНСЬКОЇ ЕЛІТИ У ВИРОБЛЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ

THE ROLE OF THE POLITICAL ELITE IN DEVELOPING THE NATIONAL ANTI-CORRUPTION STRATEGY

Attention is drawn to the expediency of forming a political elite (the entire set of individuals and their communities included in the sphere of government) and its influence on the development of a national anti-corruption strategy. It is noted that already in the first years of independence, Ukraine, having fallen into a state of crisis, accumulated a significant part of the negatives, including those associated with the political elite, which, having integrated into the power structures, exchanged its own intellectual and professional potential for comfortable conditions of life, all sorts of privileges and turned into corrupt officials. Approaches to solving modern problems of the formation of the political elite and the algorithm of its activity, which is supported by civil society and acts as an alternative to corrupt practices, are proposed. Arguments are presented in favour of using the personal and professional qualities of the political elite in the development, coordination, and implementation of an anti-corruption strategy, taking into account progressive foreign experience. It is shown that the professional and personal qualities of the political elite are a component, firstly, of its anti-corruption culture, and secondly, an essential factor in the state's national security, the establishment of its democratic principles.

Keywords: political culture, anti-corruption strategy, priorities of the political elite.

Одним із чинників ефективності та практичної дієвості національної антикорупційної стратегії є інституції політичної влади і державного управління, які визначають її механізми та напрямки. Саме тому моральна та професійна складова цих інституцій, їх політико-управлінська еліта визначає праксеологічні та перспективні можливості політичного керівництва та державного управління країною. Ефективність заходів, спрямованих на протидію корупції, безпосередньо залежить від діагностики корупції як соціального явища, від тих механізмів, завдяки яким уможливорюється її мінімізація та ті ризики, що вона спричиняє. У зв'язку з цим є важливим не лише дослідити змістовне наповнення антикорупційної політики в Україні, а й діагностувати, наскільки запропоновані державою механізми протидії корупції досягають кінцевих результатів.

Сучасне публічне управління вирізняється складністю та багатовимірністю, що значно впливає на розбудову державного будівництва, яка часто-густо характеризується конфліктогенністю, що спричинена значними інституційними деформаціями у сфері здійснення публічної влади. Одним із таких чинників є корупція, сутність та причини якої необхідно досліджувати не лише на практичному, а й на теоретико-методологічному рівні, виявляючи ті чинники, що спроможні мінімізувати дане явище. У цьому разі мова йдеться про вплив політико-управлінської еліти на здійснення національної антикорупційної політики, оскільки корупція виступає однією з основних форм «функціональних» або «професійних» форм деструктивної діяльності державних та муніципальних службовців.

У сучасних умовах повномасштабної війни Росії проти України політико-управлінська еліта має відповідати новим викликам, які стоять перед нею. Вона потребує висококваліфікованих фахівців у законодавчій та виконавчій владі, від яких залежить майбутнє України. Саме якісні показники соціологічних досліджень щодо політичних преференцій громадян – ось єдиний орієнтир і мотив діяльності владної еліти. Останнє дослідження, що було проведене Центром Разумкова з 22 вересня по 1 жовтня 2022 року засвідчило «зростання довіри до державних установ пов'язано із зростанням довіри до системи державної влади загалом. Якщо у 2020 році довіряли державним установам 35% громадян, то зараз - 55%. Порівняно з 2020 роком в Україні зріс рівень довіри до уряду (з 19% до 51,5%), хоча великою залишається частка тих, хто йому не довіряє (48%)... Порівняно з 2020 роком істотно зріс рівень довіри до Верховної ради (частка тих, хто їй довіряє, зросла з 18% до 40%)»[1].

Рівень антикорупційної політико-управлінської культури еліти залежить від таких її особистісних якостей, зокрема, по-перше, професійних компетентностей та стратегічного мислення; по-друге, тих цінностей, які є підґрунтям її світорозуміння; по-третє, вміння бути толерантним, цінувати свободу та гідність особистості; по-четверте, бути доброчесним та відповідальним; по-п'яте, розуміння важливості впровадження антикорупційних моделей, які відповідають демократичним, міжнародним стандартам; по-шосте, здатність до аналітичного мислення, до осмислення потенційних антикорупційних стратегічних ризиків.

До чинників, що сприяють ефективності реалізації антикорупційної діяльності в сучасних державах, належать: імплементація антикорупційних норм міжнародного права в національне законодавство; антикорупційний інституціоналізм; системність стратегії, яка закладена у програмі; особистісні якості суб'єктів її реалізації; ефективність взаємодії органів влади з інститутами громадянського суспільства.

Роль політико-управлінської еліти у виробленні національної антикорупційної стратегії, її креативності, реалістичності, масштабності, системності, гнучкості проявляється в таких «зрізах»:

Усвідомлення відповідальності та послідовності у встановленні пріоритетів, коли мова йдеться про відповідь на питання: «Чого ми хочемо досягти в даній стратегії та в який спосіб?».

Орієнтація на інновації в публічному управлінні, гнучкість та толерантність при вирішенні стратегічних антикорупційних проблем.

Формування власної пристосованості, адаптивності – адже за часів хаосу, нестабільності безперечно знадобиться емоційна стійкість, здатність пережити всі ці зміни.

Координація стратегічних і поточних, функціональних, аналітично-планових і виконавських напрямків діяльності в реалізації програми.

Аналітична здатність до усвідомлення можливостей та масштабів суперечностей, вміння «втримувати» їх напругу та використовувати для ефективних антикорупційних стратегій.

Орієнтація на певний алгоритм у процесі вироблення антикорупційної стратегії «пріоритети-механізми-результати».

Формування власної відповідальності, усвідомлення можливих ризиків у результативній антикорупційній діяльності. Безперечно, потрібна співпраця з авторитетними стейкхолдерами, яким довіряють.

Самокритичність та аналіз повинні здійснюватися задля прийняття кращих рішень, задля вироблення ефективних альтернативних моделей на противагу існуючим корупційним практикам.

Аналітика повинна бути спрямована на краще розуміння, яке виступає запорукою вдалих, результативних рішень. В цьому сенсі її інструментальний характер повинен перетворитися на звичку – звичку, що визначає високу якість напрацьованих рішень та чітке усвідомлення механізмів їх реалізації.

Список використаних джерел

1. Кому українці найбільше довіряють під час війни: дані опитування
URL: <https://kontrakty.ua/article/206479>

ІГОР РЕЙТЕРОВИЧ,

*кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри парламентаризму
Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

IHOR REITEROVYCH,

*PhD in Political Science, Associate Professor of the Department of Parliamentarism
of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service
of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0001-7852-1373>*

ГІДНІСТЬ ЯК КЛЮЧОВА ЦІННІСТЬ ПРЕДСТАВНИЦЬКОЇ ДЕМОКРАТІЇ

DIGNITY AS A KEY VALUE OF REPRESENTATIVE DEMOCRACY

The article shows that the key principles of representative governance remain unchanged today. To a large extent, this is due to the fact that the values of representative democracy, the key of which is dignity, are unchanged. For Ukraine, this issue is extremely relevant, since the formation and development of not only our democracy, but also Independence is directly related to the issues of protecting the dignity (and freedom) of Ukrainians.

In addition, it is impossible to build a true democracy if the citizens of the country do not feel worthy – in different senses of the word and at different levels. That is why authoritarian states a priori are not democratic, because self-respect and awareness of their social value by citizens there are actually absent, primarily in matters of interaction with the state. In such countries, the subject type of political culture dominates, which is characterized by passive political behavior and orientation to the dominant values in a given society with weak or complete absence of participation in the political process.

The situation in Ukraine is diametrically opposite, since the Constitution of Ukraine directly states that the inalienable right of every person to life is inextricably linked with his right to human dignity.

Keywords: representative democracy, dignity, freedom, values, principles.

Суперечки довкола представницької демократії не вщухають впродовж, щонайменше, останніх трьох століть. Прихильники представницького правління зазначають, що, незважаючи на певні недоліки, кращої форми політичного представництва людство наразі не вигадало. У свою чергу, критики представницької демократії акцентують увагу на тому, що сучасне демократичне правління вийшло з політичної системи, яку її засновники вважали протилежністю демократії. Однак навіть затяті критики визнають один простий факт: на сьогодні реальної альтернативи представницькій демократії не існує (тоталітарні або авторитарні режими не рахуються, бо це зовсім не про демократію та представництво як таке).

Сучасні вітчизняні дослідники під представницькою демократією розуміють «специфічну форму народовладдя, за якої право приймати рішення громада реалізує через обраних нею представників, які повинні відстоювати інтереси тих, хто їх обрав» [3, с. 31].

У свою чергу представницьке правління – це «здійснення державної влади або місцевого самоврядування шляхом делегування громадянами своїх повноважень їхнім представникам (депутатам), які обираються до представницьких органів. Суб'єктами представницького правління в більшості країн світу є органи законодавчої влади: парламенти, законодавчі збори суб'єктів федерацій (штатів, земель), інші законодавчі органи, а також представницькі органи місцевого і регіонального самоврядування (ради, комуни тощо)» [2, с. 537].

Зазначимо, що ключові принципи представницького правління (ті, хто управляє, призначаються за допомогою регулярних виборів; процес прийняття рішень владою зберігає певну незалежність від побажань електорату; ті, ким управляють, можуть висловлювати свої думки та політичні уподобання незалежно від тих, хто управляє; публічні рішення проходять обов'язкове випробування дебатами) – в цілому залишають незмінними. Значною мірою це пов'язано з тим, що незмінними є цінності представницької демократії, ключовою з яких є гідність.

Для України зазначене питання – надзвичайно актуальне, оскільки становлення та розвиток не лише нашої демократії, але й Незалежності прямо пов'язані з питаннями захисту

гідності (та свободи) українців. Сьогодні ми відстоюємо це право на полі бою – у війні з російським агресором – та обов’язково переможемо.

Крім того, неможливо побудувати справжню демократію, якщо громадяни країни не відчують себе гідними – у різних смислах цього слова (не лише як сукупності моральних, світоглядних, професійних якостей **людини**, які дають їй підстави для самоповаги та для усвідомлення своєї суспільної цінності) та на різних рівнях. Саме тому авторитарні держави апріорі не є демократичними, адже самоповага та усвідомлення своєї суспільної цінності громадянами там фактично відсутні, передусім – у питаннях взаємодії з державою. У таких країнах домінує підданський тип політичної культури, якому властива пасивна політична поведінка та орієнтація на пануючі в даному суспільстві цінності при слабкій або повній відсутності участі в політичному процесі.

Ситуація в Україні – діаметрально протилежна. Так, у рішенні Великої палати Конституційного Суду України прямо зазначається, що «невід’ємне право кожної людини на життя нерозривно поєднано з її правом на людську гідність. Як основні права людини вони зумовлюють можливість реалізації всіх інших прав і свобод людини і громадянина і не можуть бути ні обмежені, ні скасовані» [1].

При цьому Конституційний Суд України окремо наголосив, що людську гідність необхідно трактувати як право, гарантоване статтею 28 Конституції України, і як конституційну цінність, яка наповнює сенсом людське буття, є фундаментом для усіх інших конституційних прав, мірилом визначення їх сутності та критерієм допустимості можливих обмежень таких прав. Більше того, наведене опосередковано підтверджується унікальним значенням людської гідності в Конституції України, за якою, зокрема, людина її життя і здоров’я, честь і гідність визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю (частина перша статті 3); усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах (стаття 21); кожен зобов’язаний неухильно дотримуватися Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей (частина перша статті 68) [1].

Таким чином, гідність – це основа нашої демократії, цінність, без якої складно уявити не лише українське суспільство, але й вітчизняну політику в цілому. Остання змушена реагувати на запити суспільства (не завжди вчасно, наслідком чого стали Помаранчева революція та Революція гідності) та враховувати позицію громадян при визначенні основних векторів розвитку держави, а також гарантувати ефективну реалізацію права на повагу до людської гідності та свободи.

Список використаних джерел

1. Конституційний Суд України. URL: <https://ccu.gov.ua/storinka-knygy/424-pravo-na-povagu-do-gidnosti>
2. Політологічний енциклопедичний словник / упорядник В. П. Горбатенко; за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. – 2-е вид., доп. і перероб. Київ: Генеза, 2004. 736 с.
3. Представницька влада у державотворчому процесі України : монографія / за ред. В. А. Гошовської. Київ : НАДУ, 2018. 384 с.

ЮЛІЯ СИМУНІНА,

*студентка ОП «Парламентаризм та парламентська діяльність»
Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

YULIIA SYMUNINA,

*student of the education program «Parliamentarism and parliamentary activity» of
the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of
Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0002-5487-6695>*

*Науковий керівник: Лідія Даниленко, д.пед.н., професорка, професорка кафедри
парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та
державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

КОНСЕНСУС ЯК МОТИВАЦІЙНО-ЦІННІСНИЙ ОРІЄНТИР ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ

CONSENSUS AS A MOTIVATIONAL AND VALUE ORIENTATION OF POST-WAR RESTORATION OF UKRAINE

The importance of consensus as a starting point in the post-war reconstruction of Ukraine is discussed. Moral and value orientations are examined through the prism of the primary need for consensus.

Consensus is needed both socially and politically. The population is maximally united after the events of February 24, 2022. And it is now, in a maximally united society, that there is a chance for a qualitative change in the state, for the establishment of a society based on the rule of law.

The scholarly view of the term political consensus is also highlighted and

The individual characteristics of political consensus in the context of external threats to the state are highlighted.

state. An example of public and legislature consensus building in security matters is given.

The author substantiates that consensus building is also a necessity and the primary time when planning the strategy of national reconstruction.

Keywords: consensus, public consensus, political consensus, moral and value orientations.

Чи не єдине правило, що працює в усі часи: «Ніщо не вічно». Зараз на території нашої країни йдуть військові дії і питання обороноздатності є головними і надважливими. Але, безсумнівно, у найближчій перспективі, на перший план вийде питання відновлення України та зміцнення її національного, економічного, соціального, культурного становища, а не тільки військового.

Визначення мотиваційно-ціннісних орієнтирів, на які можливо спиратись і які сприятимуть процесу повоєнної відбудови – важлива, складна та актуальна задача сьогодення. А питання моралі та цінності – одні з найдискусійніших у філософії. Визначення морально-ціннісних орієнтирів також не може відбуватись без дискусії. Звичайно, що є певні питання, які не виглядають дискусійним. Наприклад – безпека. Всі ми прагнемо жити в безпечному світі, а зараз – тим більш. Розуміємо, що питання безпеки нашої країни слід починати з гарантій безпеки держави. Гарантії, які матимуть чіткі форми, строки, обов'язки та права. Але хто має визначати форму та зміст?

На нашу думку відповідь міститься в нашій Конституції. Єдиним джерелом влади в Україні є народ. І народ має виступити спільним фронтом під час відбудови України. Зі спільною метою, цілями, відповідями.

Зважаю на викладене, на нашу думку, консенсус – є одним із головних мотиваційно-ціннісних орієнтиром у повоєнній відбудові України.

Консенсус (від лат. consensus – згода, однастайність), можна визначити як взаємну згоду людей та спільність почуттів і думок. Це коротке, за кількістю символів, визначення стримує в собі величезний сенс.

Після 24 лютого 2022 року в Україні не залишилось людей, які можуть вважати себе відстороненими від держави та країни. Ми всі знаходимось в умовах, коли тільки спільні зусилля можуть сприяти досягненню національних цілей. У тому числі – відбудові країни.

Вже зараз, фахівці відзначають необхідність консенсусу в різних сферах життя. Так, Андрій Яцентюк, засновник бюро архітектурних рішень Design Hub International, зазначає важливість суспільного консенсусу. Він пише, що суспільний консенсус необхідний і з погляду економічної доцільності і прозорості. Якщо місто або місцеву громаду щось категорично не влаштовує, то в проєкті немає шансів.

Так, ми не маємо втручатися в дії Генштабу та ВСУ з диванною аналітикою, але мати не просто можливість висловитися, а вирішальний голос щодо стратегії відбудови – так, обов’язково. Це наш історичний шанс на громадянське суспільство, який можна й потрібно реалізувати також і в площині відбудови. Потенціал і вікно можливостей на це в нас є [1].

Важливу роль відіграватиме і «політичний консенсус», який в вузькому сенсі інтерпретується науковцями, як певна систему дій для прийняття рішень політичного характеру переважно більшістю при кореляції відсутністю заперечень інших учасників процесу обговорення. Не можна не погодитись із думкою відомого німецького теоретика М. Хеттіха: «політичний консенсус - це суспільне визнання способів та методів політичного управління та інтеграції. Чим вищим є рівень згоди, тим стабільнішою є політична система. Таким чином, за допомогою політичного консенсусу здійснюється реальна, фактична легітимація політичного панування» [2].

Досягнення політичного консенсусу в державних органах влади взагалі, і представницьких органах влади в окремоті, спрямованого на швидке ухвалення та реалізацію задач, окреслених суспільним консенсусом – запорука ефективності, надійності. І є обов’язковою умовою для відбудови України. Жодні зміни та процеси, що не будуть підтримані більшістю населенням – приречені на провал.

Зважаючи на викладене, можна зробити висновок, що консолідація та досягнення консенсусу на тлі питання існування самої державності набуло особливої актуальності, а превалювання загальносуспільного інтересу над особистим, доводить визрівання української нації.

При цьому питання консенсусу потрібно розглядати і більш варіативно.

Повернемося до прикладу з безпекою. У суспільства є запит на безпечну домівку. Наявність бомбосховища є беззаперечною вимогою сьогодення. Консенсус в цьому питанні влади з суспільством призводить до законодавчих змін, Верховна рада приймає Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення вимог цивільного захисту під час планування та забудови територій», яким передбачено удосконалення як систему цивільного захисту населення, так і нормативного регулювання.

В цьому випадку ми бачимо консенсус політичний, так як законопроект було підтримано одностайно, суспільний – вимога населення отримати безпечне середовище і призвело до появи законопроекту, і в консенсусі парламентаріїв та громадян.

Консенсус є важливим морально-ціннісним орієнтиром в відбудові повоєнної України як стартовий етап процесу. Ми маємо розуміти ціну, яку було віддано за майбутнє країни. Витрачаючи сили та ресурси на досягнення не узгоджених суспільством цілей неможливо говорити про можливість стратегічно-дійсної відбудови України, а не реагуючи на запит суспільства, влада відривається від свого народу і втрачає легітимність.

Так як тема присвячена відбудові, наприкінці наведемо «будівельну» алегорію. Будівництво без узгодженої проєктної документації не можливо. Консенсус між бажанням замовника будівництва, досвідом проєктувальника, та майстерністю будівельника – стає запорукою якісного будівництва.

Відбудова нашої країни має починатись з одностайності, з спільності почуттів і думок, з консенсусу.

Список використаних джерел

1. Країна мрії: чому вже час розпочати відбудову України попри війну. *mind.ua* – Непрухомість. URL: <https://mind.ua/openmind/20245420-krayina-mriyi-chomu-vzhe-chas-rozpochati-vidbudovu-ukrayini-popri-vijnu>
2. Hattich M. Grundbegriffe der Politikwissenschaft. Darmstadt, 1980. 80 p.
3. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення вимог цивільного захисту під час планування та забудови територій» 29 липня 2022 року № 2486-IX. *Zakon.rada.gov.ua - laws*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2486-20#Text>

АНАСТАСІЯ СІВРУК,*магістрантка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка***ANASTASIIA SIVRUK,***graduate student of the Department of parliamentarism, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv*
<https://orcid.org/0000-0003-2651-1375>*Науковий керівник: Ірина Дудко, д.політ.н., професорка, професорка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ПОЛІТИКО-УПРАВЛІНСЬКА ЕЛІТА ЯК ГАРАНТ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА НА ЗАХИСТ ГІДНОСТІ ТА СВОБОДИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ УКРАЇНИ

**THE POLITICAL AND ADMINISTRATIVE ELITE AS A GUARANTEE OF THE
IMPLEMENTATION OF THE CONSTITUTIONAL RIGHT TO PROTECT THE DIGNITY
AND FREEDOM OF HUMANS AND CITIZEN IN THE MODERN REALITIES OF
UKRAINE**

The relevance of the research theoretical studies on issues of providing the implementation of the constitutional rights of citizens by the political and managerial elite in modern society is caused to the necessity to determine definite mechanisms which in the conditions of martial law would contribute to the observance of the rights and freedoms of Ukrainians, taking into account the restrictions specified in the Law of Ukraine "On Martial Law".

The research aims to identify legal mechanisms, which should be operated by the political and managerial elite of our country, to ensure compliance with constitutional guarantees.

The current work has been analyzed due to the current regulatory framework on the protection of human and citizen rights and freedoms.

It was determined that in wartime conditions, the political-management elite should focus their attention on a high-quality law-making process in order to respond appropriately to rapid changes in the state.

Monitoring of law-making activity allowed to single out the following key areas: defense capability, economic block, social block, and the system of punishment for war crimes.

And as a result, it was singled out the key guarantees of the protection of human and citizen rights and freedoms enshrined in international legal acts, which act as real means of their implementation and protection.

Keywords: political and managerial elite, guarantees of the protection of human and citizen rights and freedoms, constitutional rights.

Права людини являють собою досить складне та багатоаспектне суспільне явище, і тому їх значення для сучасного суспільства важко переоцінити, оскільки вони наявні у всіх сферах життєдіяльності людини. Саме стан справ у сфері прав людини, їх практичної реалізації є тим критерієм, за яким оцінюється рівень демократичного розвитку будь-якої держави і суспільства в цілому [4, с. 134].

Конституція України розрізняє два поняття «права людини» і «права громадянина». У першому випадку йдеться про права, пов'язані з самою людською істотою, її існуванням та розвитком. Людина (як суб'єкт прав і свобод) у цьому розумінні виступає переважно як фізична особа. До цього виду прав належать: право на життя (ст. 27); право на повагу до гідності людини (ст. 28); право на свободу та особисту недоторканність (ст. 29); право на недоторканність житла (ст. 30); право на невтручання в особисте та сімейне життя (ст. 32) тощо [1].

Щодо прав громадянина, то вони пов'язані з сферою відносин людини з суспільством, державою, їх інституціями. Основу цього виду прав становить належність людини до держави, громадянином якої вона є. Прикладом прав громадянина, встановлених у Конституції України, є право громадян нашої держави на свободу об'єднання у політичні партії та громадські орга-

нізації (ст. 36), право брати участь в управлінні державними справами (ст. 38), право на участь у проведенні мітингів, походів, демонстрацій (ст. 39), право на соціальний захист (ст. 46) тощо [1].

Діяльність органів державної влади у сфері забезпечення прав людини та громадянина конкретизується у чинному законодавстві та закріплюється на конституційному рівні. Основою цієї системи є положення ст. 3 Конституції України, згідно з яким людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека є найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини визначають зміст і спрямованість діяльності держави.

Нині жоден орган державної влади в системі адміністративно-управлінських механізмів не може забезпечити належні умови і засоби реалізації прав і свобод людини без дієвого законодавства у правозахисній сфері та поза співпрацею з іншими органами державної влади, інститутами громадянського суспільства, органами місцевого самоврядування.

Таким чином, на рівні вищих органів державної влади в Україні гарантії прав і свобод людини представлені правовим трикутником «глава держави – парламент – суди». Представниками даної владної верхівки, опозиції, громадських організацій, та ін. – є так звана політико-управлінська еліта, яка і виступає гарантом реалізації конституційного права на захист гідності та свободи людини і громадянина.

Умовно політико-управлінську еліту можна також визначити, як особливу групу людей наділену рядом привілеїв, особливими психологічними, професійними і політичними якостями, яка бере участь у розробці і здійсненні рішень у сфері державної влади.

Імплементуючи в національне законодавство норми міжнародного права, Верховна Рада, як єдиний законодавчий орган державної влади представлений членами політико-управлінської еліти, не лише визнає та впроваджує в Україні міжнародні стандарти в сфері закріплення та захисту права людини на повагу до її гідності, але й вдосконалює діючий в Україні механізм реалізації цього права.

Пріоритетною функцією Верховної Ради України є законодавча. Слід зазначити, що будь-який закон, прийнятий ВРУ, сприяє захисту прав, свобод та обов'язків людини і громадянина шляхом мінімізування прогалин законодавства в діяльності органа державної влади та інших можливих суб'єктів правовідносин.

Проте права людини, незважаючи на їх безумовну вищу цінність у правовій демократичній державі, не можуть бути зведені до ідеалу і бути завжди недоторканими, адже в сучасних умовах розвитку будь-якої держави практична діяльність осіб і органів влади під час режиму воєнного стану, фактично нездійсненна без обмеження конституційних прав людини.

У період воєнного стану в указі Президента України про введення воєнного стану зазначається вичерпний перелік конституційних прав і свобод людини і громадянина, які тимчасово обмежуються у зв'язку з введенням воєнного стану із зазначенням строку дії цих обмежень, а також тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [2].

Закон України «Про правовий режим воєнного стану» передбачає цілу низку заходів щодо забезпечення цього адміністративно-правового режиму, серед яких є перелік обмежень прав і свобод людини і громадянина, зокрема:

- запроваджувати трудову повинність для працездатних осіб, не залучених до роботи в оборонній сфері та сфері забезпечення життєдіяльності населення;
- примусово відчужувати майно, що перебуває у приватній або комунальній власності, майно державних підприємств та господарських об'єднань для потреб держави;
- запроваджувати комендантську годину, а також встановлювати спеціальний режим світломаскування;
- встановлювати особливий режим в'їзду і виїзду, обмежувати свободу пересування громадян, а також рух транспортних засобів;
- перевіряти документи у осіб, а в разі потреби проводити огляд речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян;
- забороняти проведення мирних зборів, мітингів, походів і демонстрацій, інших масових заходів;

– порушувати питання про заборону діяльності політичних партій, громадських об'єднань, спрямованих на ліквідацію незалежності, зміну конституційного ладу чи порушення суверенітету і територіальної цілісності;

– встановлювати заборону або обмеження на вибір місця перебування чи місця проживання осіб на території, на якій діє воєнний стан;

– забороняти громадянам, які перебувають на військовому або спеціальному обліку у Міністерстві оборони України, Службі безпеки України, змінювати місце проживання без дозволу військового комісара, тощо [3].

На сьогодні в Україні працює одностайна система дієвих гарантій цих прав, де, навіть за умови їх обмеження, процес роботи системи є обґрунтованим та законним. Саме тому в основних міжнародних актах з прав людини закріплено відповідні гарантії, у тому числі і право кожної людини на свободу і особисту недоторканність.

Гарантії реалізації конституційних прав та свобод людини і громадянина являють собою умови та засоби, принципи та норми, які забезпечують здійснення, охорону і захист зазначених прав та виступають порукою виконання державою та іншими суб'єктами правовідносин обов'язків, які на них покладені, з метою реалізації конституційних прав та свобод людини і громадянина.

До загальносоціальних гарантій відносять: ідеологічні, політичні, економічні, власне соціальні та організаційні.

Практична ж реалізація конституційних прав і свобод забезпечується лише двома категоріями гарантій:

– загальні гарантії, які охоплюють усю сукупність об'єктивних і суб'єктивних факторів, спрямованих на практичне здійснення прав і свобод громадян та на захист прав від порушень.

– спеціальні (юридичні) гарантії – правові засоби, за допомогою яких реалізуються, захищаються права і свободи громадян, усуваються порушення прав і свобод та відтворюються порушені права.

Отже ті чи інші загальні та спеціальні гарантії є пріоритетними у сфері реалізації конституційного права на захист гідності та свободи людини і громадянина котрі забезпечуються органами влади та представниками політико-управлінської еліти в сучасних реаліях українського життя.

Список використаних джерел

1. Конституція України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – с. 141. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

2. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>

3. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

4. Сучасний конституціоналізм: проблеми теорії та практики: матеріали наукового семінару (25 червня 2021 р.) / упор. М.Т. Гаврильців. Львів: ЛьвДУВС, 2021. С. 134-136.

МИКОЛА СІНЬКОВСЬКИЙ,
*магістр кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту
 публічного управління та державної служби Київського національного
 університету імені Тараса Шевченка*

MYKOLA SINKOVSKYI,
*master of the Department of Parliamentarism of the ESI of Public Administration and
 Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv*

*Науковий керівник: Надія Максименцева, доктор історичних наук, доцентка кафедри парламентаризму
 Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби
 Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ВИКЛИКИ ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ У ПОВОЄННІЙ ВІДБУДОВІ НАРОДОВЛАДДЯ

CHALLENGES OF PARLIAMENTARISM IN THE POST-WAR RESTORATION OF DEMOCRACY

This paper analyzes the factors that negatively affect the representativeness of representative democracy in Ukraine. Based on the results of the study, a new model of the public administration system is proposed, based on public electronic participatory democracy. It also stipulates that: public administration should be based on the interaction of four branches of power - legislative, executive, law enforcement and judicial; representation of the people in government should be professional and independent of financial and industrial groups and political parties; citizens should be able to vote both secretly and publicly.

Keywords: Revolutions of dignity, public electronic democracy, parliamentarism.

Під час Революції гідності та боротьби проти російської агресії український народ вкотре довів, що він є єдиним джерелом влади у своїй країні. Однак, сам факт того, що інтереси демократії не вперше відстоюються революційним шляхом, вказує на те, що архітектура системи публічного управління в Україні має бути іншою.

Досвід вітчизняного парламентаризму говорить про те, що більшість депутатів у кожному скликанні Верховної Ради України завжди були пов'язані з відповідними фінансово-промисловими групами [1, с.1]. Це дає відповідь на питання, чому владний менеджмент готовий отримувати занижку заробітну плату. Деолігархізація органів влади очистила їх суто формально, а фактично - перевела олігархів на дистанційний вплив [2, с.1]. На момент формування коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді України завжди існує відповідна залежність народних депутатів перед їх провідниками до парламенту, а отже функція репрезентативності представництва втрачається. Принципи об'єднання депутатських фракцій у коаліцію та розподіл квот на управління сегментами виконавчої влади сприяють утворенню вертикально-інтегрованих злочинних угруповань по розподілу бюджетних коштів та формуванню сприятливих умов для відповідних фінансово-промислових груп.

У пошуках першоджерел, з яких починається залежність публічної влади від олігархату важливо звернути увагу на те, що основними провідниками народного представництва завжди були політичні партії, які брали участь у виборах. Реалізація виборчого права щодо певних кандидатів у народні депутати напряму залежить від успішності просування їх виборчих кампаній. На ряду з партійним брендом, особистими якостями кандидата та привабливістю його публічних зобов'язань, основним чинником успіху виборчих кампаній завжди є їх фінансове забезпечення.

На думку австро-американського політолога Йозефа Шумпетера рішення виборців обмежене представленими на політичному «ринку» партіями, могутність яких неминуче пов'язана з грошима. Вказуючи на схожість між технологіями реклами товару і політичної агітації, він підкреслив здатність рекламних технологій штучно нав'язувати пересічному виборцю потрібну тій чи іншій партії фігуру або ідею [3].

Отже, політичні партії мають перестати бути партнерами олігархату та зайняти інше місце у сучасній публічній політиці - сприяти політичній грамотності населення, розвитку

політичної свідомості та культури у суспільстві, виконувати функції інкубатора професійних менеджерів публічного адміністрування.

Іншим важливим фактором забезпечення представницького народовладдя є достовірність підрахунків виборчих голосів. Усталений порядок таємного голосування, з одного боку – унеможливорює пересічному виборцю переконатися, куди саме зараховано його голос, а з іншого – надає можливість політичним партіям домовлятися між собою та впливати на процес підрахунку голосів через своїх спостерігачів на виборчих дільницях. Враховуючи, що більшість виборців персонально не знайома з кандидатами ні у народні депутати, а ні у Президенти України, то таємниця голосування як інструмент безпеки волевиявлення громадян виглядає досить сумнівним. Публічність та прозорість є інструментом захисту волевиявлення.

І нарешті, третім важливим фактором якісного представництва інтересів народу в органах влади є забезпечення невідворотності покарання державних менеджерів, але водночас - за наявності їх матеріальної мотивації. Цей фактор наштовхує на рішення, що правоохоронна гілка влади має бути виділеною у окрему, незалежну від інших гілок, її ключові посади мають бути виборними і мати механізми відзиву та імпідменту.

Сучасні технології та вектор цифрової трансформації держави створює сприятливі умови для впровадження захищених національних інтернет-мереж (накшталт, Facebook) з публічного управління, які будуть інтегровані з веб-порталом «Дія» та надаватимуть можливості вчиняти юридично значимі дії (*система публічної електронної партисипаторної демократії*). Така система може бути використана для інкубації, селекції та просування кандидатів до органів влади. І, якщо вона буде єдиним інструментом публічного онлайн-виборчого процесу, це знизить ризики його капіталізації до мінімуму та надасть публічні можливості контролю результатів голосування. Поряд з цим, кожен громадянин через мобільний додаток «Дія» матиме можливість альтернативно скористатися таємним голосуванням.

Концепт структури системи публічної електронної демократії:

Двопалатний Парламент:

Верхня палата – візіонери (50 -75 чоловік) - обираються за пропорціональним територіальним принципом. Вони мають затверджувати рішення Нижньої палати та формувати порядок денний роботи парламенту на основі пропозицій Уряду, Нижньої палати і народних петицій.

Нижня палата – професіонали (100 - 150 чоловік) - обираються із професійного кадрового резерву (1500 чоловік) шляхом рейтингування до кадрового резерву Нижньої палати (300 - 400 чоловік). Остаточний відбір здійснює Верхня палата за галузевими потребами.

Голова Уряду – обирається із членів Верхньої палати - проводить попередній відбір членів Уряду із членів Нижньої палати та вносить пропозиції на затвердження Верхній палаті.

Кадрові резерви мають бути сформовані завчасно шляхом публічного голосування. Кандидати матимуть можливість у режимі реального часу спілкуватися з виборцями аби підтримувати у такий спосіб свої рейтинги. За результатами рейтингів кандидати отримуватимуть мандати парламентарів, кожен з яких може бути заміщений іншим кандидатом з кадрового резерву з вищим рейтингом.

Список використаних джерел

1. М. І. Мельник. Олігархія // Енциклопедія Сучасної України [електронна версія] / ред.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2022. Т. 24. URL: <https://esu.com.ua/article-76415> (дата звернення: 17.11.2022).

2. Закон України «Про запобігання загрозам національній безпеці, пов'язаним із надмірним впливом осіб, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархів)». Відомості ВРУ, 2021, № 51, ст.421. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1780-20#Text> (дата звернення: 15.11.2022).

3. Партійна демократія. Вікіпедія. 2021. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Партійна_демократія (дата звернення: 18.11.2022).

ОЛЬГА СКОБЕЛЬСЬКА,*аспірантка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка***OLGA SKOBELSKA,***postgraduate student of the Department of Parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0001-7263-6655>**Науковий керівник: Надія Максименцева, д.юрид.н., доцентка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА ОЦІНКА РЕФЕРЕНДУМУ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ

INTERNATIONALLY LEGAL ASSESSMENT OF THE REFERENDUM ON THE TEMPORARILY OCCUPIED TERRITORIES

This article describes the rules of conduct during the referendums and how they weren't followed during the pseudo referendums that took place in temporarily occupied territories set by Russian government. It also tells us about the rules of the first traditional referendums in Ukraine according to the Constitution of Ukraine. This article also deals with the principle of free elections, confidentiality of the voters and their equality. Special attention is given to the main features of the conduct and the legal norms that adjust the referendums in Ukraine according to the requirements of the international law. This article also analyses why the pseudo referendums on the temporarily occupied territories were illegitimate.

Keywords: referendum, democracy, free elections, pseudo referendum, legitimisation of the referendum results.

У сучасному світі референдуми, як одна з небагатьох форм прямої демократії, є важливим інструментом ухвалення рішень.

Важливою передумовою імплементації референдумів у національне право України стали давні традиції народовладдя на терені України у формі вічової демократії, козацьких рад та діяльності Центральної Ради [1].

Конституцією України, у статті 73, встановлено, що питання про зміну території України вирішуються виключно всеукраїнським референдумом, який відповідно до статті 72 проголошується за народною ініціативою на вимогу не менш як трьох мільйонів громадян України, які мають право голосу, за умови, що підписи щодо призначення референдуму зібрано не менш як у двох третинах областей і не менш як по сто тисяч підписів у кожній області та призначається Верховною Радою України або Президентом України відповідно до їхніх повноважень, встановлених цією Конституцією [2].

Відповідно до статті 1 Закону України «Про всеукраїнський референдум» всеукраїнський референдум є формою безпосередньої демократії в Україні, способом здійснення влади безпосередньо Українським народом, що полягає у прийнятті (затвердженні) громадянами України рішень шляхом голосування у випадках і порядку, встановлених Конституцією України та цим Законом [3].

Принцип вільного вибору передусім закріплено у статті 3 Першого Протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [4] та у статті 25 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права [5].

При визначенні міжнародних підходів у проведенні референдумів слід звернутися до Кодексу належної практики проведення референдумів [6], розробленого у 2007 році Венеційською комісією, який містить міжнародні стандарти та визнану державами практику проведення референдумів.

Відповідно до Кодексу обов'язково має бути прийнятий закон, яким би визначалася процедура голосування під час референдуму, а також обов'язкова присутність національних та міжнародних спостерігачів.

Отже, можемо визначити основні вимоги до проведення референдумів відповідно до вимог норм міжнародного права, а саме:

- а) обов'язкове дотримання процесуальних норм при проведенні референдуму;
- б) визнання результатів референдуму суб'єктами міжнародного права;
- в) дотримання принципу вільних виборів;
- г) рівність можливостей для усіх учасників референдуму;
- д) наявність закону, який регулює порядок проведення референдуму;
- е) обов'язкова присутність під час проведення референдуму національних та міжнародних спостерігачів.

Отже, виключно за умови дотримання всіх вищезазначених вимог можна говорити про законність проведення референдуму та легітимність його результатів, які визнаються як в середині держави так і суб'єктами міжнародного права.

Аналізуючи проведення псевдо референдумів у Криму, **на тимчасово окупованих частинах Луганської, Донецької, Херсонської та Запорізької областей України** можна стверджувати, що вони відбулися з порушенням принципу вільних виборів.

Проводячи на тимчасово окупованих територіях псевдо референдуми Російська Федерація порушує не лише Конституцію України, але і статтю 43 Гаазької конвенції про закони та звичаї війни на суходолі 1907 року, яка затверджує, що держава-окупант має максимально дотримуватися національних законів окупованої держави, статтю 47 Женевської конвенції щодо непорушності прав населення окупованих територій, Статуту ООН щодо принципу непорушності кордонів та суверенітету держав.

Окупаційні адміністрації ініціювавши псевдо референдуми без згоди місцевого населення, порушили базове право на вибір та участь в управлінні своєю державою, що суперечить статті 21 Загальної декларації прав людини.

Аналізуючи норми міжнародного права, що регулюють порядок проведення референдумів слід визначити такі блоки правових норм:

Норми законодавства Європейського Союзу, яке не має єдиного законодавчо визначеного підходу до проведення референдумів, проте в багатьох державах Євросоюзу на конституційному рівні закріплено перелік умов, за наявності яких проведення референдумів забороняється.

Норми міжнародного права, які чітко регламентують процедуру організації і проведення референдуму.

Норми законодавства України, до яких відноситься Конституція України та Закону України «Про всеукраїнський референдум».

Аналізуючи норми міжнародного права, права Європейського Союзу та законодавства України можна визначити такі критерії нелегітимності проведення референдумів:

- а) порядок проведення референдуму суперечить нормам міжнародного або національного законодавством;
- б) закритість процесу голосування;
- в) участь у голосуванні менше 50% населення території, на якій проводиться референдум;
- г) наявність примусу з боку організаторів референдуму;
- д) двозначність у формулюванні питання, що ставиться на голосування є у розумінні
- е) відсутність національних та міжнародних спостерігачів при проведенні референдуму;
- є) невизнання результатів референдуму міжнародною спільнотою через порушення встановленої процедури його проведення.

Перш за все, говорячи про легітимність у випадку проведення псевдо референдуму необхідно визначитись на підставі якого законодавства має проводитися відповідний референдум.

На території України діє виключно законодавство України та міжнародні договори, до яких приєдналась Україна, а тому проведення референдумів на території України має проводитись виключно на підставі законодавства України.

Наступним критерієм у проведенні псевдо референдуму є відкритість голосування та встановлена кількість жителів, на території, де він проводиться та які повинні приймати участь у референдумі.

Відповідно до законодавства України та світової практики у референдумі має брати участь більше 50% населення, яке проживає на тій чи іншій території.

Проте з офіційних джерел відомо, що наприклад з Нової Каховки вже виїхало більше 65% жителів. Тобто в референдумі будуть приймати участь менше 35%, що вже прямо суперечить нормам законодавства в частині легітимізації, тобто визнання законними результатів референдуму на тій чи іншій території.

Ще одним критерієм, який свідчить про легітимізацію результатів референдуму є забезпечення вільного волевиявлення, що на пряму залежить від відсутності впливу на волю людини та забезпечення безпеки при виявленні такої волі.

Свобода волевиявлення при повному контролі з боку військових окупаційної влади та безпека на території, де введено правовий режим воєнного стану є досить сумнівними категоріями, та не можуть бути використані для легітимізації результатів псевдо референдумів.

Крім того при проведенні псевдо референдумів окупаційною владою не було допущено міжнародних спостерігачів, а питання, які виносились на голосування не були сформульовані однозначно.

Таким чином проведення псевдо референдумів на тимчасово окупованих територіях України є порушенням положень Конституції України, норм міжнародного права та «узако-ненням» злочинних дій агресора по захопленню території України під час збройної агресії та повномасштабного військового наступу Російської Федерації на Україну, а результати їх проведення є сфальшованими та не можуть бути визнані на міжнародному рівні.

Список використаних джерел

1. В.Ф. Погорілко, В. Л. Федоренко Референдуми в Україні: історія та сучасність: Монографія. – К.: Ін-т держави і права НАН України, 2000. – 248 с.
2. Конституція України. База даних «Законодавство України»/ВР України. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Закон України «Про всеукраїнський референдум». База даних «Законодавство України»/ВР України. URL:[https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/1135-20#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1135-20#Text)
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_535#Text
5. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. База даних «Законодавство України»/ВР України. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text
6. Кодекс належної практики проведення референдумів База даних «Законодавство України»/ВР України. URL:<https://pravo.studio/evropeyskoe-pravo/kodeks-nalejnoji-praktiki-schodo-63553.html>

ІГОР СКРИПЧЕНКО,
*аспірант кафедри політології філософського факультету Київського
національного університету імені Тараса Шевченка*

IHOR SKRYPCHENKO,
*postgraduate student of the Political Science Department of the Philosophy
Faculty, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine*
<https://orcid.org/0000-0002-6484-8057>

*Науковий керівник: Олег Ткач, д.політ.н., професор, професор кафедри політології
філософського факультету Київського національного університету імені Тараса
Шевченка*

НЕДОВІРА ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ЯК ЧИННИК КРИЗИ ПОЛІТИЧНОГО ПРЕДСТАВНИЦТВА

DISTRUST IN THE VERKHOVNA RADA OF UKRAINE AS A FACTOR IN THE CRISIS OF POLITICAL REPRESENTATION.

Citizens' trust in the state institutions is one of the most important conditions for the legitimacy of political power in any country. The thesis of the report examines the problem of low trust of citizens in the Verkhovna Rada of Ukraine. The danger of low trust in the state institutions in the context of stable functioning of the political system is argued. The average balance of trust in the parliament during the years of Ukraine's independence is shown. The reasons for the low trust of citizens in the Verkhovna Rada of Ukraine were investigated. The interdependence of political representation and the level of citizens' trust in elected authorities is indicated. The negative influence of financial & political groups in the formation of a low level of trust in the parliament and parliament members is analyzed. The role of the mixed and proportional electoral system is defined as those that prevent the functioning of an effective mechanism of political representation in Ukraine. A possible solution to the problem of a low level of trust in the parliament by implementing a plurality voting electoral system with small constituencies is proposed.

Keywords: public trust, institutionalized trust, generalized trust, political representation, financial & political groups, electoral system, parliament.

Парламент - це представницький орган законодавчої влади держави [1, с. 316]. Термін «представницький» означає, що громадяни, себто народ, наділяє певними повноваженнями своїх представників, які обираються шляхом виборів до вищого законодавчого органу влади. Завдяки процедурі виборів, до парламенту обираються ті кандидати, які отримують від громадян найбільший ступінь довіри для представлення їх суспільних інтересів. Якщо ж обранці за свій термін не виправдовують сподівань виборців - їх не переобирають, а на їх місце обирають інших.

В теорії такий спосіб обрання складу парламенту має забезпечувати ефективне представництво різних груп населення. Але на практиці ми бачимо, що Верховна Рада України впродовж своєї діяльності має один із найнижчих показників довіри населення. Однією з причин такого становища є низькі показники довіри до більшості депутатів, внаслідок їх незадовільної законодавчої діяльності. А це, у свою чергу, формує загальну недовіру до парламенту як до державного інституту.

Але головна проблема полягає не в тому, що у певному скликанні Верховної Ради більшість депутатів не виправдала сподівань виборців або просто згасьбилося. Проблема в тому, що нові обранці постійно повторюють практику попередників. Громадяни, таким чином, не можуть обрати представників, які б, дійсно, захищали їх інтереси. Саме це призводить до підриву генералізованої довіри. Українська дослідниця Галина Зеленько характеризує її як узагальнену міжособистісну довіру до людей взагалі – «не родичів, не друзів, не знайомих, а саме до людей загалом» [2, с. 109]. Недовіра до людей загалом, а, тим паче, до людей у державних органах влади призводить до низьких показників інституціоналізованої довіри - підтримки органів державної влади в країні. Галина Зеленько зазначає, що чим вищі показники інституціоналізованої довіри, тим стійкіша суспільна система. Якщо ж ці показник є низьким - це

означає, що таке суспільство неблагополучне [2, с. 109]. А неблагополучне суспільство з нестійкою політичною системою посилює ймовірність загрози для існування країни загалом, що є найбільшим викликом в умовах війни.

Українські соціологи О. Балакірева та Д. Дмитрук зазначають, що баланс довіри (тобто різниця між довірою та недовірою) до Верховної Ради України був завжди негативним. Виключенням став тільки 2005 рік, коли він склав +11%. Найнижчий баланс довіри був зафіксований у грудні 2008 року, під час глобальної економічної кризи, а також у грудні 2017 року, коли показники досягали -81% [3, с. 106]. Останні опитування громадської думки, які проводив Київський міжнародний інститут соціології в грудні 2021 року продемонстрував баланс недовіри на рівні -56% [4]. Опитування засвідчило, що Верховна Рада має найнижчий баланс довіри серед всіх органів державної влади. Менше ніж Верховній Раді українці довіряли тільки російським ЗМІ. Так, довіряли Верховній Раді 11% опитаних, а російським ЗМІ 3%, а не довіряли відповідно 67% і 79% [4].

Характерно, що президенти та голови урядів, як правило, мали менший баланс недовіри, хоча й також від'ємний. Це можна пояснити тим, що люди напряду вибирають президента, а уряд у свідомості більшості людей, також асоціюється з особою прем'єр-міністра. В той же час у Верховній Раді, як колегіальному органі, відповідальність за прийняття рішень несуть партії та фракції. Люди часто не знають всіх членів фракцій та навіть голів фракцій. Тож незадоволення роботою парламенту починає нести загальний, безособовий характер, що відображається в соціологічних опитуваннях, як недовіра до державного інституту загалом.

Велику роль в недовірі до державних органів в Україні грає й високий рівень корупції та відсутність справедливості, яку має забезпечувати судова система. Зацікавлені в такому становищі є фінансово-політичні групи, які в ЗМІ частіше визначають як «олігархічні». Галина Зеленько зазначає, що Україна впродовж політичного транзиту набула рис гібридного політичного режиму, який вона визначає як «неопатрімоніальний». За такого режиму фінансово-політичні групи монополізують владу і конструюють політичні інститути у такі конфігурації, які б уможлилювали їх відтворення у владі. За формальним «каркасом» демократичних інститутів відбувалося вихолення їх змісту [5, с. 123].

І одним із головних засобів легального підтримання існуючих порядків стали політичні партії та фракції у парламенті, які залежать від фінансування олігархічних груп. Як зазначає Г. Зеленько партії фактично перетворилися на бізнес-проекти, товар, який можна орендувати або купити для власних цілей [5, с. 124]. На думку деяких депутатів та громадських діячів причиною такого становища стало впровадження змішаної виборчої системи в 1998 році, яка, за їх думкою, легалізувало домінування в країні фінансово-політичних груп. Поява великих партій потребувала великої фінансової підтримки. Такі кошти на той час мали тільки олігархи та інші кримінальні угруповання. Збільшення ж розмірів мажоритарних округів також сприяло процесу залучення крупного злочинного капіталу. Незалежні висуванці «з народу» вже не могли фінансово забезпечувати виборчу кампанію своїми силами або силами своїх симпатиків. Саме залежність всіх висуванців від великих фінансових впливів і забезпечувало постійну нездатність Верховної Ради бути, дійсно, представницьким органом влади, який представляє інтереси простих громадян.

Прийняття пропорційної виборчої системи з відкритими списками на вибори до Верховної Ради наступного скликання не покращить ситуацію, на думку автора. Адже її запровадження на виборах до місцевих органів влади не дала бажаних результатів. Будь-якому незалежному кандидату потрібно обов'язково висуватися від конкретної партії, які, в свою чергу, не можуть існувати без великих фінансових впливів. А такі кошти забезпечують тільки великі всеукраїнські та регіональні фінансово-політичні групи. Таке становище, в кінцевому результаті, змушує незалежного кандидата укладати «пакт» з керівництвом партії, що вже несе корупційні ризики. Згідно опитувань Центру Разумкова у липні 2021 року повністю довіряли місцевим радам лише 8,4% громадян, скоріше довіряли 43% [6]. Звичайно, цей результат є набагато кращий, ніж у випадку довіри до Верховної Ради. Однак, як демонструє українська суспільно-історична практика, довіра до місцевих органів влади була завжди вищою, ніж до центральних. У вересні 2010 року, коли діяла змішана виборча система, місцевим радам загалом довіряли 35,4% [7]. В той же час за підрахунками Інституту соціології НАН України тією

чи іншою мірою довіряли місцевим органам влади 17,9% у 2010 році та 21.4% у 2020. Не довіряли ж їм 48.4% у 2010 році та 45% у 2020 [8, с. 281].

Вирішенням проблеми довіри до Верховної Ради України, на думку автора, може стати тільки повернення виключно мажоритарної виборчої системи відносної або абсолютної більшості. Ключовою ж умовою для ефективності цього кроку є запровадження малих розмірів виборчих округів для зменшення розмірів фінансування виборчої кампанії для окремого кандидата. Крім цього, це буде сприяти кращій впізнаваності кандидати серед громади, а це забезпечить ефективну реалізацію принципу політичного представництва.

Список використаних джерел

1. Шляхтун П.П. Конституційне право: словник термінів. К. : Либідь, 2005. 568 с.
2. Зеленько Г.І. Довіра до суспільно-політичних інститутів в Україні і наслідки її дефіциту для країни. *Studia Politologica Ucraino-Polona*. 2018. Вип. 8. С. 108-118.
3. Балакірєва О.М., Дмитрук Д.А. Динаміка рівня довіри до органів влади та соціальних інституцій. *Український соціум*. 2021. № 1 (76). С.102-113.
4. Динаміка довіри соціальним інституціям протягом 2020-2021 років: результати телефонного опитування. Київський міжнародний інститут соціології. URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1093&page=1> (дата звернення: 19.11.2022).
5. Зеленько Г.І. Політична участь як індикатор розвитку парламентаризму: специфіка України. Політична культура та парламентаризм в Україні: сучасний стан та основні проблеми: Інформаційно-аналітичні матеріали до Фахової дискусії 14 грудня 2017р. / Центр Разумкова. 2017. С. 123-125.
6. Довіра до інститутів суспільства та політиків, електоральні орієнтації громадян України (липень–серпень 2021р.). Центр Разумкова. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/dovira-do-instytutiv-suspilstva-ta-politykiv-elektoralni-oriiientatsii-gromadian-ukrainy> (дата звернення: 19.11.2022).
7. Соціологи фіксують загальне зниження довіри українців до влади (Лютий-2011). Лабораторія законодавчих ініціатив. URL: <https://parlament.org.ua/2011/08/29/124/> (дата звернення: 19.11.2022).
8. Українське суспільство: моніторинг соціальних змін. 30 років незалежності. Випуск 8 (22) / Головні редактори д.екон.н. В.М.Ворона, д.соціол.н. М.О.Шульга. – Київ : Інститут соціології НАН України, 2021. – 620 с.

ЄЛИЗАВЕТА СОРОКА,

*студентка першого курсу магістратури кафедри парламентаризму
Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

YELYZAVETA SOROKA,

*first-year master's student of the Department of Parliamentarism of the Educational
and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras
Shevchenko National University of Kyiv*

*Науковий керівник: Лідія Даниленко, д.пед.н., професорка, професорка кафедри
парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та
державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОНОТВОРЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ УКРАЇНИ

ENSURING LAWMAKING IN THE CONDITIONS OF MARTIAL LAW OF UKRAINE

It is established that most scholars consider lawmaking activity as integrated and involves not only the activities of parliamentarians, but also a wide range of citizens to create draft acts of higher legal force - laws.

One of the significant problems of ensuring legislative activity in Ukraine in the context of a full-scale military invasion of the Russian Federation is the problem of professionalization of its participants - representatives from all spheres of the economy.

It is found out that such professional training should take into account the following issues: condemnation of the Russian Federation and the genocide of the Ukrainian people; appeal to world parliaments to discuss various issues and find common solutions; adoption of laws that regulate any activity in the state, in particular during martial law; addressing issues of social protection of man and citizen in Ukraine.

Keywords: lawmaking, legislative activity, martial law, public administration.

Проблеми законотворчої діяльності досліджує багато науковців. Серед них, зокрема, Погорелов О.В, Богачова О.В, Задирака Н.Ю, Олійник А.А, Ющика О.І та інші. Ними встановлено, що такий вид діяльності є нормою, основною вимогою до парламентарів і виборців у демократичних державах і тому має бути законодавчо закріпленою.

Задля стабілізації правопорядку та перетворення нагледу і правового регулювання на інструменти забезпечення нормальної життєдіяльності суспільства важливою постає її інституціоналізація. Адже, як стверджують вітчизняні науковці, всі норми права не мають жодної цінності, якщо вони не закріплені в правових положеннях або загальних принципах права [1].

За теоретичним підходом такий вид діяльності є інтегрованим і передбачає залучення широкого кола учасників для створення проєктів актів вищої юридичної сили – законів, які в подальшому мають відповідати Конституції України, що має найвищу юридичну силу і на якій ґрунтуються основні закони й інші нормативно-правові акти (ст. 8 Конституції України) [3].

Конституція України є фундаментом, основою для законотворчої, законодавчої й іншої нормотворчої діяльності, а її положення домінують у правовій системі України.

Сучасний етап становлення України більш демократичнішою та правовою потребує багато конституційних реформ, змін у законодавчій політиці. Нашій країні з цими питаннями допомагає Венеціанська комісія Ради Європи, яка є дорадчим органом Ради Європи з питань конституційного права, котрий надає висновки про відповідність проєктів законодавчих актів європейським стандартам і цінностям. Вона також є форумом, у ході якого різні країни можуть обмінюватися інформацією, вчитися один у одного, обговорювати ідеї та проєкти, пов'язані з конституційними питаннями.

У період воєнного стану в Україні Венеціанська комісія проявляє великий інтерес до демократичного руху нашої країни і пропонує низку реформ, які потребують додаткової уваги, зокрема, щодо: приведення в порядок відповідно до міжнародного права положення про відповідальність за кримінальні правопорушення, пов'язані з тимчасовою окупацією, переглянути існуюче ставлення до різних категорій правопорушників; уточнення положення про ліквідацію

з урахуванням того, що згідно з міжнародними стандартами ліквідація обмежується найважливішими посадами в країні, не поширюється на виборні посади, повинна мати можливість її судового контролю; встановлення правди про всі злочини, а не лише про злочини, вчинені конкретними учасниками конфлікту; встановлення більш чітких правил перевірки документів, виданих на тимчасово окупованих територіях; розробки законів або законодавчих актів такими, щоби вони не мали подвійного тлумачення; обмеження у визнанні дипломів, наукових ступенів і професійних звань, виданих на цих територіях.

Український парламент на сучасному етапі свого розвитку (під час війни з РФ) активно шукає шляхи вирішення цих завдань і ґрунтує власну діяльність на: забезпеченні політичної позиції щодо засудження Росії та геноциду українського народу, звернення до світових парламентів для обговорення різних питань; прийнятті законів, які деталізують ту чи іншу діяльність під час воєнного стану; вирішенні питань соціального захисту громадян [4].

Для реалізації цих та інших завдань сьогодні, Верховна Рада України ухвалила головні напрямки законодавчої роботи парламенту в умовах воєнного стану, автоматично потребує урахування і у законотворчій діяльності. Це – три базові питання – розроблення чіткої політичної позиції парламенту, діяльність оборонної сфери під час воєнного стану і соціальна підтримка тимчасово переміщених осіб [2] і активно сприяє з Європейською комісією Ради Європи, яка відповідає за планування, підготовку та представлення нових законодавчих і політичних пропозицій ЄС.

Така робота здійснюється згідно з річною програмою. Пропонуючи нове законодавство, Європейська комісія має оцінити їхній очікуваний вплив. Для цього нею застосовується форсайт технологія (Foresight – «погляд у майбутнє»), яка є ключовим елементом у створенні перспективної політики в усіх секторах, з особливим акцентом на цифровій, геополітичній, соціально-економічній та екологічній сферах.

Форсайт технологія є інноваційною в публічному управлінні і потребує оволодіння навичками її застосування. Це «систематична спроба зазирнути в довгострокове майбутнє науки, технології, економіки та суспільства з метою ідентифікації зон стратегічного дослідження та появи нових високих технологій, що подають надії приносити найбільші економічні та соціальні вигоди» [5].

Як висновок зазначимо, що законотворча діяльність базується за принципом розподілу влади та її інститутів, дотримується демократичного характеру розвитку держави, форм і методів взаємовідносин суспільства та громадян і потребує відповідної професійної підготовки її учасників (парламентарів, виборців) до застосування сучасних інноваційних технологій у публічному управлінні, зокрема форсайт-технології, а також – активної співпраці з різними комісіями Ради Європи.

Список використаних джерел

1. Білозьоров С.В, Власенко В. П, Горова О.Б, Завальний А.М, Заяць Н.В та ін. Теорія держави та права : навч. посіб. / [С. В. Білозьоров, В. П. Власенко, О. Б. Горова, А. М. Завальний, Н. В. Заяць та ін.] ; за заг. ред. С. Д. Гусарєва, О. Д. Тихомирова. – К. : НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.
2. Політична позиція, забезпечення армії, соціальний захист: Як працює ВРУ під час війни. URL: <https://sluga-narodu.com/politychna-pozytsiia-zabezpechennia-armii-sotsialnyy-zakhyst-yak-pratsiuie-vru-pid-chas-viyny/>
3. Конституція України. URL: <https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-i#:~:text=Стаття%208.,України%20і%20повинні%20відповідати%20йй.>
4. Соціальний захист у повоєнній Україні: час змінювати підходи. URL: <https://cedos.org.ua/soczialnyy-zahyst-u-povoyennij-ukrayini-chas-zminyuvaty-pidhody/>
5. Foresight – «погляд у майбутнє». URL: <https://www.google.com/search?client=opera&q=форсайт+технологія&sourceid=opera&ie=UTF-8&oe=UTF-8>

ОЛЕКСІЙ ФЕСАК,
*студент 1 курсу Навчально-наукового інституту публічного управління
та державної служби Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

OLEKSII FESAK,
*1 st year student of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration
and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv*

*Науковий керівник: Лілія Григорович, к.філософ.н., доцентка кафедри парламента-
ризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ВІЙНА – ГОЛОВНИЙ ВИКЛИК ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ НА ШЛЯХУ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГІДНОСТІ ТА СВОБОДИ УКРАЇНСЬКИХ ГРОМАДЯН

THE WAR – UKRAINIAN PARLIAMENT'S MAIN CHALLENGE FOR GUARANTEERING THE DIGNITY AND FREEDOM OF UKRAINIAN CITIZENS

The main topic of this thesis focuses on the Russian invasion of Ukraine, being the main aspect and problem that affects dignity and freedom of Ukrainian citizens. It is shown that this problem is the result of the cruel Russian methods that are used during this war. Among them: killing civilians, torturing people and total violation of the Geneva Conventions. All these problems are to be solved by the Ukrainian Parliament. The thesis clearly shows which steps were taken, to take certain Russians to justice. It is also stated that Ukrainian Parliament makes right projects to defend the dignity and freedom of the Ukrainian people, who suffered from Russian aggression or being occupied on certain territories. The Parliament showed to international community – which crimes Russia has already done. It is important to create an international tribunal, and for all civilized countries to proclaim Russia as a terrorist state. It is summed up that only after Russian capitulation, Ukrainian Parliament will be fully able to operate to restore justice.

Keywords: Parliament, war, aggression, dignity, justice.

Військова агресія з боку Російської Федерації, що триває з 2014 року, кардинально змістила пріоритети політичного вектору Верховної Ради України. Перед Парламентом постали нові виклики, які вимагали негайного реагування та їх належного вирішення. Однією із головних проблем, на мою думку, досі лишається питання щодо захисту гідності і свободи українських громадян під час війни. Військова агресія з боку іншої держави є найбільш негуманним, нецивілізованим, недемократичним методом вирішення питань зовнішньої політики у XXI столітті. Саме Російська Федерація здійснила наступ на права та свободи українських громадян, попирає питання людської гідності й честі.

Відповідно до Статті 3 Конституції України: «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю». Методи ведення війни державою-агресором є прямим та свідомим порушенням Росією Женевських конвенцій. Зокрема: знищення цивільного населення, негідне поводження з військовополоненими, а саме тортури, насилля, приниження та наруга над людською гідністю. Варто розуміти, що у випадку, коли злочин вже скоєно, лишається лише два варіанти, за умов виконання яких, можливе відновлення справедливості, а саме: відшкодування збитків та відповідне покарання. Саме Парламент України займається розробкою та виданням проектів, направлених на притягнення до відповідальності усіх злочинців, чиї дії пов'язані не лише із посяганням на територіальну цілісність нашої держави, але і на життя та гідність українських громадян. Все це передбачає створення слідчих комісій та спеціальних трибуналів. Варто відмітити, що Верховна Рада України ініціювала прийняття відповідних постанов. Серед найважливіших потрібно виділити наступні:

Про Заяву Верховної Ради України «Про вчинення Російською Федерацією геноциду в Україні»

Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України.

Про утворення Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України з питань розслідування фактів сексуального насильства, вчиненого внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України.

Про Звернення Верховної Ради України до Організації Об'єднаних Націй, парламентів та урядів її держав-членів, Європейського Союзу, Ради Європи стосовно створення спеціального міжнародного трибуналу щодо злочину агресії проти України

Згадані рішення є основними, які дозволяють провести розслідування стосовно військових злочинів, та засудити усіх причетних на міжнародному рівні. Зокрема, завдяки створенню спеціального трибуналу, з'явиться можливість притягнути до відповідальності російське вище політичне та військове керівництво, а не лише рядових виконавців злочинних наказів. Також це є поштовхом до визнання Російської Федерації державою -спонсором тероризму.

У підсумку можна зауважити, що війна з Російською Федерацією створила цілу низку викликів, на які український Парламент реагує вчасно та ефективно. Варто додати, що майбутня капітуляція країни агресора дозволить максимально ефективно забезпечити усі права та свободи, постраждалих від злочинів, українських громадян.

Список використаних джерел

1. Верховна Рада України; Конституція України, Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

2. Які закони та звичаї війни порушує Росія в Україні? [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ukrainer.net/porusheni-zakony/>

3. Постанова Верховної Ради України Про Звернення Верховної Ради України до Організації Об'єднаних Націй, парламентів та урядів її держав-членів, Європейського Союзу, Ради Європи стосовно створення спеціального міжнародного трибуналу щодо злочину агресії проти України. Законопроект № 8094 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40571>

4. Постанова Верховної Ради України Про утворення Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України з питань розслідування фактів сексуального насильства, вчиненого внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України. Законопроект № 7645 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40165>

5. Постанова Верховної Ради України Про Заяву Верховної Ради України «Про вчинення Російською Федерацією геноциду в Україні» Законопроект № 2188-IX [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2188-20#Text>

6. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України // Відомості Верховної Ради України. № 1207-VII [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text>

ЮЛІЯ ФІЛІПОВА,*аспірантка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка***YULIYA FILIPPOVA,***postgraduate student of the Department of Parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0003-4035-6741>**Науковий керівник: Ірина Дудко, д.політ.н, професорка, професорка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

СПОРТИВНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК НАПРЯМ ПІДТРИМКИ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

SPORTS DIPLOMACY AS A DIRECTION OF SUPPORTING THE NATIONAL INTERESTS OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF WAR

The use of the tools of sports diplomacy since the birth of the ancient Olympic Games made it possible to create more favorable conditions for further dialogue in the political sphere. Today, in the period of globalization, aggravation of international relations, the threat of political conflicts and crises, the role of non-politicized international organizations and public structures, capable of making a certain contribution to solving world problems, is growing noticeably. It is, first of all, about increasing the role of sports and sports diplomacy in strengthening peace, mutual understanding, easing the international burden and establishing interstate contacts. Taking into account the realities of today in Ukraine, it can be noted that despite the war raging on the territory of the country, it is important to continue to use diplomacy, in particular sports, as a tool of international influence. It is sports diplomacy and the involvement of national and international sports organizations (IOC, IPC, NOC and others) that can now become an integral part of the diplomatic activity of Ukraine, which after the escalation of the military conflict with the Russian Federation received institutionalization, acquired new actors, and became enriched with new forms and ideas, and also influenced the periodization of the development of sports diplomacy.

Keywords: sports diplomacy, war, Ukraine, NOC, IOC, Sport for All, political conflicts.

На сьогоднішній день у міжнародних відносинах України існує два основних засоби взаємодії – військові дії та дипломатія. Саме тому в країні з'явилися нові політичні реалії, а також особливості міжнародних відносин між Україною та іншими державами, що призвели до підтримання нового рівня міждержавної взаємодії.

Звернувшись до історичної спадщини, варто відмітити, що саме в умовах загрози безпеці країни, спортивна дипломатія використовувалася як для врегулювання конфліктів, так і була каталізатором і засобом політичного впливу через Олімпійський рух. Варто відмітити, що Олімпійський рух є найбільшою за масштабом та впливом формою взаємодії спорту та політики, а олімпійська дипломатія – часто ключовою в спортивній дипломатії. Основоположені принципи руху закріплені в Олімпійській хартії, яка з одного боку діє в підтримку миру в усьому світі, а з іншого являє собою зведення правил і офіційних роз'яснень, які мають багато протиставлень і неоднозначно впливають на прийняття рішень та імідж міжнародної спортивної спільноти.

Прикладом цього є позиція щодо війни в Україні двох надважливих організацій для відбудови спортивно-дипломатичних відносин держав: Міжнародного олімпійського та Паралімпійського комітетів. Нещодавно, Президент МОК, Томас Бах, виступаючи на саміті G-20 звернувся до світових лідерів із закликом відмовитися від практики усунення спортсменів з росії через військову агресію [1]. В свою чергу, Міжнародним паралімпійським комітетом було прийнято рішення про відсторонення росії від участі у зимових Паралімпійських іграх-2022 та зупинка членства комітету рф [2]. Такі протилежні рішення свідчать про кризу в єдності

Олімпійського руху та показують всю складність і неоднозначність проблеми взаємовідносин олімпізму і політики. Це дає змогу Україні активно використовувати «м'яку силу» для реалізації зовнішньополітичних завдань та привертати увагу через спортивну дипломатію на:

- посягання на державний суверенітет України та її територіальну цілісність;
- територіальні претензії з боку росії;
- спроби втручання у внутрішні справи України з боку росії;
- тероризм;
- воєнно-політичну нестабільність [3];

З вище зазначеного можна дійти висновку, що Олімпійський рух грає одну з важливих ролей, виступаючи істотним фактором міжнародного взаєморозуміння і миротворчості, проте як інші міжнародні організації сьогодні показав частково свою неефективність та неспроможність виконувати основну свою місію.

Список використаних джерел

1. Президент Міжнародного олімпійського комітету Томас Бах виступив проти усунення російських спортсменів через військову агресію [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/230195.html

2. Міжнародний паролімпійський комітет призупинив членства паролімпійських комітетів росії та білорусі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/mizhnarodnij-paralimpijskij-komitet-prizupiniv-chlenstva-paralimpijskih-komitativ-rosiyi-ta-bilorusi>

3. Акімова Л.М. Сутнісна характеристика основних загроз в економічній безпеці держави / Л.М. Акімова // Державне управління: удосконалення та розвиток: електронне наукове фахове видання. – 2016. – № 10. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1247>

ДАМІР ХАМАВІ,

студент ОП "Парламентаризм та парламентська діяльність" Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

DAMIR KHAMAVI,

*Student of the educational program "Parliamentarism and parliamentary studies",
Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko
National University of Kiev*

Науковий керівник: Інна Плотницька, к.філол.н., професорка, професорка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНЦІЯ СУЧАСНИХ ПОЛІТИКІВ

COMMUNICATIVE COMPETENCE OF MODERN POLITICIANS

The communicative competence of modern political figures is considered. It is emphasized that the modern political arena is represented by figures of different generations and different training. Experienced politicians stand out.

The analysis of the scientific works of various researchers proves that the concept of communicative competence has not been clearly and accurately defined to this day. Attention is drawn to the fact that an elementary example of the implementation of communicative tactics and strategies is a political speech as a genre of political communication.

Keywords: communication, communicative competence, politician, political speech.

Комунікативна компетенція сучасних політичних діячів, які не перший рік на політичній арені України, значно відрізняється від компетенції нинішнього молодого покоління політиків. Сучасна політична arena представлена діями різної генерації та різної підготовки, беручи до уваги такі чинники: вік, освіту (вищу або її відсутність), професійний політичний досвід або його відсутність тощо, що певним чином впливає на комунікативну поведінку або компетенцію на всіх рівнях їхньої діяльності.

Під час політичної комунікації простежується процес демократизації, що виявляється у недостатній глибині бачення проблем, поглядах на перспективу, наслідках від певних кроків у політичній діяльності. Демократизація на невербальному рівні сьогодні виявляється у неречній формі одягу, зовнішньому вигляді, певному способі мовленнєво-мисленнєвої культури, що безпосередньо впливає на недостатність політичної (політично-управлінської, політично-адміністративної) культури.

Вигідно виділяються досвідчені політики, яких нечасто бачимо останнім часом у засобах масової комунікації, на такому яскравому політичному тлі. Впливові діячі, у своїй більшості, уособлюють типові характеристики «політика як такого», користувалися довірою громадськості, мали і /або мають підтримку громадянського суспільства. Як відомо, впливовий образ працює на політика спрацьовував і / або спрацьовує щодо прислуховування до його переконань за принципом «ВІН / ВОНА» говорить, а не «ЩО» та «ЯК» говорить.

Аналіз різних наукових праць засвідчує, що поняття комунікативної компетенції однозначно й досить точно не визначено до сьогодні. Це поняття розуміється дослідниками по-різному й містить у собі безліч не зовсім сумісних поглядів: визначають комунікативну компетенцію як сукупність навичок і вмінь, необхідних для ефективного спілкування; розглядають комунікативну компетенцію як ситуативну адаптивність та вільне володіння вербальними та невербальними засобами соціальної поведінки в будь-якій сфері.

Комунікативна компетенція – це самостійно реалізована здатність особистості використовувати в конкретному спілкуванні знання сучасної української літературної мови з урахуванням відповідних змін і доповнень, ефективно взаємодіяти в різних соціально-політичних групах, використовуючи достатні та необхідні вербальні й невербальні ресурси, що виступає

як інструмент для точних дій під час передачі та прийому інформації; це майстерність у виборі стратегій і тактик.

Наявність у політика комунікативної компетенції розкриває перед ним широкий спектр можливостей для активної взаємодії з іншими політиками або управлінцями, або громадянами в різних сферах життєдіяльності.

Політик має багато знати щодо розвитку комунікативної компетенції, як-от: норми поведінки, характерні для успішного безконфліктного спілкування; межі підпорядкування своєї поведінки; як слухати співрозмовника, як виражати своє розуміння почутого (тексту, контексту, підтексту) та вміти комунікувати, використовуючи відповідні прийоми й техніки, тактики та стратегії.

Успішна реалізація політиком запланованих комунікативних стратегій і тактик призводить до отримання необхідних ефективних і позитивних результатів. Елементарний приклад реалізації комунікативних тактик і стратегій – політична промова як жанр політичної комунікації.

Політична промова – периферійний жанр інституційної, риторичної та ритуальної комунікацій, складна комунікативна єдність, що має такі ознаки: монологійність вираження з діалогічним типом спілкування; членованість подій на комунікативні акти; суспільний характер викладу; емоційне забарвлення та переконлива позиція оратора; ритуальність дій і послідовність символічних кроків; звернення до аудиторії для її заохочення до дій; публічність та офіційність.

Політична промова реалізується у виборчій системі, яка створює сприятливе середовище, де формуються інститути політичної комунікації та регулюється взаємодія представників цих інститутів із виборцями. Так виникає відшліфований технологічний механізм, своєрідність якого полягає в жанровій належності, структурно-композиційних особливостях, усталеності використовуваних символів і силі впливу на емоційно-психологічну сферу реципієнтів. Політична промова може бути інформаційною, якщо доповідач робить акцент на питаннях що? де? коли? як?; аналітичною, коли розкриваються акценти чому? з якою метою? що це означає? як буде використовуватися? тощо.

Отже, політичну промову варто розглядати як тип статусно-орієнтованого спілкування з необхідним набором ідей, доказів, аргументів і символів, використовуваних на практиці суб'єктами політичної діяльності.

Список використаних джерел

1. Представницька влада у державотворчому процесі України / монографія / за ред. В.А.Гошовської. Київ : НАДУ. 384 с.
2. Селіванова О.О. Основи теорії мовної комунікації : Підручник / О.О. Селіванова. – Черкаси : Видавництво Чабаненко Ю.А., 2011. – 350 с.
3. Серажим К.С. Сучасний український політичний дискурс: формування нового стилістичного канону / К.С. Серажим (дисертаційне дослідження). URL : <http://journlib.univ.kiev.ua>.

ІРИНА ХОМЕНКО,

*Інспектор адміністративної практики Солом'янського управління поліції
Головного управління Національної поліції в м. Києві*

IRYNA KHOMENKO,

*Inspector of administrative practice Solomian police department Main Directorate
of the National Police in Kyiv*

ВПЛИВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА ЗАХИСТ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ

INFLUENCE OF CIVIL SOCIETY ON PROTECTION RIGHTS AND FREEDOM OF HUMANS AND CITIZEN IN UKRAINE

A developed civil society is a condition for democratic governance, as its presence facilitates the protection of individual and public interests of citizens, deters the usurpation of power, and ensures the accountability of the government to society. Civil society actively contributes to the processes of political democratization, the acquisition of legal features by the state, defending the material and spiritual independence of a person from the state, seeking a legal guarantee of such independence, protection of private and public interests of people. In Ukraine, citizens have created a large number of civil society institutions (public organizations, charitable organizations, trade unions and employers' organizations, printed mass media, etc.). It is difficult to say about the real state of protection of human and citizen rights by public associations, but their large number indicates that Ukraine has democratic principles that allow civil society to develop. This, in turn, contributes to the establishment of the rule of law in Ukraine by observing the rights and freedoms of man and citizen, recognizing it as the highest value in the state not only in the Constitution, but also in practice.

Keywords: civil society, association of citizens, protection, law, freedom.

Людство на шляху утвердження прав і свобод людини пройшло тернистий шлях, крок за кроком обмежуючи всевладдя держави, поширюючи принцип рівноправності на все більше коло осіб та відносин між ними. Часто саме боротьба за права людини, за нові й нові ступені свободи ставала каталізатором широкомасштабних змін у суспільно-політичному житті тієї чи іншої країни, вела до нового осмислення ролі людини в її відносинах з суспільством та державою [1, с. 8]. Такі процеси у державі створюють громадянське суспільство, однією з найважливіших функцій якого є захист прав і свобод людини та громадянина.

Слід акцентувати увагу на тому, що чим вищим є рівень розвитку громадянського суспільства, тим сильнішими є гарантії захисту прав людини та громадянина. І навпаки, чим кращим є стан додержання прав людини та громадянина, тим інтенсивнішим є розвиток громадянського суспільства.

Розвинуте громадянське суспільство є умовою демократичного врядування, оскільки його наявність полегшує захист індивідуальних і громадських інтересів громадян, стримує узурпацію влади, забезпечує підзвітність влади суспільству. Громадянське суспільство активно сприяє процесам політичної демократизації, набуття державою ознак правової, відстоюючи матеріальну і духовну незалежність людини від держави, домагаючись правової гарантії такої незалежності, захисту приватних і суспільних інтересів людей.

В Україні людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [2]. Водночас у нашій державі лише триває процес становлення громадянського суспільства та його інституцій, що набуває дедалі більшої актуальності в контексті орієнтації нашої держави на європейські цивілізаційні цінності.

В Україні громадянами створена велика кількість інститутів громадянського суспільства (громадські організації, благодійні організації, профспілки і організації роботодавців, друковані засоби масової інформації тощо). Органами юстиції в Україні легалізовано/зареєстровано близько 50 тис. громадських формувань. Із загальної кількості легалізованих/зареєстрованих в

Україні громадських формувань 66 % становлять місцеві, всеукраїнські та міжнародні громадські організації, 0,3 % політичні партії, 31 % місцеві, всеукраїнські, та міжнародні благодійні організації [3]. Очевидно, що найвагоміша питома частка загалу легалізованих/зареєстрованих громадських формувань належить громадським організаціям. Із року в рік збільшується їх кількість, що свідчить про розвиток громадянського суспільства в Україні.

Значна кількість громадських об'єднань є правозахисними, що свідчить про заінтересованість людей і громадян в захисті власних прав. Найпопулярнішими та найбільшими в Україні є «Асоціація українських моніторів дотримання прав людини в діяльності правоохоронних органів», «Дорожній контроль», «Інститут демократії та прав людини», «Інститут масової інформації», «Інформаційний центр «Майдан Моніторинг»», «Ліберально-демократична ліга України», ««Меморіал» імені Василя Стуса», «Українська Гельсінська спілка з прав людини», «Українські студенти за свободу», «Фундація.101», «Центр громадянських свобод», «Юридична Сотня» та «Комітет визволення політв'язнів».

Важко казати про реальний стан захисту прав людини і громадянина громадськими об'єднанням, однак їх велика кількість свідчить про те, що в Україні є демократичні засади, які дозволяють розвиватися громадянському суспільству. Це своєю чергою сприяє утвердженню правової держави в Україні шляхом дотримання прав і свобод людини та громадянина, визнання її найвищою цінністю в державі не лише у Конституції, а й на практиці.

Список використаних джерел

1. Права людини / Ю. М. Бисага, М. М. Палінчак, Д. М. Белов. Ужгород, 2003. 189 с.
2. Конституція України : Основний Закон від 28 черв. 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
3. Характеристика громадських формувань як інститутів громадянського суспільства. Міністерство юстиції України : [сайт]. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_33565.

ТЕТЯНА ЧАПЛЯ,
студентка 1-го курсу кафедри парламентаризму Навчально-наукового
інституту публічного управління та державної служби Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

TETYANA CHAPLIA,
a 1th-year student of the Parliamentarianism Department of the Educational and
Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko
Kyiv National University

ФУНКЦІОНУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ ПОЛІТИЧНИХ ІНСТИТУТІВ, НОВІ СУБ'ЄКТИ ВПЛИВУ, КРИЗА ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ

FUNCTIONING OF POLITICAL INSTITUTIONS IN THE CONDITIONS OF WAR, NEW SUBJECTS OF INFLUENCE, CRISIS OF POLITICAL PARTIES

The large-scale military aggression of the Russian Federation against Ukraine and the introduction of martial law could not but affect the political processes in our country. The war reformatted the political and information field of Ukraine. On the one hand, there was no fundamental change in the state management system. In Ukraine, the main branches of government continue to function with the distribution of powers in accordance with democratic standards.

Keywords: political institutions, political parties, reforms.

Широкомасштабна воєнна агресія РФ проти України та запровадження воєнного стану не могли не позначитися разом і на політичних процесах у нашій країні. Цей вплив визначається не лише такими передбаченими Законом України «Про правовий режим воєнного стану» обмеженнями, як: призупинення виборів до органів влади всіх рівнів; заборона на проведення референдумів, демонстрацій, мітингів тощо; утворення військових адміністрацій. Існує чимало інших важливих факторів, обумовлених війною, які вже сьогодні трансформують внутрішньополітичний простір України, створюючи різні імовірні сценарії його розвитку у майбутньому.

Війна переформатувала політичне та інформаційне поле України. З одного боку, принципової зміни у системі управління державою не відбулося. В Україні продовжують функціонувати основні гілки влади з розподілом повноважень відповідно до демократичних стандартів. Навіть повсюдне запровадження Військових адміністрацій по факту у короткостроковій перспективі суттєво ситуацію на місцях не змінило.

З іншого боку, як зазначила Вікторія Подгорна, «... в нас продовжується дискредитація парламентаризму, зменшується роль парламенту, хоча ВР продовжує свою роботу і ухвалила на 15% законів більше ніж у мирні часи. Проте рівень довіри до парламенту становить, за соціологічними опитуваннями, мінус 19% у порівнянні з іншими структурами влади» [1]. На її думку однією з причин такої ситуації є відсутність серйозних каналів комунікації, оскільки під час війни число таких каналів є природно обмеженим. Падіння довіри до вищого представницького органу країни, на думку В. Подгорної, стає викликом для демократії в Україні, особливо з урахуванням того, що це падіння відбувається на фоні зростання довіри населення до силових структур.

Відповіддю на це могла б стати реформа парламенту з метою підвищення ефективності роботи ВР, зростання якості законотворчої діяльності та покращення іміджу вищого представницького органу країни. Останнє потребуватиме запровадження норм етичної поведінки депутатів, боротьбу із лобізмом у стінах ВР, вирішення проблем із депутатською дисципліною. Вже сьогодні, не дивлячись на війну, розпочалася робота над реалізацією такої реформи. Проте, як не дивно, навіть серед деяких депутатів спостерігається прагнення до збільшення ролі Уряду. В. Подгорна зазначила, що Кабміни у попередні роки складалися переважно з міністрів не з числа висуваних із депутатського корпусу (які мають мандат довіри від своїх виборців), а з найнятих людей (так звані «технократичні» уряди) [1]. Такі урядовці не несуть відповідальності перед своїми виборцями та партією, яка їх висунула. Природа їх відповідальності, скоріше, суто професійна. Це важливий аспект політичної відповідальності. Крім того, перевага виконавчих інститутів влади порушує баланс владних повноважень та компетенцій, що не сприяє стійкості політичної системи. Це, як додала В. Подгорна, «також визначається Конституцією, яка теж потребує реформування» [1].

Війна спонукала до поляризації політичного простору, що може призвести у перспективі до того, що в Україні з'являться дві основні групи партій, або умовно дві «партії» - «військових» та «цивільних». Вже сьогодні, за соціологічними опитуваннями, виділяється блок довіри у складі ЗСУ, ДСНС, Національної гвардії та волонтерів, і другий блок – це громадські організації, які зокрема працюють на дипломатичному фронті, мають уже доволі серйозні інституційні структури і стовідсотково матимуть своє представництво у парламенті, у тому числі - внаслідок зміни партійного фінансування, його деолігархізації.

Крім того, справедливо зазначити, що послаблення позицій олігархів, окрім нових можливостей на медіаринку України, створює ще одне поле можливостей – політичного представництва. Тобто, актуалізується перспектива організації та фінансування нових партійних проєктів поза інтересами великих фінансово-промислових груп. Ідея залучення коштів громадян, неолігархічного бізнесу – може бути реалізована, але у що це виллється у майбутньому сьогодні ще важко спрогнозувати.

Ще однією особливістю зміненого війною політичного простору України, на яку звертають увагу експерти, є трансформація ліній соціально-політичних розмежувань.

На думку Г. Макарова, воєнні події закладають нові потенційні лінії суспільних і політичних розмежувань, а також відповідних дискурсів, навколо яких формуватиметься партійна система [2]. Це, зокрема:

- ступінь мілітаризації суспільства (проявлятиметься, зокрема, у визначенні пріоритетності бюджетного фінансування армії та оборонно-промислового комплексу над іншими, соціальними статтями та видатками на економічний розвиток; ставленні суспільства до різних аспектів врегулювання військового обов'язку);

- питання перемоги до кінця або миру з країною-агресором, що після завершення війни трансформується у боротьбу підходів до співіснування з РФ (остаточний вигляд цього розмежування залежатиме від того, як закінчиться війна);

- модель економічного розвитку: ліберальної економічної та податкової політики або соціально орієнтованої держави з жорсткою фіскальною політикою та елементами прямого державного втручання у роботу суб'єктів підприємницької діяльності. Останнє є можливим, наприклад, у межах політики зайнятості. Втрата значної частини економічного потенціалу країни суттєво ускладнює пошук балансу між цими двома моделями. Перша користуватиметься підтримкою підприємців, друга – категорій громадян, що залежать від державного фінансування (працівники бюджетної сфери, пенсіонери, безробітні тощо);

- міра відкритості/закритості українського суспільства для зовнішніх впливів. Розмежування може актуалізуватися у процесі європейської інтеграції України (а саме – адаптації законодавства та соціальних практик до норм ЄС) і остаточно витіснити поділ на прихильників прозахідної чи проросійської зовнішньої політики. В економічній сфері воно виявлятиметься у боротьбі за відкриті відносини з європейським митним простором або за протекціоністські заходи щодо національного товаровиробника; у ціннісній – за пріоритет прав і свобод індивіда та захисту різних категорій меншин (етнічних, релігійних, гендерних тощо) або традиційних цінностей (національних, релігійних, сімейних); у політичній – за повну інтеграцію до Європейського Союзу або за максимальне збереження суверенітету) [2].

Отже, ключовим чинником трансформації політичного простору України вже сьогодні є саме українське суспільство, яке змінюється під впливом війни. В українців формуються запит на швидкі реформи та радикальні очікування на появу «нової» післявоєнної України без олігархії, корупції та неефективної бюрократії. Відкритість, конкуренція, лібералізація, демократичність, розвиток інститутів громадської участі – всі ці вимоги є, водночас, критеріями європейської та євроатлантичної інтеграції України. Остання, як демонструють результати соціологічних опитувань, з точки зору більшості українців також є ціллю найближчого майбутнього.

Список використаних джерел

1. Політична система України в умовах війни. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentarij-ekspertiv/politychna-systema-ukrayiny-v-umovakh-vijny>

2. Хронологія подій у сфері освіти та науки в умовах воєнного стану / М-во освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/hronologiya-podij-u-sferi-osviti-ta-nauki-v-umovah-voennogo-stanu>.

ОЛЕНА ЧЕРНЯВСЬКА,

*здобувачка ступеня вищої освіти «Магістр» кафедри парламентаризму
Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

OLENA CHERNIAVSKA,

*student of the Department of Parliamentarism of the Educational and Scientific
Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko
National University of Kyiv*

*Науковий керівник: Лідія Даниленко, д.пед.н., професорка, професорка кафедри
парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та
державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

РОЛЬ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ В ЗАХИСТІ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА

THE ROLE OF THE VERKHOVNA RADA IN THE PROTECTION OF HUMAN AND CITIZEN RIGHTS AND FREEDOMS

The article is dedicated to the role of the Ukrainian Parliament Verkhovna Rada of Ukraine in the protection of human and citizen rights and freedoms. It is determined that the issues of protection of human and citizen rights and freedoms nowadays are very considerable and the necessity of such research is shown.

It is focused on the Universal Declaration of Human Rights as the basis of the Constitution of Ukraine which contains fundamental human and citizen rights and freedoms.

The emergence of institution of Ukrainian Parliament Commissioner for Human Rights and its authority of protection of human and citizen rights and freedoms is analyzed. The author concentrates attention on the necessity of such institution since Russia's armed aggression in Ukraine and since the martial law has been introduced that causes certain amount of legal rights and freedoms limitation. It is suggested to improve Ukrainian legislation according to the opinion on granting the Ukrainian Parliament Commissioner for Human Rights the right of legislative initiative.

It is emphasized on the importance of further analysis of the article's subject.

Keywords: Ukrainian Parliament, Verkhovna Rada of Ukraine, Ukrainian Parliament Commissioner for Human Rights, protection of human and citizen rights and freedoms, legal rights and freedoms limitation, legislative initiative.

Забезпечення захисту прав і свобод людини і громадянина є однією з найбільш актуальних проблем української держави, в якій визнається і діє принцип верховенства права, за яким норми Конституції України є нормами прямої дії. Звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина безпосередньо на підставі Конституції України гарантується (ст. 8) [1]. Сьогодні питання захисту прав та свобод людини і громадянина потребують посиленої уваги та ефективного контролю.

Основоположним документом, що визначає засади захисту прав і свобод людини, є Загальна Декларація ООН про права людини, прийнята ООН 10 грудня 1948 р., якою закріплено рівність прав усіх людей без винятку [2]. В подальшому, згідно з Загальною Декларацією, укладалися найважливіші міжнародно-правові документи, створювались акти національного законодавства більшості країн світу. Саме Загальна Декларація стала основою розроблення проєкту Конституції України, ухваленій Верховною Радою України 28 червня 1996 року, що містить окремий розділ «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина» [1, ст. 21-68].

Особливе місце в інституційному механізмі захисту прав і свобод людини та громадянина посідає Верховна Рада України, що здійснює законодавчу, установчу та контрольну функції [3]. Провідна роль українського парламенту в конституційно-правовому захисті основоположних прав і свобод зумовлюється низкою чинників, зокрема:

- як представницький орган парламент від імені народу здійснює передбачені Конституцією України найбільш важливі повноваження установчої влади (ч. 3 ст. 41);
- визначає правовий статус державних інституцій, які виконують правотворчі, правозастосовні та правоохоронні функції;

– лише Верховна Рада України (крім волі народу, висловленої на всенародному референдумі) уповноважена змінювати визначені Основним Законом основи правового статусу людини та громадянина;

– вправі заборонити діяльність суб'єктів політичного процесу, якщо в ній вбачається обмеження (порушення) прав людини.

Виключно Верховна Рада України визначає основи правового статусу людини і громадянина шляхом ухвалення відповідних законодавчих актів – Конституції, законів України (про громадянство; про об'єднання громадян; про правовий статус іноземців та осіб без громадянства; про імміграцію; про національні меншини тощо), встановлює особливі підстави обмеження основних прав. Зокрема, згідно з ст. 64 Конституції України: «...конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України. В умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень» [1, ст. 64].

Контрольну діяльність Верховна Рада України реалізує як безпосередньо шляхом розгляду доповідей Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, так і через функціонування профільних парламентських комітетів, зокрема з питань: прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій України, національних меншин і міжнаціональних відносин; соціальної політики та захисту прав ветеранів; свободи слова, а також через повноваження народних депутатів [3, ст. 232-3]. Контроль парламенту за дотриманням та охороною прав та свобод громадян також здійснюється під час обговорення і затвердження Державного бюджету України; прийняття загальнодержавних програм економічного, соціального, національно-культурного розвитку; Програми діяльності Кабінету Міністрів України.

Парламентський контроль за дотриманням конституційних прав і свобод людини і громадянина на постійній основі здійснює Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноважений) [4, ст. 1], який приймає та розглядає звернення народних депутатів України, громадян України, незалежно від місця їх перебування, іноземців, осіб без громадянства, які перебувають на території України, або осіб, які діють в їхніх інтересах.

У період тривалої збройної агресії актуалізується роль Уповноваженого щодо захисту прав військовослужбовців, внутрішньо переміщених осіб, мешканців тимчасово окупованих територій, військовополонених тощо. Особливого значення набуває збирання Уповноваженим інформації про факти порушень прав людини, учинення воєнних та міжнародних злочинів за допомогою цілодобової безкоштовної телефонної лінії і спеціального телеграм-каналу.

З огляду на потреби посилення контрольної функції парламенту, діяльність Уповноваженого потребує подальшого законодавчого удосконалення. Йдеться, зокрема, про наділення цього суб'єкта правом законодавчої ініціативи, у чому існує правова колізія. Адже, відповідно до Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», Уповноважений має право «...вносити в установленому порядку пропозиції щодо вдосконалення законодавства України у сфері захисту прав і свобод людини і громадянина» [4, ст. 13], проте згідно з Конституцією України про нього не згадується у переліку суб'єктів законодавчої ініціативи [1, ст. 93]. Відтак, підтримуємо позицію науковців стосовно необхідності доповнення відповідних положень Конституції України з наданням Уповноваженому права законодавчої ініціативи з питань, пов'язаних із забезпеченням реалізації й захисту прав і свобод людини та громадянина [5; 6, с. 147].

Отже, Верховна Рада України та її інституції посідають важливе місце у системі захисту прав і свобод людини та громадянина. Повноваження українського парламенту у запровадженні низки обмежень конституційних прав і свобод та механізмів їх захисту набули особливого значення в умовах воєнного стану, що потребує подальшого наукового аналізу.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон від 28.06.1996 №254к/96-ВР. База даних «Законодавство України»/ВР України. URL:<http://zacon2.rada.gov.ua/laws/show>
2. Загальна декларація прав людини, прийнята і проголошена резолюцією 17 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text

3. Про Регламент Верховної Ради України : Закон України від 06.02.2009 № 4039. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 14-15, № 16-17, ст.133
4. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини : Закон України від 23.12.1997 № 776/97-ВР. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, № 20, ст. 99
5. Медвідь Л.П. Зміст та характеристика парламентського контролю за додержанням прав та свобод людини та свобод людини і громадянина, в тому числі військовослужбовців. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/264949/260928>
6. Банах С.В. Функції омбудсманів у сучасному світі: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 196 с.

ІРИНА ЧУМАК,*аспірантка ОНП «Публічне управління та адміністрування» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка***IRYNA CHUMAK,***Ph.D student educational and scientific program "Public Administration" of the Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv*<https://orcid.org/0000-0002-1563-7616>*Науковий керівник: Валерія Голубь, д.н. держ. упр., професорка, професорка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

МОТИВАЦІЙНО-ЦІННІСНІ ОРІЄНТИРИ ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ В УКРАЇНІ

MOTIVATION AND VALUE GUIDELINES OF THE POST-WAR BUILDING OF THE ECOLOGICAL NETWORK IN UKRAINE

A system of postmodern motivational and value guidelines for the reconstruction and expansion of the ecological network of Ukraine in the post-war period has been developed, which should replace the modern axiological imperatives of anthropogenic transformation of nature. The eco-network was analyzed as a single interdisciplinary and integrated object of legal regulation, economic use and social and psychological support from the public authorities and civil society. The concept of a national eco-network is complemented by the concept of ecological micro-networks in the format of small areas of wild or semi-wild natural landscape, which organically fit into the eco-design of homesteads and other private areas of citizens. It is substantiated that the movement to develop ecological micro-networks can not only contribute to the strengthening of the eco-stabilization effect of the national eco-network, but also to activate the transformation of the value-motivational orientations of the population in accordance with European standards for the expansion and development of the national eco-network of Ukraine.

Keywords: national ecological network, value-motivational landmarks, ecological micro-networks, informational and psychological support of ecological public administration.

Розгортання екологічної кризи та втрати ландшафтного та біологічного різноманіття в глобальних масштабах поставило на порядок денний розвиток Всеєвропейської екологічної мережі, що складається з екомережі ЄС Natura 2000 і мережі Emerald (Смарагдової мережі), автономною складовою якої є Національна екологічна мережа України [1]. Вона виступає як системна інтеграція територій природно-заповідного фонду та інших територій, які мають особливу цінність для охорони навколишнього природного середовища і де відповідно до законів та міжнародних зобов'язань нашої держави вводиться особливий правовий режим щодо охорони довкілля [2]. При цьому організаційно-правового механізми формування екомережі повинні доповнюватися еколого-економічну, екобіологічну та екопсихологічну наукову рефлексію значущості екологічної мережі країни на європейському, національному, регіональному та місцевому рівнях. Адже в ментальності не лише більшості населення, але й еліти, не перетворені людиною сегменти довкілля вважаються проявами марнотратства, безгосподарності, а їх господарче освоєння вважається раціональною і благородною справою.

У контексті таких ціннісних орієнтирів аксіологічний диспаритет ділянок агросфери, техносфери та інших антропогенних ландшафтів порівняно з територіями дикої та напівдикої природи з набуває виразної асиметрії на користь перших. Відтак обмеження щодо захисту екомережі напрацьовані в теорії вітчизняного екологічного права на практиці дуже легко порушуються різноманітними економічними суб'єктами та пересічними громадянами. У країнах ЄС така домінація ціннісних орієнтацій індустріальної епохи цивілізаційного розвитку останніми десятиліттями почала змінюватися у бік екологічних імперативів.

На жаль, долучення України до розбудови панєвропейської екомережі, попри приклад країн ЄС, а також їх інформаційну та фінансову підтримку розвитку української національної екологічної мережі, було досягнуто досить скромних результатів. При цьому амбітною метою екологічної політики України задекларовано в нормативно-правових документах держави було доведення до 2015 року площі національної екомережі до рівня 41% території країни [3]. Однак, як зазначала відомий український експерт О.О. Статівка, ще у 2017 році, зазначена програма не була виконана в повному обсязі [2]. З тих пір ситуація не поліпшилася. Більше того, з початком повномасштабної російсько-української війни національна екологічна мережа України постраждала на дуже значних обсягах простору.

Безперечно, головною причиною цього стали дії агресора. Однак, можна лишити поза увагою те, що ціннісний статус збереження екомережі в елітній та масовій свідомості українців ще додатково знизився порівняно з довоєнним часом. Збереження природи стало не на часі. У обговореннях проектів повоєнного майбутнього України також екологічна проблематика змістилася на периферію. Водночас, стратегічним напрямом сучасної екологічної політики України, слідуючи прикладу країн ЄС, задекларовано розвиток обсягів надання екосистемних послуг населенню пов'язаних із розвитком національної екомережі.

Наразі науковцями ведуться розрахунки економічної переваги від покращення екосистемних послуг у результаті функціонування екомереж як основного аргументу на користь їх розширення та поліпшення в очах населення та влади [4]. Це створює нову систему постмодерних мотиваційно-ціннісних орієнтирів на користь збереження та використання екомереж під час війни та їх відбудови й розширення у повоєнні часи. Такі світоглядні зрушення обов'язково повинні прийти на зміну модерним аксіологічним імперативам антропогенного перетворення природи глибоко вкоріненим у свідомість громадян за часів індустріалізації, які є соціально-психологічними бар'єрами в щодо розширення площ екомереж та зменшення антропогенного тиску на них.

Соціально-психологічний супровід розбудови екологічної мережі на національному, регіональному та місцевому рівнях доцільно доповнити концептом екологічних мікромереж, які можуть створюватися та підтримуватися у форматі невеликих ділянок дикого на напівдикого природного ландшафту, які органічно вписуються в екодизайн садіб та інших приватних територій громадян. При цьому потрібна системна інформаційна підтримка власників, що раціонального використання екологічних мікромереж з харчовою, лікувальною, технічною та рекреаційною метою, які більшістю громадян поки що не усвідомлюються через втрату етноботанічної компетентності сучасних поколінь.

Список використаних джерел

1. Ващишин М. Я. Правове забезпечення формування смарагдової мережі в Україні. *legal aspects of creation of the emerald network in ukraine*. Юридичний науковий електронний журнал. 2018. № 3. С. 115-119. URL: http://lsej.org.ua/3_2018/34.pdf.
2. Закон України «Про загальнодержавну програму формування і розвитку національної екологічної мережі України на період 2000 – 2015 років»
3. Статівка О. О. «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000–2015 роки»: досягнення та недоліки. Від правової охорони природи Української РСР до екологічного права України : збірник тез Всеукраїнської наук. практ. конференції (Київ, 26 трав. 2017р.). Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Чернівці, 2017. С. 339–343.
4. Штик, Ю. Формування та розвиток ринку екосистемних послуг в Україні. *Економічний простір*, (180), 2022. С. 159-162.

ОЛЕНА ШВАЙКА,
*магістрантка, студентка кафедри парламентаризму Навчально-наукового
 інституту публічного управління та державної служби Київського
 національного університету імені Тараса Шевченка*

OLENA SHVAIKA,
*Master's Degree, student of the Department of Parliamentarism, Institute of Public
 Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv*

ТРАДИЦІЇ НАРОДОВЛАДДЯ ТА ЦІННОСТІ НАРОДНОГО ПРЕДСТАВНИЦТВА В УКРАЇНСЬКОМУ ПАРЛАМЕНТАРИЗМІ

TRADITIONS OF PEOPLE'S RULE AND VALUES OF PEOPLE'S REPRESENTATION IN UKRAINIAN PARLIAMENTARISM

For a modern state, the most important fundamental doctrines are: human rights and freedoms, established democracy in all spheres, the rule of law, civil society, and the separation of powers. The essence of representative democracy is that the vast majority of state issues are decided not by all citizens, but by certain groups of them. Such groups are authorized representatives of all citizens of the state. It is they who, on behalf of and on behalf of the entire people, make decisions that are binding on everyone. The essence of representation is that each deputy gets to the representative body only by election; representation in itself is the most important task for a deputy; the system of people's representation functions on the basis of direct and feedback. Such a system makes it possible to free a significant mass of the population from the direct participation in the day-to-day decision-making of state management matters, guarantees them against arbitrariness and ensures compliance with the rights and freedoms of the individual, guarantees other principles of the constitutional legal order.

Keywords: representative people's power, democracy, people's sovereignty, power, parliament.

Народ здійснює владу в державі і через державу. З етимологічного боку, поняття народовладдя формується на перехресті двох категорій: суб'єктної – «народ» та функціональної – «влада».

Народовладдя як соціокультурний феномен актуалізує своє буття в державі через відповідні зовнішні інституалізовані прояви – форми здійснення народовладдя. Критерієм формалізації, як в цілому, так і наступного виокремлення конкретних форм здійснення влади народом, виступає співвідношення безпосередності та опосередкованості волевиявлення суспільства у владних відносинах. Можна визначити чотири основні функції здійснення народовладдя: установча, уповноваження, контрольна та державно – організаційна. Наведені функції являють головні сторони здійснення влади народом: її встановлення, уповноваження конкретних осіб шляхом виборів чи призначення, здійснення влади та контроль за її здійсненням. Усі зазначені функції можуть здійснюватися як у безпосередній, так і представницькій формах народовладдя.

Форми народовладдя входять в загальну систему форм демократії, яка, окрім зазначених, знаходить своє відображення ще й через такі зовнішні прояви, як організація діяльності апарату держави на демократичних принципах та через юридичне закріплення і фактичне використання громадянами їх демократичних прав і свобод узятих у єдності з відповідними обов'язками. Місце форм народовладдя в системі форм демократії зумовлено спрямованістю останньої в усій її багатоаспектності на виконання власної службової функції по здійсненню народовладдя, що може бути досягнуто лише за умови комплексного прояву на всіх трьох щаблях (індивідуальному, колективному, інституційному) в соціальному середовищі. Лише за умов оптимального поєднання свободи особистості із колективною волею (максимум такої оптимальності навів іспанський мислитель Мігель де Унамуно: «ані найменшого сенсу не має питання, чи створено суспільство для особи, чи особа для суспільства, тому що я – і є суспільство, і суспільство – це я»), за належної організації та спрямованості державних інститутів, можна говорити про можливість здійснення основоположного принципу демократії – народовладдя. Самі ж форми народовладдя покликані до розкриття статички змісту влади народу (її належність суб'єкту) в динаміці (власне, її здійснення).

В Україні здійснюється представницьке народовладдя, сутність його полягає у вирішенні державних питань представницькими органами (парламентом, місцевими Радами тощо), управ-

ління державними справами не безпосередньо, а через обраних депутатів парламенту чи місцевого представницького органу. Центром демократичних перетворень в країні завжди виступає парламент. Форми здійснення влади вперше проявилися в родову епоху, вони наскрізно проходять через усі часи європейської цивілізації, варто лише згадати такі пам'ятки демократичної практики як античні народні збори, віча княжої України, самоврядування міст-держав Середньовіччя, чорні ради Запорозької Січі тощо. В сучасному часі народ України є носієм суверенітету та єдиним джерелом влади, здійснює владу прямо і через представницькі (виборні) органи. Безпосередня демократія здійснюється шляхом прямого волевиявлення народу. Існує багато форм безпосередньої демократії, але ст. 69 Конституції прямо закріплює лише дві – вибори і референдум.

Найдавнішою і найпоширенішою формою безпосередньої демократії, а також обов'язковим атрибутом представницької демократії є вибори. Цю форму безпосередньої демократії можна визначити як процедуру формування державного органу або надання повноважень посадовій особі, що здійснюється шляхом голосування уповноважених осіб за умови, що на кожний отриманий таким чином мандат можуть претендувати в установленому порядку два чи більше кандидати. Залежно від органу, який обирається на виборах, вони бувають парламентські (тобто вибори народних депутатів України), президентські, вибори депутатів місцевих рад, сільських, селищних, міських голів.

Другою за поширеністю формою безпосередньої демократії є референдум, який являє собою спосіб прийняття громадянами України шляхом голосування законів України, інших рішень з важливих питань загальнодержавного і місцевого значення. Референдум, що проводиться, як і вибори, шляхом голосування, відрізняється від останніх об'єктом і метою виборців. Об'єктом на виборах є кандидат або список кандидатів, а об'єктом референдуму – певне питання або нормативно-правовий акт. Метою виборів виступає обрання свого представника, а метою референдуму – прийняття відповідного рішення. Іноді для позначення цієї форми волевиявлення народу використовують термін «плебісцит», що, як правило, проводиться з територіальних питань.

В Україні, представниками народу є народні депутати і правовідносини, в які вступають представники народу, охоплюють широке коло осіб: власне народ (виборчий корпус), обраних ним представників, невизначене коло осіб (як фізичних, так і юридичних), щодо яких здійснюють юридично значимі дії представники народу (приймають нормативно-правові акти, контролюють їх виконання, здійснюють інші дії у рамках конституції та законів держави). Юридичні права та обов'язки виникають у представників народу лише за умови їх законного, легітимного обрання самим народом, що виключає інші, факультативні та позазаконні форми їх кооптації до представницьких органів влади. В Україні основні відправні моменти відповідальної демократичної представницької системи зафіксовані саме в Конституції України.

Основні системи представництва в Україні: парламент, місцеві ради, депутатські фракції та групи, парламентські комітети та тимчасові спеціальні та слідчі комісії, постійні комісії. Елементом представницької системи виступає індивідуальний депутат. У випадку України до складу депутатського корпусу входять такі групи осіб: народні депутати України як представники всього українського народу в єдиному органі законодавчої влади – Верховній Раді України.

Висновок: народ є джерелом та носієм суверенної влади в демократичній державі. Сучасний ступінь розвитку цивілізації визнає права людини у всіх їх вимірах вищою соціальною цінністю.

Список використаних джерел

1. Конституція України URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80?test=qY4Mfbtc78fVmZUUZiFZLNfuHI43Es80msh8Ie6>.
2. Загальна декларація прав людини. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_015?test=SE7MfTfNFZoChmZUMZiFZLNfuHI43Es80msh8Ie6.
3. Конституційно-правові форми безпосередньої демократії в Україні: проблеми теорії і практики / За ред. В. Ф. Погорілка. – К.: Інститут держави і права ім. В. М. Ко- рецького НАН України, 2001. – 356 с.
4. Загальна теорія держави і права / За ред. М.В. Цвіка, В.Д. Ткаченка, О.В. Петришина. – С. 109-110.
5. Коментар Закону України «Про вибори народних депутатів України» / За ред. М.І. Ставнійчук, М.І. Мельника. – С.311.

АНДРІЙ ШЕМЧУК,
 здобувач ступеня доктора філософії з політології Навчально-наукового
 інституту публічного управління та державної служби Київського
 національного університету імені Тараса Шевченка
 (кафедра парламентаризму)

ANDRIY SHEMCHUK,
 Candidate of Philosophy in Political Science of the Educational and Scientific
 Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko
 National University of Kyiv (Department of Parliamentarism)

Науковий керівник: **Лідія Даниленко**, д.пед.н., професорка, професорка кафедри
 парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та
 державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ОСНОВНІ ЗАГРОЗИ ПОЛІТИЧНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ УСУНЕННЯ

MAIN THREATS TO UKRAINE'S POLITICAL SECURITY AND WAYS TO ELIMINATE THEM

The main threats to political security are identified: political corruption; political responsibility; lack of a system of effective counteraction to political risks and threats; low level of information support for countering disinformation.

The content of the new functions of the political security system, related to the issues of politicization of public life, increasing the level of threats and challenges of the international plan, strengthening the political power of states, full-scale military invasion of the Russian Federation on the territory of Ukraine from February 24, 2022, is revealed.

It is noted that social support of government and politics creates appropriate conditions for their stability, security and longevity much better than a giant repressive-power machine.

Ways to solve the problems of information provision of political security of Ukraine through the formation of a set of measures to increase resistance to disinformation and improve the mechanism of exchange of information flows in the system of public authorities are proposed.

Keywords: security, political security, disinformation, political stability, corruption control.

Відповідно до Доповіді ООН щодо стану людського розвитку, що було оприлюднено 1994 року, політичною безпекою є одна із семи категорій, яка виражає головні потреби безпеки особи. Якщо на початку 90 рр. XX ст. поняття політичної безпеки пов'язувалося з ліберальним утопічним прагненням до миру на світовій арені після Холодної війни, то через певний час її окреслювали більш вузько – як дискусію навколо природи й законності гуманітарної допомоги. І тільки в другому десятилітті XXI ст. постала потреба значно складнішої і досконалої дискусії щодо того, як потрібно визначати й трактувати цю концепцію [5]. Тобто, політична безпека розглядається як відсутність загроз базовим цінностям суспільства і держави та забезпечення органами публічної влади достатнього рівня захищеності інтересів держави від впливу зовнішніх і внутрішніх викликів, загроз і небезпек.

До другої половини XX ст. система політичної безпеки, в основному, була спрямована на захист інтересів та потреб політичної і політико-управлінської еліти [1] та захист політичного ладу. Нині, як зазначають науковці [2], ця система набула нових функцій, пов'язаних з:

- політизацією всього суспільного життя і переростанням негативних економічних, соціальних, духовно-етичних, криміногенних та інших процесів у політичні загрози;
- підвищенням погроз і викликів міжнародного плану, які здатні підірвати або ослабити зовнішньополітичні позиції держави, а від так і збільшенням функції аналізу, прогнозу і розробки заходів проти негативних процесів в основних сферах життя суспільства;
- зміцненням політичної потужності держави як здатності влади, державного і суспільного устрою використовувати матеріальні і духовні ресурси країни на виконання завдань, що стоять перед нею;
- реальним повномасштабним воєнним вторгненням РФ на територію України, розпочатим 24 лютого 2022 року.

Поява нових функцій системи політичної безпеки передбачає і появу нових шляхів усунення існуючих загроз і викликів. Важливими, серед них, є ті, що ґрунтуються на збільшенні довіри й підтримки з боку громадян, зростанні чисельності людей, які турбуються про утвердження існуючого політичного ладу та усвідомлено сприяють його політиці, висуненню у владу достойних громадян.

Вважається, що значна соціальна підтримка влади та політики створює відповідні умови для їх стабільності, безпеки й довголіття набагато краще, аніж велетенська репресивно-силова машина. Адже, гарантування політичної безпеки залежить не лише від результативного функціонування спеціальних служб, а й від влади, особливостей її політики, масштабу соціальної бази.

Тому суб'єктами політики національної безпеки є національні інтереси та основні загрози особистості, суспільству і держави, а її об'єктами - суспільство, особистість і держава.

В умовах гібридної війни, яку веде РФ проти України, починаючи з 24 лютого 2022 року, науковцями виявлено наступні основні загрози та виклики політичній безпеці - це політична корупція, низький рівень політичної відповідальності, недостатня сформованість системи ефективної протидії політичним ризикам і загрозам [3]. Ми ж виокремлюємо ще й недостатнє інформаційне забезпечення політичної безпеки, що підтверджується фактором поширення дезінформації. Про це свідчать відповідні значення показників політичної стабільності, які перебувають в межах від $-1,87$ до $-1,10$, та контролю корупції – від $-0,87$ до $-0,76$. Виявлено, що Україна має спільні з Вірменією, Молдовою та Румунією ознаки формування інформаційного забезпечення політичної безпеки [4].

У розрізі тривалої гібридної війни цей фактор має бути усунений, адже він є реальною загрозою діяльності всієї системи публічної влади і, зокрема, представницької, яка стає одним із основних складників забезпечення, гарантування, зростання та зміцнення державної стабільності та політичної безпеки України. Нами запропоновано шляхи вирішення проблем інформаційного забезпечення політичної безпеки України через формування комплексу заходів щодо підвищення стійкості до дезінформації та вдосконалення механізму обміну інформаційними потоками в системі органів публічної влади.

Список використаних джерел

1. Елітознавство: підручник /кол. Автор.; за ред.. В.А.Гошовської, Л.Г.Комахи. 2-е видання, перероблене та доповнене. Ктїв: Вид-во «Центр учбової літератури», 2022. 220 с.
2. Кравчук О. Особливості політичної безпеки України. Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку, 2011. Вип. 23. С. 85-89.
3. Кравчук О. Ю. Політична безпека регіону як складова забезпечення політичної безпеки України. Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. «Суспільні науки: сучасні тенденції та фактори розвитку». Одеса, 2014. С. 98–100.
4. Goshovska V., Gandziuk A., Danylenko L., Shemchuk A., Hachkov A. Problems of information provision of political security of Ukraine. AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research, листопад, 2022. <http://www.magnanimitas.cz/ad-alta-journal-of-interdisciplinary-research>
5. UNDP. (1994). Human Development Report 1994. (p. 226). New York.

МАРІЯ ШКУРАТ,

студентка ОП "Парламентаризм та парламентська діяльність" Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

SHKURAT MARIIA,

*Student of the educational program "Parliamentarism and parliamentary studies",
Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko
National University of Kiev*

*Науковий керівник: Ірина Дудко, д.політ.н., професорка, професорка кафедри
парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та
державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ У ВИМІРІ ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ: ІСТОРИЧНА РЕТРОСПЕКТИВА ТА ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ

FORMATION OF UKRAINIAN STATE THROUGH PARLIAMENTARY SYSTEM: HISTORICAL PERSPECTIVE AND CHALLENGES OF MODERNITY

Studying the parliamentary system in Ukraine nowadays is an integral part of Ukrainian scholars. In this historical retrospective, we are going to research a short period from March 1917 to February 1918. At this time in the history of Ukraine the prototype of the parliament, vital state authorities, and political and parliamentary system was founded and created. After this review then we will compare it with the events of nowadays and the place of the current parliament Verkhovna Rada of Ukraine in modern history. If we compare the context today and a hundred years ago, we can distinguish different entry conditions until February 24: Ukraine is formed as a state, it has its Constitution, its bodies, and its parliament, but at the same time there are different visions of its future, which is confirmed by the presence of the pro-Russian party in the parliament. The threat, like a hundred years ago, comes from the East, from Russia, which intends to absorb the entire territory of Ukraine. This historical review and theses may be a foundation for further research through parliamentary system of Ukraine.

Keywords: parliament, Ukraine, state, parliamentary system.

У даній історичній ретроспективі ми розглянемо короткий проміжок часу – період з березня 1917-го року по лютий 1918-го року. Саме у цей час в історії української державності створювався прообраз парламенту, державних органів та політичної та парламентської системи, а далі порівняємо з подіями сьогодення та місцем нинішнього парламенту в сучасній історії.

Варто одразу зазначити, що особливістю тих подій була конкретна історична атмосфера, що безпосередньо впливала на те, як саме відбувалося становлення Української держави. Усе розпочалося у березні 1917-го року в Петербурзі, коли місцеві змусили зректися царя та утворили тимчасовий уряд, імперії більше не існувало, а для української інтелігенції знезацька, як описує* С. Плохій, відкрилося вікно для української автономії. Визначні особистості української історії прибули до Києва, аби створити перший за довгий час державний орган – Українську Центральну Раду на чолі з М. Грушевським. На тлі соціалістичних та ліберальних ідей молодого покоління повстає українська ідея, а за нею конкретні кроки до створення пропарламентської системи, що була легітимована Українським Національним Конгресом у квітні 1917-го року. До УЦР входили депутати, представники різних верств і меншин населення. Ролі в парламенті були розподілені, приймалися законопроекти – Універсали, розглядалися різні питання життя держави: економічні, культурні, освітні, був створений уряд** – Генеральний Секретаріат на чолі з В. Винниченком. Усе відбувається за європейським зразком молоді демократії. Зовнішні, так і внутрішні обставини дуже скоро внесли свої корективи, що призвело до занепаду і поразки спроби становлення Української держави. Серед перемог УЦР однозначно виділяємо створення засад для цивілізаційного майбутнього держави: створення національних символів. У цих символах прослідковується зв'язок з попередньою історією України.

* Плохій С. Народження нації / Сергій Плохій // Брама Європи Історія України від скіфських воєн до Незалежності / Сергій Плохій. – Харків: Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2021. – С. 270–277.

** Гошовська В. А. Парламентаризм / В. А. Гошовська. – Київ, 2016. – 672 с.

УЦР декларує у своїх Універсалах, що вона є наступницею держави Київська Русь та козацької Гетьманщини. Але Жовтнева революція 1917-го року вплинула на події в Україні та створило виклики для УЦР – постала загроза існуванню самого органу. Після захоплення більшовиками влади в росії вони планували зробити те саме на території України, захопивши великі промислові міста завдяки підтримці місцевих робітників, у січні вони підійшли до Києва. Перед цим у грудні на з'їзді рад від промислового Сходу у Харкові було проголошено Українську Народну Республіку Рад за підтримкою сумнівних народних мас. УЦР не визнавала події, що відбулися в Харкові, місцева інтелігенція теж не підтримувала червоних. У деяких роботах УНРР називають віртуальною державою. Найважливіше, що треба взяти до уваги те, що це створило загрозу для УЦР. Армія, яка підтримала УЦР на початку 1917-го року була відправлена на фронт, фактично захищати нову державу було нікому. Тому у січні 1918-го року УЦР проголошує 4 Універсал та відступає з міста. Перемогою 4 Універсалу стало проголошення Української Народної Республіки та декларування про розрив зв'язків з Росією. Однак поразкою стала втрата шансу на становлення Української держави, через ряд причин, наприклад, втрата зв'язку з населенням, не виконані економічні обіцянки, відсутність армії, романтичність намірів та врешті-решт відсутність формули ідентичності України та її громадян, яка мала б бути створена ще на початку подій. Ідеї автономії*, відсутність рішучості, острах перед реакцією з боку тимчасового уряду росії – ці та інші причини становили основу поразки УЦР, України та її цивілізаційного виміру на мапі історії.

Сьогодні у 2022-му році доля знову випробовує на стійкість нашу державу, знову постало питання існування України як такої. Контекст 20 століття і сьогодення різний, однак виклики, на наше переконання схожі. Виділяємо такі виклики: існування України як самостійної незалежної держави на геополітичній мапі або захоплення росією, питання нашого цивілізаційного орієнтування чи на Захід до європейських держав, чи на Схід до росії та найголовніше, на нашу думку, визначення нашої ідентичності або ж формули України та українці. Якщо порівнювати контекст сьогодні та сто років тому вирізняємо різні вхідні умови до 24 лютого: Україна сформована як держава, вона має свою Конституцію, свої органи, свій парламент, але водночас є різні бачення її майбутнього, що підтверджується наявністю проросійських сил у парламенті. Загроза як і сто років тому постає зі Сходу, від росії, яка намірена захопити та поглинути всю територію України. На щастя, їй це не вдалося. Перший виклик подолано – Україна буде існувати. Далі почалася складна боротьба, з якої ми маємо вийти переможця, боротьба проглядається як на полі бою, так і на геополітичному фронті, а саме легітимоване та визнане країнами ЄС наше повернення до європейської родини. Зовнішні умови за 9 місяців війни є сприятливими: Захід не відвертається від нас та сприяє нашій перемозі через військову та економічну допомогу. Органи державної влади консолідовані, парламент об'єднаний, швидкий у своїх рішеннях.

Останній виклик це наша національна ідентичність – довготривалий шлях, який, на наше переконання, подоланий, адже тепер з упевненістю ми можемо сказати, ким є громадяни України – сміливі, хоробрі, волелюбні, які готові боронити свою свободу та незалежність до останнього. Ми можемо зробити висновок, що питання нашої державності більше не стоїть, Україна є, на відміну від 20-го століття, хоч і загроза лишилася та сама. Важливо, аби ми пам'ятали завжди про нашу ідентичність, аби ми розглядали події сьогодення, минулого і майбутнього через призму гідних героїв, а не жертв агресора. Дані тези можуть стати поштовхом до подальших великих досліджень генези та еволюції парламентаризму в Україні.

Список використаних джерел

1. Гошовська В. А. Парламентаризм / В. А. Гошовська. Київ, 2016. 672 с.
2. Бевз Т. Політичні ідеї та ідеали українців у період середини XVII - середини XIX століть. Тетяна Бевз // Політична наука в Україні. 1991–2016 : у 2 т. Т. 1. Політична наука: західні тренди розвитку й українська специфіка / Тетяна Бевз. – Київ: Парламентське видавництво, 2016.
3. Плохій С. Народження нації / Сергій Плохій // Брама Європи Історія України від скіфських воєн до Незалежності / Сергій Плохій. Харків: Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2021. С. 270-277.

* Бевз Т. Політичні ідеї та ідеали українців у період середини XVII – середини XIX століть. / Тетяна Бевз // Політична наука в Україні. 1991–2016 : у 2 т. Т. 1. Політична наука: західні тренди розвитку й українська специфіка / Тетяна Бевз. – Київ: Парламентське видавництво, 2016.

ОЛЕКСАНДР ЮРИКОВ,
доктор філософії, старший викладач кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ

OLEKSANDR YURIKOV,
Senior Lecturer of Criminal Law Department of the National Academy of Internal
Affairs, Ph.D in Law
<https://orcid.org/0000-0002-6900-6887>

УКРАЇНСЬКИЙ ПАРЛАМЕНТ НА ЗАХИСТІ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

THE UKRAINIAN PARLIAMENT ON THE PROTECTION OF THE RIGHTS AND FREEDOMS OF HUMANS AND CITIZENS UNDER THE CONDITIONS OF MARITAL STATE

During martial law, the parliament – the Verkhovna Rada of Ukraine – plays a significant role in guaranteeing the rights and freedoms of a person and a citizen, since only the laws of Ukraine determine the rights and freedoms of a person and a citizen, the guarantees of these rights and freedoms. The Verkhovna Rada of Ukraine established that the introduction of martial law cannot be a basis for the use of torture, cruel or degrading treatment or punishment. Any attempt to use the imposition of martial law to seize power entails liability under the law. Thus, the parliament protected the Ukrainian people from abusing their own rights by the governing institutions of the state during martial law and using them for their own purposes. In order to effectively protect the rights and freedoms of a person and a citizen, the Ukrainian Parliament introduced the institution of the Commissioner of the Verkhovna Rada of Ukraine for Human Rights, which exercises parliamentary control over the observance of the constitutional rights and freedoms of a person and a citizen and the protection of the rights of everyone on the territory of Ukraine and within its jurisdiction on a permanent basis. The Human Rights Commissioner of the Verkhovna Rada of Ukraine exercises his powers also during martial law, which significantly contributes to the protection of human and citizen rights and freedoms.

Keywords: parliament, freedom, man, citizen, martial law.

24 лютого 2022 року Законом України № 2102-IX «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»» [1] на всій території України було введено воєнний стан, у зв'язку з чим окремі права і свободи людини та громадянина істотно обмежуються з метою забезпечення безпеки та територіальної цілісності нашої держави.

Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» передбачено можливість обмеження конституційних права і свобод людини та громадянина, передбачених ст. 30–34, 38, 39, 41–44, 53 Конституції України, а також введення тимчасових обмежень прав і законних інтересів юридичних осіб в межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану [2]. Відповідно до ст. 8 Закону України від 12 травня 2015 року № 389-VIII «Про правовий режим воєнного стану» було запроваджено низку заходів правового режиму воєнного стану, зокрема: 1) запроваджено комендантську годину (заборону перебування у певний період доби на вулицях та в інших громадських місцях без спеціально виданих перепусток і посвідчень), а також встановлено спеціальний режим світломаскування; 2) встановлено особливий режим в'їзду і виїзду, обмежено свободу пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також рух транспортних засобів; 3) дозволено перевіряти документи у осіб, а в разі потреби проводити огляд речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян, за винятком обмежень, встановлених Конституцією України; 4) заборонено проведення мирних зборів, мітингів, походів і демонстрацій, інших масових заходів; тощо [3].

Усі зазначені заходи певним чином обмежують права і свободи людини та громадянина. Водночас, відповідно до ст. 64 Конституції України, не можуть бути обмежені такі права та свободи: 1) рівність конституційних прав і свобод та рівність перед законом (ст. 24); 2) заборона позбавлення громадянства і права змінити громадянство (ст. 25); 3) невід'ємне право на життя (ст. 27); 4) право на повагу до його гідності (ст. 28); 5) право на свободу та особисту недоторканність (ст. 29); 6) право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів (ст. 40); 7) право на житло (ст. 47); 8) рівні права і обов'язки по-

дружжя у шлюбі та сім'ї; рівні права дітей (ст. 51, 52); 9) право на судовий захист (ст. 55); 10) право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень (ст. 56); 11) право знати свої права і обов'язки (ст. 57); 12) незворотність дії в часі законів та інших нормативно-правових актів (ст. 58); 13) право на професійну правничу допомогу (ст. 59); 14) право не виконувати явно злочинні розпорядження чи накази (ст. 60); 15) право не бути двічі притягненим до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення (ст. 61); 16) презумпція невинуватості (ст. 62); 17) право не давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом (ст. 63) [4].

Під час воєнного стану значну роль у гарантуванні прав і свобод людини та громадянина відіграє парламент – Верховна Рада України – оскільки виключно закони України визначають права і свободи людини та громадянина, гарантії цих прав і свобод. Верховна Рада України встановила, що введення воєнного стану не може бути підставою для застосування тортур, жорстокого чи принижуючого людську гідність поводження або покарання. Будь-які спроби використати введення воєнного стану для захоплення влади тягнуть за собою відповідальність згідно із законом [3]. Таким чином, парламент убезпечив український народ від зловживання керівними інституціями держави власними правами під час воєнного стану та використання його у власних цілях.

З метою ефективного захисту прав і свобод людини та громадянина, українським парламентом було запроваджено інститут Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, який здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина та захист прав кожного на території України і в межах її юрисдикції на постійній основі.

Метою парламентського контролю є: 1) захист прав і свобод людини і громадянина, проголошених Конституцією України, законами України та міжнародними договорами України; 2) додержання та повага до прав і свобод людини і громадянина; 3) запобігання порушенням прав і свобод людини і громадянина або сприяння їх поновленню; 4) сприяння приведенню законодавства України про права і свободи людини і громадянина у відповідність з Конституцією України, міжнародними стандартами у цій галузі; 5) поліпшення і подальший розвиток міжнародного співробітництва в галузі захисту прав і свобод людини і громадянина; 6) запобігання будь-яким формам дискримінації щодо реалізації людиною своїх прав і свобод; 7) сприяння правовій інформованості населення та захист конфіденційної інформації про особу [5].

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини здійснює власні повноваження, передбачені ст. 13–14 Закону України від 23 грудня 1997 року № 776/97-ВР «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», також під час воєнного стану, що істотним чином сприяє захисту прав і свобод людини та громадянина. Крім того, його повноваження не можуть бути припинені чи обмежені у разі закінчення строку повноважень Верховної Ради України або її розпуску (саморозпуску), введення воєнного або надзвичайного стану в Україні чи в окремих її місцевостях [5]. Це свідчить про те, що український парламент у будь-яких умовах передусім спрямований на захист прав і свобод людини та громадянина.

Підсумовуючи зазначене вище, можна дійти висновку, що Верховна Рада України є одним з головних органів державної влади, який під час воєнного стану спрямовує свою діяльність не лише на протидію зовнішньому ворогу, а й на гарантування прав і свобод людини та громадянина власної держави. Такий підхід сприяє не лише ефективному захисту прав і свобод, а й підвищенню довіри до українського парламенту з боку громадян, що своєю чергою забезпечує стабільність і відсутність кризових ситуацій в середині держави.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» : Закон України від 24 лют. 2022 р. № 2102-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text>.
2. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24 лют. 2022 р. № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.
3. Про правовий режим воєнного стану : Закону України від 12 трав. 2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#n47>.
4. Конституція України : Основний Закон від 28 черв. 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
5. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини : Закон України від 23 груд. 1997 р. № 776/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80#Text>.

ВІКТОРІЯ ЮРИКОВА,

провідний фахівець кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

VICTORIA YURIKOVA,

Leading Specialist of the Department of Parliamentarism Educational And Scientific Institute of Public Administration and Civil Service Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0003-2615-5142>

ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ПОЛІТИКИ В КРАЇНАХ ЄС: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

EXPERIENCE OF APPLICATION OF HUMANITARIAN POLICY IN EU COUNTRIES: COMPARATIVE ASPECT

The humanitarian policy of the state transfers the realization and development of the spiritual potential of the people. Vaughn swears at the development of effective approaches, directing towards the promotion of the humanitarian development of society, improvement of the social and economic situation of the population, promotion of their spiritual and intellectual development, and improvement of health. At one time, such a policy is guilty of rooting for the global national interests. The method of humanitarian policy is the creation of minds for the manifestation, molding and development of the creative potential of the individual and the whole. European powers before our minds develop their own culture, enlighten that science, to improve the spiritual warehouse of society. The development of these spheres has helped to improve the level of the social and economic camp of the people, the formation of a single nation with powerful traditions, and the smut – the establishment of that development of national ideology.

Keywords: humanitarian policy, public policy, European integration, culture, ideology.

Гуманітарна політика держави полягає у здійсненні ефективних заходів, спрямованих на покращення соціально-економічного становища громадян, підвищення їх духовного й інтелектуального розвитку, зміцнення здоров'я тощо. Водночас вона має ґрунтуватися на загальнонаціональних інтересах, метою якої є створення умов для виявлення, формування й розвитку творчого потенціалу особи та суспільства в цілому.

Сучасні тенденції захисту прав і свобод людини та громадянина та розвитку громадянського суспільства диктують певні умови здійснення гуманітарної політики держави, яка повинна бути спрямована на розвиток кожної особи та суспільства загалом.

У зв'язку з євроінтеграційним курсом України виникає питання щодо встановлення відповідності національних стандартів вироблення гуманітарної політики європейським. З цією метою постає необхідність вивчення зарубіжного досвіду держав – членів Європейського Союзу щодо вироблення ними гуманітарної політики. Одними з держав, які нині показують ефективність та результативність у цій сфері, є Іспанія та Австрія [1].

Гуманітарна політика Іспанії ґрунтується на культурній та художній спадщині держави, а також на поширеності іспанської мови, що посідає друге місце у світі за кількістю тих, хто розмовляє нею. Поширення власної культури за кордоном сприяє культурному, соціальному та економічному розвитку Іспанії шляхом залучення до держави туристів і фінансових інвестицій, заохочення різноманітності та співробітництва на основі взаємної поваги [2].

Іспанія ставить перед собою завдання, які є частиною гуманітарної політики держави, зокрема: поширити у світі образ Іспанії як безпечної та толерантної держави; сприяти збереженню культурної спадщини (національних архітектурних пам'яток, традицій, історії тощо); бути сполучною державою між державами Європи та Латинської Америки [3].

Що стосується Австрії, то це високорозвинена й інтелектуальна держава, яка, згідно з індексом людського розвитку за 2019 рік, посідає 18 місце [1]. Понад 82 % населення Австрії віком від 25 до 64 років мають диплом про повну середню освіту, що перевищує середній показник по державам – членам ОЕСР (75 %) [4]. В Австрії розвинені система освіти та науки.

Навчання для громадян Австрії безкоштовне, а рівень освіти в університетах - високий. Наукова діяльність навчальних закладів Австрії відкрита для громадян та охоплює всі сфери їхнього життя. Слід акцентувати увагу на тому, що дітей змалку залучають до наукової діяльності та освіти, чому сприяє «Дитячий університет».

Австрійська гуманітарна політика спрямована на створення зацікавленості громадян Австрії у саморозвитку та розвитку держави, формування позитивного середовища для туристичних подорожей, а також позитивного іміджу держави. Високорозвинені політична, економічна, культурна і туристична сфери діяльності Австрії, а також створення умов для комфортного проживання громадян, свідчить про те, що Австрія є досить розвиненою та економічно потужною державою.

На підставі здійсненого аналізу, можна дійти висновку, що європейські держави передусім розвивають власну культуру, освіту та науку, тобто покращують духовну складову суспільства. Розвиток цих сфер сприяє покращенню рівня соціально-економічного становища громадян, формування єдиної нації з власними традиціями, а головне – утворення та розвиток національної ідеології.

Таким чином, на нашу думку, в Україні передусім необхідно розвивати науку, освіту та культуру. Це можна зробити шляхом: формування конкурентоспроможного середовища навчальних, навчально-наукових закладів; стимулювання громадян до засвоєння нових знань, умінь і навичок; впровадження міжнародних стандартів освіти і науки; сприяння культурному розвитку населення, впровадження більшої кількості культурних заходів у закладах освіти; формування загальнонаціональної демократичної ідеології.

Список використаних джерел

1. ООН опублікувала індекс людського розвитку у країнах світу 2019 року. URL: <https://hdr.undp.org/>.
2. Міністерства закордонних справ і співробітництва Іспанії : [сайт]. URL: <https://www.exteriores.gob.es/en/Paginas/index.aspx>.
3. Nye J.S. Jr. «Soft Power», The Means to Success in World Politics. New York : Public Affairs, 2004.
4. Австрія. Як життя? URL: <http://www.oecdbetterlifeindex.org/ru/countries/austria-ru/>.

ПРОГРАМА
Щорічного Всеукраїнського круглого столу
до Дня Гідності та Свободи України

**«ВІТЧИЗНЯНИЙ ПАРЛАМЕНТАРИЗМ: СУЧАСНІ ВИМІРИ ГІДНОСТІ ТА СВОБОДИ
УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ»**

23 листопада 2022 року
м. Київ

Місце проведення: м. Київ, вул. Академіка Ромоданова, 12/2, каб. 218.

Час і регламент проведення:

11.45 - 12.00 (реєстрація – очно, on-line, ZOOM)

12.00 - 12.30 (вітальні слова, виступи спікерів);

12.30 - 13.30 (обговорення питань);

13.30 - 14.00 (прийняття резолюції).

Формат проведення: очно-дистанційний.

Підключитися до конференції Zoom

<https://us02web.zoom.us/j/83621309106?pwd=czUxR0wrckdvMUpyREswNllFemFPZz09>

Ідентифікатор конференції: 836 2130 9106

Код доступу: 532525

Учасники - народні депутати України, вчені - представники Наукової школи вітчизняного парламентаризму, представники органів державної влади та органів місцевого самоврядування, громадських організацій; здобувачі вищої освіти, викладачі ННІ ПУДС і філософського факультету.

Робоча мова: українська.

ВІДКРИТТЯ

Лариса КОМАХА, директор Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор філософських наук, професор

ВІТАЛЬНІ СЛОВА

Володимир БУГРОВ, ректор Київського національного університету імені Тараса Шевченка, кандидат філософських наук, професор, відмінник освіти України, заслужений працівник освіти України

Давид АРАХАМІЯ, народний депутат України IX скликання, Голова фракції «Слуга народу» у Верховній Раді України

Юрій КІСЕЛЬ, народний депутат України IX скликання, Голова Комітету Верховної Ради з питань транспорту та інфраструктури

Кирило ТИМОШЕНКО, заступник керівника Офісу Президента України

Тарас МЕЛЬНИЧУК, постійний представник Кабінету міністрів України у Верховній Раді України

Валерій КОЛЮХ, народний депутат України IX скликання, Голова підкомітету з питань науки та інновацій Комітету Верховної Ради з питань освіти, науки та інновацій

Анатолій КОНВЕРСЬКИЙ, декан філософського факультету, завідувач кафедри логіки, академік НАН України, доктор філософських наук, професор

Олег БАТРИМЕНКО, завідувач кафедри політології філософського факультету КНУ імені Тараса Шевченка, доктор політичних наук, професор

Модератори:

Валентина ГОШОВСЬКА, завідувача кафедри парламентаризму ННІ ПУДС, Президент ГО «Академія парламентаризму», Заслужений працівник народної освіти України, доктор політичних наук, професор

Олександр АЛІКСІЙЧУК, народний депутат України IX скликання, голова підкомітету з питань захисту інвестицій в об'єкти будівництва Комітету Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування

Питання для обговорення :

Гідність і Свобода – цивілізаційний вибір України.

Роль Революції Гідності у сучасних процесах державотворення в Україні.

Український парламент на захисті гідності та свободи людини і громадянина.

Інтеграція вітчизняного парламентаризму у демократичний суспільно-політичний простір.

Мотиваційно-ціннісні орієнтири повоєнної відбудови України. Сучасна гуманітарна доктрина.

ВІДКРИТТЯ. ВІТАЛЬНІ СЛОВА (12:00 – 12:30)
ДИСКУСІЙНІ ПАНЕЛІ (12:30 – 13:50)
Перша панель : Гідність і свобода – цивілізаційний вибір України (12:30 – 12:50)
Валентина ГОШОВСЬКА завідувача кафедри парламентаризму ННІ ПУДС, Президент ГО «Академія парламентаризму», Заслужений працівник народної освіти України, доктор політичних наук, професор
<i>Парламентаризм – основа захисту, збереження та розвитку гідності і свободи</i>
Давид АРАХАМІЯ , народний депутат України IX скликання, Голова фракції «Слуга народу» у Верховній Раді України, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, аспірант, кафедра парламентаризму (науковий керівник: Гошовська В.А., доктор політичних наук, професор)
<i>Співпраця структур Європейського Союзу з Україною у контексті розвитку Революції Гідності</i>
Юрій КІСЄЛЬ , народний депутат України IX скликання, Голова Комітету Верховної Ради з питань транспорту та інфраструктури, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, аспірант, кафедра парламентаризму, (науковий керівник: Гошовська В.А., доктор політичних наук, професор)
<i>Монобільшість як дієвий фактор політичних процесів в умовах воєнного стану</i>
Олександр АЛІКСІЙЧУК , народний депутат України IX скликання, голова підкомітету з питань захисту інвестицій в об'єкти будівництва Комітету Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, аспірант, кафедра парламентаризму (науковий керівник: Даниленко Л.І., доктор педагогічних наук, професор)
<i>Європейський вибір України – вагомий чинник розвитку парламентаризму</i>
Ігор РЕЙТЕРОВИЧ , доцент кафедри парламентаризму, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, кандидат політичних наук, доцент
<i>Гідність як ключова цінність представницької демократії</i>
Олексій КУЗНЄЦОВ , народний депутат України, Верховна Рада України, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка
<i>Феномен парламентських виборів 2019: перемога свідомого вибору українського народу</i>
Євген ДАНИЛОВ , заступник керівника апарату, Шевченківська районна в місті Києві державна адміністрація, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, магістрант, кафедра парламентаризму (науковий керівник: Даниленко Л.І., доктор педагогічних наук, професор)
<i>Провідна роль Українського парламенту у подоланні сучасних викликів</i>
Катерина ОЛЕЩЕНКО , керівник Секретаріату Державного Секретаря Міністерства, Міністерство юстиції України, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, магістрант, кафедра парламентаризму
<i>Парламентаризм сучасної України та його ключові моменти</i>

Тетяна КОВАЛЕВСЬКА, філософський факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка, аспірантка другого року навчання (науковий керівник: Батрименко О.В., доктор політичних наук, професор)

Гідність та свобода в політичній міфології української нації

Євгеній АНОШИН, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, магістрант, кафедра парламентаризму (науковий керівник: Рейтерович І.В., кандидат політичних наук, доцент)

Особливість парламентаризму в умовах реінтеграції раніше окупованих територій та діяльності державної служби на цих територіях

Етері ЗАХАРОВА, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, магістрант, кафедра парламентаризму (науковий керівник: Максименцева Н.О., доктор юридичних наук)

Гідність і свобода – цивілізаційний вибір України

Лідія БАЛАБАНСЬКА, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, магістрант, кафедра парламентаризму (науковий керівник: Гошовська В.А., доктор політичних наук, професор)

День Гідності і Свободи України – нова традиція і цінність українського народу

Лідія МАЦЕЦЬКА, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, магістрант, кафедра парламентаризму (науковий керівник: Рейтерович І.В., кандидат політичних наук, доцент)

День Гідності та Свободи України як фактор прояву взаємовідносин держави та громадянського суспільства

Ольга ПАНЧЕНКО, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, магістрант, кафедра парламентаризму (науковий керівник: Даниленко Л.І., доктор педагогічних наук, професор)

Перспективи повоєнної відбудови України: політико-економічний аспект

Андрій ПОНОМАРЬОВ, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, магістрант, кафедра парламентаризму (науковий керівник: Рейтерович І.В., кандидат політичних наук, доцент)

Сучасні виклики вітчизняному парламентаризму у зв'язку з війною з Російською Федерацією

Андрій ШЕМЧУК, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, аспірант, кафедра парламентаризму (науковий керівник: Даниленко Л.І., доктор педагогічних наук, професор)

Політична безпека – один із чинників захисту держави

Олексій ФЕСАК, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, магістрант, кафедра парламентаризму

Гідність і свобода як чинники цивілізаційного вибору України

Надія ЄРШОВА, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, аспірант, кафедра парламентаризму (науковий керівник: Рейтерович І.В., кандидат політичних наук, доцент)

Проблеми гуманізму з позиції ідейної кризи модерної філософії

12:50 – 13:10

Друга панель : Роль Революції Гідності у сучасних процесах державотворення в Україні

Валерія ГОЛУБЬ, професор кафедри парламентаризму, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор наук з державного управління, професор

Розвиток самоврядних функцій держави як імператив сучасного парламентаризму

Вікторія БАСС , доцент кафедри поліцейського права, НАВС, кандидат юридичних наук, доцент
<i>Роль Революції Гідності у сучасних процесах державотворення в Україні</i>
Вікторія ГУРА , кандидат економічних наук, доцент, заступник директора з науково-педагогічної роботи, доцент кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
<i>Важливість побудови нової архітектури безпеки в українському суспільстві.</i>
Анна КОМІСАРЕНКО , Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, аспірантка кафедри парламентаризму (науковий керівник : Голубь В.В., доктор наук з державного управління, професор)
<i>Розвиток держави через інноваційні механізми соціального простору</i>
Агнеса ОЛКОВА-МИХНИЦЬКА , Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, аспірантка, кафедра парламентаризму
<i>Шляхи та напрямки удосконалення механізмів впливу громадськості в умовах кризи</i>
Сергій ПАЛАДІЙЧУК , Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, аспірант, кафедра парламентаризму (науковий керівник: Плотницька І.М., кандидат філологічних наук, професор)
<i>Актуальність запровадження системи оцінювання представницьких органів влади на регіональному рівні в Україні</i>
Валентина АНОШИНА , Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, магістрант, кафедра парламентаризму (науковий керівник: Дудко І.Д., доктор політичних наук, професор)
<i>Боротьба громадян за свої права у сучасних процесах державотворення в Україні</i>
Ірина БИТЮЦЬКА, Юрій БИТЮЦЬКИЙ , Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, магістранти, кафедра парламентаризму
<i>Революція гідності: здобутки для України</i>
Олександр БОЖКОВ, Павло СУШКО , Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, магістри, кафедра парламентаризму (науковий керівник: Даниленко Л.І., доктор педагогічних наук, професор)
<i>Представницьке народовладдя як основа української державності</i>
Володимир ДУБАС, Сергій ДАНИШ, Юрій ХАНИК , Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, магістри, кафедра парламентаризму (науковий керівник: Даниленко Л.І., доктор педагогічних наук, професор)
<i>Інституціоналізація опозиції на сучасному етапі державотворення</i>
Алевтина МУЖЕВА , Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, магістрант (науковий керівник: Рачинський А.П., доктор наук з державного управління, професор)
<i>Адаптація персоналу до професійної діяльності на державній службі</i>
Сергій ЗАВАДКО , Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, магістрант, кафедра парламентаризму
<i>Майдан як цінність і традиція українського парламентаризму</i>
Тетяна ЧАПЛЯ , Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, магістрант, кафедра парламентаризму (науковий керівник: Максименцева Н.О., доктор юридичних наук)
<i>Функціонування в умовах війни політичних інститутів, нові суб'єкти впливу, криза політичних партій</i>

Олена ШВАЙКА, головний державний інспектор відділу міжнародної технічної допомоги Департаменту міжнародної взаємодії, Державна митна служба України, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, магістрант, кафедра парламентаризму

Вітчизняний парламентаризм: проблеми та перспективи розвитку у повоєнній Україні

Василь КОЛЬГА, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, магістрант, кафедра парламентаризму

Парламентаризм на захисті гідності і свободи

Єлизавета СОРОКА, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, магістрант, кафедра парламентаризму (науковий керівник: Даниленко Л.І., доктор педагогічних наук, професор)

Забезпечення законотворення в умовах воєнного стану України

Олексій КРАВЧУК, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, магістрант, кафедра парламентаризму

Вітчизняний парламентаризм на захисті традицій і цінностей народовладдя

13:10 – 13:25

Третя панель: Український парламент на захисті гідності та свободи людини і громадянина

Лілія ГРИГОРОВИЧ, кафедра парламентаризму, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, кандидат філософських наук

Феномен вітчизняного парламентаризму як актуальний наратив сьогодення

Надія МАКСІМЕНЦЕВА, доцент кафедри парламентаризму, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор юридичних наук

Виклики українського парламентаризму щодо трансформації виборчої системи у період повоєнної відбудови

Марія ШКУРАТ, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, магістрант, кафедра парламентаризму (науковий керівник: Дудко І.Д., доктор політичних наук, професор)

Український парламент воєнного часу: історична ретроспектива та виклики сучасності

Ірина ШПИЛЬОВА, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, магістрант, кафедра парламентаризму (науковий керівник: Максименцева Н.О., доктор юридичних наук)

Ефективний парламент як запобіжник революцій

Ростислав ЯКОВЕНКО, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, магістрант, кафедра парламентаризму (науковий керівник: Даниленко Л.І., доктор педагогічних наук, професор)

Депутатська етика та стан її дотримання в сучасній Україні

Олександр ЮРІКОВ, старший викладач кафедри кримінального права, Національна академія внутрішніх справ, доктор філософії, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, магістрант, кафедра парламентаризму

Український парламент на захисті прав і свобод людини та громадянина в умовах воєнного стану

Михайло ПРЕДКО, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, аспірант, кафедра парламентаризму (науковий керівник: Крейденко В.В., кандидат наук з державного управління)

Роль політико-управлінської еліти у виробленні національної антикорупційної стратегії

Роман ЛИННИК , Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, аспірант, кафедра парламентаризму
<i>Роль органів прокуратури у захисті гідності та свободи людини і громадянина</i>
Максим МАРЧЕНКО , Міжрегіональна академія управління персоналом, магістрант (науковий керівник: Кузьменко Г.О., доктор філософії в галузі публічного управління та адміністрування)
<i>Верховна Рада України в системі влади України</i>
Ігор СКРИПЧЕНКО , філософський факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка, аспірант, кафедра політології (науковий керівник: Ткач О.І., доктор політичних наук, професор)
<i>Недовіра до Верховної Ради України як чинник кризи політичного представництва</i>
Ольга СКОБЕЛЬСЬКА , Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, аспірант, кафедра парламентаризму (науковий керівник: Максименцева Н.О., доктор юридичних наук)
<i>Міжнародно-правова оцінка референдуму на тимчасово окупованих територіях України</i>
Валентина ГЕРАСИМЕНКО , Міжрегіональна академія управління персоналом, магістрант (науковий керівник: Кузьменко Г.О., доктор філософії в галузі публічного управління та адміністрування)
<i>Парламентські вибори та їх специфіка в різних країнах світу</i>
Олеся КАЛЕНЧУК, Володимир СІКОРСЬКИЙ , Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, магістранти, кафедра парламентаризму
<i>Уповноважений Верховної Ради України з прав людини в механізмі забезпечення українським парламентом прав і свобод людини і громадянина</i>
Тетяна КРАВЕЦЬ , Міжрегіональна академія управління персоналом, магістрант (науковий керівник: Кузьменко Г.О., доктор філософії в галузі публічного управління та адміністрування)
<i>Функції і конституційні повноваження Верховної Ради України</i>
Олена ЧЕРНЯВСЬКА , Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, магістрант, кафедра парламентаризму,
<i>Роль Верховної Ради України у захисті прав і свобод людини та громадянина</i>
Володимир НАЗАРЧУК , Міжрегіональна академія управління персоналом, магістрант (науковий керівник: Кузьменко Г.О., доктор філософії в галузі публічного управління та адміністрування)
<i>Типи парламентів і види їх компетенцій</i>
Олег ПАРХОМЕНКО , Міжрегіональна академія управління персоналом, магістрант (науковий керівник: Кузьменко Г.О., доктор філософії в галузі публічного управління та адміністрування)
<i>Партійні фракції та їх роль у роботі парламенту</i>
Владислав ОСТАПЕНКО , Міжрегіональна академія управління персоналом, магістрант (науковий керівник: Кузьменко Г.О., доктор філософії в галузі публічного управління та адміністрування)
<i>Форми парламентського контролю за діяльністю урядів</i>
Дарія ЧЕПАК , Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, магістрант, кафедра парламентаризму (науковий керівник: Антонова О.Р., доктор наук з державного управління, доцент)
<i>Підвищення рівня довіри до представницьких органів влади</i>
Ганна КОНДРАКОВА , Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, магістрант, кафедра парламентаризму (науковий керівник: Максименцева Н.О., доктор юридичних наук)
<i>Актуальні аспекти консолідації українського суспільства та виклики перед вітчизняним парламентаризмом</i>

Четверта панель: Інтеграція вітчизняного парламентаризму у демократичний суспільно-політичний простір

Ірина ДУДКО, професор кафедри парламентаризму, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор політичних наук, професор

Парламентська дипломатія як напрям загальнонаціонального спротиву воєнній агресії РФ

Ірина АЛЕКСЕЄНКО, заступник директора з наукової роботи, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор політичних наук, професор

Європейський парламентаризм крізь призму реформування в Україні

Наталія БАЛАСИНОВИЧ, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, аспірант, кафедра парламентаризму, (науковий керівник: Дудко І.Д., доктор політичних наук, професор)

Сучасний стан реалізації принципу гендерної рівності в органах державної влади України

Микола СІНЬКОВСЬКИЙ, Product owner, ТОВ «Платмастер»

Неопарламентаризм. цифрова трансформація

Олена ДАВИДЕНКО, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, аспірант, кафедра парламентаризму, (науковий керівник: Дудко І.Д., доктор політичних наук, професор)

Децентралізація як важливий чинник стабільності регіонів в умовах повоєнної відбудови України

Дар'я КОВАЛЕВСЬКА, філософський факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка, аспірантка (науковий керівник: Каращук М. Г., кандидат політичних наук, доцент)

Peculiarities of civil society functioning in a deliberative democracy

Артем СИНЮЧЕНКО, філософський факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка, аспірант, кафедра політології (науковий керівник: Батрименко О.В., доктор політичних наук, професор)

Сучасний парламентаризм та виклики прекарізації

Єлизавета МЕЛІШЕНКО, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, магістр (науковий керівник: Дехтяренко Ю.Ф., кандидат економічних наук, доцент)

Реформа децентралізації в Україні, як ключ доступу до Європейського Союзу

Сергій ОПАЛЬКО, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, магістр, кафедра парламентаризму

Інтеграційні процеси європейського парламентаризму на прикладі міжнародних відносин ФРН та України

Анастасія СІВРУК, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, магістр, кафедра парламентаризму (науковий керівник: Дудко І.Д., доктор політичних наук, професор)

Політико-управлінська еліта як гарант реалізації конституційного права на захист гідності та свободи людини і громадянина в сучасних реаліях України

Андрій ГАЧКОВ, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, аспірант, кафедра парламентаризму (науковий керівник: Даниленко Л.І., доктор педагогічних наук, професор)

Особливості захисту інформаційного суверенітету як виду вираження суверенітету особистості, суспільства та держави

Крістіне АДАМАДЗЕ, філософський факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, аспірант, кафедра політології (науковий керівник: Ткач О.І., доктор політичних наук, професор)

Європейський вибір Грузії: минуле та сучасне

Аліса МУСІЄНКО, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, магістрант, кафедра парламентаризму (науковий керівник: Рейтерович І.В., кандидат політичних наук, доцент)

Перспективи впровадження електронної демократії в Україні

Юлія ФІЛІПОВА, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, аспірант, кафедра парламентаризму (науковий керівник: Дудко І.Д., доктор політичних наук, професор)

Спортивна дипломатія як напрямок підтримки національних інтересів України в умовах війни

13:40 – 13:55

П'ята панель: Мотиваційно-ціннісні орієнтири повоєнної відбудови України. Сучасна гуманітарна доктрина

Лідія ДАНИЛЕНКО, професор кафедри парламентаризму, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор педагогічних наук, професор

Проблеми формування толерантного середовища в Україні

Інна ПЛОТНИЦЬКА, професор кафедри парламентаризму, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, кандидат філологічних наук, професор

Гідність і свобода: до визначення понять

Вікторія БАБАНІНА, професор кафедри кримінального права, Національна академія внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, магістрант, кафедра парламентаризму

Мотиваційно-ціннісні орієнтири повоєнної відбудови України

Олександра ДРИГОЛЬ, викладач кафедри адміністративного і кримінального права, ДНУ імені Олеся Гончара, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, магістрант, кафедра парламентаризму

Особливості у сфері освіти щодо дистанційного навчання в умовах воєнного стану

Лілія ГЕРАСИМЕНКО, аспірантка кафедри політології філософського факультету, Київський національний університет імені Тараса Шевченка (науковий керівник: Батрименко О.В., доктор політичних наук, професор)

Комунікаційна спроможність Українського Парламенту : відкритість та доступність

Ольга ГОРУЛЬКО, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, аспірант, кафедра парламентаризму (науковий керівник: Даниленко Л.І., доктор педагогічних наук, професор)

Гендерно-правовий імунітет українського парламенту

Людмила ЛУКІНА, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, аспірант, кафедра парламентаризму, (науковий керівник: Гошовська В.А., доктор політичних наук, професор)

Політичний міф - один із засобів маніпуляції та шляхи його подолання

Ігор НЕГУЛЕВСЬКИЙ, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, аспірант, кафедра парламентаризму (науковий керівник: Даниленко Л.І., доктор педагогічних наук, професор)

Сучасні виклики в Україні щодо розвитку інституту політичного лідерства

Ірина ЧУМАК, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, аспірант, кафедра парламентаризму (Голубь В.В., доктор наук з державного управління, професор)

Мотиваційно-ціннісні орієнтири повоєнної відбудови екологічної мережі України

Олександр КАРПЕНКО, начальник відділу внутрішньої політики та зв'язків з громадськістю, Шевченківська районна в м. Києві державна адміністрація, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, магістрант, кафедра парламентаризму (науковий керівник: Даниленко Л.І., доктор педагогічних наук, професор)

Цінність відбудови України після перемоги. Взаємодопомога та співпраця з країнами-партнерами та міжнародними підприємствами у післявоєнний період

Юлія СИМУНІНА, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, магістрант, кафедра парламентаризму (науковий керівник: Даниленко Л.І., доктор педагогічних наук, професор)

Консенсус як мотиваційно-ціннісний орієнтир повоєнної відбудови України

Ірина ХОМЕНКО, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, магістрант, кафедра парламентаризму

Вплив громадянського суспільства на захист гідності і свободи людини та громадянина в Україні

Сергій ЗАВАДКО, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, магістрант, кафедра парламентаризму (науковий керівник: Даниленко Л.І., доктор педагогічних наук, професор)

Майдан - як цінність і традиція українського парламентаризму

Владислав ВАЩИШИН, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, магістрант, кафедра парламентаризму

Система охорони здоров'я та організація надання медичної допомоги/медичних послуг в умовах післявоєнного періоду

Вікторія ЮРІКОВА, провідний фахівець кафедри парламентаризму, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, магістранта, кафедра парламентаризму

Досвід застосування гуманітарної політики в країнах ЄС: порівняльний аспект

Сергій МАЛОВ, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, магістрант, кафедра парламентаризму (науковий керівник: Даниленко Л.І., доктор педагогічних наук, професор)

Роль української політико-управлінської еліти у подоланні сучасних викликів

Богдан КАРПОВЕЦЬ, інспектор з реєстрації, Березівська сільська рада Сарненський район Рівненська область, , Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, магістрант, кафедра парламентаризму (науковий керівник: Даниленко Л.І., доктор педагогічних наук, професор)

Волонтерський рух на захисті гідності і свободи українського народу

Вікторія ДУША, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, магістрант, кафедра парламентаризму

Традиції українського парламентаризму і сьогодення

Віталія ЄЖИК, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, магістрант, кафедра парламентаризму

Гідність і свободи в Україні – традиція і цінність

13:55 – 14:00

ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ. ПРИЙНЯТТЯ РЕЗОЛЮЦІЇ

РЕЗОЛЮЦІЯ

щорічного Всеукраїнського круглого столу
до Дня Гідності та Свободи України
«Вітчизняний парламентаризм: сучасні виміри гідності та свободи українського народу»,
23 листопада 2022 року,
Київ, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

За результатами представлених доповідей, тез та загальної дискусії учасники пропонують:

Визнати, що *національна ідея українського суспільства* – консолідуючий національно-патріотичний чинник, який характеризується проявом менталітету нашого народу, об'єднує його в єдине ціле та є символом згуртованості у найскладніші й найдраматичніші періоди життя.

Продовжити системну роботу з розвитку *Наукової школи вітчизняного парламентаризму* (керівник – завідувачка кафедри парламентаризму Валентина Гошовська, д.політ.н., професорка, DrHb, PrHb) як наукового та практико-орієнтованого складника діяльності Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка *шляхом* висвітлення в освітньому процесі історії і здобутків українського народу в боротьбі за Незалежність і Свободу.

Посилити зв'язок професійної освіти з парламентаризму із науковими дослідженнями Київського національного університету імені Тараса Шевченка та практикою роботи Верховної Ради України *шляхом* залучення викладачів і студентів до експертно-аналітичної діяльності для забезпечення реалізації гуманітарних принципів публічного управління, аналізу й вирішення питань, пов'язаних із популяризацією європейських і національних цінностей та ідеї, які відстоювали українці на Майдані під час Помаранчевої Революції та Революції Гідності, і нині – під час повномасштабного воєнного вторгнення рф в Україну – свобода, гідність, демократія, вільний розвиток, верховенство права.

У контексті проведення демократичних реформ в Україні та повоєнного відновлення України підкреслити актуальність питання про вдосконалення *гуманітарної політики* держави на всіх рівнях організації влади. Така політика має гармонійно поєднувати державні та місцеві інтереси і базуватися на імперативах суспільної моралі й історичному досвіді української боротьби за Незалежність, Свободу і Гідність; має забезпечити взаємодію між політичним й управлінським складниками системи влади, що надасть можливість підвищити ефективність публічного управління, подолати кризові явища та відродити економіку, базуючись на демократичних механізмах влади, де інтереси кожного громадянина є основою для діяльності влади.

Наукове видання

ВІТЧИЗНЯНИЙ ПАРЛАМЕНТАРИЗМ: СУЧАСНІ ВИМІРИ ГІДНОСТІ ТА СВОБОДИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

**Матеріали щорічного Всеукраїнського круглого столу
до Дня Гідності та Свободи України**
(Київ, 23 листопада 2022 р.)

Видавець

Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Навчальна лабораторія методичного
та видавничого забезпечення навчального процесу
03057, Київ, вул. Антона Цедіка, 20.